T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BURHÂN-I KATI ’ DA YER ALAN TÜRKÇE SÖZCÜKLER VE DEYİMLER DİZİNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF CORA

Anabilim Dalı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Kocaeli 2007

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BURHÂN-I KATI ’ DA YER ALAN TÜRKÇE SÖZCÜKLER VE DEYİMLER DİZİNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF CORA

Anabilim Dalı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Danışman : Yrd. Doç. Dr Nesrin ALTUN

Kocaeli 2007

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BURHÂN-I KATI ’ DA YER ALAN TÜRKÇE SÖZCÜKLER VE DEYİMLER DİZİNİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Elif CORA

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarih ve No: 26.09.2007-2007/22

Jüri Üyeleri :

Doç. Dr. İ. Güven KAYA

Doç. Dr. Münevver TEKCAN

Yrd.Doç.Dr. Nesrin ALTUN

Kocaeli 2007

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
***SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BURHÂN-I KATI ' DA YER ALAN TÜRKÇE SÖZCÜKLER VE DEYİMLER DİZİNİ

ÖZET

Bu çalışmada 17. yüzyılda Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî tarafından " Burhân-ı Katı' " adıyla Farsça sözcüklere Farsça karşılıklar verdiği Mütercim Ahmet Âsım Efendi tarafından " Tıbyân-ı Nâfi' Der Terceme-i Burhân-ı Katı' " ismiyle Türkçeye çevrilmiş olan sözlükteki Türkçe sözcükler ve deyimler üzerinde çalışılmıştır.

Burhân-ı Katı' Farsça yazılmış sözlüklerin en önemlilerinden biridir. Aynı zamanda bu sözlük Türk Dili ve Edebiyatı alanında çalışma yapanların başvurduğu önemli kaynaklardandır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde Türkçe sözcükler tespit edilmiş ve bu sözcüklerin Türkçeye göre dizini (Türkçeden – Farsçaya) yapılmıştır. İkinci bölümünde, arkaik (kullanımdan düşmüş) Türkçe sözcükler bulunmuş, sözlüğün basma nüshasından yararlanılarak Arap harfli yazılışları verilmiş, sözcüklerin Türkçe sözlüklerden karşılıkları bulunmuş, dizinleri yapılmıştır. Üçüncü bölümde sözlükte geçen deyimler ve deyimleşmiş ifadeler bulunmuş, karşılıkları verilmiş, dizinleri yapılmıştır.

Tezi Hazırlayan : **Elif CORA**
Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Nesrin ALTUN**
Tezin Kabul Tarihi / No : **26.09.2007-2007/22**
Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. İ. Güven KAYA**
Doç. Dr. Münevver TEKCAN

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
***SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

INDEX OF TURKISH WORDS AND EXPRESSIONS INTO BURHÂN-I KATI'

ABSTRACT

In this study, we have studied on turkish words and expressions which was written in persian words corresponded to Persian, in 17th century by Muhammed Hüseyin b. Halef et- Tebrizî and translated into Turkish by Mütercim Ahmet Âsım Efendi in the name of Tıbyân-ı Nâfi' Der Terceme-i Burhân-ı Katı'.

Burhân-ı Katı' is one of the most important dictionary written in persian. Also this dictionary is an important source of people who study on Turkish Language and Literature.

This study is composed of three parts. In the first part of the study, Turkish words were detected and indexed to Turkish (from Turkish to Persian).

In the second part, disused Turkish words were determined and translated to correspondings in arabic alphabet by taking the advantage of the original manuscript and indexed by the Turkish dictionaries.

In the third part , the expressions; which were included in the dictionary, were determined translated to Turkish and indexed.

Tezi Hazırlayan : **Elif CORA**
Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Nesrin ALTUN**
Tezin Kabul Tarihi / No : **26.09.2007-2007/22**
Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. İ. Güven KAYA**
Doç. Dr. Münevver TEKCAN

ÖN SÖZ

Burhân-ı Katı' 17. yüzyılda Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî tarafından Farsçadan – Farsçaya kaleme alınan bir sözlüktür. Mütercim Ahmet Âsım Efendi bu sözlüğü 18. yüzyılda "Tıbyân-ı Nâfi' Der Terceme-i Burhân-ı Katı' " olarak Türkçeye tercüme etmiş ve sözlüğün aslında bulunmayan bazı eklemeler yapmıştır. Bu çalışmada Mütercim Ahmet Âsım Efendinin, sözlüğe eklediği Türkçe sözcükler üzerinde inceleme yapılmıştır.

"Burhân-ı Katı' " Farsça yazılmış sözlüklerin en önemlilerinden birisidir. Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî' nin 17. yüzyılda Hindistan'da yaşadığı ve Farsçanın Hindistan'da büyük bir gelişme göstermesi nedeniyle bu sözlüğü kaleme aldığı zannedilmektedir. Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî, eserinin mukaddimesinde bu sözlüğü yazarken Mir Cemaleddin b. Fahreddin-i Şirazî'nin *Ferheng-i Cihângîrî*'si, Surûrî-yi Kâşânî'nin *Ferheng-i Surûrî*'si, diğer adıyla *Mecmaü'l-Fürs*'ü Taki-i Evhadî'nin *Sürme-i Süleymânî*'si ve Hüseyin Ensarî'nin *Sıhâhü'l-Edviye*'si ve *Mü'eyyidü'l-Füzelâ, İhtiyârât, Desâtir* adlı sözlüklerden yararlandığını belirtmiştir.

Eser Türkçeye Mütercim Âsım Efendi tarafından " Tıbyân-ı Nâfi' Der Terceme-i Burhân-ı Katı' " adıyla tercüme edilmiştir. Tercüme 1212 (1797) yılında tamamlanmıştır.

Mütercim Âsım Efendi sözlüğü Farsçadan Türkçeye çevirirken eserin aslına sadık kalmamış Farsça sözcükleri eserin ön sözünde adlarını belirttiği otuzdan fazla sözlükte bulunan sözlükle karşılaştırarak mukayeseli bir sözlük meydana getirmiştir. Bazı maddelere eserin aslında bulunmayan bilgiler eklemiştir. Farsça sözcüklerin açıklamalarını yaparken sözcüklerin Türkçe karşılıkları için herkesin anladığı ve kullandığı sözcüklere "Türkî"; diğer bölgelerde yaşayan Türklerin kullandığı sözcükleri ise "Türkistan'da" diye ifade etmiştir. İstanbul dışında kullanılan Türkçe sözcükler için "Taşra Türkçesi", Anadolu veya doğrudan Türk ve Türkiye yerine "Rumî" ifadesini kullanmıştır. Deyim ve sözcüklerin dar ve özel anlamlarını karşılamak için "ıstılah" sözcüğü seçilmiştir. Halk ağzındaki Türkçe sözcükleri karşılamak için "Avamî Türkî" sözcüğü kullanılmıştır. Hangi sözcükleri kastettiği pek belli olmayan bilinmeyen ve yaygın olmayan Türkçe sözcükler için "Türkî-i gayr-ı meşhûr" ifadesini

kullanmıştır. Eski ve asıl Türkçe sözcükleri karşılamak için de "Türkî-i kadîm" tabirini kullanmıştır. Farsça sözcüklere Türkçenin yazı dili sözcüklerinden karşılık bulamadığı durumlarda halk ağzında kullanılan sözcükleri karşılık göstererek "bizim semtlerde, bizim diyarlarda" ifadelerine yer vermiştir. Çeviriye kendi katkılarını belirtmek için "mütercime göre" demiştir.

Bu çalışmada Burhân-ı Katı' a Mütercim Âsım Efendi'nin yapmış olduğu katkılardan yola çıkılarak, sözlükteki Türkçe sözcükler ve deyimler incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın başında asıl konuya girmeden önce eserin Farsçası ve Türkçeye çevirisi hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde; Mütercim Âsım Efendi tarafından Türkçeye tercüme edilen ve Türk Dil Kurumu tarafından Türkiye Türkçesi Sözlükleri Projesi kapsamında Prof. Dr. Mürsel Öztürk ve Dr. Derya Örs tarafından yeni Türk harflerine aktarılan eserden faydalanılarak Türkçe sözcükler ve deyimler tespit edilmiş ve bu sözcüklerin bazılarının kategorileri belirlenerek (bitki, hayvan, yemek vb.) Türkçeye göre yeniden dizini (Türkçe – Farsça) yapılmıştır.

İkinci bölümde ise arkaik sözcükler üzerinde çalışılmıştır. İlk olarak karşımıza çıkan sözcüğün arkaik olup olmadığı tespit edilmiştir. Hem bu arkaik sözcüklerin tespitinde hem de birinci bölümün hazırlanmasında Türk Dil Kurumunun *Türkçe Sözlük*'ünden, yine kurumun *Tarama Sözlüğü*'nden, Ali Püsküllüoğlu'nun *Büyük Türkçe Sözlük* ve *Çağdaş Türkçe Sözlük*'lerinden, Pars Tuğlacı'nın *Okyanus Ansiklopedik Sözlük*'ünden, İsmail Parlatır'ın *Osmanlı Türkçesi Sözlük*'ünden ve Türk Dil Kurumunun internet sitesindeki güncel Türkçe sözlükten yararlanılmıştır. Bu sözcüklerin karşılıkları için de Türk Dil Kurumunun *Tarama Sözlüğü*'nden faydalanıldığı gibi Ferit Develioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'i, Sir James W. Redhouse'nin *Turkish And English Lexicon*'u, F. Steingass'ın *Persian-English Dictionary*'si, Mehmet Kanar'ın *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*'ü gibi sözlükler de kullanılmıştır. O dönem Türkçesinde yer alan ve sözlüklere geçmeyen sözcükler arkaik sözcükler bölümünde yanlarına * (yıldız) işareti konularak belirtilmiştir.

Bu çalışmalar yapılırken yaralanılan temel kitap TDK yayınlarının "Burhân-ı Katı' " adlı çeviri eseri olmuştur. Üzerinde bir hayli çalışılan ve emek harcanan bu eser bizim de çalışmamızın ana kaynağını oluşturmuştur. Yalnız eserin hacminin genişliği nedeniyle basma nüshasından yararlanılırken karşılaşılan okuma zorlukları dikkatimizden kaçmamıştır. Örneğin;

kelâbe : kelepçe olarak,

kez :kezi olarak,

kâg :çarpıştı olarak,

kûzeh : alkım salma olarak verilmiştir. Oysa bu sözcüklerin Türkçe karşılıkları kelepçege, keji, çağıştı, eleğim sağma' dır. Buna benzer okuma hataları mevcuttur. Herhangi bir hataya yer vermemek için arkaik sözcüklerin basma nüshadan yazılışları kontrol edilmiş ve parantez içerisinde Arap harfli yazılışları verilmiştir. Arkaik sözcüklerin de Türkçe-Farsça dizini yapılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise Âsım Efendinin Burhân-ı Katı' sında geçen deyimler ve deyimleşmiş ifadeler bulunmaya çalışılmıştır. Yaklaşık beş yüz kadar deyimin ve deyimleşmiş ifadenin önce Farsça karşılıkları verilmiş; daha sonra Türkçe karşılıkları *Türkçe Sözlük*, Ömer Asım Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğ*ü, Ali Püsküllüoğlu'nun *Deyimler Sözlüğü'*nden Yusuf Çotuksöken'in *Deyimlerimiz,* Mehmet Zeki Pakalın'ın *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* gibi sözlüklerinden ve Burhân-ı Katı' daki anlamlarından yola çıkılarak yazılmıştır. Deyimlerin de dizini yapılarak ayrı bir bölüm oluşturulmuştur.

Burhân-ı Katı' Türk Dili için son derece önemli bir kaynaktır. Bu sözlük özellikle 18.yy'da Türkçede kullanılan sözcükleri ve sözcüklerin günümüze kadar geçirdiği aşamaları göstermesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Dilimiz için önemi büyük olan bu çalışmayı yeniden kültürümüze kazandırmak amacıyla Burhân-ı Katı' tercümesinden yola çıkılarak yeni bir dizin sözlük çalışması gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Beni böyle bir çalışma yapmaya sevk eden hocam Yrd. Doç. Dr. Nesrin ALTUN'a da değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Elif CORA **Kocaeli, 2007**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET……..IV
ABSTRACT……...V
ÖN SÖZ……..VI
İÇİNDEKİLER……..IX
GİRİŞ……..
BURHÂN-I KATI ' ve YAZARI……X
MÜTERCİM ÂSIM EFENDİ VE TIBYÂN-I NÂFİ'DER TERCEME-İ BURHÂN-I KATI'……XII
TERCÜMEDE TESPİT EDİLEBİLEN TÜRK KÜLTÜRÜNE AİT ÖZELLİKLER ……..…XXI
KISALTMALAR.....XXXI

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE SÖZCÜKLER DİZİNİ……1

İKİNCİ BÖLÜM

ARKAİK SÖZCÜKLER DİZİNİ……284

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEYİMLER DİZİNİ……338

SONUÇ……..372
KAYNAKÇA…….375
ÖZGEÇMİŞ……..377

Burhân-ı Katı ’ ve Yazarı

Sözlük, bir dilin söz varlığını kullanılabilir özellikleri ve incelikleriyle bir araya getiren ve bunu geniş bir okuyucu kitlesine sunan eserdir. Bu yapısı ile sözlükler bir dilin temel taşı niteliğindedir. Sözlükler bir dilin işlenmişliğini, zaman içinde geçirdiği evreleri, içerisindeki kültürel zenginliği, tarihsel süreçteki kazanımlarını yansıtan, tanıtan ve bu kazanımlara katkıda bulunan belgelerdir. Özellikle de **Tarihî Sözlükler** bir dilin tarihsel evrelerini tanıtır ve tüm zenginlikleri içerisinde saklarlar.*

Bu bakımdan Burhân-ı Katı’ pek çok kültürle karşılaşarak sürekli değişim içinde olan Türkçenin, belli bir tarihsel dönemine ışık tutmuş tarihî sözlüklerinden biridir.

Burhân-ı Katı’ Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî’ nin yazdığı Farsçadan Farsçaya kaleme alınan bir sözlüktür. Eser Güney Hindistan’da kurulan Kutupşâhîler Devleti sultanlarından Abdullah adına 1062’de (1652) yazılmıştır. Sözlük Mir Cemaleddin b. Fahreddin-i Şirazî’nin *Ferheng-i Cihângîrî*’si, Surûrî-yi Kâşânî’nin *Ferheng-i Surûrî*’si, diğer adıyla *Mecmaü’l-Fürs*’ü Takî-i Evhadî’nin *Sürme-i Süleymânî*’si ve Hüseyin Ensârî’nin *Sıhâhü’l-Edviyye*’si ve *Mü’eyyidü’l-Fuzalâ, İhtiyârât, Desâtir* adlı eserlerine dayanmakla birlikte bunların dışında başka kaynaklardan da faydalandığı anlaşılmaktadır.[1]

İran edebiyatının Hindistan’da geliştiği bir dönemde bu edebiyatı anlayabilmek için sözlük çalışmalarına hız verildiği görülmektedir. Ancak bu alanda yazılan eserler daha çok belirli sayıda kelimeleri içermektedir, Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî bu eksikliği gidermek amacıyla Burhân-ı Katı’ ı hazırlamıştır.[2]

Yazarı Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî, “Burhân” mahlasını kullanmaktadır. Burhân-ı Katı’ oldukça uzun bir mukaddime ile başlar. Bu esere

[1] Ayla Demiroğlu, “Burhân-ı Katı’ ”, İslam Ansiklopedisi, c. 6, İstanbul: TDV Yay., 1988.
2 Ayla Demiroğlu, a.g.e.
***** Bkz. Parlatır, İsmail, Burhân-ı Katı’ , Sunuş Bölümü, Ankara: TDK Yay., 2000, s.3.

"sağlam ve reddi mümkün olmayan delil" anlamında Burhân-ı Katı' adı verildiği ifade edilir. Daha sonra Derî, Pehlevî, Fars dilleri ve Farsçanın grameri ile ilgili bilgiler ve alfabe sırasına göre kelimeler yer alır. Her harf bir bölüm gibi tasarlandığı için bölümler "Goftâr (söz)" adıyla belirtilmiştir.[1]

Farsçanın yanında diğer dillerden de sözcük içeren sözlükte başta kökeni belirtilmeden alınan Arapça sözcükler olmak üzere Türkçe, Sûryânice, İbranice, Hintçe, Yunanca, Ermenice, Zend ve Pazend dillerinde kullanılan sözcüklere de yer verilmiştir.

Örnek :

cuvâm : (…) **Zend ve Pazend** lugâtinde gün ve yevm tabir edilir.

cuvâz : (…) **Arabide** mihrâs, Türkîde havan, dibek tabir edilir.

delbûs : (…) **Yunanîde** sûsen-i berrî envaından bir nev ismidir.

Önce Hindistan'da daha sonra İran ve diğer İslam ülkelerinde büyük rağbet gördüğü yazma nüshalarından anlaşılan Burhân-ı Katı' da bir takım eksiklikler ve yanlışlar yer almaktadır. Bu eksikliklerin ve yanlışların Burhân-ı Katı' da diğer sözlüklere oranla daha fazla olması şüphesiz onun hacminin genişliği ile ilgilidir.[2]

Burhân-ı Katı' nın yazılışından bir süre sonra Muhammed Kerîm b. Mehdî Kul-ı Tebrizî, eseri gözden geçirerek "Burhân-ı Câmi' "adıyla yeni bir sözlük meydana getirmiştir.[3]

Birçok baskısı yapılmış olan Burhân-ı Katı' oldukça ayrıntılı bir ön söz ve geniş açıklamalarla birlikte mükemmel denecek bir biçimde Muhammed Muîn tarafından

---

[1] Ayla Demiroğlu, a.g.e.
2 Ayla Demiroğlu, a.g.e.
3 Ayla Demiroğlu, a.g.e.

önce dört cilt (Tahran 1330 hş/1951) daha sonra beş cilt halinde (Tahran 1342 hş/1963) yayınlanmıştır.[1]

Mevlevî Bedîüddin, Abdullah ve Mücîbürrahman gibi müelliflerle birlikte Abdülmecid Kâimmakâmî tarafından "Mülhakat-ı Burhân" (Kalküta 1250, 1274) adıyla bir zeyli yazılan Burhân-ı Katı' Mütercim Âsım birtakım eklemelerle birlikte "Tıbyân-ı Nâfi'der Terceme-i Burhân-ı Katı' " adıyla Türkçeye çevirmiştir.[2]

Mütercim Âsım Efendi ve Tıbyân-ı Nâfi'der Terceme-i Burhân-ı Katı'

Burhân-ı Katı' yı Türkçeye çeviren Mütercim Ahmet Âsım, Antep'te şer'iye mahkemesi baştabipliğinde bulunan Seyyid Mehmed Cenânî Efendinin oğlu olarak 1755 yılı civarında Antep'te doğdu.[3]

Ahmet Âsım, Antep'te iyi bir eğitim gördü. Arapça, hat ve dinî ilimleri tahsil etti. Şiir ve edebiyatı babasından ve o sırada Antep'te olan Kilisli Rûhî Mustafa Efendiden öğrendi. Antep mahkemesi Kalemine devam ettiği sırada bir taraftan da tanınmış âlimlerin ve şairlerin meclislerinde bulundu.[4] Böylece yalnız Türkçe değil Arapça ve Farsça şiirler yazacak düzeye ulaştı. Ayrıca hadis ilminde şöhret kazanan Hacı Mehmet ve kardeşi Ahmet Efendilerden hadis okudu. Âlim, şair, mûnşî sıfatlarıyla şöhret kazandıktan sonra Battal Paşa-zade Mehmet Nuri Paşanın divan kâtibi oldu (1203-1788-89).[5]

Sarayla arası açılan Mehmet Nuri Paşa hakkında idam hükmü çıkınca Antep'te çatışmalar başladı. Bu sırada Âsım Efendi de çok sıkıntı çekti ve Kilis'e kaçtı. "Târîh" adlı eserinde bu felaket sonunda bütün malını ve servetini kaybettiğini, Antep'in zengin bir ailesinden olduğu halde sıkıntıya düştüğünü, özellikle kütüphanesinin yağma edilmesinden büyük üzüntü duyduğunu anlatır.[6]

---

[1] Ayla Demiroğlu, a.g.e.
2Ayla Demiroğlu, a.g.e.
3 Mürsel Öztürk , Derya Örs (haz.), Burhân-ı Katı', Ankara: TDK Yayınları, 2000, s.XII.
4 Mustafa S. Kaçalin, "Mütercim Âsım Efendi", İslam Ansiklopedisi, c. 32, İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
5 Mürsel Öztürk , Derya Örs (haz.), a.g.e. s.XII.
6 Mustafa S. Kaçalin, a.g.e.

Kilis'te sekiz ay kaldıktan sonra geçim sıkıntısı yüzünden ailesiyle kardeşlerini Antep'e gönderdi ve kendisi 1204'te (1789-90) İstanbul'a geldi. İstanbul'da sıkıntılı günler geçirdikten sonra ilim âleminde adının duyulmasına vesile olan 1205-1212 (1791-1797) yılları arasında tercüme etitiği ve III. Selim'e sunduğu Tıbyân-ı Nâfi'der Terceme-i Burhân-ı Katı' adlı eserini tamamladı. Padişah bunun üzerine **Sefâret vekâyı' tahriri ve nâmenüvislik** gibi bir göreve tayinle Âsım Efendiyi onurlandırdı. [1]

III. Selim'in saltanatta bulunduğu dönemde ailesiyle birlikte rahat bir hayat sürdü. III. Selim'den sonra tahta oturan IV. Mustafa döneminde bir süre sıkıntılı günler geçirdiyse de II. Mahmud'un tahta geçişiyle işleri yeniden yoluna girdi. Bu arada "Kâmus" tercümesini 1255(1810) yılında tamamlayarak II. Mahmud'a sundu. "Kâmus" tercümesi çok beğenildi ve 1230-1233(1815-1818) yılları arasında basıldı. Bir süre Selânik kadılığı görevinde bulundu. Oradan dönüşünde 9 Safer 1235 (28 Kasım 1819) tarihinde Üsküdar'daki evinde vebadan öldü.[2]

Âsım Efendi başarısını en çok sözlükçülük alanında göstermiş, Farsça ve Arapçadan Türkçeye çevirdiği iki eserle "Mütercim" ünvanını almış, ayrıca vak'anüvis sıfatıyla yazdığı eser ve yaptığı tercümelerle tarih alanında da adını duyurmuştur. Bununla birlikte üç dilde şiir yazabilecek kadar güçlü bir ediptir. Türkçede ve Türk okuyucusu nezdinde Burhân-ı Katı' tercümesi adıyla şöhret bulan eserin önsözünde Mütercim Âsım Efendi Burhân-ı Katı' a çeşitli ilim dallarına ait bilgiler içermesi dolayısıyla Farsçanın büyük sözlüğü anlamında "Kâmûsü'l-'Acem" ünvanını vererek onu övmekte ve "Kitâb-ı Burhân-ı Katı' u'l-Beyan" diye adlandırmaktadır.[3]

Ayrıca Türkiye'de elde dolaşan Farsça sözcüklerin sonradan ortaya çıkan kelimeleri de içermemeleri sebebiyle değerli bulmadığını söyleyen Mütercim Âsım Burhân-ı Katı' ın Farsça kelimelerin aslı ve anlamları, terimlerin doğru ve açık karşılılıkları, hendese, nücûm, hikmet, kelâm, tasavvuf gibi otuzdan fazla ilim dalının belli başlı konuları ve bunların incelikleri üzerinde bilgiler verdiğini, bunun da bütün

---

1 Mustafa S. Kaçalin, a.g.e.
2 Mürsel Öztürk , Derya Örs (haz.), a.g.e. , s.XIII.
3 Orhan Şaik Gökyay, "Burhân-ı Katı' Tercümesi", İslam Ansiklopedisi, c. 6, İstanbul: TDV Yay., 1988.

Acem ve Türk bilginleri tarafından kabul edildiğini göz önünde tutarak eseri Türkçeye çevirmeye karar verdiğini belirtmektedir. Bu kararda yakın arkadaşlarından birinin, çeşitli konularda kalem oynatmaktansa " bir eser-i cedîd ve cemîl " ortaya koymasının her bakımdan daha uygun olacağını söylemesi etkili olmuştur. 1204'te Antep'ten İstanbul'a giderek, burada tercüme işine başlamıştır. Tercüme işinde bilinen birçok sözlükten de faydalanmıştır. Âsım Efendi Burhân-ı Katı' ı tercüme ederken bedence ve ruhça bir hayli yorulduğunu, bu durumu bilenlerin kendisini takdir edeceklerini de kaydetmiştir. İstanbul'a geldikten iki yıl sonra başladığı ve altı yıllık bir çalışma ile 1 Cemâziyevvel 1212'de (22 Ekim 1797) tamamladığı eserine " Tibyân-i Nâf-i der Terceme-i Burhân-ı Kâtı' " adını vermiştir. [1]

Burhân-ı Katı' tercümesi düzeni ve içeriği bakımından aslından daha üstün bir eser olarak kabul edilmektedir. Eserin Farsça aslında sözcükler, kısa sesliler göz önünde tutulmaksızın sessiz harflere göre sıralanmış ancak tercümede bunların ilk kısa seslileri de hesaba katılarak fetha, kesre, zammelere göre sıralanarak okuyucuya kolaylık sağlanmıştır:

âteş-berg : Feth-i bâ, sükûn-i râ ve kâf'la. Çakmak ki onunla taştan ateş çıkarırlar ve kav yakarlar.

Âsım Efendi, Burhân-ı Katı' yı tercüme ederken eserin aslına sadık kalmamış başka eserlerden faydalanarak sözlüğe yeni eklemeler yapmıştır. Bu eklemeleriyle Farsça aslından daha mükemmel hale gelen tercümede Âsım Efendi Türkçe kelimeleri Türkçedeki kullanımlarına göre şu adlarla belirtmiştir :

1-a) Türkçede herkes tarafından kullanılan sözcükleri " Türkî'de " diye vermiş ve bununla Türkiye'de konuşulan sözcükleri kastetmiştir.[2]

bâb : Tâb vezninde. Lâyık ve sezâvâr manasındadır. Hak, şan ve husus manasına gelir. Peder manasınadır ki Arabîde vâlid, **Türkîde** ana ve baba denir.

---

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
2 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

bâbârî : Nâhârî vezninde. Yunanide filfil-i siyâh ismidir ki **Türkîde** kara biber derler, maruftur edviye-i hârredendir. Bade'l-cimâ istishâbı mani-i hamldir.

bad-berût : Kesr-i dâl ile. Vücut, enâniyet ve gururdan kinayedir. Mağrur, mu'accib ve mütekebbir kimseye dahi denir lâkin sükun-i dâl ile. **Türkîde** dahi bu mazmunda o makula kimseye bıyığı yelli tabir olunur.

b) Türkiye dışında yaşayan Türklerin dilinde bulunan sözcükler ise "Türkistan'da" diye adlandırılmıştır.[1]

geder : Heder vezninde. Cenk günlerinde pehlivanların giydikleri cebedir ki **Türkistan'da** kalmaki derler.

c) Âsım Efendi'ye göre Türkçenin diğer ayrımlarından biri de " Türkî-i kadim (eski-asıl Türkçe)" dir.[2]

âteş : Feth-i tâ ve sûkûn-i şin-i mu'cemeyle. Türkîde dahi bu isimle maruftur. **Asıl Türkîde** od derler.

desterân : Zerdârân vezninde. Kable'l –amel verilen ücrete denir ki Farisî tabir ile pişin derler. **Asıl Türkîde** öndün denir.

ç) Diğer bir ayrım olan " Türkî-i gayr-i meşhûr " ile hangi kelimelerin kast edildiği pek belli değilse de bu tabirin herkesçe bilinmeyen ve yaygın olmayan Türkçe sözcükler için kullanıldığı kabul edilir.[3]

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
2 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
3 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

edvî : Yâ-yı meçhulle nedvî vezninde. Eğir tabir olunan kök ismidir. Eğir-i Türkî dahi derler. Arabide vec denir. Bazılar bu lugati sabır ile beyan eyledi. Meşhur acı dârûdur ki bir nebatın usaresinden hasıl olur. **Türkî-i gayr-i meşhûrede** azvay derler.

d) " Taşra Türkçesi " yle de İstanbul dışında kullanılan Türkçe kelimeler kastedilmiştir.[1]

âvend : Pâbend vezninde. Altı manası var…6. Evvel ve akdem ki nehust dahi derler. **Taşra Türkîsinde** öndün ve ilk tabir olunur.

e) " Rûmî " birçok eserde görüldüğü üzere Anadolu veya doğrudan Türk ve Türkiye yerine kullanılmıştır.[2]

em'âsîn : Ayn ve sin-i mühmeleteyn ile hercâbin vezninde. **Rûmîde** âb-gûre manasındadır yani koruk suyu.

f) Deyim ve kelimelerin daha dar ve özel anlamlarını karşılamak üzere "Istılah" sözcüğü kullanılmıştır.Aynı zamanda bazı sözcük ve deyimlerin daha dar bir sınır içinde kullanıldıklarına işaret eden Âsım Efendi bunu da "…Istılahlarında " diye belirtmektedir.[3]

bâd-ı berin : Kesr-i dal ile. Bâd-ı sabâdır ki maşrık ve şimal arasından hubûb eder. **Istılahımızda** poyraz tabir olunur. Bazılar indinde bâd-ı debûr manasınadır ki mağrip tarafından hubûb eden yeldir. **Istılahımızda** batı, cenup tarafına olan kertesinden hubûp edene lodos denir.

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
2 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
3 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

bâd-âver : ...Bir nevi dikenlik adıdır ki beyaz ve kırmızı ve benefsecî çiçekleri olur. Arabide şefketu'l-beyzâ, beyne'l-etibbâ şevke-i mübâreke ve şevket ile maruftur. **Türkîde** çakır dikeni, boğa dikeni, karna batmaz ve şeytan arpası derler…Müft ve meccânen ele geçen şeye denir ki **Istlahımızda** bâd-ı hevâ (bedava) tabir olunur.

dârdân : Nârdân vezninde**.** Tohmdân manasınadır yani o mevzie denir ki iptida ağaç şekirlerin ve çiçek soğanların onda dikip bedehu tutup yeşerdikten sonra ondan çıkarıp maksud olan yere dikerler. **Istılahımızda** döşek tabir olunur.

destârân : Zerdârân vezninde. Kable'l –amel verilen ücrete denir ki Farisî tabir ile pişin derler. **Asıl Türkîde** öndün denir. Şâgirdane manasınadır ki üstad ücreti verildikten sonra şagirde verilen atiyedir. **Istılahımızda** şerbetlik tabir olunur.

Yine bazı sözcüklerin ayrımı için " Lisanımızda " tabiri kullanılmıştır.

âteş-gîre : Ateş tutacak nesnedir ki kürek ve maşa gibi. Ateş yakacak hes ü hâşâk ve otluk kurusu makulesine de derler. **Lisanımızda** tuturuk tabir olunur.

g) Halk ağzındaki sözcükler için " Avam " veya " Avâmî Türkî " tabirleri kullanılmıştır.[1]

bâd-muhre : Yılan muhresidir ki engerek tabir olunan yılanın kafasında hasıl olur…**Avam** bâd-muhre diye katır boncuğuna ıtlak ederler.

eneb : Teleb vezninde. İsm-i bâdicândır ki maruftur. **Avam** patlıcan derler.

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

Yine halk ağzından olan söyleyişlere “ halk ” şeklinde yer vermiştir. Bazen de halk söyleyişine “ bazılar ” ve “ bazı diyarlarda ” tabirlerini kullanmıştır.

kecîm : Kedim vezninde bergüstvan manasınadır ki kesme ve kim tabir olunur. Cenk günlerinde ata giydirirler. **Bazılar** yancık tabir ederler.

dâr-âferîn : Hemze-i maksûre ve memdude ile mervidir. Mutlak takye-gâh manasınadır yani dayanacak nesne. **Halkın** trabzan tabiri bundan masnudur.

dehle : Pehle vezninde geven dedikleri dikenliğe denir. **Bazılar** kandaraya ıtlak eylediler.

emûsnî : Sin-i mühmele ile mecüzni vezninde…Arabide zurre ve Türkîde ortak ve kuma, **bazı diyarlarda** nöker tabir ederler.

ğ) O dönem için artık kullanımdan düşmüş olan sözcükleri ifade etmek için **“** Türk-î mehcûr ” tabirini kullanmıştır.[1]

demendân : Kalemdân vezninde. Duzeh ve cehennem manasınadır. **Türkî-i mehcûrda** tamu derler.

h) Sözcüklerin diğer Türk lehçelerdeki karşılıklarını da kullanıldığı bölge Türkçesi adıyla vermiştir.[2]

elig : Kesr-i lâm ve gayn-ı mu’cemeyle. Hîz, muhannez, mef’ul ve mi-dehed manasınadır. Zamm-ı elif ve lâm’la (ulug) **Çağatay’da** buzurg ve azim manasınadır ki halen **bizim Türkîmiz’de** ulu ondan muhareftir.

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
2 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

çâl : On bir tane manası var…6. Bir nevi su kuşudur. İki sınıf olur. Kebiri cüssede kaz kadar olur ona herçâl denir… **İran Türkleri** kışkıldak derler.

dârmek : Mim'le âyçek vezninde. Bitkidir…**Türkçe** ak mersin dedikleridir.

lâgûs : Nâkûs vezninde **Rûmî lisanında** tavşana denir. Arabîde erneb derler. **Hîta Türkleri** tuşkan derler.

2-Tercümede geçen sözcük ve deyimlerin bir kısmı Âsım Efendinin doğup büyüdüğü Gaziantep çevresinden alınmış ve bunlar " bizim diyarda, bizim diyarımızda, bizim diyar ıstılahında " diye belirtilmiştir. Ancak " bizim diyarda " diye belirtilen sözcükler sadece Gaziantep yöresinde değil bütün Güneydoğu Anadolu'da kullanılan sözcük ve deyimlerdir.[1]

lâhişte : Kesr-i hâ ile agişte vezninde bir nevi taamdır. Un ile pişirirler. **Bazılar** tutmaç aşı demiş. **Bizim diyarda** tutmac çorbası derler.

dâs : Tâs vezninde.Altı manası vardır…5. İki yüzlü kılıçtır. **Türkîde** mec derler. **Bizim diyarda** onunla asma ve ağaç budarlar amme tahra tabir ederler.

efşâr : Estâr vezninde…sapır sapır dökülen ve şırıl şırıl akan suya denir. Mu'in, refik ve şerik manasına gelir. **Türkîde** yoldaş tabir olur. Yörük Türklerinden bir oymak adıdır. Halen **bizim semtlerde** sevâhil-i Fırat'ta temekkül ederler, **halk** tarif edip Avşar derler.

3- Burhân-ı Katı' tercümesinin dikkate değer bir yönü de Türkçe sözcük ve deyimlerin kanıtlarıyla gösterilmesidir. Tercümede atasözlerine, yiyecek ve içeceklerle, bunların nelerden ve nasıl yapıldığına da geniş yer verilmiştir.[2]

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.
2 Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

end : Mend vezninde. 7 manası var…3. Beyan tabir olan nebattır ki Arabîde sûs ve köküne aslu's-sûs derler. **Kökünden bizim diyarlarda şerbet yaparlar**. Beyan şerbeti meşhurdur.

Ayrıca birçok bitki, çiçek ve ağaç adıyla bunların çoğunun hangi hastalığın ilacı olarak kullanıldığı hakkında bilgi bulunmaktadır.

kebest : Elest vezninde ebucehil karpuzuna denir. Arabîde hanzal derler. Şöyle naklederler ki bir adamı dört yerinden akrep soktu. Tıp âşina bir kimse der saat merkum ebucehil karpuzunu buldurup iki dirhem miktarı yedirdi. Fi'l-hal veca'ı sakin oldu.

debâb : Şebâb vezninde. Marsama dedikleri reyhandır. Salisede hâr ve yâbis, fuvâk (hıçkırık) illetine nafidir.

4- Tercümede çeşitli zanaatları, bu zanaatlarda kullanılan aletlerin adlarını ve Türklerin yaşamlarını, kültürel özelliklerini bildiren sözcükleri görmekteyiz. Bu özelliğiyle sözlük Türk kültür tarihi açısından büyük önem taşımaktadır.[1]

[1] Orhan Şaik Gökyay, a.g.e.

Tercümede Tespit Edilebilen Türk Kültürüne Ait Özellikler

Türk kültürünün o dönemdeki yansımalarını şu şekilde sınıflandırabiliriz.

a) **At ve at kültürü :** Bilindiği üzere " At " Türklerin yaşamında çok önemli yer tutmaktadır. Orta Asya'da başlayan ve Anadolu'ya dek devam eden süreçte Türklerin en iyi, en kadim dostu atlardır. Atlı göçebe yaşama sahip olan Türkler bu kadim dostla ilgili büyük bir kültür özelliği oluşturabilmeyi başarabilmiştir. Burhân-ı Katı' da at ve at kültürüne ilişkin sayısız örnek görmekteyiz.

kecîm : Kedim vezninde bergüstvan manasınadır ki kesme ve kim tabir olunur. Cenk günlerinde ata giydirirler. Bazılar yancık tabir ederler.

kec-âgend : Kezâgend manasınadır ki Türkîde çokal tabir olunan zırh kaftanıdır.

hühel (it elli) : Eli ayağa çarpa (çarpık) at veya katır.
'inan ber 'inan : At başı beraber olmak (deyim).
'inan duzdîden : Dizgin uğurlamak (gerilemek, geri kalmak (deyim)).

âdrem : At teğeltisi.
âsrîs : At meydanı.
bâre, feres, bâr-gir : at.
begeltâk : çukal.
bâlây : yedek atı.
culeyl : atçultarı.
cemend, caymend : eşkinsiz kund at.
cunâg : eyer komu, tepingi.
cenâb : üzengi duvalı.
dehâre : ağızlık (at ağızlığı).
…

b) **Demir ve demircilik kültürü :** Demircilik Türklerin yaşantısında çok uzun süreli uğraştıkları zanaatlardan biridir. Bu kültür özelliğiyle ilgili olarak da oldukça fazla sözcük karşımıza çıkmaktadır.

dâşhâl : demir boku (pas), demir sac ayağı.
iskenc : aydemiri (alet).
ehrân : keser.
darû-ger : dülger (demirci).
bilisk : yasdıgaç (demir şiş).
dem-gâh : demirci küresi.
dem : demirci.
bezdâ : maskala.
behreme : üdürgü (burgu).
…

c) **Dokuma ve dokumacılık :** Sözlükte dokuma kültürüyle ilgili olarak da çok fazla bilgi yer almaktadır. Özellikle de dokumacıların kullandıkları aletler ve bu aletlerin özellikleri de en ince ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

âb-gîr : avgir.
dend : çulha tarağı.
bend : tınab (ip).
desk : bükülmüş iplik teli.
lûferdis : çırpıcı çevganı.
cegriste : çulha masurası.
cûlâh : çulha.
dûk, dûkrîse : ağırşak (ip bükeceği).
ahence : çinbür, buruşuk giderici, çenber.
ahence : köprü (çulha köprüsü).
bâlvâse : arış (dokuma teli).
pâ-efşâr : ayaklık (dokumacılar için).
…

ç) Müzik aletleri : Burhân-ı Katı' da Türklerin müzik ve müzik kültürleriyle ilgili çok az sayıda sözcük bulunmaktadır.

curre : cura.
celâcil : daire pulu (zil).
demdeme : kös (savaş davulu).
dum-dar : çen-davul.
deb : def.
dunbek : düblek.
surnapa : zurna.
trompete : trompet.
gâv-dum : boru (tunçtan yapılmış).
nây : buk (düdük çeşidi).
jengdân : def pulu.
rubâb : ıklığ kemani.
abisten : lavta.
…

d) Oyunlar : Çocuk oyunları Türk halk kültürünün vaz geçilmezleridir. Mütercim Âsım Efendi tercüme sözlüğünde çocuk oyunlarına ve oyuncaklarına da yer vermiştir.

dûdâle, dîmîn : çelik-çomak.
leclâc : satranç.
lâtû : fırla, düvvame, devme (oyuncak).
lehşek : kızak.
bâd-efrâh : pırpıri, pırlagaç.
bâd-ı fireng : fırla.
bâd-ber : fırla-fırıltı.
luhfet : kukla-bebek.
lu'betan : gelin-güvey oyunu.
bâzîçe : oyuncak.

zîr u bâlâ : alt üst oyunu.
ser der gilîm : benzi buz oyunu.
hûlek : ceviz oyunu.
puştek : ebe geçti oyunu.
sikender : kavak dikleme, amuda kalkma.
…

e) Yemekler : Yemekler bir kültürün vazgeçilmez unsurlarıdır. Tercüme sözlükte Türk kültürüne ait sayısız yemek adı ve bunların nasıl, neden yapıldığına dair bilgiler vardır. Âsım Efendi yemeklerin Türkçedeki adlarını vermekle yetinmeyerek yemeklerle ilgili bütünleyici bilgiler de vermiştir.

bihnâme : pazlamaç.
befâ : pirinç çorbası.
ceşîre : ak çorba, kulak çorbası.
cûş-bere : ciğer çorbası, tutmaç çorbası.
dulmul : firik, ütme, nazik pilavı.
behet : sütlü aş.
bûrek : tava böreği.
beşneze : yağmacur.
bekneke : yağlı keşik.
cuhûdâne : yağ ördeği.
dânek : diş buğdayı.
kâk : sapsadırma.
buğra : Acem yahnisi.
buğra : salma aşı.
buğra : buğra aşı, burani.
…

f) Güzellik Ürünleri : Kadınlar güzellik ürünlerini yüzyıllardır kullanmışlardır. Tercüme sözlükte yine kadınların kullandıkları bu ürünlere rastlıyoruz.

kûlgunçe : kızılca (allık).

berbend : göğüs bağı.

berencen : halhal.

bazrend : yarlık (sütyen).

isfîdâc : aklık (yüze sürülür).

deh-nuh : düzgün (sürme-kına).

dest-bend : kol bağı.

bârûk : üstübeç (yüze sürülür).

bâdzen : yelpaze.

cîzceng : zıbık.

derch : avadanlık kutusu.

dest-ebrence : bilezik.

…

g) Ev Yaşantısında Günlük Kullanılan Araç-Gereçler : Mütercim Âsım Efendi Tercüme sözlüğünde sözcükleri açıklarken bunların Türkçedeki karşılıklarını ve kullanıldıkları yerleri sözlüğe eklemiştir. Böylece Türk kültürüne önemli bir katkı sağlamıştır. Günlük yaşamda kullanılan araç-gereçlerin çoğu günümüzde ya farklı adlarla kullanılmakta ya da kültürel değişim nedeniyle kullanılmamaktadır.

cergend : çırakma, ilikmen (şamdan).

cuvaz : havan.

cergâtû : pervendeli (emzikli tas).

câcim : cecim (döşeme türü).

dest-pâk : yağlık (havlu).

kedû-nîme : çotra, çötre (içki kadehi).

kânûr : sarpun (sarbun) (petek,sandık).

câle : kelek (sal).

cevşek : kumkuma (bardak türü).

derâz-hân : sofra peşgiri.

gulle : lüle (bardak türü).

gurâz : yanık,yatık (bardak türü).

hân-paye : peşgir (havlu).
buk : yatık (bardak türü).
…

h) Giysiler : Sözlükte o dönemin özelliklerini yansıtan ve Türk halkının özel isimlerle adlandırdığı giysilere de rastlanmaktadır.

geder : kalmaki (pehlivan giysisi).
gevâze : car, çar (baş örtüsü).
kulûte : kuf (çocuk giyisisi).
heftân : çukal (pamuklu kaftan).
bâzrend : yarlık (sütyen).
cuvâlik : aba.
girîbânî : pösteki (kürk türü).
cumcum : cimcime (ayakkabı türü).
berfâb : şalvar.
berend : pala.
bend : palamar.
çipdâz : sokman (mes üstü çizme).
gûreb : kalçın.
bârânî : kebe.
…

ı) Hastalıklar : Sözlükte çok fazla hastalık adı geçmese de Mütercim Âsım Efendi var olan hastalıkları ayrıntılı bir şekilde anlatmış ve tedavi yollarından da bahsetmiştir. Özellikle de hangi bitkilerin hangi hastalığa iyi geldiğini anlatmıştır.

berîven, dâd : temreği (tuzlu balgam).
burîniş : yürek burusu (mide bulantısı).
kâhe : yarkan (sarılık).
dejpîh, dijbe : bez (yumru).
dâmgûl : yumru.

hivîder : kurlagan (dolama, etyaran).

bad-ı gund : kasık yarığı, debe taşak.

bad-ı kuncî : kulunç illeti.

bâd-âbile : çiçek hastalığı.

keçelî : keçel illeti.

âteş-i pârsî : kabarcık, yanı kara, ateş göyneği.

âb-ı siyah : karasu (göz hst.).

âbnus : tavuk karanusu (göz hst.).

etrâr : " kadın tuzluğu ki meşhurdur, murad semeridir.Zereşk dahi derler. Kesr-i safrâ ve takviyet-i kalb ve ciğer ve midede bînazirdir…

…

<u>Ekin hastalıkları :</u>

cevzen : ekin yarakanı.

cevzen : sak vurmuş.

cevzen : kımıl atlamış.

i) Folklor özellikleri : Sözlükte Türk kültürüne ait pek çok folklorik unsur da yer almaktadır.

destîne, destvâre : demir kolçak (güreş giysisi).

dest-bend : hora (dans çeşidi).

dest-bend : sıra raksı (dans çeşidi).

kâbîn : kalın (nikahta kız tarafına verilen başlık).

şâdan, şâd-gûne : çengi.

cerge : çengellenme (oyunda halka olma).

…

j) Savaş ve ok kültürü : Savaş Eski Türklerden başlayarak Türklerin yaşamında geniş yer tutar. Bu özellik zaman içinde kendi kültürünü de oluşturmuştur. Sözlükte savaş ve ok kültürüne ilişkin sözcükler bulunmaktadır.

befkîş : ok kuburu.
cûleh, cûlehî : kırban (ok kını).
cûleh : kiş (ok kını).
dâs, dehre : mec (iki yüzlü kılıç).
kemân-i cûle : sadak (ok çantası).
dum-i gâv : kırbaç.
…

k) Bitki (çiçek, ağaç, kök) ve Hayvan Kültürü : Sözlükte sayısız bitki, çiçek, ağaç ve havyan adı bulunmaktadır. Âsım Efendi bu bitki ve hayvan adlarını vermekle yetinmemiş bunlarla ilgili tamamlayıcı bilgiler de vermiştir. Aynı zamanda bitki ve hayvan adlarında Türklerin keskin gözlem güçlerini de görmekteyiz. Özellikle bitki adları onların biçimlerine, görünüşlerine, şekillerine göre seçilmiş ve verilmiştir.

<u>Bitki Adları :</u>
bâd-rûc : bostan güzeli.
bâd-rûc : bey börkü.
fâgire : ağzı açık.
fâvâniyâ : ayı gülü.
sâbîzec : ana kurudan.
lâgiye : balık öldüren.
isfâr : durda bak çiçeği.
etmisâ : dilber kakülü.
tûsek : çoban tarağı.
kûkâlis-cebelî : yer hadisesi (pırasa).
…

Hayvan Adları :

kâskîne : arı kuşu.

dîv-i merdum : dağ adamı.

subân-ferîb : çoban aldatan.

sâlâmendirâ : yılana ağu veren.

…

Ayrıca Orhan Şaik Gökyay "**Burhân-ı Katı' çevirisinin Türkçe açısından önemi**" adlı makalesinde sözlüğün Türk kültür tarihi açısından önemine şu şekilde değinir:

a) *Âsım Efendi bu sözlüğü çevirirken çok emek vermiş ve çok araştırma yapmıştır. Onun verdiği Türkçe karşılıkları yerli yerine oturtmak, bir yanlışlık yapmamak için nasıl bir titizlik gösterdiğini tanıklarıyla birlikte görmekteyiz.*
Âzâddraht: *Bir ağaçtır ki Gürkân diyarında "Zehrizemin" ve Fars ülkesinde "tak" ve "tağak" ve Arapça "alkam" ve "şecere-i cerre" derler ve meyvesine "hanzal" derler. Bu şecerin hakikatinde ve Türkî isminde katı çok ihtilaf ve ıztırap edüp akıbet İran diyarına mahsus tesbih ağacının kebîrinde karar verdiler. Yaprağı "ağu ağacı" gibi zehirlerden olmağla hayvanları öldürür. Kimileri tak ağacı ile açıkladı ki Türkçe'de Sinsin ağacı dedikleridir. Ondan odun ederler ve odunun ateşi hayli müddet söyünmez, durur. Arapça "gadâ" derler. Ve "dardağan ağacı"na da derler. Bizim diyarda çoktur. Meneviş ve üzümlük gibi salkım salkım ve daneleri nohut kadar ve çekirdekli yenilir yemişi olur.*

Kesin olmadığına güvenmediği karşılıkları da belli ediyor.
Ağritas *için, Türkî'de "ayrık" tabir olunan nebat olacaktır, diyor.*

b) Burhân-ı Katı' *çevirisinde sözlüğün aslında yanlış sayılacak sözcüklerde Âsım Efendi başta söylediklerinden ayrılmayarak hiçbir düzeltme yapmamış, bu yanlışlara dokunmamıştır.*

*Harezm hükümdarı Atsız, aslındaki gibi Etsiz diye okunmuş ve "Farsça **bîgûşt** müradifidir, meali "arık,nahif" demek olur. Adı geçen padişah, gayet zaif ve nahif olduğundan bu adla anıldı", diye açıklanıp bırakılmıştır.*

***c) Burhân-ı Katı'** çevirisinde birkaç Türkçe karşılık üzerinde durmakta fayda vardır.*

***1.Bâhse ve bervâre** için "hanenin mütearef olan yolundan başka mahfi yola denür ki urgun yol tabir olunur" diye yazılmıştır. Osmanlı tarihlerinde hemen her kareden söz edilirken karşımıza çıkan bu gizli yol için hep uğrun yol denilmektedir. Anlam bakımından doğrusu budur. Ancak halk arasında ve Antep'te "urgun" denildiğinden Âsım Efendide öyle yazmış olmalıdır.*

***2.Üstürden** için "kazımak, yonmak ve tıraş etmek ki yürümek tabir olunur". Bu sözcüğün de doğrusu **yülümek** olmalıdır.*

***3.Aşug ve uşug** sözcüklerine verilen karşılık Halk Edebiyatımız açısından göze çarpmaktadır. Bu iki sözcüğün anlamı, birincisinde "mechulû'l-hal kimesneye" denür; ikincisinde ise "mechul'ün-neseb ve mefkudü'l-beled şahıs manasınadır, yeri yurdu belürsüz tabir olunur" diye karşılanıyor. Bildiğimiz gibi, Ermeni halk şairlerinin adı "aşık"tan bozma olarak "aşug" dur. Bunların da bizim Türk âşıkları gibi bir hayat sürdükleri, ellerinde sazlarıyla köyden köye gezerek, düğünlere, derneklere davetsiz katıldıkları düşünülürse, aşug ve uşug sözlerinin Farsça'da ana anlamlarından kayarak "yersiz, yurtsuz, kim olduğu belirsiz" yerine kullanıldığı görülür.*[1]

Türk kültür tarihi bakımından son derece önem taşıyan bu sözlüğü sadece sözlük olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. Yukarıda gösterilmeye çalışıldığı gibi tüm bu özellikleriyle sözlük Türk folkloru açısından büyük bir değere sahiptir. Bu nedenle bu eseri sıradan bir sözlük olarak değil Türk kültürünü tanıtmak açısından hazırlanmış bir ansiklopedi olarak kabul etmek gerekir.

[1] Orhan Şaik Gökyay, "Burhân-ı Katı' Çevirisinin Türkçe Açısından Önemi", Ömer Asım Aksoy Armağanı, Ankara: TDK Yay. , 1978, s.133.

KISALTMALAR

a.g.e.	**:** adı geçen eser
Alm.	**:** Almanca
Ar.	**:** Arapça
ark.	**:** arkaik
bkz.	**:** bakınız
Bul.	**:** Bulgarca
dym.	**:** deyim
Erm.	**:** Ermenice
F.	**:** Farsça
Fr.	**:** Fransızca
haz.	**:** hazırlayan
hst.	**:** hastalık
hyv.	**:** hayvan
hyv. hst.	**:** hayvan hastalığı
İsp.	**:** İspanyolca
İt.	**:** İtalyanca
Lat.	**:** Latince
Mac.	**:** Macarca
mcz.	**:** mecaz
mzk alet.	**:** müzik aletleri
R.	**:** Rumca
s.	**:** sayfa
T.	**:** Türkçe
TDK	**:** Türk Dil Kurumu
TDV	**:** Türk Diyanet Vakfı
Yay.	**:** Yayınları
Yun.	**:** Yunanca

TÜRKÇE SÖZCÜKLER DİZİNİ

A

aba <Ar. āba : bârânî, şâl-nelmed, cuvâlik (giysi)

abalı kebeli kimse : cûlekî (dym)

abanoz <F. ābnūs : âbnûs

abanoz ağacı : şenîz, şîz (bitki)

abbas misvakı : ‘useb (bitki)

abdest < F. ābdest : âb-dest, dest-nemâz

abdüsselâm çiçeği : seg-ken, setreng, şetreng, lu’bet-i mutallaka (bitki)

ablak : helenc, hilenc

ablak kuş : bengelenkâz (hyv)

acele <Ar. ‘acele : sih-esbe

acele etmek : evjûlîden, ferâh-reften

acele ile olan söz : ferfer

acele yürüyücü : ferâh-rev

acem eriği : seg-pistân, mehîtâ, benber, sipistân (bitki)

acem yahnisi : bûrek, buğra (yemek)

aceplemek : eftîden, şikiftîden

acı : mekr, telek

acı badem : meçek, celûz, buhrek (bitki)

acı badem ağacı : ercen, mezg (bitki)

acı bakla : bûsîr-baklâ-i şâmi, gâlâlûtâ, keytâkûn, termus(bitki)

acı culban : kurtumân (bitki)

acı daru : edvî (bitki)

acı ılgın : esl (bitki)

acı katran : kemâşîr (bitki)

acı marul : helfîfâ, kâsenî, telh çekûk, henderîlî (bitki)

acı pelin : efsintîn (bitki)

acı su : âb-ı telh(mcz)

acı tere tohumu : huref (bitki)

acıbadem ağacı : munc (bitki)

acımak (yaranın) : hesten

acımtırak : telhek

aciz olmak : kâ'im rîhten, 'inân tâften, feres nihâden

acur : bâd-reng, ezreng, bîrbûşâ, hiyârze, kârencek, şingyâr (bitki)

acz göstermek : dâmen be-dendân kerden

aç : gusn-âmâr, guşne, nâhâr, şikem-hâr, şitâ

aç gözlü : gursne-çeşm

açık (belli) : hîre, perûhân, peydâd

açık : efrâz, ferâz, tâk, vâ, vâyâ

açıla açıl : berdberd

açılmak (görünür olmak) : perde-ber-giriften

açılmak : engîhten, şikûften, şukûfîden

açlık : gusn, gusne

açmak : kuşuften, şukûfîden, vişâden

açtı : gûşaden

ada : erbûcînâ, bîle, âb-hûst, âdâk, cez, cez, edâk, hâst, hûst

ada soğanı : piyâz-i deşti, iskîl (bitki)

ada tavşanı : venek (hyv)

adalet <Ar. 'adālet : rîvâz

adam <Ar. ādem : kâk, kes

adam alçağı : firûkâs

adam güldüren taşı : lehne-i cân-gezâ, bâhet

adam sürüsü : reme (mcz)

adam şeytanı (hileci) : belûs, dîv -i merdum (dym)

adamlık : kesî

adaş : bînam

ades <Ar. 'ades : bulus (bitki)

adet (tane) <Ar. 'āded : imâre, tây

adet (töre) <Ar. ādāt : tûre, hûy, sen

adı sanı batmış : âvâre, gum kerde-pey (dym)

adım : gâm

adil (kimse) <Ar. adl : gever-zây, dâd-fermây,dâd-râst

adu (düşman) <Ar. ‘adū : gerezden

af <Ar. ‘afv : dereste

aferin <Ar. āferīn : efrâ, hâze, hehî

afet <Ar. āfet : ek

afyon (tiryak) <Ar. efyūn : hebyûn, beyûn, merked, ebyûn, mehânul (bitki)

ağ (at kılından) : dâs

ağ : dâm

ağ kurdu : kâgnû (hyv)

ağa : hâce

ağaç : dâr, şecârâ, penik

ağaç anahtar : kelîçe

ağaç budamak : âzûg, perkâviş, perhev, perkâviş, kezdîden, huşûden, hîsâre, hîşâre, hev, heşûden, hesâre, ferhev, ferhevîden

ağaç budantısı : ejg, ezg (bitki)

ağaç çiçeği : işkufe, kûpele

ağaç dalı : bâr, kerek

ağaç dikmek : gers, nişânden, nişânisten

ağaç eğreltisi : bespâye, teştîvân (bitki)

ağaç gölgesi : sâye-u nûr

ağaç havan : gevâz (alet)

ağaç kabuğu : huşk-bâze

ağaç karası (ağaç zamkı) : sâdâverân, kintâr (bitki)

ağaç kavı : bûk

ağaç kavunu (turunç) : tâsimset, âbest, bâdâreng, bâd-reng, bâdrû, bâleng, debâl, metk, terh, turunc, utruc (bitki)

ağaç kazığı : kûr-mîh

ağaç kılıç : belûnek

ağaç kökü : kuj, şefşef

ağaç kurdu : dîvçe, dîvek, gehn, lebeng, redencû, reşmîz, revencû, rîvencû, tâfeşek, zenû (hyv)

ağaç murveri : şubûke-kebîr (bitki)

ağaç mürürü : hemân (bitki)

ağaç özdeği : bevz, tâpâl, pûze, bûze, burz, bun

ağaç posu : penânek, jed, şilim, geveç, zunc, uzdû, râtînî (bitki-zamk)

ağaç sütleğeni : ihlebdiyâ, şibrem (bitki)

ağaç talaşı : nişâre

ağaç tekne : lâk

ağaç yongası : verâm, uşne, devâlî, duvâle, duvâlek, uşne (bitki)

ağaç yonmak : durûden

ağaçkakan : direht-sunbe (hyv)

ağaçkakan : dârbur, dâr-kûb, sûdâniyât (hyv)

ağaçkarası : âb-ı bun (zamk)

ağaçkurdu : evreng (hyv)

ağaçlık : şâhsâr, şehsâr, şefşâheng

ağı (zehir) : şereng, zehr, cân-kezâ,

ağı ağacı : ´alkem, dîflâ, hebn, hebîn, here, her-zehre, hev-zehrec, şereng, tâhek, zâhil (bitki)

ağı otu : kundus (bitki)

ağıl (mandıra) : âgâl, âgil , âgîl, şevgâ, şâbâheng, şebân-gâh, şebgâ, kemrâ, gûşa, engujvâ, egil, dîl, âheng, hepâk

ağılı keler : vezege (hyv)

ağır : girân, rezîn, mehîst, girây

ağır basmak (kabûs) : kûşâsb, sûkâçe, berfencek, berhefeç, istenbe, ‘abdu’l-cinne, neydulân, hefec, hefrence, heftek, furuncek, deferencek, beht, tîyâf, her-huciven, huftû, hurhucîven (ark)

ağır gem : muh (alet)

ağır gemi : meh (alet)

ağır kıymetli (nesne) : ercmend

ağır uykulu (kimse) : girân-hâb

ağır yüklü : girân-bâr

ağırlık (gelin hediyesi) : şîr-behâ (ark)

ağırlık : bune, seng, heng

ağırşak (ip eğirecek alet) : şûlek, dûk, dûkrîse, bâd-rîs, vilâde, şibk, sengreng, bedîse (alet)

ağıtçı : mûşger, şûmâr-mend

ağız : dem, fem, keb, kiyâ, kup, tân, zefer

ağız : dervâze-i nûş (mcz)

ağız (ilk süt) : fele, pele

ağız bucağı (ağız etrafı) : tânûl, zefer (ark)

ağız çevresi : jufte, nus

ağız eğici (avurt) : bec

ağız kokusu : eskenc, geşâk, sukunc, biyâstû (hst)

ağız miski<T. +Ar.<misk : felence (bitki)

ağız şapırdatmak : kulsûc

ağız tüfeği : tuztek

ağızlık (at ağızlığı) : dehâne

ağlama : girî

ağlamak : behâmin, behânisten, giristen, hâjîden, mûyîden hûn-i dil be-ahun âvarden rîsten, nemek engîzden (mcz)

ağlatmak : gûr-efşurden (mcz)

ağlayan : giryân

ağlayarak : giryân

ağlık : bârûk (ark)

ağnamak : merâge

ağrı : kinişk, pevâzî, renc

ağsırık : işnûşe

ağsırmak : hefiden

ağu kurdu : kâvûne (hyv)

ağustos böceği : cerâsek,cervâsek,cezd,zelle,zencere,zille (hyv)

ağustos gülü : nesteren (bitki)

ağuz (ahmak) : sendel

ağuz (anız) : furş

ağzı açık : fâgire, fâhire (bitki)

ağzı bozuk (gem tutmaz at) : bed-ligâm

ağzı büyük kimse : gâj

ağzı eğri (ağız etrafı) : tânûl, tâtûl (ark)

ağzı eğri (kimse) : lûş, tûl

ağzı kokan : nâfe-bûy

ağız yeli (üfürük) : pûk

ağzı yırtık (kimse) : dehen-derîde (dym)

ağzında bakla ıslanmamak : lutre (dym)

ağzının suyu akar : berfâb (dym)

ah (beddua) : âveh

ah nolaydı : kâş

ah : eh

aha : ânek

aha-işte : înek

ahar sürücü (cilacı) : şûymâl (ark)

aheste <F. āheste : zemzem

ahır <F. āĥūr : âhengîden, âkende

ahırmak (tükürmek) : tus, eh tufû (ark)

ahlat (armut) <R. : kulûh-amrûd, gâbiş, her-emrûd, mul (bitki)

ahlat ağacı : gâbiş, gûbâriye (bitki)

ahmak <Ar. aġmaḳ : âdeng, dend, deng, dengil, fugâk, gâv-dil, gâv-gûn gîc, gedeng, gudfere,gûl,heple,herkus,heyle, kumle bûbek , huzâk, kâlûc, kehbul, kehsele, kezer, kûl

ahmak aldatan (yağmur) : reş (dym)

ahu <F. āhū : tîbâ (hyv) lehbele, lehne,lek, tekil, sendel, her, nigâk, sâde-dil

ahu gibi atılmak : fugend

ahu gibi sıçramak : fugend

ahu koçu : şâbâleng (hyv)

ak (beyaz) : ispîd, sepî, sâçî

ak : sifîd, sipîd

ak asma : ercâlûn, fâşra, fişâ, husrev-dârû, kerm-i deştî , ne-hoş, nehûş, sipîd-tâk, sipîtâk, siyâh-dârû, sepitâk (bitki)

ak behmen : behmen-i ebyâz (bitki)

ak biber : şâb-i rûmî (bitki)

ak çorba : ceşîre

ak çöpleme : herbek (bitki)

ak diken : kevâlif, sipîd-hâr (bitki)

ak dikenlik : hin-bîd (bitki)

ak gönlek : kundur(bitki)

ak gül : veyser (bitki)

ak günlük : bustec, bustek (ark-zamk)

ak hardal : her-dil, herfek, lûkâbîn, sifîd-isfend (bitki)

ak haşhaş : câsûs (bitki)

ak helva : engebîne, kubeytâ (yemek)

ak ılgın : şûre (bitki)

ak karanfil : cevz-i mâsel (bitki)

ak kavak ağacı : vezek (bitki)

ak kavak : sipîd-dâr (bitki)

ak kozalak ağacı : kûver(bitki)

ak mersin : dârmek, merv-hoş (bitki)

ak nokta (gözde) : her-muhre, hecek (hst)

ak ot (haşhaş) : heşhâş (bitki)

ak sarmaşık : fâşra, sipîd-tâk (bitki)

ak seliha otu : kehîle(bitki)

ak söğüt : sipîd-dâr (bitki)

ak tasma (deri tasma) : sîrum

ak tavşan : veber (hyv)

ak tere : isfend- isfid (bitki)

ak üzerlik : mûl (bitki)

ak yavşan (dikenlik) : şâvezd

akarkarha <Ar. ‘āḳirḳarhā : kâkire (bitki)

akasma : bervâniyâ, sifîd-tâk (bitki)

akbaba : dejkâk, kerkes, dijkâk (hyv)

akciğer : sel, nefes-âbâd

akça ağaç : buşcîr (bitki)

akça : hemres

akçay : ispîd-rûd

akçe otu : membel-dârû (bitki)

akıcı : revân

akıl <Ar. ‘aḳl : ân, bid, du gûher, evreng, gevher, hired, nesbût, nus, revgen megz (mcz)

akılsız : buk

akıntı : âb-şîb

akide (şekeri) <Ar. ‘aḳīde : ka’b-ı gazel, ka’bu’l-gazel, fânîd (yemek)

akka kuşu : kelâzâre, kelâjâre (hyv)

akkavak ağacı : bûkîsâ, ertâ, derdâr (bitki)

akkuyruk (kuşu) : meh-dum (hyv)

aklık (üstübeç) : isfîdâc (ark)

akraba <Ar. aḳrabā : nişmin, ûbis, tebâr

akrep <Ar. ‘aḳreb : derâz-dum (hyv)

akrep otu : derûnec (bitki)

aks <Fr. : bâz

aksak : leng

aksakallı (yaşlı) : zâl, zer

aksamak : sum-efkenden

aksarmaşık : bervâniyâ (bitki)

aksırık : şenûşe

aksırmak : behfed

akşam : bî-gâh

al (at cinsi) : kurân, nevân (hyv)

al : âl, dih u dâr

al kuş : fîsâ (hyv)

ala çehre : berdâg, zîr, siperek, ispereg, beşturg, zerîr,

erhîkine (bitki)

ala fahte (üveyik kuşu) **:** şifnîn (hyv)

ala sığırcık (kuşu) **:** sengîn-sâr, sâser (hyv)

ala üveyik **:** bûtîmâr (hyv)

alaca (iki renk) **:** sîne-bâz

alaca (kuş) **:** bengelenkâz (hyv)

alaca **:** ‘ûd-i gulâbî , eblek, helenc, hilenc

alaca renk **:** rehş, ebreş

alaca serçe (ispinoz) **:** hevel, zîg, seyre (hyv)

alaca yılan **:** gerze(hyv)

alâka <Ar. ‘alāḳa **:** kîmiyâ, mengele

alâka (sarık ucu) **:** şemle (ark)

alâka eylemek **:** dil-germ kerden

alâkayı kesmek **:** pâ pes âverden

alakaz **:** bengelenkâz (hyv)

alaman sümbülü **:** ‘utârid

alarga (uzak ol) <İt. **:** berd, berdberd (ark)

alarga olmak **:** berdîden

alay (birlik) **:** remen

albak (astar) **:** zevernîm (ark)

albasma **:** âl

alçak (kimse) **:** firû-mâye, nijend

alçak ipek **:** benîk

alçak **:** gebibmin

alçak (yer) **:** gerîseng

alçı **:** cebsîn, ehek, eje

aldandı (aldanmış) **:** fenûd, ferâhet, ferbâre

aldanmış (kimse) **:** fenev, der-lûzîne sîr horden, firîbîden, funûden

aldanmış **:** firîba, firûd, futûde, sumbe

aldatıcı **:** firîba

aldatma **:** kereş, lâve

aldatmak (kandırmak) **:** evrendîden, fenev, âb-be zîr hîşten
âsmend, dem-horden, der cuvâl kerden

dunbe nihâden, dunbe, dâden, hetl firîbîden, gâl, kembûrîden, kenbûrîden, kenûrîden, kersîden, kinûrîden, kirîsîden, lâbîden lâçiden , lâg, lûsîden, penbe nihâden, şem, tenîden

aleksandra otu : kâşim (bitki)

alem (sancak tepesi)<Ar. ‘alem : ejder

alevlendirmek : ber kerden

alevlenmiş ateş : elâv

alevlenmiş : firûhte

algım salgım (serap) : gûrâb, kivir, ketîr, vâle (ark)

alı komak : dest-der-âstîn-kerden

alıcı : setân

alıç <F. alūça : âkeç, ezdef (bitki)

alıç ağacı : tilek (bitki)

alıç-halıç <F. alūça-halūçā : helhelyûn, kehîr, kûhic, kuvij, nilk, turûkûkûn, ze’rûr, kihîn, kihîne, kivj, kiyel, megd, ekec, nelk (bitki)

alıkoma : berkem

alıkomak : bâz-dâşten, bejkem, binâvend, dest-keşîden

alıkoymak : bân-zeden

alıkoyucu : bâz-dâr

alın : şâh

alın bağı : pîçend (giysi)

ali kul : kelîkân (bitki)

alkış : bâng-ı revârev

almak : cûsûniten, ferâ, girift, setâden

alt : ferâz , zîr

alt çene : meneh

alt üst oyunu : şîb-u bâlâ zîr-u bâlâ (oyun)

alta su salıvermek : âb-be zîr hîşten (dym)

altçı (ilk eş) : benâg, âmûsnî (ark)

altın : âteş-i send, durust, ermegân, tâbâ, tilâ , tile, zer

altın çiçeği : zerd-hû (bitki)

altın halka : evrencen, evrencin, eyâre , yâre (takı)

altın iskemle : gâh

altın otu : ´akrebân, muryâfilun, zengî-dârû (bitki)

altın tabak çiçeği : zerd hû (bitki)

altın yaprak (takı süs) : zerek (takı)

altınatan : dînârî (alet)

altınoluk : dînârî (alet)

altınsayıcı (sarraf) : dinâr-uşmur, dinâr-şumur

altlık (katipler kullanır) : pey-siper (ark)

altun otu : seklînûn (bitki)

alt-üst : zîr-u bâlâ

alu-balu : kârâsîyâ (bitki)

alu-gurda : şâh-lûc (bitki)

aman dilemek : hes-be-dehân giriften (dym)

ambar <F. ‘anbār : bûk, perhev, dânedân

amber kabuğu : kirfetu’l-darçınî (bitki)

amber <F. ‘anber : şâh-bûy (bitki)

amber-boy <F. ‘anber buy : keyser-kûne, şevâserâ, gul-i urbe, ce’de (bitki)

amca : efder, evder

ana : en, mârû , mâm, mâd

ana kurudan : sâbîzec (bitki)

ana-baba : bâb, ced ,peder

anahtar <R. : bijeng, kilîdân, kilîdâne, kejek, bezeng, bereng, bişkene, uklî

anahtar dişi : nej, tejde, nerre (alet)

analık (üvey ana) : mârender

ancak : mer (edat)

ancılayın (öylece) : âzûn, ândûn (ark)

andız tohumu : dânec-ı veber (bitki)

andız : elâniyûn, râsen, gervâş, gersâ, zencebîl-i Şâmî (bitki)

angut (kuşu) : siyâvuş, şevât, surhâb, mânûk, mânûrek, jevrek kebûk (hyv)

anıt (kuşu) : şevât (hyv)

anız : sibârî, sipârî

an-kasıt <Ar. ‘anḳaŝd :sitem

ankebut <Ar.‘anḳabūd : gunde, zecâl, cûlâh (hyv)

anlamak : be-cây âverden, deryâb

anlı-sanlı (kişi) : nâm-berdâr

ansal (ada soğanı) : piyâz-mûş (bitki)

ansızın gelmek : ficâ

ansızın : hemîdûn, nâ-girift, nâkâc, nâ-niyuşân, hevâzî , nâ-beyûsân, nâkâc

ant : sâme

antik <Fr. : pûd

anzarut <Ar. ‘anzarūd : enzerût, zencurv (bitki-zamk)

anzerut ağacı : şâyike (bitki)

aparmak : perdâhten

apış : furş

aplak (kuş yavrusu) : sîh-per

apuk (zort verme) : zebgur, zîger (ark)

ar <Ar. ‘ār : dervâh, şinâr, neng

araba : erabe

arabistan inciri : şîkûmûrî (bitki)

arabistan kirazı : zâl (bitki)

arak (ter) <Ar. ‘arāḳ : hevîy (ark)

araka : regîda (bitki)

aralaşmak : fâtûrîden

aramak : tûr, rû, pelîden, pâlîde, niyûşîden, kâvkâv, kâfîden, kâften, kâvîden, huşk-mâr, custen

arap kirazı : kunâr, seder (bitki)

arap semeri : peşmâgend (bitki)

arap taşağı : cuft-âferîd (bitki)

arap tavşanı : kelâk-nûş, kelâvu (hyv)

arapsaçı (karmaşık saç) : ce’d-i girih-gîr

araya gitmek : kerâşîden

arbede <Ar. ‘arbede **:** helâlûş, helâş, hurûş, hilâş, herceste

ar< Ar. ‘ār **:** enfet, kehib

ardıç ağacı **:** ´ar’ ar, vuhl, urs, sefîne, evirs (bitki)

ardıç yemişi **:** burs, vurs, ubhul (bitki)

ardınca : ferâz

argaç, argıç (dokuma ipi) **:** pûd, fûd (alet)(ark)

arı **:** hân, mûse, muh, meh (hyv)

arı(saf) **:** pâk

arı gömeci (petek) **:** kebâre, nekş-i permûr

arı kovanı **:** âgâl, kendû, gevâre

arı kovanına çöp sokmak **:** dûd-be âverden (dym)

arı kuşu **:** kâskîne, sunkure, sebz-teşt , sebzek, kerbe, kelâje, gulbe (hyv)

arı otu **:** ´akber (bitki)

arı yuvası **:** gâl

arık (zayıf) **:** nîzâr, zâr

arış (dokuma teli) **:** fert, bâlvâse, ere, tân, târ, târe ş (alet) (ark)

arıtmak **:** pâlâyîden

ark **:** erkiyâ, zefer, şâh, nâl, kemelkân

arka **:** furâk, puşt, gebibmin

arka düğümcüğü(yumru kemik): ustûy (organ)

arka eti (omurga) **:** puştmâze

arkalık (içlik) **:** tenzîb (giysi) (ark)

armağan **:** bilek, sûziyân, nevrâhen,nev-rehânî, nevârehân, gezîd, gelvend, ermegân

armut <F. ermūd **:** emrût, pervend, murûd, likel, erbû, enberût (bitki)

armut ağacı **:** erbû-dâr (bitki)

arpa **:** cev

arpa çorbası **:** cevşîr ,cevşîre, keşkâb (yemek)

arpa ekmeği **:** keşkîn, keşkîne (yemek)

arpa kılçığı **:** dâs, dâse

arpacık (gözde) **:** tuvte (hst)

arpalık (otlarda olur) **:** cevdân (ark)

arsa <Ar. ‘arŝa : esperesb, esferesb, esferesf esprez,espres,esprîz, pehene, isprez,ispres, isperesp,isferef

arslan akdarıcı : şîr-evjen

arslan haykırması : şembe

arslan kuyruğu : şemşîr

arslan pöstekisi : dîv-câme

arslan : şîr (hst)

arşın : ceşân, reş, gez

art : pey

artıcı (fazlaca) : nâmî

artık (nesne) : evzûn

artık diş (atta olur) : hejhâr, heryâr, peşek (hyv-hst)

artık (fazla) : bîş, kelân, diger

artırıcı : pâlây

artırmak : pâlâyîden

artmak : zâyiş

arug (geğirme) <F. ārūġ : vurûg

arus (gelin) <Ar. ‘arās : bânû, beyû, dugd

arusek (ateş böceği) <Ar. ‘arūsek: teynûs (hyv)

arz <Ar. arż : zemî

arzu <Ar. arzū : ârmân, tuleng, şâd-hâst, rû, irmân, heş hâhiş, eyâse, ervend, ermân, erâvend, end, enderva, endervâj, derhuş, der-heş, bûy, bûbe

arzu çekmek : ermânîden (dym)

arzu otu : âbrûn (bitki)

arzusunda olmak : bidye

asa <Ar. aŝā : dest-vâr

asıl (soy) <Ar. aŝl : nijâd, tuhme, tebâr, reg, pâygâh, sûs

asıl (temel) <Ar. aŝl : vâde, bâr, sere, gevher, gever-zây, bunded, bune

asıl (fiil) : besel (emir)

asılgan : âvîzkin

asılı (asılmış olan) : âvengân

asılmak : âvîşen, beşelîden

asılmış : âkse, pâlâ

asılsız : fend

asi hurma : hurmâ-yı ebû cehl, kerinc, tâl, pîs (bitki)

asker <Ar. ‘asker : heng, nevâ, mevkeb, isbâh, feylâk, feylek

asker bozmak : şukûfîden (dym)

asker çekmek : heyme zeden (dym)

askeri bozmak : şikesten (dym)

askeri sindirmek : şikesten (dym)

askı (ipek kozası) : pile-pîle, kûve (ark)

askıntı (aksırık) : setûser (ark)

aslan yürekli : şîr-dil (dym)

aslan : humâs (hyv)

asma beşik : bâd-reng

asma çamuru : esâlitûs

asma çardağı : bezge, cefte, henbe, hâze, vâyic, vâdîc , vâyic (bitki)

asma çiçeği : vel (bitki)

asma çubuğu : şevş

asma kolu : zegâk

asma yaprağı : ´asâlinc (bitki)

asma yelpaze : bâd-keş

asma : rez, tâk (bitki)

asmak : âvîşen

asmanın gözü : vâdîc (dym)

astara vurmak : âjenden

aspor tohumu : kâcîre(bitki)

aspor çiçeği : kâbîşe, kâkbân (bitki)

aş yerme : telvâse, tufse

aş yermek (ermek) : tâs

aş : ebâ, vâ, muçe-vâ

aşağı yukarı sıçramak : kûheng

aşağı : ferâz, zîr, pây, firûd

aşağı-alçak : şîb (mcz)

aşağıya dökmek : hirrâ

aşağı-yukarı : zîr-u bâlâ

aşaka (otu) : sâbûd (bitki)

aşçı : dûd-hâr, hivâlî-ger, herde-pez, hân-sâlâr, hâlî-ger, hâlek

aşçılar otu : kembîle, kenbîle (bitki)

aşerme : keyârâ, pâse

aşı (kırmızı çamur) : lekâ, girdenâ, girdnay

aşı boyası : bertiskûn

aşı kalemi : ferhânc

aşık <Ar. ʻāşıḳ : gâş, şifte, senâr

aşık (kemiği) : bucul, bucûl, bûjül, bujûl, puk, pejûl, şiteleng

aşık olmak : peşek

aşık yaprağı : elut, sîsember (bitki)

aşılanmamış ağaç : dârhâl

aşındırmak : behsanîden, fersâyîden

aşınık nesne : serib

aşınır : fersed

aşınmak : dâg şuden

aşınmış : dâşte, fersâyîde, fersûde

aşırma kolan (üst kolan) : zeber-teng

aşiret <Ar. ʻaşīret : heyl-hâne

aşk eylemek : dil-germ kerden

aşk <Ar. ʻaşḳ : kîmiyâ

aşkın (ışkın) : pîl-gûşek, rîbâs, reped, zerenbuluc (bitki)

aşlama (su şarıltısı) : serdâbe (ark)

aşure aşı : dângû, mukîl (yemek)

at : bâd, feres, nevend, bâre, feres bâr-gîr, esp, rehş, reht, sitâg (hyv)

at : dîv (mcz)

at kestanesi : bir nîs (bitki)

at tegeltisi : âdrem

at aktarıcı : esp-efken

at başı beraber(yoldaş) : hem-inân, ‘inan ber ‘inan (dym)

at çultarı (örtü) : culeyl

at götlüğü (örtek) : kefçel-pûş(giysi)

at hırsızlamak : espîl

at kasnısı : segbîn, sekbîne (bitki-zamk)

at kılı : feyd

at kişnemesi : gurrişt, şembe

at koparıcı : esp-engîz

at kuyruğu : fuş

at meydanı : âsrîs, siprîs, kurend, gûrâb

at seğirttirmek : esbûniten

at tavşanı : veber (hyv)

at uğrusu (hırsızı) : espîl

at uyanı : gâm (alet)

at yelesi : buş, peş, fuş

ata binmek : rân-guşâden

ata soğanı : sefâdîkûs (bitki)

ata : dij, piyer, pid, eb

atacak (nesne) : gâb

atar (aktar) <Ar. ‘aššār : gâliye-sây, muşk-farûşân, bû-firûş

ateş <F. āteş : beççe-i tâvus –î ‘ulvî (mcz)

ateş <F. āteş : âteş, verezm, vedâg, urdîbihişt, nîrâ, meh, kâg hîr, hezm, gul-i hacer, evâ, demendân

ateş alevlendirmek : ereş

ateş böceği : ´arûsek, şeb-çirâgek, şeb-efrûz, şeb-tâb, âteşek, kâgnû âteşîze, kâvûne, kemîçe, teynûs (hyv)

ateş doğrucu su : âb-ı âteş-zây (mcz)

ateş göstericisi su : âb-ı âteş-numây (mcz)

ateş göyneği : âteş-i pârsî (hst)

ateş koru : bucâl, sikene-i kânûn, lehşe, lehçe, gunce-i erguvân, ehger

ateş közü : cemre, ehger

ateş tuturuğu : bud, bude (ark)

ateş yakmak : ber kerden, efrûhten, evrûhten
ateş yalını : ef'î-i kehrubâ-peyker
ateş yanığı : dulb
ateşe biber dökmek : fulful der ateş efkenden (dym)
ateşe vurulmuş su : âb-ı âteş zede
ateşli at : ergûn
atık : nevân
al (at cinsi) : nevân
atıl <Ar. 'āšıl : ferhenc
atılacak (nesne) : dâs u dâlûs
atılıcı : guşb, tund, şesp, şep, hîzende
atılmak : cetsen, vezege, tundyûr, kûheng, hunbîden, hîz, hem, fegend, denîden
atılmış pamuk : cûleh, felhemîde, felhîde
atlama : sîs
atlamak : cetsen, mencek, gumbedî
atlas (giysi) <Ar. ašlās : belyâdî
atlı : esûbâr , esvâr
atmaca kuşu : bâşe, heylâ, sîçugene, tâtînâ (hyv)
atmak : evjendîden, evkenden, ust, endâz, âhencîden
atşan (susamış) <Ar. 'ašşān : keşne
attan inmek : rân-guşâden
attar satıcı (koku satıcısı) : dâşâd
av etmek : işkâr
av yeri : bişgerd
av : bişgerd, şikerden, şâbâleng, nihâl, nehçîr, işkâr, feh
avadanlık (süs) : belâdur
avadanlık kutusu : derch
avare <F. āvāre : helenend , heleng
avarız (öşür) <Ar. 'avārıż : hem-dâstânî
avaz <F. āvāz : berhân, şelîh, gezeh, demdeme
avcı gömeltisi : kâje, kûle, nâmûs

avcı pusulandığı yer : gâze

avcı : bişgerd, şikerden, nesurd, nehçîr , nehçîr-vâl

avcıbaşı : bâzyâr

avgın (su yolu) : ket, kârîz (ark)

avgir : âb-gîr, sime, semer, petâre, gerveş, bet, betâre (alet) (ark)

avişe aşı : terîne (yemek)

avlak (av yeri) : nehçîr, nihâl-gâh, feh (ark)

avlak : bişgerd

avlamak : şigerd

avlanmak : me-şiker, nehçîr

avlu <R. : endâm

avrat <Ar. ‘avret : izâr

avsun (sihir) <F. efsūn : efsûn

avşar (türklerde boy adı) : efşâr

avuç : muşt (mcz)

avurdu yelli (savruk) : bâd-perrân (dym)

avurt içi : keb

avurt : bec, nec, lumbûs, lunc, kele, bûc, buç, âkup

ay : beççe-i tâvus –î ‘ulvî, ‘ikd-i şeb û rûz (mcz)

ay : berv, mehîr, meh, mec, mâs, mâh, lûhen

ay ağılı (hale) : her-gâh-ı kamer, her-geh-i meh, hirmen-i mâh, hâle, dâre, tevk-i mâh, şâbved, şâdverd, şâhver şâyverd, sâbûd, mâh-i hergehî, hirmen

ay aydını : âyişim

ay aydınlığı : kemrîyâ, mâh-tâb

ay çiçeği : âzer-gûn, erâmûnî (bitki)

ay demiri : bişeng, sikene (alet)

ay doğmak : tâften

ay ışığı ölçmek : mehtâb peymûden (dym)(ark)

ay ışığı : âyişim

ay kalburu : hirmen

ay köpüğü (taş çeşidi) : efrûsâliyîn, seng-i kamer, mehver

ay parçası : mâh-pâr

ayağa su inme : veheş (hst)

ayağı sıvık : sîmâb-pâ (dym) (ark)

ayak : gâm, sum, sumb, pey, pây, pâ

ayak (sütun) : pîl-pâye

ayak altına almak : sumbîden (dym)

ayak bağı : pâvend, pâyvend

ayak bulaşmak : pâlâş

ayak çukuru : pâçahe

ayak donu : izâr-i pâ, pâ-câme

ayak kapanmak : şehîden

ayak kaymak : dûsîden, şehîden, hîzîden

ayak oltası (ayak seyri) : ser-â-ser, hekvî (ark) (dym)

ayak sesi : şekpûy

ayak sürçmek : bîşehsem, şehşîden, şehîden, pâ-legz

ayak taşı : fînek, seng-i sevdâ, keyşûr (alet)

ayak tavışı (sesi) : suksuk, şirfâk, şerfâk, şeb-pûy (ark)

ayak teri (ücret) : pây-renc, pây-muzd (ark)

ayak tıpırtısı (ayak sesi) : gumâr

ayak tuzağı : pây-dâm

ayak üzere durmak : istâden, sitâden

ayak yolu : âb-rîz, beyt-i ferâg

ayakdaş : hem-kadem

ayakkabı : efzâr, sur, pâyzâr, pây-efzâr, pâçîle, leht, lehâ, lâlek, kefş, cemşâk

ayakla basılmak : pehçîden

ayakla basılmış : peht

ayakla çiğnenmek : pehçîden

ayakla çiğnenmiş : peht

ayakla tepmek : bişkelîden

ayakla yassılanmak : pehçîden

ayakla yassılanmış : peht

ayaklamak : bişkelîden

ayaklı keman : şîşâk (müzik aleti)

ayaklı kemani : revâve, rubâb, rubâb (müzik aleti)

ayaklı şarap kadehi : eyâg

ayaklık (dokumacılar için) : pâ-efşâr, pây-efzâr, pây-evzâre, levh-i pâ (alet)

ayakta durmak : rumûk

ayazma <R. : hânî

aybaşı : bî-nemâzî

ayçiçeği : âftâb-gerdek , âftâb-perest, vertâc, erdem (bitki)

aydemiri : iskene (alet) (ark)

aydın : derhuş, rûşen, pertev, deyme

aydınlık : âb-ı murdarîd (mcz)

aydınlık : âteş-i rûz, tef , sû, rûşenâyî

aygır : birdevn (hyv)

ay-gün tutulması : girift

ayı : deb, tetmetâ, kihnî (hyv)

ayı gülü : fâvâniyâ (bitki)

ayı kulağı : bûsîr, kulûmus, fâvâniyâ (bitki)

ayı kunduzu : kundus (hyv)

ayı yavrusu : hirsek (hyv)

ayı ayası : cintî (bitki)

ayıd ağacı : belmûn, seksembûye, penc enguşt, fentâfi lûn fekd, eslek, fencenguşt, şecere-i İbrahim, sengisbûye, ser-sâd (bitki)

ayıd ağacı tohumu : eslek, egîs, sîsebân, fekd, ersed (bitki)

ayıklık (ayılmak) : biyâd

ayılmak (sarhoşluktan) : hûş-vâjen

ayıp <Ar. ‘ayb : âk, neng, hurde, dervâh, degel

ayıp tutmak : enguşt-ber-herf nihaden

ayıplamak : cedb

ayırmak : bâz, târât, kuşuften, kefîden, erc, bitûht

ayin <F. āyīn : tûre

aylak (genç deve) : cung

aylak çadırı : nevbetî

aylık : mâhiyâne, ser-mâhî, mehvâre

ayna silici : âyîne-zedây

ayna tutucu (berber) : âyîne-dâr

ayna <F. āyine : câm

ayrı : bâz

ayrık (otu) : behme, ferîz, bîd-giyâ

ayrık (yarık) : şikâf

ayrık : egersetis, kefîde, gâz (bitki)

ayrık koçu (dağ koçu) : şâbâleng, lûbere (hyv)

ayrık koyunu : lûbere (hyv)

ayrılık : bâz, nevâ, kinâr, funur, ferver

ayrılmak (birbirinden) : dâhîden

ayrılmış (nesne) : gâz-gâz, ber âverder, kefîde

ayva : âbî, tûc, bihî, bil (bitki)

ayvadan : berterâsek, ribl (bitki)

ayvadana : etmisâ, esîj, bûmâderân, jâbîj, keysûm, şuvîlâ (bitki)

ayyaş <Ar. ‘ayyāş : keştî-keş, şâd-hâr, kîfâl

az : endek, vîd, hâr, hecâre, kem, kîç, lâş, neh, sûtâm tek, tûr

az az : kîç kîç

az gelmek : kemer-giriften

azap <Ar. ‘aźāb : âh

azar <F. āźār : sâr

azar (giysi) : ser-pâyân (ark)

azat (hür olmak)<F. āzād : âzâdî

azgın çehreli : dejhî

azgın : tebâh, zâl, vây

azgınlık etmek : gerşîden

azgınlık : gers, gurriş

azı dişi : seg-dendân

azık : pervâze, tûşe

azıtmış (yara) : sitim

azim <Ar. ‘ažīm **:** elig (Çağatay Türkçesi)

azim <Ar. ‘ažīm **:** heng, hudîş

aziz <Ar. ‘azīz **:** gîrâmî

azlık **:** kemî

azvay (otu) **:** şeb-yâr, elvâ, teber-zed, edvî (bitki)

B

baba (altın top) **:** mâh-i mencuk-i çetr

baban öldüren **:** bediskân (bitki)

babulluk (genelev) **:** herâbât, zegârev, leher (ark)

baca (küçük) **:** rûşendân, birîn, revzene, rehne, bâceng,bacik, bâd-gir

bacak **:** şâh

bacanak **:** silf

bacı (kızkardeş) **:** uht

baç (gümrük)<F.bāc **:** sâ, bâz, cibâ, cîbâyet, sâv

baççı (gümrükçü) : râh-dâr, bâj-bân

badana eylemek : sec

badem helvası : âfrûşe, meşkûfe, levzîne, ferûşe, efrûşe, cevzîne (yemek)

bademli şeker : âzâd-mîve (yemek)

bademli şekerleme : şeker-bâdâm (yemek)

baga (kablubaga kışrı) : zîbl

baga yaprağı : her-gûşek (bitki)

bagal (oturak) : kelek (ark)

bağ <F. bāġ : ben, pâlîz, ârâm, âb-sâlân, bend

bağ (üzüm bağı) <F. bāġ : rez

bağ bardağı : cergûl, hergûl, her-gûş (bitki)

bağ bekçisi : benvân, rezbân

bağ sarımsağı tohumu : zecmûl (bitki)

bağ sarımsağı : şukûsâ, kuşus, dinâr, efrehenc, ekşûs, ferhenc, kefr, hingû (bitki)

bağ-bahçe <F. bāġ-bāġçe : muşkû

bağban <F. bāġ-bān : kedîver, nehl-bend

bağcı : ukâr

bağda (güreş terimi) : sâbûd

bağdaş kurmak : fikende-sûrin, sûrî-efkenden

bağır yeleği : tenzîb (giysi)(ark)

bağır : ciger

bağırdak (kundak) : berteng (ark)

bağırmak : demân (mcz)

bağırmak : girîvîden

bağırsak kazıntısı : hîm (hst)

bağırsak sıyrıntısı : burnîş (hst)

bağırsak : berendâf, rûd, rûde, burândaf, bûmehen

bağırtlak kuşu : isferûd, sugûd, seng-hâr, sengîn-hâr, kîtû, ketû, sefrûd, kutât (hyv)

bağışlamak : behşîden, erkûniten

bağlamak : esterûniten, sâye-gusterden

bağlanmış : âgeste

bağlı (büyülenmiş) : beste

bağlı : efrâz, ferâz

bağrı kara (bağırtlak kuşu) : seng-hâr, sengîn-hâr, ketû, kutât (hyv)

bahadır <F. bahādır : dervâh, gurbuz**,** gurg-i simîn sum, herv, kund, tûr dîv, dîv-dil, esp-etken (mcz)

bahane <F. bahāne : ‘uzr-i leng, huşk-rîş

bahane arz etmek : ser- hârîden

bahane etmek : pelme

bahane eylemek : şikem-bende

bahar (ağaç çiçeği) <F. bahār : işkufe, uşkûfe, ferhuceste (bitki)

bahar çiçekleri : câme-i ‘iyd

baharat <Ar. bahārāt : efzâr, kuzeh

bahçe <F. bāġçe : ben, ârâm, âb-sâlân

bahçıvan <F. bāġ-çe-vān : butsân-pîra

bahis <Ar. baġś : nevsîre

bahri hotaz (başlık çeşiti) : tumtum (giysi) (ark)

bahşiş <F. baĥşiş : dâşâb

baht <F. baĥt : rîk

bahtlı : hunuk

bak tohumu : şeb-engiz (bitki)

bakam ağacı : erenyebij, teberhûn (bitki)

bakanak (çatal tırnak) : jengele, şefel (ark)

bakar (öküz) : cevder (hyv)

bakıcı olmak : nezzârengî ,nigerân

bakıcılık : nezzârengî, nigerân

bakır çiçeği : kef-i mis, şikûfe-i mis (ark)

bakır köpüğü : kef-i mis, şikûfe-i mis (ark)

bakır taşı : deybercâs, dîfûrcâs

bakır : kutur, mis

bakire <Ar. bākire : dûşîze

bakire kız : kenîz, terek, nâ-resîde

bakkal keletiri (sepet) : tebeng , tebengû

bakla kırı (kır at) : hing-i şeb-âheng, hing-i zîver (hyv)

bakla <Ar. baḳla : bâkî, bâklâ, kevesk, kâlûsk, fûl, girgir,fâbiş (bitki)

baklava : kûlânc, lûlânç, gulâc, muşehne, tû-ber-tû, lâbîden (yemek)

bakmak : buhûr, nigerîsten, nekâs, hâjîden, gûş-kerden, gûş-dâşten, girde

bakyaz : begyâz (yemek)

bal : nûş

bal : engebîn, şûb, şîr-lu ‘ âb, şehd, gûbeşa

bal arısı : gelfç, resmû, permer, permûze, mung, kinibt, kenebt (hyv)

bal debesi : betev , bitû

bal helvası : engebîne (yemek)

bal sıra : terengebîn (yemek)

bal sura : sîr-huşk (yemek)

bal suyu : ekûmâlî

bala (baş örtüsü) : pîçek (ark)

balaban (doğan kuşu) : hişn, zemc, şeh-bâz, zimunc (hyv)

bal arısı : bermer, bermûz (hyv)

balçık : bejen, tefûr , tefûz, heş, gil, enbîr, ejend, ârze, âjend, erze

balçık teknesi : lâk

baldır : ling, şâh

baldıran : dûres, bîh-kûhi, şevkerân, bârîkûn, dûres (bitki)

baldırgan (otu) : sâsâliyus, râfe, rân, enguvân, terzîlûn, sîsâliyûs, uştur-gâz, encudân (bitki)

baldırgan ağacı : engudân, mehrûs (bitki)

baldırgan kökü : mehrûs, şutur-gâz, tûderyûn (bitki)

baldırgan zamkı : engûje

baldırı kara : per-siyâvuş, terencûmânîs (bitki)

baldız : hâzen

balgam <Ar. balġam : guş

balık (dişi) : hutû (hyv)

balık : behş, berh (hyv)

balık ağı : pence

balık ağısı : lâgiye (bitki)

balık kılcığı : dâs

balık oltası : neşbîl, neşel, şest, nişpil

balık otu : bûsîr, mâhî-zehre (bitki)

balık ödü : bûsîr (bitki)

balık öldüren : lâgiye (bitki)

balık pulu : kuç

balık salamurası : mehyâve

balık sütleğeni : lâgiye (bitki)

balta : hevzek, teş, tever, kecâz, teber (alet)

balyemez top : dîg

bam teli : ser-âheng, şeh-târ, şeh-rûd, şâh-rûd

ban tohumu : benc, kenev (bitki)

ban <F. bān : benc (bitki)

bana : dimin

banbul otu : tenbûl (bitki)

bangır bangır ağlamak : germe-hûnâbe, hervîle

bankaş ağacı : kemkâm (bitki)

bapuk (at giysisi) : begeltâk (ark)

baras (tırnak hst) : milk (hst) (ark)

bardak : nekejde, kebâre, kâse, âbiş-her, âb-her, âb-câme

barışık yemeği : âştî-hâr (yemek)

barışmak : silem

bartıc (kapı eşiği) : vertîc (ark)

basamak (merdiven) : lâtû, hedîne, urçîn, pâye, pâşîb, nerdubân

basamak ayağı : pegne

basat (halı-kilim) : şâleng (ark)

basılmak : sipurden, supurden

basılmış (nesne) : ferâz

basılmış (yassılanmış) : şehrîde

basılmış : bişhûde, kâmûd, siperî, pey-siper, feht

basma aşı : ser-enguştî (yemek)

basmak : bişkelîden, pîl-mâl, nâhûsten, enguşt-i duşnam

basra balı : sîr-huşk, terengebîn

bastık : meyde (yemek)

bastırma (pastırma) : behâr-i hoş (yemek)

bastırmak : be-gil giriften

baston : câiz

baş : dek, ser, sârân, revîşend, dek u dîm

baş (reis) : sâr

baş ağrısı : kâtûre, ser-girifte (hst)

baş aşağı : serâgûn

baş aşağı asılmış : dervâ,dervâh,dervâr, ender-bây, enderûs

baş başa verip fısıldaşmak : ser-cuft kerden (dym)

baş çanağı (kafa tası) : âhiyâne, keduft

baş çegzinmesi (dönmesi) : ser-gerdâ

baş çevirmek : ser-gîce, ser-gîciş

baş damarı : serârûy

baş dönmesi : ser-gerdâ, ser-gîce

baş haracı : ser-gezit

baş kaşımak : ser- hârîden

baş kazık (büyük) : gur-mîh

baş örtüsü : bâsâme, bâşûme, dâmenî, rubûse, pûşne, himâr , ser-pûşe, ser-pûşne

baş tepesi : ser-çekâd, tereng

başa varmayacak yolsuz iş : hâm

başak : fâcâm, pesâçîn, fecâ, sebed-çîn (bitki)

başbuğ : sâbıke-sâlâr, tehemten, ser, sâlâr, girân-ser, gevâncî

başı aşağı : âkûn, nigû-sâr

başı daz (kel) : dâgser

başı duz : dûh-çekâd

başı kel : kurek

başı sert (at cinsi) **:** huşk-‘inân

başı yukarı **:** ser-ferâz

başın tepesi **:** kâçek, târ , târe

başka **:** âhar, diger

başlamak **:** bedrûd, rehş, gûş-nihâden, der-bâkî kerden, âgâzîden

başlık (reis , başbuğ) **:** serî

başmakçı böceği **:** ´arûsek (hyv)

başmakçı kurdu **:** kâvûne (hyv)

baştan ayağa dek **:** ser-â-pâ

baştan başa **:** ser tâ ser, ser-â-ser

baştan geçmiş kimse **:** sehr-bahş

baştankara (kuşu) **:** dumtek (hyv)

baştan savmak **:** gusî, kusîl

baştepesi **:** kelân

batak (yer) **:** helâb, hilâş

batıl <Ar. bāšıl **:** ferhenc, hevâyî, henc

batıl söz **:** jâj

batırmak **:** âzeden, tûhten, şehâyîden, efşâr, dersupûz

batmak (dalmak) **:** rîsten

batmak **:** helîden

batman **:** men

bayane (rezene) **:** râziyâm (bitki)

bayat (taze olmayan) **:** şete, sette, şebâne, şebîne

bayat ekmek **:** nân-ı telh

baydak (santraç taşı)<Ar.baydaḳ **:** piyâde

baygın **:** bî-hîş

bayır kuşu **:** dâgser (hyv)

baykuş yavrusu **:** kûkenek, kûl (hyv)

baykuş **:** âkû, puş, bulbul-i genc, bûm, gûl, kûç, kûf , kûke, kûl, kungur, peşek, pezeşk, kelek, bûf (hyv)

baylak otu **:** edâdâ (bitki)

baylan otu **:** edâdâ (bitki)

baylığa sevinmek(kibirlenmek) : denî

bayrak <F. bayraḳ **:** ehter, beyrek

bayram **:** ceşn, nihâdegî

bazı **:** behre, pergâle, pedme

bazlamaç **:** kumâc (yemek)

bazu (pazu) <F. bāzū **:** bâhû, reş

bebek (kukla) **:** lûhenîn (oyun)

becerikli olmak **:** beşkûlîden

bedel etmek (değişmek) **:** gevherîden

bedel **:** gevher, guryân

beden <Ar. beden **:** beşen, tûş, tene, tened, tenende, ten, nâve

bednur gözü **:** sîsâliyûs (bitki)

bedrik (eğilmiş pamuk) **:** nistek, busuk, kâle (ark)

beg börkü **:** âbrûn bustân-efrûz, bustân-efrûz, bertânîkî, teylâfîyûn (bitki)

begelek (yama) **:** sûje (ark)

beğenmek **:** hunîden

behre (hisse) **:** bederze (ark)

beklenmiş(üzüm) **:** bâgenc (bitki)

bekaret <Ar. bekāret **:** duhtere, duhterî

bekçi **:** girdebân, tunkutâr, ser-pâs, pâd, nevbetî

bekçi dübleği **:** tebîre

bekçi kulubesi **:** gâze, sipenc, serây-i sipenc, kurçe, kulbek

bekçilik etmek **:** pâsîden, tergâk

beklemek **:** nevbet, pehre

beklenmiş (yumuşamış üzüm) : bâgenc

bekleyici **:** pehre-dâr

bel (kemer) **:** miyân

bel **:** gurâz (tarım aleti)

bel **:** kemer

bel ağrısı **:** mâze- derd (hst)

bel kemiği **:** mâzen

bel soğuklaması **:** sûzâk

bel soğukluğu : permiyû (hst)
belde <Ar. belde : deskere, şâr, pehlev, kender, gird
belek (dağ kemeri) : kemer-i kûh
belek (kuşak) : kemer
belek (tepe yer) : gerîve
belen (tepe) : rîve
belesan ağacı : ses'and (bitki)
belhi sögüt : behrâmec, bîd-muşk (bitki)
beli bükülmüş kimse : tâvtek
beliğ <Ar. belīġ : şîvâ
belin (korku) : hirâs (ark)
belinlemek (korkmak) : hirâsîden (ark)
belinmek (korkmak) : hur (ark)
belirsiz olmak : keşeften, âvâre
belirsiz : kuşuften
belli : hîre, peydâd, perûhân, hûveyda, firûhîde
ben (meneviş) <F. ben : bânkiş (bitki)
ben : dimin (iyelik)
bendek (yük odunu) : âmene, puşt-i puşt (ark)
bender (güzergâh) <F. bender : der-bend
benî İsrail taşı : zeyt-i Benî İsrâ'îl (taş)
benzemek : mânîsten
benzer : âreng, dizendîs
benzi buz oyunu : ser der gilîm (oyun)
beraber <F. berāber : hember, râst, hem-vâr
beraber oturup kalkan : hem-nişîn
beraberlendirmek : dendân-tîz kerden, dendân-zeden
beraberlik : ber zeden
berat gecesi : şebçek
berat günü : rûz-i çek
berber <F. berber : gerrâ, tevengû, tângû, nâhun-peyrâ, kerrâ
berdi (sazlık) <Ar. berdī : luh, lûh
berelemek : herâşîden, kert

berelenmiş : bişhûde

beri öte çekişmek : keşmekeş

beri öte elleştirmek : dest-keşîden

beri öte sallayıcı : sipûzgâr

beri tut : dih u dâr

bermece : veril (hyv)

beserek (deve) <F. bīserāḳ : bî-surâk (hyv)

besile <F. besīle : kurtumân (bitki)

besili inek : fergânc (hyv)

besirek (deve) <F. bīserāḳ : heyûn (ark)

beslemek : ferverdîden

beslenmek : pervâ

beste okumak : nevâhten

beste söylemek : perdâhten

beste <F. beste : efrâz

besten (bağlamak) <F. besten : esterûniten

beş köşe (taş) : ermeyûn

beş parmak ağacı : şecere-i İbrahim, belmûn, sengisbûye, fencenguşt, eslek, ersed, seksembûye, şest, ser-sâd (bitki)

beş yaprak : belmûn (bitki)

beşik boncuğu : bâz-pîç

beşik örtüsü : şâvnî

beşik : gâhvâre, şikâfe, mencek, gev-vâre, gevâre

bevasır <Ar. bevāsīr : kef-i mis (hst)

bey börkü (çiçek) : hûç, bâd-rûc (bitki)

bey yüreği : serîrâ, gul-i Yûsuf (bitki)

beyan otu : end, kûbe, mesk, mehk, gulûfiryâ (bitki)

beyaz <Ar. beyāż : ispîd, sipîd, sifîd, sepî

beyaz ipek : dimse

beyaz nesne : hing

beyaz olmak : penbe şuden

beyaz üzerlik : hermel (bitki)

beyaz yer sakızı : edâdâ (bitki-zamk)

bez (ur) : kulen, mugund, girih-guşt, bâgire, dejpîh, duşbil, dijbe, bez, tîr, pâgure (hst)

bezek (süs) : zenend, permûn, zîb, mâhû, legûne, âzîn, âsâ

bezekli : zîbâ

bezelye <R. : besile(bitki)

bezemek : âmây, siyâb, âmûden, ârâ, efrâzîden, efrendiden, eresten

bezeniş : ârâyiş

bezenmek : deş, şukûhîden

bezenmiş : âreste, zede

bezeyici : ârâ, zîbâ, terâzende

bezeyiş : ârâyiş

bezirgan aşı : âb-kâme (yemek)

bezirgan <F. bāzergān : bâzergân

bıçak kını : birâzân

bıçak : zekiyâ

bıçılgan (hayvan hst.) : puştek, kulkune (hst)

bıçkı : er (alet)

bıkıp usanmak : serd şuden

bıkkın : bistûh

bıkmak (yemekten) : bitkenden

bıkmak : sîr-şuden

bılaşık : fejâk, fejgend

bıldır (geçen yıl) : pâr (ark)

bıldırcın kuşu : bûdene, kerkerek, kerâk, kercefû, kerek, ferfûr, semâne , velec, verdîc, vertîc, vetek, vuşm (hyv)

bıldırcın otu : bîş, ecel-giyâ, culculân-ı mısrî (bitki)

bıngıldak : cândâne, teşnek, kelâk

bırakmak : evjendîden , evkenden, biyevgenden, biz, ust, evbârîden, evbâşten, furû-hilîden, ne-y-evbârîden

bibi (kadın) : îşî (ark)

bigü (kadın) : îşî (ark)

bik (kuş lokması) : muste (ark)

bike (kadın) : îşî (ark)

bilak <Yun. : hâmâlâvun (bitki)

bildirmek : âjîrîden

bile (edat) : hem

bile : bâ

bileği : sâmân, sâmiz, sân

bileği taşı : efsân, sepâre, misen, lehenc, evsân, epsân, fesân (alet)

bilek (küçük bel) : gedâre (alet) (ark.)

bilek : pîleste, fîleste

bilen otu : kûyenten, hâmâlâvun (bitki)

bilerek (kasıt) : kirdigâr, sitem

bilezik : berencen, nuh-u deh, evrenceh, evrencîh, destîne, dest-vâre ebrencen, dest-ebrence, verencen

bilgiç : keyâcûr

biliş : âşnâ

billur (taşı) <Ar. billūr : seng-puşt

billûr <Ar. billūr : âb-ı beste, âb-ı fusure, âb-ı huşk, âb-ı muncemid (mcz)

bilmece : berdek, veberdek, burd, girdek, kirdek, kirmek, kirves legz, nerdek, perdek

bilmek : be-cây âverden, pervâ, pervâsîden, dân, dâhten, bişûlîden, beşûlîden, şûl

bin kulaç : kîsûs, fâşra, siyâh-dârû, bervâniyâ (bitki)

bin yaprak : muryâfilun (bitki)

bina yapmak : egniş, eşgeniş

bina yıkılmak : rîhîden

binit (binilecek at) : zâver

bir araya gelmek : be-hem ber âmeden, gunce-şuden

bir araya getirmek : ber zeden, peykenden

bir araya yığmak : ‘ unce

bir birine girmek : pîjûlîden

bir dahi : diger

bir işe duruşmak (özenmek) **:** şûr

bir işe özenmek **:** şûr

bir kimseye dahil düşmek **:** der fulân gûrihten (düşmek)

bir miktar **:** berh, berhe

bir parça **:** berhe

bir tarafa açılıp gitmek : fâtûrîden

bir tutam saç **:** tûk

bir uğurdan (birden) **:** hevâzî, hemîdûn

biraz **:** berh, behre, pergâle, pedme

birbirinden ayırmak **:** ber zeden, vâhîden

birbirini görmek **:** du çeşm çâr suden

birden **:** hemîdûn, hevâzî

birikmek **:** be-hem ber âmeden

birikmek **:** gird, gunce-şuden, şenîden, gund, gunde

biriktirmek **:** ‘unce, şenîden, peykenden, gunce, ber zeden

birke (göl) **:** ferkend, enbâr, kurd, gufç, evşâl, sitil, jîr, jîy, âb-gâh, âb-gîr, âb-kend (ark)

birleşmek **:** guncîden

biryan kebabı **:** fervîş, girdenâc (yemek)

biş <F. bīş **:** kebest (bitki)

bit **:** kumul, tiş (hyv)

biten (ot samanı) **:** kâh

bitirge(rızık) **:** kâf (ark)

bitirmek **:** der keşîden, der-bâkî kerden

bitişme : ferâz

bitiştirmek **:** berâz, berâzîden, kelvâ , peykenden

bitli **:** tişîk

bitmek (yetişmek) **:** ber demîden, kîhûnisten, der-bâkî şuden

bitmek (son bulmak) **:** siperî

bitmez tükenmez **:** nâcûz-encâm

biz **:** mâm (zamir)

bize **:** hemârâ

bizi **:** hemârâ

bodrum (mahsen) <R. : nihân-dere

bodur (kimse) : gek, kulc, zevenzek

bodur adam : kutâh-pâçe

boğa dikeni : bâd-âver, sipîd-hâr, sezd, kevâlif, ektenâlûkî (bitki)

boğa yaprağı tohumu : seypûs (bitki)

boğa yaprağı : buşûlyûn, espgûl, espyûs (bitki)

boğaz : gulû, peleh, nâsûrî, nâ

boğaz ağrısı : gele-dûst (hst)

boğaz kısılma : hebe

boğaz kısılmak : hefiden, heve

boğaz kısmak (boğmak) : hebek

boğaz sıkmak (boğmak) : hepek

boğazlanmış : bismil

boğma (ur) : gur (hst)

boğmak (gerdanlık) : res (takı) (ark)

boğmak : hebek , hebîde, hepek, heve

boğulma : hebe

boğulmak : hebîde, hefîden, heve, keyârâ

boğum (bitkide olan) : girihe

boğurtlak : huşk-nây, hencer (ark) (organ)

bohça (giysi konulan) : nîfe, remze

bok böceği : geştek, gevzed, gûgâr, gû-gerdânek, gûy-gerdân, hezûk, hurvek, kustel, kuştek, peşek, zânsuter (hyv)

bokluca bülbül : sânenc, sefrâgûn, gûzâz (hyv)

bol : fehl, senâd, şâygân, menâ, kûşâd, gûşad, ferhâ ferâh, ferâhnâ

bolay ki : bûk u meger (ark)

bomboş : tehî vu tehek

boncuk : mûrî

bor (çorak yer) : zemîn-i murde (ark)

borani <F. burānī : buğra (yemek)

borç : ebâm, zûpe, vâm, sâme, pâm, fâm, evâm

borçlu : nâşîk, vâmî, nîşek, nilişk

boru (tunçtan yapılmış) : gâv-dum, bûk, gunde, gund-rûd, burgû (müzik aleti)

bostan <F. būstān : pâlîz

bostan bekçisi : pâlîz-bân, nâtûrî

bostan güzeli (çiçek) : bâd-rûc, âbrûn bustân-efrûz, bertânîkî, bustân-efrûz, bûstân-efrûz, gul-i Yûsuf, serîrâ turûkûn, zevmer, hûçe, teylâfîyûn (bitki)

bostan ocağı : celûnek (bitki)

bostancı : ukâr

boş : tî

boş : hûle, tehek , tehî , tehmek

boş böğür (bedende parça) : tehî-gâh, âb-gâh

boşaltmak : birîş, sifr kerden, rîşîden, perâşîden, berâş

boşboğaz (kimse) : îgude, dehen-derîde(dym)

boşlamak : âteş-dâden, ser-i dest efşânden, sefer kerden, perdâhten, guzeşten, hîlîden, neverdîden kemer-giriften, kemer-guşâden, terek

boy (kabile) : dûde, zâvul

boy (örümcek) : gez, ruteyla (hyv)

boy : bâl, heyl-hâne, beşen, ferîke, kârtene, şelmîz, şembelî (bitki)

boy pos sürmek (uzamak) : guvâlîden (dym)

boy tohumu : ferîke, şembelît, şembelîle, nilk (bitki)

boy vermeyen su : sere

boya : guvâş, âzerd, evâm, levn, pâm, râz, reng, rez, vîn

boya ağacı : begem, terhûn, bekem, ´andem, teberhûn, erenyebij, dâr-ı nihâl, dâr perniyân, hûn-i siyâvuş (bitki)

boyalı nesne : ezide

boyamak : ezeden, âzeden, âzîden, rezîden

boyanmış : âcende, ruşte, rîşîde, ezide

boylu boslu : tenûmend, tehem, bâl

boynuz : bîrân, şeh, şâh, surû, sitâg, serûn , serûy

boynuzlu pezeveng : şâh-dâr (söyleyiş)

boyun : hâr, girî

boyun bağı : rus (giysi)

boyun düğümcüğü : hâr (organ)

boyunburan kuşu : kerâne, kerâye (hyv)

boyunduruk : ser-âmâc, cûg, cug, cûh, lubâd, hîş, cû (alet) (ark)

boz (at cinsi) : bûz (hyv)

boz : dîz, gurg-dîze

boza : âhsume, sukurke, bâre, bengî, ehmuse, ehsume, eksiye, fûgân, kesîs, kumînî, merz, sur (içecek)

bozacı : surger

bozbakal : der (hyv)

bozca aş : dûgbâ, sipîd-bâ (yemek)

bozdoğan (çomak) : leht

bozgunluk : şiken

bozmak : behsanîden, ferhengsâr, cezîden

bozulmak : me-şiken, siper-efkenden

bozulmuş : behsî, fersâyîde, fersûde

bozulup kaçmak : kâlîden

bozulur : fersed

böbür : beber (hyv) (ark)

böcek (ipek böceği) : bîle, felîk, kunâg, kejâte (hyv)

böcü (çocuk korkutacağı) : keh, ´arûs-i genc, kuh, lûlû (ark)

bögrek eriği : şâh-lûc (bitki)

bögürtlen ağacı : ‘uleyk (bitki)

bögürtlen kuşu : sânenc (hyv)

böğrülcesi : etmât (bitki)

böğürmek : cenc

böğürtlen : der, her-tût, tût-i se-gul (bitki)

bölücü : tebâh

bölük : bulûk, gurûhe, encumen, cevh

bölük bölük : ulum ulum

bölünmüş : eheme

bön : kâlîv, sendel, sâde-dil, peth

börülce : ezâzdem, sâmir, jâjûmek, gundmâş, decir, tulk (bitki)

böy (örümcek) : gunde, dîlemek, dulmek, âgunde, hâye-gir (hyv)(ark)

böylece : ândûn, âzûn, îdûn, îme

bu : im

bu (işr. sıfatı) : gûmen

bu an : eknûn, hâlî, eyme, îsâ

bu defa : inbâr

bu dem : îdûn

bu denli : end, înend

bu kadar : înend

bu kere : inbâr

bu saat (şimdi) : îder , îdûn , îsâ

bu saat : ehzûn, hâlî, eyme

bu yol (bu defa) : inbâr

bucak : hunuk, kunc, ferâ, gurîç, gurinc, gûş, keviz, kulbe, peygule

budak : berze, şege, şeh, şâh, istâh

budanmış : kerd, kerdû

budantı (budanmış olan) : kerdû

buğ (buhar) : tef, buhâr (ark)

buğday : eg, kemh, fûm (bitki)

buğday aşı : gendum-bâ (yemek)

buğday biti : lebne, sebûse, pezdek, muh, mûlence, sikek, sîserû, sûse, tejdek, terdek (hyv)

buğday kılçığı : dâs, dâse

buğday kuyusu : betûrâk

buğday otu : ehîrûs (bitki)

buğday sümbülesi : vâs (bitki)

buğday yarması **:** furûşe

buğuz (kin) **:** ârîg (ark)

buğra aşı **:** buğra

buhar <Ar. buĥār **:** tef, veşm

buk (düdük çeşidi) <Ar. būḳ **:** nây (müzik aleti)

bu kadar **:** end

bukağı (ayak bağı) **:** pâvend, zâvlâne, tâtûre, bend, kitîb, zevlâne(alet) (ark)

bukağılık(hayvan ayak tasması) **:** hurde, hurde-gâh (ark)

bukalemun <F. buḳalemūn **:** ekelyûn, gerlyûn, engelyûn

bulag otu **:** sîsemberûn, nehk (bitki)

bulama **:** pûlânî (yemek)

bulamaç aşı **:** ârd- tûle, erdûle, bulmâc (yemek)

bulamak **:** biyâgârîden, şîvânîden, egeşte

bulandırmak **:** seng-ber kandil zeden, şukûlîden, şûr, bişûrîden

bulanık **:** nefâm, dehş, vurûg, tîre, tîr, nefâm, mizge

bulanık su **:** revâd, tîre

bulanıklık **:** tîregî

bulanmak **:** bişûrîden

bulaşık **:** âgeste, vesen , veşen, cutre, âlû

bulaşıklık **:** veşen

bulaşma **:** âlû

bulaşmak **:** âgeşten, âlâyiş, âgeste, me-lây, esbûniten

bulaştırmak **:** me-lây

bulgar yağı **:** ´asel-i dâvud, ûmâlî (yağ çesidi)

bulgur aşı **:** bulgûr (yemek)

bulgur pilavı **:** pergûl (yemek)

bulgur **:** âfrûşe, bergûl (yemek)

bulgur **:** bulgûr, pergûl, kubîde, ferûşek, efşe, delîde (bitki)

bulmak **:** burden

buluntu **:** râygân

buluşmak **:** dîdâr, du çeşm çâr şuden

bulut **:** beşter, ebr, gemâm, mîg, tuvân,

cubbe-i derviş (mcz)

bulutlu hava : hevâ-yi heftân-pûş

bunalma : hebe

bunalmak : hefiden, keyârâ, heve

bunaltmak : hepek

bunamak : hirif

bunamış : fertût, kem-pîr

bunculayın (böylece) : âzûn, ândûn, îdûn, îme (ark)

bundan ötürü : birûn

bundan sonra : ferâz

bunun gibi : âzûn

burada : ânek, îdûn, îder , îdûn, hemîdûn

burç (ışkın) : mehlec (bitki)

burç <Ar. burc : behş

burç ağacı : bentume

burç üzümü : eksûs (bitki)

burçak : burçâf, besle, cemhelû, gâv-meşeng, kelûk, kesrene, kirşene, kişnek, meşeng, muşenc, muşû selîhe, sengek, sîsek, şengul, şing (bitki)

burgu : behreme, sumbe, bermâh, mâhe, permâh, permeh (alet)

burguş (büklüm) : pîç

burka (peçe) <Ar burḳa' : şeb-pûş (giysi)

burma sadef (boncuk çeşidi) : tûtiyâ-yi ekber (ark)

burmak : tâbîden, tâften

burun : telmin

burunduruk (halka) : bers, mehâr (ark)

buruşmak (insan) : encûhîden, encuhîden, turuncîden

buruşuk : işkene, pimurde, jûl, tâb, tebel

buruşuk (ipte olan) : gâre

buruşuk (yaşlılıkta) : jeng

buruşuk giderici (ütü) : âhence

buruşuk(insan teni) : ejeng, encuh, encûh

but kemiği : gird-rân

butluk (şalvar) : rânîn (giysi) (ark)

buymak (donmak) : secîden (ark)

buyruk : ferâzmân, ferguft

buyrultu : nâmî, nâme

buz : hetşe, meser, heser, derkâle, cems, âb-ı beste

buz parçası (ince) : kâşe

buzağı : ferîr, gûg, gûge, gevsâle, gevder (hyv)

buzağı dersi : gevder

buzak : encûh (ark)

buzurg (ulu) <F. bozorg : elig, gut

bügülek (ivez) : gûrmeges (hyv)

bük (av hayvanı) : hurûhe, pâdâm, pây-dâm (hyv) (ark)

bük (dikelik) : herâs (bitki) (ark)

büklüm (ipte olan) : gâre

büklüm buruşuk : kîs

büklüm : mergûl, nihcîz, pîç, şiken, şikenc, tâb

bükülme : şikene

bükülmedik ipek : hâm

bükülmek : nehçîz

bükülmüş (birbiri içre) : giring

bükülmüş iplik teli : desk

bükülmüş : nehçîz

bülbül avazı : gulbâng

bülbül kuşu : âvâ, hezâr-âvâ, hezâr dâstân, hezâr-destân, hezâr murg-i hoş-hân, vâf, bûbûrd, bûburdek, murg-i sulah-hân, zend-bâf, şeb-hân, şârek, sârek (hyv)

bürüncek (baş örtüsü) : dâmenî

bürüncek (kumaş) : mîrûk

bürüncük (baş örtüsü) : bâşâme (ark)

büsbütün : ser-â-ser

bütün : şegâle

büvelek (eşek sineği) : her-munc, leht, munc (hyv)

büyücü **:** efsâ

büyücülük : ferest

büyük **:** ferz, lumbe

büyük çadır (otağ) **:** her-gâh

büyük çıban **:** mugunde (hst)

büyük dalga **:** kûlab, kulâk, kûlâk

büyük horoz **:** kulunk (hyv)

büyük ırmak **:** cûybâr, şâh-rûd, libyâb

büyük kadeh **:** mungur, câm-ı şehriyâr

büyük kadın **:** hirîş, ked-bânû

büyük karındaş **:** dâderend

büyük kertenkele **:** gerîş(hyv)

büyük kös **:** şendef (müzik aleti)

büyük kulaç **:** şâh-reş

büyük kum **:** deh-sâl

büyük kuş **:** dinâr

büyük küp **:** humb

büyük lokma **:** lep

büyük pencere **:** bâce

büyük tas **:** hevzek

büyük tepsi **:** teşt-hân

büyük testi **:** hunb

büyük tuğla **:** tâbe

büyük yay **:** her-kemân

büyük yılan **:** bergemân, bursân, ejder, ejderhâ (hyv)

büyümek **:** burz, pâlûden, gurâz

büyütmek **:** pâlûden

büyüyücü **:** nâmî

büzmek **:** terencîden, şikerden

C

cacık **:** jâj (yemek)

cacık **:** sâye-perver (bitki)

cadde <Ar. cāde **:** hencâr, râs

cadı <F. cādū **:** hâk-endâz, hârût-fen

cadılık **:** dunbe-gudâz

cahil <Ar. cāhil **:** get, kânâ, gutfer

cambaz <F. cān-bāz **:** hengâme-gîr

cami avlusu **:** hebâk

can <F. cān **:** cân,câne, zey, hâce, hûles, reng, revân

can eriği **:** âlû-gurde, şâh-lûc, elguncâr, gurde-âlû (bitki)

can otu **:** cân-dârû (bitki)

canbaz <F. cān-bāz **:** dârbâz, engâme

canfes (ipek kumaş) <F. cān-fes: engelyûn, ekelyûn

cangırtı (şangırtı) **:** segv, ciling

canlı **:** cân-dâr

car (baş örtüsü türü) **:** gevâze (ark)

cardın (sıçan cinsi) **:** her-mûş (hyv)

casus <Ar. cāsūs : âbeste, îşe, âyşitene, devr, câsûs, ebiste, enîşe zebân-gir (mcz)

cecim (döşeme türü) <F. cācīm: câcim

ced <Ar. ced : niyâ

cedvar (otu) <Ar. cedvār : perpîn (bitki)

cedvel (küçük ırmak)<Ar.cedvel: kemelkân, şemâ'il

cefa etmek : hâr-nîhâden

cefa <Ar. cefā : istem

cegeş (otu) : cegâze (bitki)

cehennem <Ar. cehennem : şûlmen

cehennem deresi taşı : gâgâtî

cemre <Ar. cemre : âteş-i pârsî

cengâr (yeşilimsi madde) <F. Jangārī : zencar (alet)

cennet <Ar. cennet : cîber, gûştâ, dâr-ı selâmet, firdevs, medûne, huld-i berîn

cennetlik (kimse) : ehlebûb, eşû

cephe <Ar. cebhe : şâh

cercer (döven-saban) : rede (alet) (ark)

cesed <Ar. cesed : hâk-i târîk

cesur<Ar. cesūr : kunûd, şûg, hîr

cetvel demiri : istâre, sitâre, setâre (alet)

cevaz darı : gâl (bitki)

cevher delici : suftger

cevherci : cevherî

ceviz helvası : cevzîne, gevzîne (yemek)

ceviz oyunu : heylûy, hûlek, him (oyun)

ceviz <Ar. cevz : bersûle, heset, girdû, gûz (bitki)

ceyran (ahu-ceylan) : tîbâ, âhû, tîbâ (hyv)

ceza <Ar. cezā : keyfer

cıdav (çıban-yara) : evkâr, figâl,figâr, efgâr (hyv.hst) (ark)

cımbız <R. : hâr-çîne (alet)

cıngıl (üzüm salkımı) : bâûş, beşturg (bitki)

cıngıl sakızı : edâdâ (bitki-zamk)

cırcır (harman arabası) : setenc (ark)
cırıltı : cerrest
cırlak : zelle (hyv)
cırlayık : cervâsek (hyv)
cırmalamak : şehâlîden, şehâyîden, şehen
cibinlik : gulle, setâr, kile
ciga (uzun yelek) : kelekî (giysi)(ark)
cigal (uzun yelek) : kelekî(giyisi)(ark)
ciğer dolması : ulbâ (yemek)
ciğer kavurması : ulbâ (yemek)
ciğer paresi : ciger-gûşe
ciğer otu : şikûfe-i seng (bitki)
cihan <F. cihān : geyhân, gîtî, gihân
cilve <Ar. cilve : gencâr, gencâre
cimcime (ayakkabı türü) : cumcum (giysi)(ark)
cimri <F. cimrī : dejhîm, zâver, dig-dân-serd, gursne-çeşm, huşk, tund-rû
cin ağacı : dâr-şîş'ân, dîv-dâr, dîbda (bitki)
cin çarpmış : sâye-zede
cin tutmuş : dîv-gîr, sâye-zede, kûhe-girifte
cin tutucu : dîv-gîr
cinbis (cımbız) <R. : hâr-çîne (alet)
cinbistere (cımbız) <R. : hâr-çîne (alet)
cins (tür) <Ar. cins : gûne
civa <F. cīve : reş, zevârûk
civan perçemi : etmisâ, şuvîlâ, keysûm (bitki)
cora ördek : kendere (hyv) (ark)
cuhut baklası : termus (bitki)
cuma göbeği : kahed-i meryem, siperem, kûtûlîdûn (bitki)
cura : curre (müzik aleti)
curcuna : keçûl
cübbe <Ar. cübbe : kevec (giysi)
cümle <Ar. cümle : hemâd, ezmel

Ç

çabalamak (el ve ayakla) **:** guzâz

çabalamak **:** berzîden, tepîden, beşkûlîden, gedegen, gele, kâse-şuden, pergâs, şûr, tebîden, tehşîden

çaban deyneği **:** hâlûmâ (bitki)

çabuk <F. çābūk **:** curre, zîc, tâşek, negz

çabuk a çabuk **:** hîn a hîn (şöyleyiş)

çabuk ha çabuk **:** gûr-â-gûr (söyleyiş)

çabuk olmak **:** şukûl

çabuk yetişen meyve **:** germe

çabut yetişen kavun **:** germe

çadır <F. çāder **:** hîm, tâj

çadır ağırşağı (çadır direği) **:** şengûr, bâd-rîs, sipendûz, mehçe, câtâg, kumâc (ark)

çadır çiçeği **:** gâv-çeşm (bitki)

çadır düğmesi **:** pil

çadır göbeği **:** catağ, sipendûz, mehçe

çadır köpeği (çadır direği) **:** şengûr, kumâc (ark)

çadır tenefi (çadır ipi) **:** pâyije (ark)

çadır tozluğu : hâk-endâz, kîfâ

çadıruşağı : vuşc, uşek (bitki-zamk)

çagandar : sutele (bitki)

çağ : ân

çağala : cegâle

çağıltı : tilâc, tûfîden

çağırarak : girîvân

çağırgan toy kuşu : kervân, heftek, ceftek, surhâb, her-çâl, lik,lîk, kârdânek (hyv)

çağırıcı : âveh

çağırma : âhû , âjirâk, ezîz, âvâze

çağırmak : bân-zeden, âjîrâk, şehûl, nidâ, gurrîden, girîvîden, demân (mcz)

çağla : ehkûk (bitki)

çağşağı (çıngırak) : engelendû (ark.)

çahşarık (kervan kuşu) : kervân (hyv)

çahşırbık kuşu : kârdânek (hyv)

çak : mûlû (müzik aleti)

çakal <F. şeġāl : tûre, dinme, ehmer, gâl, şâr, şegâl, tetmiten (hyv)

çakal üzümü : şegâlî (bitki)

çakı : nâhun-burâ, gizlik

çakıl pidesi : sengek (yemek)

çakıldak (koyun pisliği) : zûfâ, liklik

çakır dikeni : bâd-âver, sezd (bitki)

çakır doğan : kirgûy, sefrûgûn (hyv)

çakır keyf : şîr-gîr

çakırcıbaşı (kuşçubaşı) : bâz-dâr (ark)

çakmak : zende, âteş-berg, âteş-zene, furûzîne (alet)

çakmak demiri : zend

çakmak taşı : merv, seng-i ahmer

çakşağı (çıngırak) : ehlekendû (ark.)

çakşaka (değirmen çakıldağı) : kelende

çalacak düdük : gerv(mcz)

çalgı : sâz

çalı ağacı : dubûdâr (bitki)

çalı ardıcı : dibdar, dîv-dâr (bitki)

çalı kuşu : dumtek, sefrâgûn (hyv)

çalı bülbülü : sefrâgûn, gûzâz (hyv)

çalık (sıçrağan at) : heydeh

çalık yürüyen : dîv âne-rev

çalıp çapmak (yağma etmek) : tûzîden (ark)

çalışıp çabalamak : dendân-furû-burden

çalışmak : şûr, tehşîden

çalkalamak : bişûrîden, demîden, şûr

çalkantı (buğday artığı) : şeylem (ark)

çalkantı (otu) : kûrî (bitki)

çalkın yürüyen : dîvâne-rev

çalmak (birbirine katmak) : şukûlîden, şeş-zeden (ark)

çam ağacı : dîv-dâr, nâcû, nâj, nâjû, nâz, leh, kerker, nâz, erz , nûc, nûj, nûjen, nûz, terâz, vuhl (bitki)

çam çevgani : mehd (bitki)

çam fıstığı : celgûze, gelûz, ercân (bitki)

çam sakızı : kûfâ, kulfûniyâ, râtîyânec, rehîne (bitki-zamk)

çamur : hulum

çamurlu (yer) : helâb, hilâş

çamur sakız toprağı : gil-i hayâ

çamurcu : ârze-ger

çamuş katır : bedrâm(hyv)

çan : ceres, jengdân, derây, bereng, zeh, zengul (müzik aleti)

çanak çiçeği : âzer-gûn (bitki)

çanak ocağı : dâş

çanak yalayıcı (dalkavuk) : selât (ark)

çanta : cedtîn, pîl, miyân, dûl,dûl-i miyân

çapa <İt. : benken, kirâz, fih, gerrâ

çapak (gözde olan) : hîm, kûh, pîhâl, pîh, âjîh, rîme, pih, kîg, kîh

çapak (hayvanda) **:** eres-i buzân

çapak (ince bez) **:** sûze (ark)

çaparız (müşkil) **:** duşvâr (ark)

çapık ve çapul etmek **:** turk-tâzî (ark)

çapmak (çapul etmek) **:** tegtâz, târat (ark)

çapul (yağma) **:** târât, ferîş (ark)

çapul etmek **:** tegtâz

çapur (sığın) **:** gevezn (hyv)

çar (baş örtüsü) **:** şâme (ark)

çardak <F. çāršāḵ **:** befkin, tâk, muşkû, hîrî, gudâre, ferâvâr, dez cevse, beşkem, bervâre, berbâr, behîm behv

çare <F. çāre **:** guzerden ,guzir, guzîr, beyâriş, dermân, gurezîden şikerden, şûbest, vîd

çare aramak **:** veyden , veydîden,vîden

çare istemek **:** kuzerden

çarık **:** lekâ, şemel, pâleng, şum (giysi)

çarkacı (öncü asker) **:** ser-âheng, ser-ceng , ser-heng, şûr-sileh, kelevuz, pîş-âheng (ark)

çarkıfelek <F.+Ar. çarĥ-ı felek: işkâkul, zerdek-i rîgî, şekâkul, heşfîful, şeş kâtil, nehşel (bitki)

çarpılmak **:** heng

çarpıştı (ses) **:** kâg (ark)

çarpmak **:** pertev

çarşaf <F. çār-şeb **:** perve

çarşı <F. çār-sū **:** şûk, vâcâr

çaşni (çeşni) <F. çāşnī **:** ser-cûş

çaşnigir (sofracı) <F. çāşnī-gīr **:** kâvul, kâvûl, hivâlî-ger

çaşnigir başı **:** hâlî-ger, hân-sâlâr, hân-sâr

çatal (av aleti) **:** teberhûn (ark)

çatal (ucu eğri sopa) **:** kilâk (alet)

çatal atlı **:** du esbe (dym)

çatalca **:** hertemân (bitki) (ark)

çatı : cuft-ı mukavvis

çatık (çatma eylemi) : hem

çatıltı (ses) : terâk (ark)

çatlak : cer, terek, terâk, reh, kefte, kefîde, iftâl, gâz, ehûn, dehâr

çatlaklık : keftegî

çatlamak : gûst, terâkîden, kefîden, iftâlîden

çatlamış nar : nâr-i kefîde (bitki)

çatlamış : kâftîde, kefte, kefîde

çatlanguç (çitlenbik) : ben, bûkelek, vuşk- dâne (bitki)

çatlatmak : kefîden

çatmak : dek, pertev, kûs, kûsten, kuvîsten, hemânîden

çattı : ber-resîd

çavdar : cevder, du ser, dîv-gendem, gevder, zun (bitki)

çavuş aşı : mukîl-bâ, şetreng (yemek)

çavuş kuşu : pûpeş (hyv)

çavuş <F. çāvūş : dûr-bâş

çay (dere) : erkiyâ, demâr, nâl, keyfer, kemelkân, hivâlî, erga

çayır : perend, pervez, perîz, berem, cugerd

çayır-çimen : firîz, furûzd, furz, merg, hende-i zemîn

çayırlık : mergizâr, râg, tâbese, cûle-gâh

çaylak kuşu : gûşt-âhenc**,** gûşt-rubâ, pejen, murg-i guşt-rubâ, leve mûş-hâr, kûr-kûr, kelivac, hevel, heşîpend herder, herâd, hât, hâd, gîd, gelîvâc, du birâderân cûl, cenglâhî, bend, zegen, pend (hyv)

çeç (harman yığını) : câş (ark)

çeç harman : râş

çedene : ercân (bitki)

çeft (bitkide ince zar) <F caft : ceft-i belût (ark)

çeft ağacı : zân (bitki)

çek (yaba) : sikû

çekender <F. çuġunder : sutele (bitki)

çeki taşı : sence

çekiç : kûbyâze, puk, muhre (alet)

çekil : berdberd

çekilmek : gûr, suhte, sehte, keşîde, âhâzîde

çekindirmek : fersâyîden

çekip çıkarmak : sipûhten

çekirdeği çıkmış pamuk : ferhemîde

çekirdek : heste

çekirge : meyg, kemçe (hyv)

çekirge (küçük) : meygek (hyv)

çekirge ayağı : zerneb (bitki)

çekirge kuşu : sâser (hyv)

çekme (çizme) : mûze (ark)

çekmek : hûhten, âhencîden, âhengîden, bitûht, hencîden sencîden, terîden, tevehş, tûhten

çelik : fûlâd, şâburen, setî

çelik çomak : deste-çilik, dûdâle, dîmîn, hufte (oyun)

çeltik döğücü : rezzâz

çeltik tavlası : birincâr

çeltik : şâlî, şeltûk (bitki)

çeltikçi : rezzâz

çember <F. çenber : ferîs

çember (baş örtüsü)<F. çenber : punce-bend

çemedan (çuval) : bâle, pervende

çemenistan <F. çemen-istān : eleng

çemremek : bermâlîden (ark)

çemşir (balkon taşlık) : helevzûn (ark)

çemşir ağacı : şimşâd (bitki)

çen davul (dündar) : dum-dâr

çene <F. çāne : kâçe, zeneh, nâk

çendere <F. cendere : cendere

çeng otu : esârûn (bitki)

çengel sakızı : hâmâlâvun lûfes (bitki)

çengel <F. çengāl : âkeç, kelâjeke, kejek, dervend (alet)

çengellenme (halka olmak) **:** cerge

çengi <F. çengī **:** şâdân, şâd-gûne, şâd-hâr

çenk <F. çeng **:** nisfî (müzik aleti)

çenremek (ötmek) **:** tereng

çenremek (yankılamak) **:** henîden (ark)

çepeçevre **:** gird-â-gird

çepel (kirli) **:** furâk, fezâk, fejgende

çepreşik **:** pîçîde

çerağ eylemek **:** ber kursî nişanden

çerçöp **:** âzîş, hâşâk, hâşe, hâş u heş, hurde, kirîşte

çerez çemen **:** gâgâ

çeşbed (göz örtüsü) **:** eyâzî

çeşme <F. çeşme **:** hânî, zihiş

çeşmek (otu) <F. çeşmek **:** teşmîzec, beşme, câkşû (bitki)

çeşmezen (otu) **:** teşmîzec, beşme (bitki)

çetik otu **:** gurbega(bitki)

çetre petre (saçma sapan) **:** kelpetre

çevirme kebabı **:** girdenâc (yemek)

çevirmek **:** kâşten

çevre **:** gird, pîrâmun

çevrezen (zarf) **:** usgudâr (ark)

çevrinti (girdap) **:** durdûr, zebûz (ark)

çıban (kurdeşeni) **:** îr (hst)

çıban **:** rîş (hst)

çıfıt **:** selme (bitki)

çığıltı (kavga,ses, şamata) **:** gev, gevgâ, helâlûş, helâş, helâve, helîş, ´av, telâc , telânec (ark)

çığıltı eylemek **:** nevâyiden

çığıltı kılmak **:** sitîhîden

çığıltı **:** ´alâlâ, celeb, ehrûş, gergeşe, girîvîden, gurûbe, herceste, herşe, jegâre, zecâc, şûr u mûr, şûr sermûtek, nûf, nûfe, nefîr, kevkâ, kâlâ

çığırmak **:** gurrîden

çığıt (çil) : tâş, leke, tutse, bişenc (hst)

çıkarmak : tûhten

çıkın (nevale) : destâr-hân

çıkma (duvardan taşlık) : helevzûn (ark)

çıkma köşk : şâh-nîşîn

çıkrık : cehre, tilâ, per (alet)

çılbır (dizgin-yular) : pâleheng, celvîz, celbîz (alet)

çınar <F. çenār : sinâr

çınar ağacı : ´aysâm, dulb (bitki)

çınar kozalağı : ´aysâm, kûve (bitki)

çıngıl(küçük paça) : kânâ

çınkı (kıvılcım) : âbîd (ark)

çınrağı (çıngırak) : zengdân, zengul, jengdân (müzik aleti)

çıplak : gûş, vert, tehek , tehmek, ret, lût, lûc, liç, âceverd, gûşt

çırağ (mum) <F. çerāġ : âfrûze, celvend, cergend, cervend

çırağ yakmak : efrûhten, evrûhten

çırağdan <F. çerāġ-dān : cergend (alet)

çırakma(şamdan)<F.çerāġ-pā : cergend, merzbân, mezre, rûşendan (ark)

çırçıplak : tehî vu tehek

çırçır (pamuk çerhi) : zelîfen, herek (alet)

çırpı : kundiş (alet)

çırpı çubuğu : şens, şifse (alet)

çırpı ipi : gûnyâ, reje (alet)

çırpıcı taşı : lehenc (alet)

çırpıcı tokmağı : kudeng, kudîn, kulûtek, kûteng (alet)

çırpıcı(bez ağartıcı) : gâzurek (alet)

çıtılkı (çalılık) : keşnî, bîşe, vîşe, şefşâheng, şâhsâr, gâb, tîmâs , tîmâs , gîşe, kunâm

çıtır pıtır (kimse) : kejmej-zebân

çıtırık (kıvılcım) : âbîd (ark)

çıtırtı : jegjeg

çiçek (küf) : bevz, bûrek

çiçek : bîşkûfe, lâd

çiçek açmak : gemze-i gul, gerv

çiçek destesi : kulâle

çiçek hastalığı : şirik (hst)

çiçek lahanası : kimbit (bitki)

çiçeklenmiş (küflenmiş) : belegde

çiçeklik : bustân

çift (eş) <F. cüft : tûreve

çift (tek karşıtı) <F. cüft : turve, tûdûh, terûh , teruh

çift ağacı : mâlîyâ, muran (bitki)

çift öküzü : cuft, berzegâv, verzâv,verz-gâv, gâvkâr (hyv)

çiftçi : dijik

çiftleşmek (hayvanlan) : guşnî, cuftî zeden

çiğ (şebnem) : beşk, hâm, efşek,efşeng, leşk leşk, burh, endâ, epşek, evşe, bejm, peşek, âb-ı beste, berh, deyme

çiğ tiryak : erestû, zerâvend, mesmekâr, şecere-i Rüstem (bitki)

çiğdem çiçeği : şembelid (bitki)

çiğit (ben) : kuncudek

çiğit (pamuk çekirdeği) : heyşefûc kekçe(bitki) (ark)

çiğnemek : hâyîden, zemîden, leyîden, nâhûsten, pîl-mâl

çiğnemeksizin yutmak : evbârîden

çiğnenmek : bişkelîden, supurden

çiğnenmiş : bişhûde, feht, ferâz, fersâyîde, fersûde, pey-siper

çikit : felhûd (bitki)

çil illeti : sûzâk

çil kuşu : şûşek, tihû, tîhû, şîşû, şîşek, şâşeng, sûsek, surh-bîd, zerîs, numûsek, nemûsek, ferkûr, fergûr, ferfûr, bûdene, teyhûc (hyv)

çil kuşu yavrusu : ferher (hyv)

çile (iplik yumağı) : şenîje

çimdik : hilenc, şikenc, şikenc, işkunc, nehçûl, nîlek, nişkunc, pinc, hâr-çîne

çimdiklemek : nişkuncîden, şikenc

çimen : berem, cu□erd

çin (kıvrım) <F. çīn : jûl

çin ağacı : dubûdâr (bitki)

çin sabah (sabah vakti) : ‘ûd-i sîmîn, şeb-gîr, penik

çin tuzu (taşı) : hecerî esyûs

çingene : kıbtî

çingil (üzüm salkımı) : pâşeng, tilisk, pîptek, ferîşk

çingit kuşu : sefrâgûn (hyv)

çini sütleğen : dend (bitki)

çini <F. çīnī : beştuk

çin-seher : pegâh (ark)

çir çir : lûhenîn (alet)

çiriş (ayakkabıcı tutkalı) : hunsâ, işrâs, uskûlûs (ark)

çirk <F. çirk : âjîh

çirkin (nesne) <F. çirkīn : bâre, zişt, berheç, dij, ener, evârin, fejâk, fejgend, fenc, ferehç, fijih, fizih, gest, negâ□, nemûne, pejâkin, şûh-gîn, tebest,

çirkinlik : fereh□î, ʸestî

çirtik (parmak sesi) : zencîr

çirtik (üzüm salkımı) : pâşeng, tilîng, pîptek, beşturg (ark)

çisinti (yağmur) : irkâk

çitlaguç (çitlenbik) : kinpehn (bitki)

çitlenbik : ven, vendâne, vuşk- dâne, nânkiş, hincek, ben, benbâ, bûkelek, bungul, kinpehn (bitki)

çivi : berâz, fehâne, fâne

çivit : lîlec, nîl

çivit boyası : nîleç

çivit otu (vesme) : hinnâ-yı mecnûn, ‘izlem, nîl (bitki)

çivit sıkıntısı (boya) : sedûs (ark)

çivit yaprağı : berg-i nîl, ketm, heter (bitki)

çiyan otu : besânec, derûnec, bûlûbûddibûn (bitki)

çiyan : hebezdûk, hezâr-pâ (hyv)

çizgi : keşe, keşk, semîre

çizik : âjenden

çizik etmek : âjenden

çizme : mûze

çizme gönü (derisi) : hem-leht

çizmek : bişkelîden, âjenden

çoban <F. çūbān : gûbân, şuvân, kevâre-dân, kurd, pâdebân, râmyâr, remyâr, şubân

çoban aldatan (kuşu) : şubân-ferîb (hyv)

çoban aldatıcı (kuşu) : şubân-ferîb (hyv)

çoban çomağı : kevâz

çoban değneği (otu) : nâzûk-beden, hufekîdâs, berşiyân dâru, hencer, betbât, cuncer, gerez, hûcere, şebitbât, kuste, surhek (bitki)

çoban dikeni : behsecâs, sipîd-merd (bitki)

çoban heybesi : guzir

çoban işleten : zebân-ı bere (bitki)

çoban kalkıtan : bestîbâc, cesmî (bitki)

çoban otu : teştîvân (bitki)

çoban tarağı : ´atşân, tûsek, dinsâfûs, cerâmike (bitki)

çocuk arabası : girdnây, herek

çocuk : uşâk

çoğaç (güney) : betev, petû (ark)

çoğan çiçeği : âzer-bû (bitki)

çoğan : uşnân (bitki)

çok : befhem, veşnâd, bul, bûlû, ezmel, ferâh, ferevt, geşen, heng, hîre, keşen, senâv, teng, vesnâd, mâlî

çok sözlü (kimse) : şâklûl

çok yaşa : ser-et sebz bâd, dîzî (ünlem)

çok yaşamak : ‘ umr der şuden, dîv-cân

çok yaşamış : fertût

çokal (zırh kaftanı) **:** kec-âgend, kej-âcend, kezâgend (giysi)(ark)

çokal (alt giysisi) **:** sâht (ark)

çokar (savaş giyisi) **:** sâvîs (giysi) (ark)

çokluk **:** besî, gezâre

çoktanki **:** dîr-bâz

çolak (el-ayak) **:** şik

çoluk çocuk **:** zâk u zîk

çomak **:** defnûk, ser-pâş, gevâz, leht , let, mukl, pâre (alet)

çopur **:** eyyil (hyv)

çorak (tuzlu yemek) **:** şûr (ark)

çorak toprak **:** rîh

çorak yer **:** ketîm, ketîr, serâb, nekâb, vujûl

çorap <F gūrāb **:** gûrâb, gûreb

çotra (içki kadeh) <R. **:** kedû-nîme

çöğen (sabun türü) **:** gâsûl, kirmek, sunân, kâkul, kenestû (bitki)

çökek **:** limişk (yemek)

çökelek **:** ruhbîn, terpek, terf (yemek)

çökerilmiş **:** hâbbenîde

çölmek (çömlek) **:** kâlûc

çölmekçi taşı **:** seng-i yerâmî

çömçe (kevgir) **:** kefçelîz (ark)

çömlek **:** dîg, zeberkeluyed

çömlek dibi **:** dil-ger, dûgû

çömlek ocağı **:** dâş

çömlek yanığı (et yemeği) **:** bungerân, bukrân, bukse, dil-ger, cân-ı cân (yemek)

çöpgezen (baş bekçi) **:** şeb-gû (ark)

çöpleme **:** şîr-behşîr (bitki)

çörçöp **:** degâ, tîf, enbâr

çördek **:** berg-i kâzerûnî, zûferâ, uşnân-dârû (bitki)

çördük **:** sestî ‘ûn (bitki)

çörek otu **:** kurinc, şunîz, şûnîz, suniz, şeynîz, şûnîz, kubudân, kirinc, kevinc, kerinc, hencek, germiç, bûgenc (bitki)

çördek otu : huzâ (bitki)

çörte verme (zort verme) : âpûk (ark)

çörte : gur (ark)

çötre (bardak) <R. : kevâz

çöven kökü : belâr, belâl (bitki)

çöven : helhân (bitki)

çözdü : gûşaden

çubuk çalmak (alkış) : şekek (ark)

çuha <F. çuĥā : câme-i nehcivânî, sekirlât , seklâtûn

çukal (at giysisi) : heftân, bergestuvân, begeltâk, dîv (giysi) (ark)

çukuk kuşu : cûkek (hyv)

çukur : gefçî, şigâl, beg, gev, gev- çâh, gevçî, gufç, kirîşek, kurîşeng, lân, megâk, mumâs, muşkîneg, gerîseng

çul : cûleh, cûlehî

çulha (dokuma) <F. cūleĥ : ceşîr, cevşîr, cevşîre, cûlâh, kûfşâne, hemger

çulha çilesi : tûne (alet)

çulha masurası : cegriste (alet)

çulha tarağı : dend, metit, kûf (alet)

çulha tezgahı : hef (alet)

çulluk kuşu : jevrek, kerâsû, terend (hyv)

çultar (davar örtüsü) : kefel (ark)

çuluk kuşu : gûreb-bâfek (hyv)

çurdek : dînârûye (bitki)

çuval <F. cüvāl : bârdân, nihinc, câmedân, cuvâl, genc, girâre, guvâl, izdef, gâle, cûbâl, pervende, hîm (alet)

çuvaldız <F. cüvāl-dūz : benderz, gûnend

çükündür : selk (bitki)

çürük : serib, tebâh

çürük diş : kirev

çürümüş (meyve) : herâş

D

da / dahil **:** binîz

dadı <F. dādū **:** dâdâ

dağ **:** duşvârger

dağ **:** der, şûrem, şeh, resm, pejm, pec, kûp, egriyâ

dağ adamı **:** dîv -i merdum, engudân,nesnâs (hyv)

dağ başı **:** sitîg

dağ bekçisi **:** bunvân

dağ bezrineci (zeytin çeşidi) **:** derûkînûn (bitki)

dağ çayı **:** şumşur (bitki)

dağ defnesi **:** zâkinûbidas

dağ deresi **:** zâv

dağ doruğu **:** kûh-pâye

dağ armudunun çekirdeği **:** dânec-i ebrûc (bitki)

dağ eriği **:** irdik, şirizdek (bitki)

dağ eteği **:** rîg

dağ gedesi **:** encîde (bitki)

dağ gendesi **:** ihrît (bitki)

dağ keçisi **:** berrûn, pâzen, nehçîr, dekke (hyv)

dağ kerefsi : betrâsâliyûn (bitki)

dağ kerevizi tohumu : esâliyûn (bitki)

dağ kerevizi : evdâsâlyûn (bitki)

dağ kırlangıcı : bâd-horek, bâlvane, zâzâl, pâlvâne, mûsîçe, ebrehe, dumsince (hyv)

dağ kişnişi : tâlkî, veseng (bitki)

dağ kişvici : lîmû-dârû (bitki)

dağ koçu : şâbâleng (hyv)

dağ mağrası : dehâr, dehâz

dağ menevişi : ben-i kûhî (bitki)

dağ öküzü : engûtîn, gevezn, eyyil (hyv)

dağ pazısı kökü : helemût (bitki)

dağ reyhanı : bûreng (bitki)

dağ soğanı : piyâliz (bitki)

dağ yarpuzu : fulful-mûn, mişkterâmîş (bitki)

dağ yoncası : hebâkâ (bitki)

dağar (kap) : tegâr (ark)

dağar (kap) : tegâr (ark)

dağarcık (çanta) : miyân, hemyân, henbân, hâmyân, enbâne (ark)

dağdağa (gıdıklamak) : pehlûçe, kelçîçe (ark)

dağdağa (kucaklamak) : gud-gudî, gulgiçe, gulgûçe (ark)

dağdağan ağacı : suksuk, tûg (bitki)

dağılmak : girâşîden, keşeften, iftâlîden, cûlîden

dağılmak-saçılmak : kerâşîden

dağılmış (nesne) : velâv, şehrîde

dağınık : bişpûl, peşîm, pergende, iftâl, feş, fâş, efjûl, dânedân, târmâr

dağıtmak : dâne kerden, peşm şuden, beşûlîden, bişûlîden, efjûlîden, evjûlîden, fetâlîden, feterîden, fitârîden, kuşuften, penbe kerden, perâşîden, perîşîden, şemânîd, şukûlîden

dağlık : kuhsâr

dahil <Ar. dāĥil : der, derûn, tû

dahil olmak : derây

daim <Ar. dāim : hem-vâr, pâ-ber-câ, pâydâr

daima kirli (kimse) : feje

daima paslı (kimse) : feje

daima <Ar. dāimā : hâmvâr

daire <Ar. dāire : dûle

daire pulu (zil) : celâcil

dakik <Ar. daḳīḳ : bârîk

dal budak : şeg

dal : berze, şepşep, şâh, keçîrde, fesîle

daldırma (ağaç aşılamak) : ferhenc, ferhânc, dârhâl (ark)

dalga : âb-hîz, uşturek, tereng, tepânçe, şuturek, siturden, ner, nerre-i âb, hîz, hîzâb, deh-sâl

dalgalanmak : bezîden

dalkavuk : bişтâlem, kâsek, irmân

dalkavukluk etmek : reşn

dalmak : rîsten

dam : bâm, bân, târem, sevelân, dûd

dam sıvayıcı : erze-ger

damak : âhiyâne, neg, nâk, kâm

damar (ırk) : reg

damatlık : şehî

damızlık(süte çalınır) : mâst

damla : sirişk, pinde, kât

damla (gözyaşı damlası) : eşk

damlamak : nâyîje, şiften, sitâzâb

damlatmak : şiften

dana : gevsale (hyv)

dana burnu : hivîder, kejdume (hst)

dana çadırı (kına) : helbây, bârzû (bitki-zamk)

dana derisi : gevder

danışık (danışma) : cânkî (ark)

dar : menâh, seht, teng, tîr

dar ağacı : serkûtâ, hâde

dar eylemek : seng-ber kandil zeden

dar sokak : kîçe, zelefe, kûçe

dar yol : kîçe

daralma : âşûb

darbe <Ar. ēarbe : leg

darboğaz (dar yol) : teng-nây, der-bend, peşm şuden, felgend

dardağan (ak tere) : isfend- isfid (bitki)

dardağan (dağınık) : tâl u mâl, tert u mert, endvend, târmâr , pîd, pergende, firîş

dardağan etmek : beşûlîden

dardağan olmak : jûlîden

dardağan olmuş : jûlîde, şehrîde

dardağın : şeger-beger, fijûlîden

dardağınıklık : şevîst

dargın : dendân-numây, zerâb-rîz, cûşîde-megz, hişmin, ergende, ergîde, ergude, dije, deje, tund, âşufte, dargın (mcz)

dargın olmak : pîjûlîden

dargınlık : tâb, teft

darı : pekîn (bitki)

darı ekmeği :cegâze , erzenîn, sengûle, zegâre (yemek)

darı ekmek : jegâre

darı kuşu :bâlvâne(hyv)

darı unu : bâr

darıcan : kudrum (bitki)

darılmak : âşûften, tundîden, tîz-gerdîden, sefrâ kerden, ser-i dest efşânden, leht, gerşîden, ber demîden, germ, bişûrîden

darılmış : âşufte

darıltma : âgâl, âgâliden

darıltmak : âgâlîden, germ-kerden

darphane <Ar.+F. darb-ĥāne : ser-i zarb
dava <Ar. da'vā : dâv
dava etmek : dest-ber-âverden
davar : sutûr, ustûr (hyv)
davar göğüslüğü : celâcil (alet)
davar kıç atmak : sikîziden
davar palanı : peşmâgend (alet)
davar savurmak : cuvâz
davet <Ar. da'vāt : bûriyâ-kûbî, tûy, tûr, tû, hân
davut çögeni : kenestû, gûşek, gûbînek, uşnân-dârû, zûfâ, guznek (bitki)
davut peygamber balı : ´asel-i dâvud (yemek)
davut peygamber yağı : ûmâlî (yemek)
dayak : bârdû
dayak vurmak : setel
dayanacak (nesne) : dâr-âferîn dâreferîn, şâd-gûne
dayanacak (yer) : dûsende
dayanacak : şâhîn
dayanmak : tâbîden, ten zeden
dayı : hâl, niyâ, kâkû, kâkûye, hâlû
daz (kel) : tevîl
daz baş (kel) : heşeng
de (bağlacı) : eydî, ferâ, endî
de (bulunma eki) : ender
de (edat) : hâs
dâhi (edat) : hâs
debe taşak (fıtıklı) : gugur, fenc, func, gur (hst)
debe : bâd-ı gund (hst)
debile (ur) <Ar. deble : luk (hst)
de-dahi : nîz
dedeçuş : dumtek (hyv)
def (tef) <Ar. deff : deb, def, hummek, tebûrâk (müzik aleti)
def edip yollamak : gusî
def eylemek : kusîl

def pulu : jengdân, reng (müzik aleti)

defa <Ar. defa'āt : râh

define <Ar. defīne : genc, nigende

defne <R. : hâmâzâkî (bitki)

defne ağacı : dehm, zâkî, rend, gâr, dend (bitki)

defter (hesap) <Ar. defter : evâr

defter <Ar. defter : engâre, mâr, mâr-çûbe

deftin (çulha tarağı) : kefterî (ark)

değer : behâ, erc, ehş, âheş

değer, değeri : erz

değer vermek : gûr

değin : tâ, fayed (edat)

değirmen : âs, per, âsyâ

değirmen boğazı : gelû-yî asyâ

değirmen çakıldağı : kelende

değirmen çanağı : dûl (alet)

değirmen hakkı : tejde (ark)

değirmen sandığı : nâve (alet)

değirmen savacağı : derzâde (alet)

değirmen taşı dişemek : jîde

değirmen taşı : âjenden (alet)

değirmenci : âs-bân

değirmi (yuvarlak,tekerlek) : gird, girde (ark)

değişmek (bir nesneyi) : gehûlî

değişmek : câver-kerden, remiş, gevherîden

değnek ile dövmek : setel

dehliz <Ar. dehlīz : şibt, dâlân,dâlâne

dek : fayed, tâ (edat)

dek eylemek (aldatmak) : gâl

delemek yemeği : deleme (yemek)

deli : hîm, tukle, hul

deli divane : hâr, şeydâ

delice (otu) : her, şelmek, denke (bitki)

delice (buğday) : şeylem, zevân (bitki)

delice bakla : bûsîr-baklâ-i şâmi, termus (bitki)

delice harbûb : ehlûr (bitki)

delice kesic : huzâ, dinârüye, zûferâ, huleyte, berg-i kâzerûnî(bitki)

delice mantar : fûşene (bitki)

delik : birîn, ehûn, âhûn

delik delici : sînâ

delik delmek : suften

delikanlı : epurnâk, kelûk

delikanlı köle : eşâk

delil <Ar. delīl : âvend, rehber, kerkuz, kelâvuz, fernûd, durre

delinmiş : bisûde

delirmek : âşûften, şipîlîden, şiplîden, şeplîden, ser-ber kemer zeden, dîv-bâd

delirmiş (kimse) : deb

delme : delemek (yemek)

delmek : bebsûde, negm, encîrden, endervaj, endervâyî, bişkelîden

dem <Ar. dem : dûd

dembek (denk) : şîb

demet <R. : besedy, besek, deste, gurân

demir : âhen, gûpâl

demir boku (demir çirki) : behced, fencnûş, dâşhâl, ekecnûş, sâyed, nehced, sinî, rim, rîm-âhen, uskûrûn

demir bukağı : tûre

demir çengeli : kenâre

demir çirki (demir boku) : rim

demir çomak : gurze, kûpâl

demir diken (dikenlik) : şikûhenc, nesk, hâr-hesek, şekerhenc, cemsî, sukûhenc, sih-kûhek,seyâlih,hencek , hesek (bitki)

demir kolçak : dest-vâre, destîne (giysi)

demir kurdu (pas) : mûr, mûriyâne

demir pası **:** zengâhen

demir sacayağı **:** dîg-pâye, dîzendân (alet)

demir sandalı taşı **:** humâhân

demirci **:** dem, nehâmîn, derây

demirci çekici **:** pekûk (alet)

demirci küresi **:** dem-gâh (alet)

demirci örsü **:** sunde (alet)

denek taşı **:** kûbîn, verseng (alet)

denemek **:** ârdîn, âzmûn, ervîn, reven

deng (seme) **:** âsmend (ark)

deng (yükün bir taraf) **:** tây, teng

deniz (derya) **:** zerâh , zev

deniz **:** demdemyâ deryâ, deryâb,
keseb-i sih dâmenî (mcz)

deniz akrebi **:** şifnîn (hyv)

deniz çekirgesi **:** kemrûn (hyv)

deniz engereği **:** şifnîn (hyv)

deniz köpüğü taşı **:** seng-i hezefî

deniz köpüğü **:** kef-i deryâ

deniz mumyası **:** ebû-tâmûn, istetlus, kefru'l-yehûd (söyleyiş)(bitki)

deniz öküzü **:** kejgâv, kutâs, uskûlû, behri kutâs (hyv)

deniz pıhtısı (kabuklusu) **:** kulûmen (ark)

deniz pıhtısı **:** bilâsiyûn

deniz yarasası **:** şifnîn (hyv)

denk : şîb

denk taşı **:** pâheng, pârseng, pâseng

deprenmek **:** cehân, mehîden

depremek **:** cunbîd

depretici **:** âcul

depretmek **:** rân- efşurden, bâlânîden, engîhten, lânden,
perdâhten

depyaz (kuru hamur) : fevâde (yemek) (ark)

der (kapı) <F. der **:** bebâ (ark)

derbend <F. der-bend : teng-nây
dere : dere, lây, tekâb
dere otu : şivâ, şivî, şived (bitki)
derece <Ar. derece : şipl
dereli-tepeli yer : buze
deri : celtâ
deri çanta : suluk
deriçe (iç kapı) : lukâ, pâlgâne (ark)
derilmiş : gund, gunde
derim evi (oba) : târem
derin : tereng, jerf, nugûl
derin havuz : gufç
derin su : gerkâb, jerfâ
derinlik : gûr, nukul, nugûl
derisini koparmak : şehûden
derman <F. dermān : dâver
dermene <F. dermene : huncek (bitki)
ders okuyucu : ders-hân
dert <F. derd : beçes, direng, renc, tâb, veydâ
dertop olmak : be-hem ber âmeden
derya <F. deryā : demdemyâ
deryas <Yun : tefsiyâ, âzer-yâs (bitki-zamk)
deste çelik : kurişt
destek (dayanak) : nebâreş, bunlâd, bundâr
dev <F. dīv : keh-jende
deva < Ar. devā : dâver
deva kılmak : dem-zeden
deval : ´akber (bitki)
devam <Ar. devām : pây, pâyâb
deve : sâr
deve (büyük ve siyah) : hâl
deve : bâr-gîr, heyûn, kârbân, şutur (hyv)
deve ağılı : hebâk

deve bağırması : hen

deve dikeni : hâc, hâr-uştur, ketsîme, râvîz, şesn, şutur-hâr, uştur-hâr (bitki)

deve elması : beşuyke-i İbrahim, (bitki)

deve hörgücü : hûd

deve kuşu : şutur-murg, zelîm, uştur-murg (hyv)

deve otu : kâkûlî, sefânî, şibt, uştur-gâz, uştur-giyâ (bitki)

deve paçası : şipl

deve semizliği : merâr (bitki)

deve tabanı (büyük kadeh) : nâcûd, jâj, uştur-hâr, şutur-pây, râvîz, pây-pîl

deve yuları : hâr, mâhâr, vers, zimâm (alet)

deve yükü : vâr

deveci çomağı : mâhû

devecik (böcek) : herkuş (hyv)

devek (asma) : rez, beyâre (ark)

develik : âhengîden

devenin paçası : şepîl

devlet <Ar. devlet : gul (mcz)

devm ağacı : heşel

devme : bâd-fer, hişt- bâd, bâd-ber (oyuncak)

devran <Ar. devrān : dehr-i kâse-gerdân (mcz)

dılak (dalak) : hurûhe, hurûsek

dırdırıye (deve semizliği) : merâr (bitki)

dırlamak : derâyîden

dırlanmak (mırıldanmak) : dendîden

dırlanmak : mengîden, zukîden

dibek (ağuç havan) : gevâz, cuvâz, cuvâze, mihrâs, kâbîle (alet)

dibinden koparmak : dâmîden

dibyaz (sütlaç) : şîr-bâ (yemek) (ark)

dik durdurmak : şânden

dik durmak : şânden

diken : dûzene, dûjrne, telû, mûk, hâr, gâj

diken serçesi : dumtek, sefrâgûn (hyv)
dikenli ağaç : ´azât, herâs (bitki)
dikenli harbûb : ehlûr (bitki)
dikenlik : hing-bîd (bitki)
dikenlik (duvar üzere) : tuvâre
dikenlik ocağı : hâr-ken
dikenlik oyumu : hâr-ken
dikketle nazar eylemek : dâhîden
dikme (destek) : pâdîr
dikmek : binşâhten, şânden
diktirmek : şânden

dil (lisan) : gûbiyâ, zubânîr, zufân, zufû, zuvân, zebân, hezvân
dil kesmek : zebân-bur (dym)
dilber kakülü : etmisâ, keysûm (bitki)
dilcik (bademcik) : telâk, bulûç (hst)
dilcik : keje, kenc, hurûhe, kude, ûsek, melâze, levzetân (organ)
dilek : der-hâh
dilemek : hâst, kîmûnisten
dilenci : cendâl, cimrî, der-perîş, dest-kele, ged, gidye, hâduht, kâse-gerdân kâse-lîs, keçkûl, keşe, venec keşkûl, kulenkî, nân-cûy, nân-hâh, nere, şeh-rûze râh-neverd , râh-nişîn, revân-hâh, sâsân, sâsî, der-hâh
dilencilik : dek, sâsî, dervîze, dervîje, deryûz, deryûze, ged, gidye, pârse,
dilencilik etmek : dest-kefçe kerden
dilenmek : def zeden, sâsî, dek-zeden, dek
dileyici : hâstâr
dilgu taşağı : şirzâ (bitki)
dilim : kevâre

dilsiz : lâl, gung

dimag gicişmek : suruf (hst)

dime (ekin) : hukrî (bitki)

din <Ar. dīn : enbîr, kîş, enûşâ

dinlemek : âj, şiniften, niyûşîden, gûş-kerden

dinlenecek yer : estân

dinlenici : âsâ

dinlenip rahat olmak : ermûniten

dinlenmek : âsâ, ten zeden, lem, dâne çîden

dinleyici : şevendân

dip : bûn, teh , tek, teg, pây

dip çivisi : kurmîh (alet)

direk : bâlâr, ustûn

direm (ölçü birimi) <Yun. : cûcîr

diri (zinde) : zevâr, zinde, mert

diri olmak (sağ) : zey

diriğ (hasret) : kâc, dijâlûn, dijmân, durig, fifûs , dejvân, âh, ârmân, âvâh, âveh, zinhâr (ark)

diriğ <F dirīg : efsûs, fîr , ermân

diriğ etmek : enguşt-ber-dehen guzâşten

diriğ eylemek : dest-guzîden

dirim evi (oba) : târe (ark)

dirlik (hayat) : zî

dirlik : sâzvârî, siyâb

dirsek : ârân, vâren, erenc, ârenc, âret, ârec

diş : den, hurde, hûbesyâ, giz, gâz, elmâs, dendân

diş buğdayı : dânek (yemek)

diş diş eylemek : âzîden

diş gıcırtısı : tektek

diş kökü : âre

diş kurcalayan çöp : hilâl (alet)

dişbudak ağacı : ehr, zebân-ı guncişk (bitki)

dişemek : âjenden

dişengi (değirmen taşı) **:** kubeytek, ajîne, âsyâ- âjen, sumbe (alet)

dişengi vurmak **:** âjenden

dişi deve **:** ervâne (hyv)

dişi koyun **:** eren (hyv)

dişi köpek **:** lâceverd , lâde, lâs

dişi **:** bucûcyâ, vekede, kekâ

dişle çekip koparmak **:** herâşîden

dişle ısırmak **:** hesânîden

dişle çiğnemek **:** hesîden

ditmek **:** âjenden, vâhîden, şiften, gerş

divek (ağaç kurdu) **:** tâfeşek (hyv)

divit <Ar. devât **:** âme, hâlîstân, hâlîste

divlek (kelek) **:** sefç, kâlâ (bitki)

diz (uzuv) **:** zûzenî

diz ağırşağı (kapağı) **:** girdenâ

diz kapağı **:** girdenâ

dizdar <F. diz-dār **:** kûtuâl

dizgin eylemek **:** deb

dizgin ucu **:** celbîz

dizgin **:** pâleheng, ruh

dizlik **:** vâdîc (giysi)

dizman (genç irisi) **:** kunde, lumbek, buk u luk (ark)

doğan (kuşu) **:** bâz, hişn, hâd (hyv)

doğan oturağı **:** bervâz

doğdu (loğusa derneği) **:** zâc-i sûr (gelenek)

doğmak **:** zâyiş, zeh

doğramak **:** encîden

doğru **:** hâr, râst, hestû, hertûz

doğru sözlü **:** hâk-gûy

doğru tutmak **:** hec , heç

doğru ve kalın nesne **:** gufç

doğru yol **:** superîg

doğru-dürüst +F. **:** hûl

doğrultmak : fesânîden, hec , heç

doğurmak : zâd, zihîden, zih, zeh, zâyiş

dokumak : tenûden

dokunmak : tede, tenîden, tenûden

dokuz tepeli : herbek (bitki)

dolab <Ar. dolāb : dûlâb

dolacak (nesne) : âgend

dolama : kejdume, nâhun-pâl (hst)

dolamak : der-neved nihâden, firû-mâlîden, tekrûniten, tencîden

dolandırıcı (kimse) : şîşe-bâz, devî, dûl

dolanıklık : tîrengî

dolanmak : pîhten, tekrûniten

dolanmış : geşt ber geşt

dolap <Ar. dolāb : per

dolap marazı : ziyânitûs (hst)

dolap oyunu : hemây, hûlek (oyun)

dolaşık : berpîhte

dolaşmak : pîhten, nehçîz

dolaşmış : berpîhte, nehçîz, guzâyiş

dolduracak (nesne) : âgen , âgend

doldurmak : âmânden, âmây, enbâşten, enbârden, âmûy, âmûden, enbîr, evbâşten, ne-y-evbârîden, âkenîden

doldurulmuş : âkende

dolduruş : enbâriş

dolu (yağış) : şehengâne, şehkâse, tegerg, sengçe, sengek, sengreg

dolu : âb-ı beste, zeft, gîn, enbâr, beyâ, beşk, âmûn, âkîn,

dolu (aşk kadehi) : dûst-kân (mcz) (ark)

dolu olmak : enbârdegî

doluluk : enbârdegî, purî

domalan mantarı : futr, feka turfâs, keşnec (bitki)

domuz (erkek) : gurâz

domuz : hûk (hyv)

domuz ağırşağı : belâl, mehd, keylukî, ´artenîsâ, âdernâ, âzer-bû, geslec, kûtûma, setrûniyûn (bitki)

domuz başı : hûk (hst)

domuz eriği : helîcû (bitki)

domuzlan böceği : sergin-gerdân (hyv)

domuzluk (yer) : tenûre (ark)

don : bidâk, şevâl şelvâr (giysi)

don paçası : heluşk

donakıran : herbek (bitki)

donanma : âsâ, âzîn

donanmak : şukûhîden

donanmış : zede

donatmak : eresten

donmak : efsûrden, efsurden, fusurden

donmuş (nesne) : belgende, fersûde, fusurde, furîd, enîse

donmuş su : âb-ı beste

donuk : nefâm

donuk göz : hîre

donukluk (gözde) : hîr, vurûg

doru (rengi) : turug

doru at : kumeyt, bûr (hyv)

dost <F. dūst : bâregî, tâş, îl, hev-hâh, dâder

dostluk : şumâr

doymak : sîr-şuden

döğen : ceven, rede (alet)

döğmek : kuften, kûft, kusten, leht, let

döğüş : âfend, perhâş, neberd, ceng

dökecek (nesne) : gâb

dökme aşı : gendum-bâ (yemek)

dökmek : berâş, riz, fitârîden, birîş, feşâr, fetâlîden

dökük-saçık : endvend, tâl u mâl

dökülmek : hirrâ

dökülmüş harman : râj

dökülmüş : tâhte

döl (hayvan yavrusu) : zâd

döl : zeh

döl döş : zehzâd, zih, zih-u zâd

döndermek : kulb, kâşten, ber-gâşten

döne döne aramak : pîjûlîden

dönmek : guzeşten, tenûre, girift-kerden, girâyîden, geşt

dönmüş : geşte, tâfte

dört mevsim : gûşad-hengâmân

döşek (tohumdan aşılama) : dâneden, dârdân (ark)

döşek kalkma (loğusa derneği) : zâc-ı sûr (gelenek) (ark)

döşek : bister âheng, şâd-gûne, berhâbe, nehîr-gâh, tuhm-dân, tûşek

döşekdaş (yatak arkadaşı) : berhâbe

döşekhane<T. +F. döşek-ĥāne : teşt-hane

döşeme (kilim-halı) : enbûb, kesâ, şâdverd, bûb, hirsek

döşemek (yaymak) : furş, gusterden

döşürmek (vermek) : vâ çîden

dövülmüş (nesne) : bulgûr

dövüş : tûl

dövüşmek : everdîden

dua <Ar. du'ā : âbâd, semîz, mesrûd

dua eylemek : dest-ber-âverden

duaya el kaldırmak : dest -pîş dâşten

dubara (hile) <F. dü-bārā : huşk-rîş

dubara etmek : kembûrîden, penbe nihâden

dubaracı (hilebaz) : âhmend, hâye-i iblîs, degâ, şîşe-bâz, dûl, cemâş, devî (ark)

dudak : leb, silunc, lunc, lunce, lev

duhan (tütün) <Ar. duĥān : dûd

dul (kadın) : kâlum

dul : tul, bîve

dul avrat yaprağı : her-gûşek (bitki)

dulmul : gurgun (yemek)

dum ağacı : davûm, mukl (bitki)

duman : mih, buhâr

dumdar <F. düm-dār : mâye-dâr (ark)

dumel (kurdeşeni) <Ar. dümel : îr (hst)

dur da bak çiçeği : murd-isferem, mûrd-isperem, âs, âs-ı berrî, hîzrân-ı beledî, isfâr (bitki)

durak (katık) : şîrâz (yemek) (ark)

durak otu : şibt, şivâ (bitki)

durdabak (otu) : kentûs (bitki)

durdurmak : estânîden, nişânden, nişânisten

durmak : bâz-mân, pây-ber-efkende, mûl, ketrûniten, istây, gûş-hârîden, direng,direngiden, dem-giriften, âremîde, ârâm, âbiş-her

durmayıp dinlenmemek : âb-neharden

dur-tut oyunu : hîz be-gîr, guzîd, mezîde, hirsek (oyun)

duru : pâz

durug (yalan) : berât ber şah-i âhû, terkend (ark)

durulatmak : pâlâden

durulmuş : pâlîde

durultmak : fâlûden

duruşmak : kûşîden

dut <F. tūt : tût (bitki)

duvak : rû-pûş, sirişkvân

duvar <F. dīvār : serlând, ber âverde, lâd

duvar delici : âhûn-ber

duvar dibi : huste

duvar dolabı : dûlâbe

duvar perçini (dikenlik) : felgend

duvar sıvacı : encîn

duvar sıvamak : endâyîden

duvar sıvayıcı : erze-ger, râz

duvar tabanı : bunlâd

duvarcı : gilîger, vâlâdger, dîvâr-ger

duvarı balçıkla sıvamak : sec

duvarın tepesi : bilkes

duvme (fırla) : ferferûk (oyuncak)

düblek (hayvan kovucu çalgı) : tebûrâk

düblek çalmak(dümbelek) : tiling

düblek : dunbek, tunbek (müzik aleti) (ark)

dübür (kaba et) : betercâ, kun, ferc (ark)

dübür kılı (kasık kılı) : isp

düdük : dûrây, tûtek, nâl

düğme (demir halka) : zûmend, zûş

düğme : bendime, bendîme, zûrfîn, tukme, kûkû, gûg, gû cevsek, engîl, engûl, engûle, engîle, engele, ehgûjene

düğme-ilik : gû-engule

düğüm : best, pîl, girih, girî, cufte, bend

düğümlenmiş : âgeste

düğün : peyûkânî, beyûgânî, tûy, sûr, sûd, ceşn

düğün çiçeği : betrâhiyûn, kebikec (bitki)

düğün otu : kebikec (bitki)

düğür olmak : kengâle

düğürlük : kengâle

dülger <F. dürger : durû-ger, ketkâr (alet)

dümen <İt. : debûs, debûse, hele-çûb

dün : dî

dün gece : dûş

dündar (son asker) <F. düm-dār : dum-dâr

dünkü gün : dî, dîg

dünya <Ar. dünyā : hâb-gâh-i gûl , hâk-ı dîv**,** hâk-ı kuhne**,** geyhân, hâk-ı kuhen, fehl-i âfâk, fehli-âfâk, revkeş, gîtî

dâmgâh-i gurg,dâmgâh-i sutûr, dehr-i kâse-gerdân, eblek-i eyyâm, fânüs-i h âyâl, ferş-i dû reng, firûze-kâh, firûze-merked, gâv-bîse, kîhân, herîf-i gelû-gîr, hânçe-i gûl, gihân, dâr-ı sepenc, dâr-ı şeşder (mcz)

düp düz : ser-â-ser

dürüşmek (çabalamak) : kâse -şuden

dürmek (katlamak) : gîtî-neverd, neverdîden, sipurden

dürtelemek : helîden

dürtleme : şehen

dürtmek : bitûht, tûhten, şehâlîden, şehâyîden, şehen, efşâr felîden, dersupûz

dürülmek : nehçîz

dürülmüş : nehçîz

dürüst <F. durust : âver, reht, ketle, hûde, ferbûd

dürüşmek (çabalamak) : berzîden (ark)

düş (rüya) : gûşâsb tînâb, rûyâ

düş yorma (rüya tabiri) : guzâriş

düşkün : derdmend, uftâde, hâk-sâr

düşman <F. düşmān : dâv, gerezden

düşmek : rîhîden, zehîden, zebhîde, uftâden

düşmüş : uftâde

düşük (doğumda) : kefâne, fegâne, efgâne, âfkâne, âp-kâne, epkâne

düşünmek : zânû resed-gâh kerden

düşüp yıkılmak : şehîden

düşürmek : firû-mâlîden

düven (harman arabası) : setenc (ark)

düvlek (küçük kavun) : esen, eşen, zegbûs (bitki)

düz : nuşu, hâmvâr, nesû, hem-vâr

düz sahra : hâmân

düz taban (uğursuz) : huşk-pey

düz yol ve doğru yol : râste

düzelmiş : sâzmend

düzeltmek : sâhten, sâziden

düzenli : sâzvâr

düzenlik : sâzvârî

düzensizlik : nâ -sâzî

düzgün (sürme, kına) : deh-nuh, nuh-u deh

düzgünlük : lehenc

düzmek : âmânden, sîcîden, sâziden, perdâhten, sâhten

düzülmüş : âmâde, tefecâg, sâhte, îvâz, beşgere

E

ebabil kuşu : dumsince, zâzâl, pâlvâne, mûsîçe (hyv)

ebe başı : ser-mâmek

ebe geçti oyunu : puştek(oyun)

ebe : bâbek, pid, pâzâc

ebe gömeci : hîrî-i Şîrâzî, hirû, tûle, penîrek, debûbî, debûsek, vertâc, hubâzî, nân-ı kelâg (bitki)

ebe kadın : mânâf, pîş-nişin

ebrese (keler) : gulmuj (hyv)

ebreş (alacalık) : serçeb (ark)

ebu cehil kavunu : sâb, şereng, kebest, gendenâ-gevher, fenek (bitki)

ebucehil hurması : kerinc (bitki)

ebucehil karpuzu : herbuze-ı rûbâh, telhek, pehî, pehnûr, pejend, her-zehre, kevest, gebest (bitki)

ebucehil karpuzu çekirdeği : hebîd (bitki)

ebucehil kozağı : heşel

ebucehil yarpuzu : geşt (bitki)

ecir <Ar. ecr : girifte

eda eylemek : dûhten, tûzîden, guz□rden, guzârîden

ede (büyük kardeş) : kâkâ (ark)

edep öğretmek : perhîhten

edepsiz : cimrî, nâ-dâşt, nâ-ferhehte

edepsizlik : nâ-dâştî, cemâş

edici : herîr, ehrâmen , ehremen

efendi <R. : hâce, hurîş, hudâvend, hîdîv

efendi (sahip olan) <R. : hend

eflence : felence (bitki)

efsane söylemek : zeneh-zeden

efsane <F. efsāne : dâstân, engâre, efsân

egindirik (astar) : zevernîm (ark)

egir mumu : ´akber

egir : ‘unkâr-ı kûhân, furj, fejej, fejîj, eger (bitki)

egirmek : risten , rîsîden

egişten (mızrap) : zih-gîr (müzik aleti)

eğer (şart edatı)□<F.□ eger : eger

eğlenmek (teyir) : meks kerden

eğe kemiği(k□burga) : şâh, dend

eğe sürmek : sâv , sâyiden

eğe : sân, sûhen (alet)

eğelemek : sâyiş

eğilerek kaçamak : hem zeden

eğilici : hemân

eğilme : ferâz

eğilmek : hemân, tâbîden, tâften, nâvîden, kelvâ, hîden, hemîden, herher

eğilmiş : hîde

eğinti (demir tozu) : tûbâl,tûpâl (ark)

eğir : berc, puj, kûsir, ferric, eyger, ekârûn, edvî, virc, vîrec (bitki)

eğiş (et kepçesi) : sukâr-âhenc (ark)

eğlencek yer : dîde-gâh, bervâz

eğlenip kalmak (oyalanmak) : bî-gâh, firûkeş-kerden, mûlî, ketrûniten, direng(tehir) direngiden, ârâm, âremîde, mûl, mûlîden

eğlenmek : bâz-mân, bipây, âbiş-her

eğletmeç (otu) : pîçe (bitki)

eğmek : hemânîden, tâbîden, tâften, hepîden

eğrelti (otu) : gîl, betâris, cumân, cîl-dârû, kîlekân, segber, rek'a, serehs (bitki)

eğri : hefde, nuvâşte, kevkbûs, kej, kebûs, kâl, hufte, hûhel , hûl, hem, hehl, hehle

eğri büğrü : mec, şift, şeft

eğri egser : hemze-i mismâr (alet)

eğri kestane (otu) : husrev-dârû, cusrev-dârû, hevlicân (bitki)

eğri-büğrü : mej

eğrice (eşek sineği) : her-munc (hyv)

eğrilik : hehlegî

eğrim (at teğeltisi) : âzerem, âdrem (ark)

ejderha <F. ejderhā : bursân, ejdehâ , ejdehâk (hyv)

ek (ara) : bend

ek (parmak boğumu) : pik

ekelek (eşek marulu) : rîlû (bitki)

ekilmiş tarla : şudkâr

ekin : bâsere, kişt, ebkâr, beşkârî, berz, berze, âse, ben, verz,verze

ekin bekçisi : benvân, bunvân

ekin biçmek : durûden, husûden, durûden, ecderûniten, hev

ekin bitmek : rendîden, reng, rengîden

ekin bitti : rust

ekin boğan (otu) : hûh (bitki)

ekin ekmek : kâşten, şiyâr, şiyârîden

ekin kenarı (arşın) : zer'

ekin savurmak : cuvâz, kurze mâh

ekin yarakanı : cezven (ekin hst) (ark)

ekin yırkanı : suvâk(ekin hst)

ekinci : bâz-dâr bâzyâr, berzekâr, berzî-ger, berz-kâr, bezr-kâr, dihçe, hîş-kâr, hunîver, hunûr, kedîver,

rûstâ , rûstây, şemîz, şevmîz, şevrîz, şûnîz, ukâr, verzî , verz-kâr

ekincilik : kedîverî

ekinli yer : kişte, kiştmend

ekinlik : bâsrem, hevid, âsum

ekinsiz kır : dûh

ekinsiz yer : deg, leg

ekinti (eğe döküntüsü) : sâv, senâv (ark)

ekip-biçmek : kâr

eklek : kuhlâ (bitki)

eklemek : berâz, berâzîden, peykenden

ekmek : cân-ı cân, nânû, mende, lâmân, lâmân, kelç, ermân

ekmek aşı : zevâle (yemek)

ekmek kadayıfı : kubeytâ (yemek)

ekmek kırıntısı : kulç, kundek

ekmek tahtası : lâvuk (alet)

ekmekçi : meyde-sâlâr

eksiklik : kemâsî

eksik : buş, veydâ, eheme, endele, engâre, engâre, kem, kemâs, pehs

eksikli : kemîne

eksiklik : kemî

eksilmek : kâhîden, pehs, nihârîden, nehârîden, kâsten, vezrâniten

eksilmiş : behsî, kâste, eheme

eksiltmek : kâhîden, kâsten

eksilmek : deh-nuh (ark)

ekşi (meyve) : gencâl

ekşi aş : sik-bâ (yemek)

ekşi elma : benbel (bitki)

ekşi nar : nâr-dân (bitki)

ekşilik : bivârd

ekti (dalkavuk) **:** kâse kucâ berem, irmân (ark)

el (il) **:** il

el **:** dest, kebk

el arabası **:** herek

el atmak **:** ne-yâzîden

el ayası **:** hebek, kebk , hev

el bıçkısı **:** dester (alet)

el değirmeni **:** dest-âs (alet)

el değneği **:** dest-vâr

el gibi **:** dest-vare

el orağı **:** dester (alet)

el parmağı **:** bîletse

el parmakları **:** kevâre, pîleste

el sunmak **:** ne-yâzîden

el uzatmak **:** ne-yâzîden

el-ayak **:** şîşek

elbette <Ar. elbette **:** zinhâr

elçi **:** firistâde, kils (mcz)

elde götürülen (nesne) **:** ferâ-muşt

elde tutmak **:** enâtîtis

elde tutulan (nesne) : ferâ-muşt

eldiven (kuşçu eldiveni) **:** nitâk

eldiven **:** behle, nikâb,nikâf

ele gelir hali kalmamış **:** herâş

eleğim sağma (gökkuşağı) **:** tevk-i behâr, hurde, terbese, şedkîs, tûbe, sedkîs, âfindâk, derûne, durûne, eglîsûn, entelyûn, germ, gurm, îrsâ, kelkem, kemân-i behmen, kevse, nûs kemân-i rüstem, rehş, rengîn-kemân, sergis, tîrâje servîse, sevîse, tûye (ark)

elek **:** petgîr, tenuk-bîz, pervîzen, petgîr, nerm-bîz, gervîzen, germe-bîz, birîzen

elem <Ar. elem **:** gervâş, gezend

elemye (iplik saracak çark) **:** kelâbe (alet) (ark)

elenmiş un : huşke

eli açık : dest-guşâden

eli ayağı eğri olan : cengelûk

eli çolak : lunc

elinden gelir : dâned

elle oğmak : muşten

elle silmek : muşten

elle sürmek : muşten

elle tutup raks etme : dest-bend

elle usul tutmak : hunbek

elle vurmak : dest birûn kerden

elle yapışmak : bilek

elle yoklamak : bisûde, pervâsîden, permâs, dest-keşîden, bermâs

elle yoklaştırmak : bipsâvîden (ark)

ellemek : bebsûde, ber-mecîden

elma eriği : huluv-gurde, tâlânek , tâlâne, şeftereng, rengînâ (bitki)

elma : hâsp, tûpâ, tîb, sîb , tîb (bitki)

elma kokulu : sîbûye

elmas <Yun. : mâs, âb-gîne, âb

elmasiye : âb-dendân (yemek)

elvan renklenmiş (boyanmış) : rîşîde

emanet <Ar. emānet : dest-merdî, zinhâr

emek : pujhan

emekleyerek yürümek : hezîden, hîzîden

emel <Ar. emel : rîj, telnek

emin <Ar. emīn : bâbek, ustuvâr, ûstân, firâg

emir <Ar. emr : hurîş

emire aşık : bustân-efrûz, hûç (bitki)

emles (dayanacak) : dûsende

emmek : mezîden, hinîden

emzik : enbûye, mâşûre, lîsene, lûle

en büyük oğul : dûde

en : ber

en çok : besâ

encümen <F. encümen : ersen

endirek : bediskân (bitki.)

endişe (düşünce) <F. endīşe : iskâliş, sîgâl, sikâl

endişe etmek : sikâlîden

endişe eylemek : ser-be geribân zeden

endişe kılmak : mendîş, sigâlîden

enenmiş (seçilmiş) : âhte, curde (ark)

engebin (bal) <F. engebīn : gûbeşa

engel : her-seng

engerek başı : ehbûn (bitki)

engerek yılanı : şîbâ (hyv)

enginar <Yun. : kenger-i bustani (bitki)

enik : segek (hyv)

enisun (helva) <Ar anīsūn : enîsun (yemek)

enli : pehen

enlik (otu) : şengâr, hûfîlûs, ebû-helsa encîsa (bitki) (ark)

ense : pey

entari <Ar. entārī : kebâçây, kebâçe (giysi)

epsem etmek (susmak) : ten zeden

epsem olmak (susmak) : ten zeden

er (erkek) : gebnâ, ebr, şû

er kişi (merd) : kâk, îrig

erde (tahin) : rehşe (yemek)

erdel kökü : zûş (bitki)

ergiç : felât (bitki)

erik : âlû, huluv (bitki)

erik kakı : nilk (bitki)

erik kurusu : nilk (bitki)

erimek : âb-şuden, vezrâniten, pehs, pezâhten, nihârîden, nehârîden

erimiş : behsî, muzâb

eriş (emir) : edrek

erişmek : ber-res, resîden

erişte aşı : etrîye, ugrâ, rişte (yemek)

erişte çorbası : etrîye, rişte (yemek)

erişti : ber-resîd

eritmek : behsanîden, şef

erkek : guşn, zekere, ner, nerre

erkek eşek : geng (hyv)

erkek keçi : teke

erkek keklik yavrusu : sulk (hyv)

erkurtaran otu : zerâvend, erestû (bitki)

erlik (adamlık) : îrî

ermeniler hıyarı : bejend, temlûl, sûje, muce, muçe, kergest, hincemek, hecend, gergest, vergest, pejend (bitki)

erte (gün) : perdâ

erte (gelecek) : mâhir

erve (dökülmüş un) : persem (ark)

esas <Ar. esās : bun, bundâd, bunded, bune,bunlad, dek, vâlâd, şiştegânî, sere, kerdâd, ked-vâde

esenlemek : bedrûd

esenlik : bedrûd

eser <Ar. eśr : bunek, firîbîden

esgi : bud (alet)

esici : bezîn

esim (suçlu) : beze-kâr (ark)

esir etmek : gurg-bend kerden

esir <Ar. esīr : bend, tehte-bend, peyhest, girift , girifte, dest-mâl, berde, nevâ, tevk-i dâr

esirgemek : dereste, lem

eski (giysi) : kerâre, bâstân, zede, pûd, nevân, kenâne, hûde, fergîş, ferâ-sûde, bunsâle

eski (nesne) : ferkende, serib

eski çarşaf : nâve

eski yorgan : cebgût

eskimiş : dâşte

eslemek : şiniften, meng, biyâstû, besek, âsâ, âhebenyâbe, bâsuk

esmek : ber demîden

esneme (uykuda) : fâj

esnemek : dehân-derre, fersâyîden, ve bâsek, pâsek, efzâ, kehenze, esâ, fâjîden, fencâ, fencîden, fizâ, hâmyâz

esre (harf) <Ar. eśre : zîr

esvab nigedelemek : jîde

eş : tûreve

eş (zevce) : cuft

eşek : bâr-gîr, her, emerâ (hyv)

eşek anırması : ´ang

eşek arısı : râz, zenbûre, tunde, tunte, sunsene, sumbe (hyv)

eşek hıyarı : pejend (bitki)

eşek katırı : kârbân(hyv)

eşek kulağı : kentûriyûn, centûriye (bitki)

eşek mantarı : kezbâ (bitki)

eşek marulu : bâkis, hâlûmâ, encîsâ ebû helsa, ebhûsâ, hûfîlûs, kuhlâ, inkilyâ, rîlû, şengâr (bitki)

eşek sineği : her-munc, munc, mijmij (hyv)

eşek sopası : kedeg

eşek turpu : bedrân, tereher, kûşâd, cintî, (bitki)

eşek yükü : vâr

eşik : setâne, sitân, sitân

eşkinli at : bedev

eşkinsiz kund at : cemend, caymend

eşme(göl) : kûzî, enbâr

eşmek : kâbîden, kâfîden, verc, kûlîden, kelendîden, kâvîden, kân

eşmiş-yortmuş (seyyah) : cehân-bîn (ark)

eşya satıcı : firûhtâr

et : bîh-i peşm, hevâ

et ben : bâdâme

et kavurması : kesek (yemek)

et parçası : bukse

et yaran : kejdume, nâhun-pâl (hst)

etek (kenar) : tekberî, per, tenîze

etek : demen

etti : kerd

ev : hân, serây, ked, bîtâ

ev önü (sofa) : heren-gâh, rivâk

ev sahibi : hurîş

evenk <F. āveng : deleng

evlek (ekili alan) : kerte

evme (kızdırmak) : germ(ark)

evmek (acele etmek) : ferfer (ark)

evren (yılan cinsi) : şâr-mâr, mâjdâr

evren gülü : bervâniyâ (bitki)

evren pulu : berkek, fersulûn, îrsûn, telek, telk (ark)

evsin (avcı gömeltisi) : kâje (ark)

evvelki : nehuz

ey hoş : heş

eye sürmek : sâ

eyer baltası : dûr-bâş, nâçeh, tebest (alet)

eyer kayışı : zîn-kûde (alet)

eyer komu : cunâg, tehbuk, tunbek (alet) (ark)

eyer örtüsü : defnûk, perend

eyer savrağı : tehbuk, tunbek, kefçek (alet)(ark)

eyer takımı : zîn-efzâr

eyer yapuğu (kesme) : kejîm (ark. bkz kesme)

eylemek : bâz-dâşten

eyleşip eğlenmemek : âb-neharden

eylül <Ar. eylūl : eylûl

eyrelti : rek’a (bitki)

eyreti : irmân

eyvah <F. eyvāh : diriğ (ünlem**)**

eyvan <F. eyvān : beçkem, hirî, hîrî, behîm, âheng, bûzkend, cefte, henbe

ezber etmek : ber kerden

ezber <F. ez-ber : ber, vîr, gûş, ezbîr, dehûn, bîr, ziber, ziberm, zibîr

ezberden okumak : dehûn

ezberlemek : gûş-kerden

ezilmiş (nesne) : bulgûr

eziyet etmek : hâr-nîhâden

eziyet <Ar. eźiyyet : bâhek, şikenc, pâhek, pâhekîden, hervâne, âteş-i bî-bâd (mcz)

ezmek : bipsâvîden, sâyiş, sâv, sâyiden

F

fahişe (kadın) <Ar. fāġīşe **:** gulende, kumâse, zençe, rûspî, râkâre, hirîv, şâdân, şâd-hâr

fak (kapan) <Ar. faĥĥ : feh

fakfak (genizden söyleyen) **:** hemheme (söyleyiş)

fakir <Ar. faḳīr **:** dend, zinde, deryûş, gursne-çeşm, heşte, pejûm

falaka <Ar. falaḳa : felek (alet)

falan fistan **:** fûlân (söyleyiş)

falcı : fâlek- bâz

falhan (sürülmüş tarla) **:** kâle (ark)

faraşa <Ar. ferrāş **:** hâk-endâz (alet)

fare <Ar. fāre **:** gerze, mûş, murz, merze (hyv)

fayda <Ar. fāide **:** hefenc, sûziyân, sû, sâz, reng, henc, dest, âmûrg, ber

faydalandırmak **:** gûr

faydalanmak **:** teref-ber besten

fazla <Ar. fażla **:** berâz, hâr, ferâ

feda <Ar. fedā **:** kîryân, kuryân

felek <Ar. felek **:** âşkûb, kerzemân

felhan (nadas olmuş) **:** pûzen, şuhm

fena bulmuş (nesne) **:** tebâh

fena <Ar. fenā **:** gûz, hâj

fena (huy) <Ar. fenā : enîr

feraget eylemek : dâmen der-keşîden

ferah <Ar. feraġ : menâ, ferâşîtel, ferâştûk (hyv)

ferik (buğday) <Ar. ferīḳ : kûken (bitki)

ferik : ferûk (hyv)

ferik <Ar. ferīḳ : kerken (yemek)

ferman <F. fermān : nâmî, nâme

ferman kemunu : nikre (bitki)

feryat <F. feryād : dâmûg, zecâc, şehl, kâg, kâlâ, jihâr, hurûş, gurûbe

feryat-figan< F.+Ar. fiġān : dâd

fesleğen <Yun. : şâsperem (bitki)

fetih <Ar. fetġ : gûşad

fetva <Ar. fetvā : dâdistân, veçer

fıkırtı : hişt hişt

fındık : bunduk, pejûl, gelûz, funduk, celûz, buste (bitki)

fırçı (kıl) : kâs-mû (ark)

fırfırı : bâd-fer, ferfer(oyuncak) (ark)

fırfıri : bâd-efrâh, bâd-fer (oyuncak) (ark)

fırıldak : fermûk (oyuncak)

fırıltı : bâd-ber (oyuncak) (ark)

fırın <Yun. : dem-gâh

fırın bacası : gulve

fırla : bâd-ber, bâd-per, fermûk, pehene, firneg (oyuncak) (ark)

fırlak : bâd-efrâh, bâd-fer , lâtû, pehene, bâd-fer, ferfer (oyuncak)(ark)

fırsat <Ar. furṣād : pîrûz

fırsat bulmak : veyl, fârig, dest-yâften

fırtına <İt. : âdrehş, tûfân, bîr

fısıltı : buç buç, sûziyân, puç puç

fıstık <Ar. fustuḳ : celgûze, sûsen (bitki)

fıstık yağı : kâvend

fışkı (süprüntü) <Yun. : demen, demne

fışkı dökücü : reşt

fışkıldak (karabatak kuşu) : heştensâr

fışkılık (gübrelik) : şevle, şele, şetle, şenge, tuvâre, tebîr (ark)

fışkırmak : tîrek

fıtıklı : gurgur (hst)

fidan <Yun. : dâlhâl

fidye <Ar. fidye : gîryân, ser-behâ, guryân

figan <Ar. fiġān : dâmûg, gurûbe

fiğ <R. : culbân, desmer, huller (bitki)

fikir <Ar. fikr : endâçe, sikâl, sîgâl, ser, iskâliş, endîşe

fikir etmek : sikâlîden

fikre dalmak : zânû resed-gâh kerden (dym)

fikir kılmak : sigâlîden

fil çiçeği : ûsebîd (bitki)

fil kulağı : lûf (bitki)

fil tohumu : şeng, şengûl

fildişi : pîleste

filfilek : pûper, sipârî (bitki)

filiz <R. : istâh, şetâk

filozof <Yun. : kund, kundâ, revân-âverd

firar <Ar. firār : gurîg

firar etmek : kûç-kerden

firavun inciri : cemîz, şîkûmûri (bitki)

firengi (kilit) <F. firengī : kûpele, âteşek (hst)

firenk taşı : mehâ

firik (buğday çeşidi) : dulmul, durmul, gurgun (ark)(yemek)

fiske (usûl tutmak) <R. : funduk-zeden

fitil <Ar. fitīl : pelîte

fitile <Ar. fitīle : zem

fitne <Ar. fitne : helâlûş, sermûtek, zâg (mcz)

fiver taşı : fînek (alet)

fizolof <Yun. : red

folluk : begend

frengi (kilidi) <F. firengī **:** kufl-i rûmî

frengi fesleğen (kalga) **:** heş-nezer, hebek-i neftî, reyhân-i tâtârî (bitki)

frenk biberi **:** seg-kuş (bitki)

fulan festekiz **:** fûlân, bâstâr-bîstâr (söyleyiş)

funda (süpürge otu) **:** kitre, nehç, meneng, kuhc, gurne, sûs (bitki)

furni (muhallebi) <Ar. furnī **:** behest (yemek)

G

gafil olmak : şîr-i hâm hurden, gûr-efşurden (mcz)

galip gelmek : dest-ber-âverden

gam <Ar. ġamm : bend, âzerm, âteş-be-cân, âdreng, zehr, reh, reht, kerb, hûn-i ciger, hûn-i dil, gervâş, ferem, ciger (mcz)

gamhorek <F. ġamĥūrek : bûtîmâr (hyv)

gamlanmak : nehîden

gamze <Ar. ġamze : delâl, genc, tîbâş

ganem <Ar. ġanem : engujvâ (hyv)

gayret <Ar. ġayret : reşk

gazap <Ar. ġażab : erd, zehr, tîr, germ, gers, gervâş, hulum, renc, rîs, tâb, teft, dîv (mcz)

gazapla sıçramak : dij

gazel <Ar. ġazel : nişîd

gaziler helvası : pîş-pâre (yemek)

gebe (hayvan) : gîrân-bâr (mcz)

gebe (kadın) : gîrân-bâr (mcz)

gebe : âbisten

gebre : lesf (bitki)

gece : ´anber-i ter, şev, leyliyâ, deşîşek, şâh-zeng cubbe-i hezâr-mîhî, cubbe-i derviş (mcz)

gece baskını : şeb-hûn, şebî-hûn, şeb-tâz

gece bekçisi : pâsbân, şebâne

gece çapulu (gece baskını) : şeb-hûn, şebî-hûn

gece dostu : şeb-bâre

gece kuşları : hûyûz (hyv)

gece oyuncusu : şeb-bâz

gece yarısı : cevşen, nâf-i şeb, dil-i şeb

gece-gündüz : eblek-i çerh, rûmî-sengî

gecelik : şeb-pûş (giysi)

gecikmek : dârâ dârâ kerden, mûlîden, dîr şuden

geç (kireç) <F. gec : reşt

geçe (taraf) : sû, esû (ark)

geçitken : enâlîkî (bitki)

geçkin (sarhoş) : herest, siyâb, herâb (mcz)

geçmek : guzârîden, ûriyâ, guzeşten

geçmez akçe : degel, sitâh

geçmiş zaman : pîş

geçti-savuştu : şûd

gedelek (ok çantası) : şegâ, şegâh (ark)

gedik : âhûn, rehne, ferc

gediklenmek : kervâ

geğirme : âcul, vurûg, rug , rûg, recgek, ârûg, zurun bâd, zerûg

gelin : sunâr, dûgd, beyû, ´arûs, bânû, peyûk, sune, veyû

gelin (otu) : tûr (bitki)

gelin cihazı (çeyiz) : verdûk

gelin kuşu : fîsâ (hyv)

gelin parmağı (üzüm) : enguşt-i ‘erûs (bitki)

gelin saçı : eftîmûn (bitki)

gelincik : pursuk, numus, râsû (hyv)

gelincik çiçeği : enûmiyân, fâvâniyâ, erâmûnî, zeryûn (bitki)

gelmek : câtûniten

gem (döğen) : rede, setenc, dehâne, lugâm (alet) (ark)

gemi : cung, tûtî, sumârî, sel, keştî, geş

gemi aslanı : şîr-tâkî

gemi ambarı : hen

gemi halatı : kembâr

gemi küreği : hûye, bîle

gemi palamarı : kembâr

gemi reisi (kaptan) : keştî-keş, râmûz

gemi yelkeni : efzâr, evzâr

genç : civdân, vurnâ, sûbh-revân

genç irisi kart oğlan **:** kinik

genç irisi **:** berkend, dekel, degel

gençlik **:** cevânî

gene kırçak **:** kinetû (bitki)

genez (kolay) **:** sebûre (ark)

gerçek **:** hertûz, redikâ, râst

gerdan <F. gerdān **:** hâr, girî

gerdancılık (gerdanlık) **:** res (takı) (ark)

gerdek <F. girdek **:** berver, girdek

gerdek evi **:** girdek

gerdel (hamam kovası) **:** hîz (ark)

gereği gibi aramak **:** pîjûhîden

gerekli **:** bâyâ, bâyist, vâye, vâyist, ender-bây, ender-bâst, dârbâ, der-bây, der-bâyist, dervâ, dervâr

gergedan <F. kerkedan **:** erc, rîmâ, kerek, hutû (hyv)

gergen (meşin) **:** begend (ark)

gergin (uyuzlu) **:** gergen (hst)

geri (edat) **:** ferâz

geri **:** diger, vâ

geri bırakılmış **:** hâb

geri dönmek **:** mûlîden

geri durmak **:** cibâ

geri kalmak **:** bâz, inân duzdîden

gerileme **:** berkem

gerilemek **:** bâz-dâşten, estânîden, binâvend

gerilenmek **:** ‘inân duzdîden

gerileyici **:** bâz-dâr

gerinmek **:** bûj, ken-heze, kehenze, fencâ, fencîden

gersen (ağaç çanak) **:** sergînç, lâk (ark)

getirmek **:** câkûnite

geven (dikenlik) **:** **‘**useb, dehle

geven **:** mukl (bitki-zamk)

gevezelik **:** kel-kel

geviş (getirmek) : şugâl, kâg, nuşhâr

gevşek (uyuşuk) : şîşele, bistâr, şul, subik, pehş

gevşeklik : beçes

geyik : gevezn (hyv)

geyik aşığı : kurdumânâ (bitki)

geyik boynuzu : şâh-ı âhû

geyik kimyonu : kurdumânâ, tereher (bitki)

geyik sığını : fârid, gâv-i kûhî

geyik sırası : gezure, tereher (bitki)

geyik ziresi : tereher, kurdumânâ (bitki)

geyik suresi : kurdumânâ (bitki)

geyik yoncası : div-ispist, dîv-pâ (bitki)

geyrek (kıtırdak kemiği) : kurcen, meşaş, cirende (ark)

gez (ok) : gez (alet)

gıcıklama (gıdıklama) : digdige

gıcıklamak (gıdıklamak) : gilgiç, gilyilîç, gilgilîçe, gilmiç, gilmilîç, pehlûçe

gıcırtı (diş gıcırtısı) : jegjeg

gıcırtı : cerrest

gına <Ar. ġınā : dene

gıpta <Ar. ġıbša : bûjhân, pujhân, erşek

gicig (kurdeşeni) : buşter, gîr (hst)

gicik (kaşınma) : hâr-hâr (ark)

giderken alıkomak : estânîden

gidi (güçsüz kimse) : gîd (ark)

gidici : revân

gidiş : reviş

girdap <F. girdāb : bevj, zebûz, felgend

girev (rehin) <F. girev : bend

giriş (yapıştırıcı) : sireş (ark)

git : câ

gitmek : heş, zîn ber gâv nihâden, vezrâniten, rev

gizir (hizmetçi) : gizîr (ark)

gizledi : nihuft

gizlemek : bâz-dâşten, nihuft, metvârî, ebişten, der-peşm keşîden, der-neved nihâden, âbistân, âbisten, âbeşten, cibâ

gizlenecek yer : âbeşt-gâh

gizli : âbeşt, nâ-behre, bergese, nebehre , nebîr, nihuft, penâm, sime, zîr

gizli söz : nihembîde

gizli yer : âbeşt-gah

gocunacak yeri kaşımak : gilgiç, gilyilîç, gilgilîçe, gilmiç, gilmilîç

gonca <F. ġonce : bûjûne, tejde (bitki)

göbeği ferah üzere kesme : nâf-ber-hoşi zeden

göbek : negen, mânâf, nâf , nâh

göbelek (mantar) : gûşene, kerhân, gevîşe, recle, hâye-dîs (bitki)

göcen : fersân (hyv)

göç : cufte

göç etmek : kûç

göçken (kuşu) : vekâk, şîr-i guncişk (hyv)

göçmek (çökmek) : rîhîden

göçmek (ölmek) : bune-besten

göçmek (göç etmek) : kûç, kûç-kerden

göden çekirge : hercevân (hyv)

gögem eriği : neysûk (bitki)

gögüs : esyâ, sîne, ber, ver, pîş-gâh, cevşen

gögüs bağı (sütyen) : şâk, şâmâh, şâmâk, şâmâkçe, şâmâkî, berbend (giysi)

gögüslük (sütyen) : şâk, şâmâh, şâmâk, şâmâkçe, şâmâkî, şemâh, berbend, semâçe, bâzrend, sâmâhçe, sâmâkçe, sâmâkî (giysi)

göğüs geçirmek : demîden

gök (gökyüzü) : ezrek, âsmân, sipihr, semân, perbernâveş, felek, bûn

gök (renk) : kevud, kevûd

gök (mavi renk) : kebûd

gök (sarhoş) : gelest (mcz) (ark)

gök gürültüsü : behnev, kenûr, behtûr, terâk, kunûr, tundûr, terek

gök kandil (sarhoş) : siyâh (mcz)

gök kubbe (gökyüzü) : gunbed-i ezrak

gök susam : pîglûş, fîl-gûş (bitki)

gökçe buraç : dibk (bitki)

gökçek (güzel) : âdeh, sîg (ark)

gökçen kuşu : gey (hyv)

gökçül : heşîn

göl : âb-dân, âb-gâh, âb-gîr, âb-kend, enbâr, evşâl, tâl, ferkend, gufç, gûl, istil, jîr, jîy, kiyelû, kûl, kûlâb, kurd, kûzî, lîlû, mûj, mûje, sitehr, sitil, tev, tîhû, nevrençe

gölge : nesâ, sâye, neş

gölgelik : istâre, neş, neş, nesâr

gömeç (bal kürsü) : genîne, kevâre, şâne, şân, tebek-i zenbûr, kelîzdân (ark)

gömelti (pusu yeri) : gâze

gömlek : ebîr, şevî, pîrâhân, neverde, kurte, girîbânî, gulâle

gömmek : cen

gömürdenmek : tûfîden (ark)

gömürtücü (ses çıkarıcı) : tunder

gön : duvâl, edîm

gön ağacı : kum (bitki)

gönder <R. : hele, bîle, hele-çûb

göndere (küçük mızrak) : nâçeh (alet)

gönderi ağacı : bîl

gönderilmiş : firistâde (mcz)

gönlek : kundur(bitki)

gönlek : lebân (bitki-zamk)

gönül : dil, meniş, men, gîş

gönül : dâd-guster (mcz)

gönye <Yun. : gûnyâ (alet)

göregen (gözü keskin) **:** bînenede (ark)

gören **:** kel-kel, gûz (bitki)

görerek ve bilerek **:** şûl

görerek **:** sitem

görmek **:** beşûlîden, zinişt, bişûlîden, esbûniten, geşt, şûl, meçîden, nuhûr, pâlîde, zeşt

görmelik (örnek) **:** nemûne

görmemek **:** sâye-gusterden

görücü **:** dîdbân

görücülük **:** bînâyî

görünmek **:** dîdâr, nemâd

görüp gözetici **:** dâr, pehre-dâr

görüp gözetmek **:** bân-zeden, ser- hârîden, pâsîden, dâriş

görür **:** vîned

görüş **:** dîdâr

görüşmek **:** dîdâr

göstermek **:** nemâd

göt üstüne sürünerek yürümek **:** gejîden

göte küstü (kısa kürk) **:** pîş-bâz (giysi)(ark)

götlük (örtü) **:** kefel-pûş(ark)

götürmek **:** berende, burden

gövde **:** nâve, tûş, ten

göyünmüş (sararmış) **:** berhûd, beyhude (ark)

göz **:** enîs-i e'zà, tûk, pîle, buhûr, cehân-bîn, dîdâr, dîde, dîdâr, dîde, eyûmin, kâbîne, nuhûr

göz bebeği **:** cem, kîk, kerek, kâk, menzer-i çeşm, merdume, merdumek, du hâtûn, du-i bîniş, câme-i hûşîd (mcz)

göz bebekleri **:** du tifl-i pesendîde

göz boncuğu **:** ceş, hurremek, hermek, hertek

göz çapağı **:** jefk-âb, zeng

göz erimi **:** mîl (ark)

göz kapağı **:** bâm-ı çeşm, pilk, pelek

göz kırpmak : gemze

göz otu : zerû, teşmîzec (bitki)

göz pınarı : peygule

göz taşı : cemed-i çînî, seng-i rûşenâyî, bûritiş, iklîmiyâ, mârkaşîşâ, merkeşişâ

göz ucu : teref

göz yaşı damlası : rûmî beççegân

göz yaşı : âb-ı âteş zede, sirişk, gevher-i ter, gevher-i ter, eşk-i telh, eres

gözbağcı (yankesici) : hukke-bâz (ark)

gözcü : girdebân

göze su inmek : âb-ı murdarîd (hst)

gözemek (iğne batırmak) : âzeden, âzîden, âjenden, ezeden (ark)

gözendegi otu : enâgulus (bitki)

gözenekli çuval : elerd

gözenmiş : âcende

gözer (büyük kalbur) : birîzen

gözetici : dîdbân, girdebân

gözetmek : deb, dest-guzîden, permer, pehre

gözgü (ayna) : âyîne , âyne (ark)

gözleme : engiştvâ, pehnâne (yemek)

gözsüz (kör) : kûr

gözsüz sepet (köstebek) : huld (hyv) (söyleyiş)

göztaşı : rûşenâyî

gözyaşı döküp ağlamak : dur-rîhten

gulbeşeker : gulengubîn (yemek)

gurur <Ar. ġurūr : nîvtûr, reşk, pîh, pih, kilenc, hûn, dîmyâd, demâğ, bâr-nâme, bâd-ı berût, bâd-ı dem, bad-ı gîsû

gübre <Yun. : demen, denme, enbâr

gübre dökücü : reşt

gübre sepeti : kilc

gübrelik : kelcân, şele, şetle, şevle

gücenmek : ber demîden, tundîden, tîz-gerdîden, şikesten,

şiken, sefrâ kerden, dendân-be-kâm-furû burden, bişûrîden

gücü yeter : dâned

güç (zor) : girih, beyâvâr, sitem, seht, duşvâr (mcz)

güç yetmek : ne-yârest, tâned, eresten, ârest

güçlebüken : edârâkî (bitki)

güçlü : âhen-reg (mcz)

güçlü-kuvvetli : istenbe, tenûmend, tuvân, zurûg

güderi <F. gevderī : cîre, cîr

güdük (kuyruksuz eşek) : kebc, kunc, kunce, beknek, kîc, kençe (hyv)

gügem eriği : likek, penik, elguncâr, âlunc (bitki)

gügül kurdu (ipek böceği) : felîk, kirm-i bâdâme, bîle, pîle, kunâg, dûd, dîve, kejâte (hyv)

güğüm (kap) <Yun. : nevrâver, âb-destân

güğüs : betyâ

güher çile : fuhil, ebker (alet) (ark)

güherçile taşı : hecer-i esyûs

gül <F. gül : bûy-reng, vertâ, gul (bitki)

gül devşirici : gul-çîn

gül ağacı : bungul (bitki)

gül bahçesi : dâş

gül dikeni : şehlî

gül goncası : gûje, gunbed

gül ocağı : gulbun

gül suyu : mey

gül tohumu : bungul, delîk (bitki)

gülaç baklavası : nân-ı gulâc (yemek)

güle güle : hendâhend

gülegen (gülücü) : hendân

gülemez otu : kişnic (bitki)

güler yüzlü olmak : hîrâd, ebrû-ferâhî

güler yüzlü : beş

güllaç : şehî (yemek)

güllaç baklavası : gulâc, gülânc (yemek)

gülle <F. gūle : kuşkencîr

güllük (gül bahçesi) : bust, butsân, gul-zâr, nesteren, bûgân

gülmek : dâbâhâniten, şetînâ, dendân-numûden, gevher-şikesten (mcz)

gümeren düvleği : şecere-i Rüstem (bitki)

gümrük <Yun. : bâc,bâj, vâj, sâ, cibâ, cîbâyet, bâz

gümrükçü : bâj-bân, râh-dâr

gümürdenici (gök gürültüsü) : buhtû (ark)

gümüş : durust, sîm, nûkre, keypâ

gümüş halka : evrencen, evrencin, eyâre , yâre

gümüş kuyruk (kuşu) : meh-dum

gümüş otu : şecere-i Suleymân (bitki)

gümüşlü böcek : gâv-zerrin (hyv)

gün : cuvâm, rûz, rûc

gün doğrusu : bâd-ı herât

günah <F. günāh : âzerm, zulf-i hetâ, tâvân, rîjek, remjek, refûşe, mânîd, hâl-i ‘asî, beze

günahkar <F. günāh-kār : şuzud

gündelik : bâd-rûze, bârûze

gündüz : âftâb, rûz, rûc, kâkum,beççe-i tâvus –î ‘ulvî (mcz)

güneaşık : âzer-gûn (bitki)

günebakan : âftâb-gerdek , âftâb-perest, vertâc (bitki)

güneş : âf, âteş-i subh, kûkmâ, teşt-i ateş, beççe-i tâvus –î ‘ulvî, ‘ikd-i şeb û rûz, âteşîn-devâc, âteşîn sedef, âteşîn-salîb, gurâ, beyze-i zer, hâce-i ehterân (mcz)

güneş darısı : kilt, mâş-i hindî (bitki)

güneş doğmak : tâften

güney (yön) : petû, betev

güneyik : hindibâ-yı berrî, terheşkûn , terheşkûk, kesnâc, kâsenî, telh çekûk, henderîlî (bitki)

günlük (şemsiye) : âftâb-gîr

günü (kıskançlık) : reşk, sengâş (ark)

güpürtü (davar ayak sesi) : rekârâk, kebkebe (ark)

gür sakal : belme, bulme

gürbüz : zâv, zeber-dest

güren : gulgul, revm (bitki-zamk)

güreş : kutsî

güreşçi : kuştîgîr

güreşçi kısveti : tunbân (giysi)

güreşmek : kuştî

gürgen : şung (bitki)

gürlemek : nûfîden, gurunbîden

gürültücü : tunder

gürvercin ayağı : bâkis (bitki)

gürz (savaş aleti) <F. gürz : gûpâl

güşne : cemhelû (bitki)

güve : bid, şipişe, sûs , pîtek, işpişe, bîv (hyv)

güveç : şurâhî (yemek)

güvercin : sebârûk, kebter, separûk, semârûk, kefter (hyv)

güvercin otu : bârîstâriyûn, ekmûnbezân, erûnis, fâristâryûn, firistâriyûn, kinsek (bitki)

güvercin palazı : ferruh, ferg, muhlif (hyv)

güvey : şâh, şeh

güvleyici (gök gürlemesi) : buhtû (ark)

güyegü otu : ûşe, ûşe, âvîşen, âvşîn (bitki)

güz : tîr

güzel : suh, veşt, sîg, heş, hirâm, hîş, hûb, negz, şepper, tireng, vernâ, berâh, âbâd, âdeh, erdem, geng, geş, gûşad, heh

güzel kokulu : helluh

güzellik : berâh, berz, geşî, keşî

H

ha (edat) : helâ

haber arayıcı (casus) : ebiste

haber sorucu : ebiste

haberci : câsûs, îşe

habersiz basmak : tûz

habersiz çapmak : tûz

habeş tavuğu : gerger(hyv)

hacılar otu : sâbîzec (bitki)

hacılar yolu (saman yolu) : derre-i âsmân, Kehkeşân, tinîn-i felek, pâlâheng, kâhkeşân, râh-ı kâhkeşân (ark)

haç <Erm. : îbek

hadde (kuyumcu aleti) <Ar. ġādde : şâhsâr

hadde demiri : şeftânec (alet)

hadım (kimse) <Ar. Ĥādim : hâce

hadım ağa : dij-âgâm dîg-âgâme

hafızada tutmak : ezbîr

hafta günleri : gufûde

hağ (ip bağlanan ağaç) : tede (ark)

hak kuran kuşu : kârâsî (hyv)

hak kuşu : cehc, şebâvîz, murg-i şeb-âvîz, hûgûyek, hâk-gûy (hyv)

hakaret <Ar. ġaḳāret : hûn, reştî

hakaret görmek : sipurden

hakim <Ar. hikmet : hâce, kund

hakim eriği : elguncâr (bitki)

hal <Ar. ġāl : câver, fend

halayık <Ar. Ĥalāiḳ : kenîz

hale <Ar. hāle : her-gâh-ı kamer, tevk-i mâh

halhal <Ar. Ĥalĥāl : pâ-evrencen, helhâl, nuh-u deh**,** berencen, pâ-y verencen, evrenceh, evrencîh, ebrencen (takı)

halı : tenbese

halıç <F halūçā : âkeç, nemtuk, ânec, kâlenc, kûhî, kîlek, ûnyâ (bitki)

halife lokması : bezmâverd (yemek)

halim-selim (kimse) : hâkî-nihâd

halis <Ar. ĥālīŝ : âvîje

halita (tahta tasma) <Ar. ĥalīša: pâleheng

halka <Ar. ġalḳa : cûş, şest

halka olmak : dest bend

hallaç <Ar. ġallāc : ibâd (meslek)

hallaç yayı : şehşâheng, durûne, derûne (alet)

hallaç tokmağı : fehleme, şehşâheng (alet)

hallaçlamak (yün yapağıyı) : gâz, gâj kerden

hallaçlanmış pamuk yumağı : bâgende, gâle, felhîde

halta (köpek tasması) : sâcûr (ark)

haluc (dağ eriği) : şirizdek (bitki)

ham <F. ĥām : kâl

ham ipek : duvîl, kej

ham kavun, karpuz : esen

hamam <Ar. ġammām : germâbân, germâbe, kedûh

hamam böceği : sengem, hurûsek, sepîrek , tezû (hyv)

hamam kovası : hîz

hamam külhanı : tûn, tûşkân

hamam otu : nûre (bitki)

hamam tası : âb-rîz, hîz (alet)

ham deri : beşme

hamham <Ar. ĥamĥama : mengîden

hamile <Ar. ġamīle : âbisten

hamle etmek : âverdîden, girâyîden

hamur tahtası : lâk

hamur yumağı : gulhec, gunde

han <F. ĥān : hân

hanc (mızrak) : şil (ark)

hançer <Ar. ĥancer : âb, âteş-i mucessem , âteş-u âb (mcz)

hançer kını : birâzân

hane <F. ĥāne : hân

hanedanlık : îtkin

hanım (büyük kadın) : tîrem, bânû, bîbî, îşî

hanzal <Ar. ġanžal : şereng (bitki)

harabe <Ar. ĥarābe : bîrân, rîhânîde

haraç <Ar. ĥarāc : cibâ, cîbâyet, hem-dâstânî, vâj, sâv, sâ, bâz

haral (çuval) < Ar harāl : girâre

haram <Ar. ġarām : muş-teng, şengul, şengûl

harami <Ar. ġarāmī : râh-bend

harap (nesne) <Ar. ĥarāb : gâb

harap <Ar. ĥarāb : âvâr, tebâh

harap eylemek : rîhânîden

harap tutan : kemâfîtûs, ´arsef, hâmânîtis (bitki)

hararetlendirmek : germ-kerden

hararetlenmek : âşûften

harbe (mızrak) <Ar. ġarbe : fesen (alet)

harbek <Ar. ĥarbaķ : şîr-behşîr (bitki)

hardal <Ar. ĥardal : âhûri, fât, zereng (bitki)

hardun : sâlâmendîrâ (hyv) (ark)

hareket etmek : cunbîd

hareket eylemek : nevîden, nuvîden

harem ağası : dij-âgâm dîg-âgâme, dijkâm, dijkâme, lâlâ-serâ

harıl harıl yürümek : keşiş

harıltı (kargaşa- ses) : helâve, telâc , telânec, ehrûş, nûf, zâk u zîk

harita (kese) <Ar. ĥarīša : bî-rû, pîle

harman <F. ĥarmen : men, tûd, pîl-bâlâ

harman bekçisi : benvân

harman döğmek : kevîsten

harp <Ar. ġarb : ceng

harza (taşı) : enderzâ

has <Ar. ĥāŝ : bîje, tâh, âvîje

haset <Ar. ġased : hâşe

hasıl olmak : rûy-numûden (dym)

hasır otu (koğalık) : tek, belâc, ruh, rûh, lûh, kuh, kûh kevelân, bedrî gîşe, gelîte, gebenk, duh, dûh, biyânek, (bitki)

hasret <Ar. ġasret : âh, Ermân, efsûs, dejvân, ârmân, zinhâr, resâne, irmân, ervend

hasta <F. Ĥaste : dijem, rence, mude, mâr, engiştâl

haş haş kozalağı : enâr-gîrâ, kûknâr, kûve (bitki)

haşhaş <Ar. Ĥaşĥāş : teterî (bitki)

haşıl (dokumacı cila aleti) : şuy, ehâr(alet)

hata (hesapta olan) <Ar. Ĥašā : gelt, galat

hata <Ar. Ĥašā : beze, şufûde, hurde

hatal (inşaat tahtası) : pervâz, puştîbân , puştîvân

hatem çiçeği (hatmi) : encil, elbâ, hîrû (bitki)

hatırda kalmak : ezbîr

hattat <Ar. Ĥaššāš : sihr-benân

hav (kumaş havı) <Ar. Ĥāv : perîden

hava civa : kuhlâ, şengâr (bitki)

hava fişeği : âteş- efrâz, gul-çigan, hevâyî, âteşîn-mâr, tîr-i tehş, tehş

havaca (zağanoz kuşu) : işkere (hyv)

havaciva (ot) : hûfîlûs, bâkis, inkilyâ, hâlûmâ, encisâ, ebû-helsâ, ebhûsa (bitki)

havalan : hevelân (bitki)

havale eylemek : gumâr

havan döğücüsü : hâven-kûb

havan <Ar. hāven : cuvâz, cuvâze, hâven

havari <Ar. ġavārī : simber-esvâr

havayi fişek : duh dûh

havlincan <F. Ĥavlincān : cusrev-dârû (bitki)

havlu (yağlık) : dest-pâk

havsala <Ar. ġavŝala : zâger

havuç <F. hevīc : zerdek, ustûn, tîr-i mâhî, istefîn, gezer,

estefın (bitki)

havuz (küçük) <Ar. ĥavż **:** hânîçe, hânî

havuz (üzüm teknesi) <Ar. ĥavż: nespâr

hayal feneri **:** fânûs-i gerdân, fânûs-i hayâl

hayal <Ar. ĥayāl **:** iskâliş, ser

hayat <Ar. ġayāt **:** siyâb, zey, zî

haydut <Ar. ġaydūd **:** jekûr, kûç, zûbâ, râh-bend, muş-teng, meng

hayır < Ar. ĥayr **:** ârâziş

haykırıcı **:** âveh, demende

haykırma **:** teg, nejgâr , ezîz, âvâze, âhû, âjirâk

haykırmak **:** âjîrâk, şipl, şehûl, gurunbîden

hayran <Ar. ġayrān **:** endervâ, endervâj, felâve, ginc, hâmî, helâve, hevbere, hîr, hîre, kâlbûy, kâtûre, kelâve, tîb u şîb

hayranlık **:** şiftegî

hayvan göbeği **:** cegâze

hayvan tırnağı **:** sum

hazır <Ar. ġāżır **:** esegde

hazır cevap **:** zûdendâz

hazır olmuş **:** âmâde

hazırlamak **:** âjîrîden, âjîr, esegdîden, âmânden, âmây

hazırlanmak **:** âmânden, mûy-ber besten

hazine <Ar. ĥazīne **:** genc

hazine çadırı **:** bungâh

hazine odası **:** bungâh

hazmetmek (yemeği) **:** guvâred

hazret <Ar. ġażret **:** şet

hedef (nişnane) <Ar. hedef **:** defek, nîşân, telûf, temûk

hediye <Ar. hediyye **:** bilek, sûziyân, nevrâhen,nev-rehânî, gezîd neşret-i tiflân, gelvend, firistâde (mcz)

hekim <Ar. ġakīm **:** dem-şinâs, pizişk, bizişk

helal <Ar. ġelāl **:** zendâver

helecan (heyecan) <Ar. ĥalecān **:** geş

helva <Ar. ġelvā **:** vîlânc (yemek)

hem (edat) <F. hem : hem

hemen odur : âreng, dizendîs

hemil (sarmaşık) <Ar. ĥemīl : heliblâb, ´aşıke, berpûsiyûs (bitki)

hemin saat : hemîdûn

hendek (yük) <Ar. ĥandeķ : kâre, beg, şigâl, muşkîneg, gev- çâh, gevçî, gefçî

henüz <F. henüz : henîz

her dem bahar : mûrd-isperem (bitki)

her kimden : kîrâ

her kime : kîrâ

her ne denli : eger-çend

her ne kadar : eger-çend

her şeye atılmak : ûstâh

her şeye karışmak : ûstâh

her şeye sokulmak : ûstâh

her zaman : nerâk

herdel (hardal) <Ar. ĥardal : ispendân (bitki)

herdembahar : kentûs (bitki)

here aşı : semenû (yemek)

herek (destek dalı) : bezge, vâdîc, berem

heret meret (az çok) : lek û pek

hergele (at sürüsü) < F. ĥargele : pâde, remek, kûpâre (alet)

hesap < Ar. ġisāb : âvâr, şumâr, mer, mâr, mâr-çûbe, imâre, hemâre, eyâr, evâr

hesek (demir dikeni) : şekerhenc

herze (taş çeşidi) < F. herze : gâv-zehre

hesek çiçeği : zertek (bitki)

hevenk (asılmış üzülmüş) <F. âveng: deleng, âveng

heves < Ar. heves : hûs, kâmverîj, rîj

heybe <Ar. ‘aybe : bârdân

heybet < Ar. heybet : guzm, şukuh

heyzen (destek-direk) : pâlâr (ark)

hıçkırık (midede olan) : gulîçe

hıçkırık : guke, sekîle, hukçe, hikek, helek, secuk, seçek

hınzır <Ar ĥınzīr **:** begrâ, hûk (hyv)

hırdavat <F. ĥurde-vāt **:** hererez

hırıltı (boğazdan) **:** herâher, herâk

hırka <Ar. ĥırḳa **:** kulîçe (giysi)

hırs < Ar. ġırŝ **:** âzûr, veşkûlîden, rejd, kâd, dendân

hırsız **:** dend, şengûl, sâlûk, mengul

hırsız feneri **:** fenek

hırsızlık **:** rend

hısım <Ar. ĥıŝm **:** teft, tâb, nişmin, tebâr, ûbis, erd, germ, gers, gujb, guzm, hulum, renc, rîs

hışım < F. ĥışm **:** gurriş

hışımla haykırmak **:** tûfîden

hışımla öğürmek **:** gurrîden

hışımlı su (mürrekkep) **:** ergend-âb

hışırtı **:** hişt hişt

hıyar <F. ĥiyār **:** celmâsâ

hıyar-acur <F.+T. **:** terbuz , terbuse (bitki)

hıyarşenbe **:** hiyâr-çenber (bitki)

hibe eylemek **:** behşîden

hibruk **:** sûje (bitki)

hiç < F. hīç **:** bâd, lâş, hîş

hiç zaman **:** hergiz

hiddef **:** tîzî (bitki)

hiddetli **:** etût

hikâye < Ar. hikāye **:** fesân

hikaye söylemek **:** zeneh-zeden

hilal <Ar. hilāl **:** gusiste-nûr, gûşvâr-i felek

hilâl otu **:** etrîlâl, âtrîlâl (bitki)

hile <A. ġīle **:** evreng, evsûn, degel, dele, dem, demdeme, dûle, duvâl, duvîl, evrend, fend, fusûn, gûl, hernût, işkil, kembûr, kembûre, kenbur, kenbure, kenûr, nîrenc, reng, sâz, şâlheng, şeş-u penc-bâzî, şiken, şikîl, terâne, huşk-rîş

hile etmek : evrendîden, ser- hârîden, âb-be zîr hîşten (dym)

hile eylemek : kembûrîden,kenbûrîden, nemed der âb dâşten

hilekar <Ar.+F. ġīle-kār : degâ

hiltit <Ar. ġiltīt : enguje, engujed, râvmâde (bitki-zamk)

hiltit ağacı kökü : şutur-gâz (bitki)

hiltit ağacı : encudân, sîsâliyûs, rân, mehrûs, enguvân, engudân (bitki)

hiltit otu : uştur-gâz (bitki)

hindiba <Ar. hindibā : engûpâ, enûpa (bitki)

hindiba salatası : hindibâ-yı bakl, terheşkûn (bitki)

hindistan fındığı : etmât (bitki)

hindistan cevizi : cevz-i hindi, bâdine, rânec (bitki)

hindistan hıyarı : ektî, hemân (bitki)

hint ardıcı : sâc (bitki)

hint ayvası : ektî, terâsîs, şul, şil, nâr-i hindî (bitki)

hint baklası : etmât (bitki)

hint çadırı : sâc (bitki)

hint fındığı : rîte, bunduk-i Hindî (bitki)

hint kargası : sâru, şâr, murg-i zîrek-sâr (hyv)

hint nilüferi : ûsebîd (bitki)

hiruk (ermeniler hıyarı) : kergest, gergest, pejend, temlûl (bitki)

hisar <ġiŝār : bârû, huşû, dij, ebnâhûn, evrâ, gilnâk

his-haşak : kirîşte

hisse <Ar. ġiŝŝe : leht, tîr, sâv, reng, zûn

hiştek (paçavra) : hiştek

homurdanmak : gugur, zekîden, regîden, rek, rekîdeni mengîden

hora (dans çeşidi) <R. : dest-bend

horasani <F. Ĥorāsānī : evkeymen, vehşîrek (bitki)

horata (şaka) : refûşe, gengel, fîr, tetre, tesher (ark)

horden borden (ziyaret yemeği) : felerz (söyleyiş) (ark)

horlamak (hor görmek) : be-hâk efkenden (mcz)

horluk : âzerm, reştî

horoz <F. ĥurūs : cûc, dîg, gâl, hurû, hurûç, hurûh, murg-i sulah-hân (hyv)

horoz gözü : kâşim, sisâliyus , sâlî , sâliyus, kerdîlen (bitki)

horoz ibiği : bulûç, zevmer, hûçe, hûd-hurûç, gul-i Yûsuf (bitki)

horosanî <F. ĥorāsānī : hevk (bitki)

hortum <Ar. ĥoršūm : sensûr

horultu (uykuda) : sûnânk

hoş <Fr. ĥoş : âbâd, zîc, eh eh, gûşad, heh, hirâm, hûb, keş, nişt, veşt

hoş geçinmek : sâzvârî

hoş koku : zâhirî

hoşhal <F.+Ar. ĥoş-ġāl : şâd-behr, şâd-dâr

hoş-isperem : şâd-isperem (bitki)

hoşlanmak : be-dendân hoş âmenden

hoşluk : gûşad, nişti, keşî

hoşmerim : kemesk (yemek)

hoşmeze : kemesk (yemek)

hovarda : cendâl

hödük : hudûk

huma kuşu : humây (hyv)

huni <R. : mâçûçe, tegâb (alet)

hurç <Ar. ĥurc : bârdân

hurdacı : herezî

hurla : benka (bitki)

hurma ağacı : muh, culle (bitki)

hurma binisi : cemâr

hurma çekirdeği : ustuhan

hurma çiçeği : hireb, tîr (bitki)

hurma kapçığı : gûze-muh (bitki-kılıfı)

hurma koruğu : cedâl, siyâb, serâd, sedy, herek, helâl, belec, bulec, gesâ(bitki)

hurma lifi : ceygut, pîşen

hurma pekmezi : seken

hurma salkımı : gujb, superîg, bun (bitki)

hurma şarabı : nubîd, şengbîz

hurmalık : muhistân

hurtuman : kurtumân (bitki)

huy <F. Ĥūy : bûy, meniş, hîm, ferhûy

huzur <Ar. Ĥużūr : dil-kâ'be kerden, fergâh

huzuz ağacı : lûkıyûn (bitki)

hücre (oda) <Ar. ġücre : kerdû, kâje

hücum etmek : âverdîden

hücum eylemek : şenî

hüküm <Ar. ġükm : ferguft

hükümet <Ar. ġükūmet : dih u dâr

hüma kuşu : ustuhân-rubâ (hyv)

hüner <F. hüner : dest-şîkeste, şîve

hünersiz : buk

hürle (otu) : gâv-meşeng (bitki)

hüsn-i Yusuf : fâşra (bitki)

hüsrev daru : cusrev-dârû (bitki)

hüthüt kuşu : murg-i nâme-âver, pûpek (hyv)

hüzün <Ar. ġüzn : gurm, germ

I

ıhlamur ağacı : mihled-felir (bitki)

ıklığ kemani : revâve , rubâb (müzik aleti) (ark)

ılgım-salgım (serap) : kever, serâb, kûrâb, numâyiş-i âb

ılgın ağacı : gez, terfâ, nezâre, gezm (bitki)

ılgın balı : terengebîn

ılgın yemişi : gezmâzek, ´azbe, bicm (bitki)

ılı (ılık su) : bâgel

ılı su : bilkek

ılıca : germâbân, germâbe, kedûh

ılkı (at sürüsü) : nusîle, zereng, remek , bâre

ımızganmak (uyumak) : fenâs gunûden (ark)

ımızganmış (uyumuş) : gunûde (ark)

ınçkırık (hıçkırık) : iskirek, zerâgen, zegeng (ark)

ınçkırır (hıçkırık) : bihuked (ark)

ırak : dûr-bâş, dîr, dûr, erîk, gâl, gâle, vâ

ırak etmek : engîhten

ırak olmak : uftâden

ıraklaşmak : fâtûrîden

ıraklaştırmak : efjûlîden

ırgalamak : bâlânîden, cunbîd

ırganmak (kımıldamak) : nuvîden, nevîden, nevân

ırgat <R. : girifte, pîş-kâr, muzd-ber, muzdûr

ırk <Ar. ırḳ : gever-zây, reg

ırlamak (şarkı söylemek) : serâyîden, zemrûniten

ısılık (sıcaklık) : tefs, tef

ısınmak : tebsîde, teften

ısırgan dikeni : enâlîkî, genze, encere (bitki)

ısırgan tohumu : kezne (bitki)

ısırıcı (nesne) : zeft

ısırıcı : gezâ

ısırmak : dendân-be-hod-burden, sikuncîden, reşn, gezîden,

gâz

ısıtmak : teften

ıskıl (ada soğanı) Ar. ısḳīl : piyâz-mûş (bitki)

ıslak : âgeste

ıslanmak : âgeşten, jetîden şâse, şâşîden, âgâriden

ıslanmış : âgeste, fejgerde

ıslatmak : biyâgârîden, hûsânîden, egeşte, egâr, âgâl, âgâriden

ıslık : huşpulek, şipl, şipîl, sâfut

ıslık vermek : şehlîden, şehlîlîden

ısmarlamak : gumâr, supurden, sipurden, guzârden

ıspanak <R. : ispânec (bitki)

ıssı (sıcak) : teft , tefte, germ

ıssı (sahip) : germ, sahib

ıssı hava : uvâr

ıstırap <Ar. ıżšırāb : kerb

ıstırap etmek (el ve ayakla) : guzâz

ışık : derhuş, girâre

ışılamak : tâbîden, tâften

ışıltmak : kâr-i çirâg-ı halvetiyân

ışkın : hedîstan, sitâh, mehlec, kerpâvân (bitki)

ıştır <Bul. : sipîd-berg (bitki)

ıtır <Ar. ‘ışr : bûy-dân

ızdırap eylemek : hâkî-kerden

ızdırap (çekmek) : gedegen, gele

ıztırap etmek : tepîden

İ

ibibik kuşu : şâne-ser murg-i suleymân (hyv)

ibik : hûç, lâlek, hûrâhe, hurûh

ibik kuşu : pûb, pûpeş, bûbe, budbudek, bûbek (hyv)

iblis tırnağı (sedef türü) : nâhun-i periyân

ibrahim dikeni : beşuyke-i İbrahim, kersane (bitki)

ibrik <Ar. ibrīḳ : âb-destân, metâre

ibrik emziği : gulle

ibriktar <Ar.+F. ibrīḳ-dār : âb-destan-dar

ibrişim teli : ser-râh

iç ağası (köle) : kemer-beste

iç don : tunbân (giysi)

iç güveyi : puhte- hor

iç oğlan (hizmetçi) : kûdek, eşâk

iç yağı (hayvanda) : telbâ, pîh, piy

iç yüzü : râh

içecek su : herâbe

içeri girmek : derây

içeri : der, tûy, tû, endû, derûn

içim : âşâm

için : birûn

içkale (şehirdeki kale) : erg

içli (kimse) : derûn-dâr

içlik : tenzîb (giysi) (ark)

içmek : âhencîden, nuvişten, gusârden, der keşîden, âşâm

idrak <Ar. idrāk : nus

idris eli : sûricân (bitki)

iftira eylemek : pelme

igdin (bozuk) : gîr, pelegde, leg

iğ (ip sarılır) : dûk, dûkrîse (alet)

iğ ağırşağı : sengûk, şûkel, şengûr, şenlûk, şengûk (ark)

iğdiç (seçilmiş) : âhte, curde (ark)

iğlik (sepet) : dûkdân (ark)

iğne : derzen, sûy-zen

iğne saçmak : jîde, ezeden

iğne yurdu(igne deliği) : sûfâr, suft (ark)

iğnelik : ´akreb-hâne, tuli

ihmal eylemek : der-pây efkenden

ihtiyar <Ar. iĥtiyār : hâce

ihtiyar köle : dâduk

iki bükülmek : ceft

iki kardaş (yıldızı) : du birâderân

iki kız karındaş : du hâher

iki tarafa açılmış (nesne) : gâz-gâz

iki yüzlü : du-dil, mâr-i dû zebân, eblûk

ikiz (çocuk) : gûl, cunâbe, hem-şikem

ikiz doğurucu : dûzây

iklim <Ar. ıḳlīm : kuşher

il : il

ilaç <Ar. ‘ilāc : dermân, guzerden ,guzir, guzîr, vîd, şûbest

ile : bâ

ilec (ilenc-beddua) : şene (ark)

ileme (teyel dikişi) : kûk (ark)

ilenç (beddua) : busûr, nefrî, puşûr (ark)

ileri : ferâ

ileri geçme : rûs

ileri geçmek : fireh, serfe burden, reviş, guzârden

ileri gidici : pezîrâ

ileri olmak : fireh

ileri yürümek : zem

iletmek : berende, burdenı

ilik : engele, engîl, engûl, engûle, engîle, bendime, bendîme

ilik helvası : megîn (yemek)

ilim <Ar. ‘ilm : dâhten

ilikmen (şamdan) : merzbân, merze, rûşendan, cergend (ark)

ilişik : âkîş, pelek

ilişken : âvîzkin

ilişmiş : âkse

ilk (öndün-peşin) : âvend

ilk evlat : nehirî, nehîrî

illet <Ar. ‘illet : keyûd, şevend, renc

iltica etmek : endehsîden

ima <Ar. īmā : kûs

ima ile söz söylemek : dendîş

imam <Ar. imām : câsilîk

iman eylemek : girevîden

imdat <Ar. imdād : dâd, herzîd

imrahor <Ar.+F. emīr-āĥūr : âhur-sâlâr

in (mağara) : kunâm, kuruh, gâl, lâne

inandırmak : lûsîden

inanmak : bâver, girevîden, gumâr, sutvâr, ustuvâr

inat <Ar. ‘inād : hâl, istuh, sitîg

ince : bârîk, dek

ince ağrı (verem) : renc-i bârîk, sil (hst)

ince odun : durûk, dusûk

ince sicim : evşeng

ince urgan : bene

inci çiçeği : lâlâ (bitki)

inci dizisi : girîvâze

inci suyu : âb-ı murvarîd, temr (hst)

inci : âb

incil kitabı : ekelyûn

incinmek : âsîb, tâften, ezneb, âzer

incir <F. encīr : encîr, tîn, humât (bitki)

incitmek : âzer, âzîden, kâvîden

inek : sihr (hyv)

inek katırı (midilli) : gâvek (hyv) (ark.)

inhân (obur) : rus (ark) (türkçe)

inilti : nâl, nâle

iniş : bâz, şîb, nişîb, firûd, ferâz, efrâz

inişli-yokuşlu yer : buze

inlemek : nâvîden

insaf <Ar. inṣāf : dâd

insan <Ar. insān : kâbil-i emânet

insan ağlaması : hen

insan mıknatısı (taş) : lehne-i cân-gezâ

insan servi : zebân-gâv (bitki)

ip : bend, res

ip salıncak : sirind

ip teli : terâz

ip ucu : ser-rişte

ipe dizmek : peykenden

ipek : behrâme, pîçek, efrişum, ebrîşum

ipek boyacı : rengrûş

ipek kozası : bâdâme, felîk

ipek kurdu (böcek) : bâdâme, bîle, kunâg, dîve, dûd, felîk, kejâte, kûkile, kirm-i bâdâme (hyv)

ipek satıcı : rengrûş

ipekçi : rengrûş

iplik eğirmek : rişt

iplik yumağı : culle, dese, pîçek, duşkî, kelâbe, gîrûhe (alet)(ark)

iptal etmek : ferhengsâr

irade <Ar. irāde : hâst, melçekâ, heng

iri : zeft, gupten, gunde, gep, gebz, devserânî, defzek, buk u luk, işgerf, meşk

iri hıyar : gâvşû (bitki)

iri kimse : kelender

irin : ûstîm, rişk, him, heper, hev (hst)

irkmek (biriktirmek) : tûzîden (ark)

irte yıldızı : ´alemhâ-yı rûz, şâbâleng

is : dûde, hâl, huval

isa misvak : ‘useb (ark)

ishak kuşu : cehc, şebâvîz, murg-i şeb-âvîz, hûgûyek, hâk-gûy (hyv)

ishal <Ar. isġāl : terâymân (hst)

iskele (inşaat için olan) <İt. : hev, huvâre, cez

iskemle <R. : zîrgâh

isketi (kuşu) <R. : gûreb-bâfek, nâl, terend (hyv)

iskurpet (akrep) <R. : sekrînûs (hyv)

islama gelmek : âzerm

isperek (sarı boya) <F. isperek : erhîkine

ispinoz <R. : zîg, seyre (hyv)

ispir (kızıl kuş) : heşîn (hyv)

israil zeytini (taş) : seng-i cuhûdân

istek : der-hâh, tulne, ser, pujhan, hâst **,** hâze

istekli : bidye, hâs

istemek : hân, tûhten, sikâlîden, kîmûnisten, kengâle, kâvîden

isteyici : hâstâr

isteyiş : hâhîş

istif etmek : enbûden

istif eylemek : gejîden

istiridye <R. : delînîs

iş : beyâvâr

iş becermek : geyâhen

iş buyurucu : kehremân

iş- güç : feyâr

işaret <Ar. işāret : kûs

işaret eylemek : ebrû zeden

iş becerici : deh-rege

iş bu : ânek

işçi : muzdûr

işçilik (ücret) : muzd

işe yaramayan : hemâş

işe yaramaz : hâk, herâş, hurûş, dâs u dâlûs, zebûn, pâye

işemek : mîhten, şâşden, mîzîden, âb-tâhten

iş-güç : kâr, şevâl, keyâvâr

işi oyalandırıcı : sipûzgâr

işin sonu : hîb, dest-i pes

işitici : şevendân

işitmek : gûş-kerden, uşnûd, şiniften, şenîden, niyûşîden, nâ-niyûşân

işkembe <F. şikembe : dere, kurûş, enbure

işkembe kazıntısı : hîm

işkence <F. işkence : hervâne, şikenc, pâhek, pâhekîden, bâhek

işledi : kerd

işlek yol : râs, şâh-râh, şâr, reh-şâh

işlenmiş altın : tibr, tile, tilî

işlenmiş ipek : tîc

işsiz güçsüz : helenend , heleng, cemend, enbân-i bâr, ejgân

işte : ânek, îder , îdûn, hâ (edat)

işte bu kimse : rehî

işte şu : hîn

işte şurada : hemîdûn

işten gerilemek : bejkem

it ayası : bediskân (bitki)

it balığı : âl, şîm, kefçelîz, kefçelîzek (hyv)

it burnu : şecere-i Musa (bitki)

it canlı (cefakeş) : seg-cân (dym)(ark)

it dirseği (arpacık) : tuvte, nâhune (hst.)

it eli (ayağı eğri olan at) : kilîc, hûhel, kulc (dym) (ark)

it gülü : enkûn, şeb-reng, kelikân, ikûn (bitki)

it hayası : gund-i seg (bitki)

it hıyarı : gebest, perend (bitki)

it keseri : belbüs (bitki)

it kesi : piyâliz (bitki)

it menekşesi : gâbânek, şâbânek, şâh-bâneg (bitki)

it siyeği : encîde, şinân, ferâsiyûn, ihrît, tîtân, kâvul (bitki)

it üzümü : bârec, tûlîdûn, seg-engûr, rûs-engurde, rûbâ, rûbâh-turubek, reze, ribzek, lemâ, her-zehre, evrenc (bitki)

itburnu (böğürtlen) : der (bitki)

ivez <Ar. ivz : gûr-meges (hyv)

ivmek (sürat) : uştâ, evjûlîden, zinhâr

iyegü (insanda koltuk altı) : bîle (ark)

iyi : berâh, suh, âbâd, heh, hucîr, nişt

iyi(nesne) : bihîn

iyiliğe kemlik : pâtpîrâs

iyilik : nişti, berâ, keşî

iyili-kemli : şutur-gurbe

iyilik-sağlık : şehend

iz : pey

iz sürmek : pey, refûşe

iz tutmayan (yer) : dek

izin <Ar. izn : destûr, destûrî

izleyerek bulmak : refûşe

K

kaba : defzek

kaba (yün giysi) : şâl-nemed (giysi)

kaba çadır : şeş-hân

kaba et : hez, verek

kaba sakal : bâme, rişk, bulme, belme

kaba uyluk : gird-rân (vucut bölümü)

kabahat <Ar. ḳabāġat : verehçî, ferehçî

kabak : debbâ, ec, dubâ (bitki)

kabak ağacı : dâr-ı kedû (bitki)

kabak aşı : kedû-bâ(yemek)

kabar : keber (bitki)

kabarcık (yağmurda olur) : gunbed-i âb

kabarcık : âteş-i pârsî (hst)

kabarık (ağızda su toplama) : şeger, âmâs (hst)

kabarmak : ber demîden, demîden, demân (mcz)

kabile <Ar. ḳabīle : ebdân, ûbis, heyl-hâne, tebâr

kabile <Ar. ḳabīle : heng

kabir (mezar) <Ar. ḳabr : gûr, hâk, dil-i hâk (mcz)

kabuk : dûd-hâne, dûdmân, neceb

kabuk soymak : âhihten

kabuklu sümüklü böcek : helzûn, kesbek (hyv)

kabul <Ar. ḳabūl : pezîr

kabul etmek : dendân-nihâden, ten der dâden, girevîden
enguşt-ber-çeşm nihaden, pezîruft, pizruft

kabul eylemek : mekrûniten

kabul olunan (nesne) : erzânî

kaburga : şâh

kaburga zırh : begter

kabus (ağır basmak) <Ar. kābūs : huftû

kabza (tutacak yer) <Ar. ḳabża : kebd

kaçamak : guriften, gurîg, gurezîden

kaçan (hangi) : key, kucâ-her

kaçık (eğrilmiş nesne) : urîb, uvrîb, virîb (ark)

kaçırmak : gurîzîden, penbe kerden

kaçmak : âgûşiden , âgûşîden, ber leng zeden, cetsen,

bermâl zeden, câme-be-dendân giriften, fer, dâmen be-dendân kerden, ferâ, hem, kûç-kerden, kuriften, nefîr, pây-guşâden, pehlû-kerden, penbe kerden, rem, siturden, şebîm, ver-mâlîden

kadayıf <Ar. ḳašāif : nân-ı gulâc (yemek)

kadeh <Ar. ḳadeḥ : bulbulî, şâh, rîgâl, devle, câm, mey

kadeh-i Meryem : kûtûlîdûn (bitki)

kademe (basamak) <Ar. ḳademe : tele

kadı (çiçek) <Ar. ḳāżī : gâzî (bitki)

kadı ağacı : keder (bitki)

kadı lokması : bezmâverd, revgenîne, lukme-i halîfe (yemek)

kadın : bîbî

kadın : bânû, îşî, hurîş, hudîş, hâtûn

kadın budu : bezmâverd, revgenîne (yemek)

kadın tuzluğu : sirişk, zirişik, zenber, zâric, dîvçe, etrâr, ârgiş, zerâc, zereng (bitki)

kadife horoz ibiği : bustân-efrûz (bitki)

kadife <Ar. ḳašīfe : ´arek-çîn, kulkîne

kadim <Ar. ḳadīm : sâlâr

kadir olmak : eresten, tâned

kafadar <Ar.+F. ḳafā-dār : sâle

kayın (kayınbirader) : sâlî

kafes <F. ḳafes : gelbeken, gelbekî, kefes

kafesli pencere <F. +F. pencere : ejken

kafır (çamur cinsi) <Ar. ḳafr : esâlitûs

kafile <Ar. ḳāfile : kârbân

kafile başı : sâlâr

kâfir kırlangıcı : mûsîçe, zâzâl, pâlvâne, ebrehe, dumsince, bâd-horek, bâlvâye (hyv)

kafiz (tahıl ölçeği) : negneg

kaftan : câme (giysi)

kağıt <F. kāġaź : ruhne,rut

kağıt uçurma : bâd-ber,feyyâş, âvurt

kahır <Ar. ḳahr **:** gujb, gurriş

kahır ve gazaptan homurdanmak: jekîden

kahır ve gazaptan mırıldanmak : jekîden

kahır ve gazaptan sokranmak : jekîden

kahkaha <Ar. ḳahḳaha **:** kâhkâh

kahpe <Ar. ḳaġbe **:** câf , celep, celeb, cîh

kahpelik **:** bâregî, kengâle

kahvaltı etmek **:** nâşitâ-i şikesten

kahvaltı **:** âb-çerô, şîtâ, nehâre, nâhârî, nehâre, âhâr

kaide <Ar. kavā'id **:** âb, sikîziden, kirdâr

kak (kuru meyve) **:** kâk, kâkâ, bârû, kişte, kek

kaka (kötü şey) **:** kih, keke

kakırdak **:** cirende, ciz, cizgâl

kemirtlek (yumuşak kemik) **:** cirende (ark)

kaklı **:** reyhân-i tâtârî (bitki)

kakum (dağ kedisi) <Ar. ḳāḳum **:** dele, âs (hyv)

kakül <F. kākül **:** buş, perçem, kevîle

kalabak yaprağı **:** sâre (bitki)

kalay **:** kistîr, sipîd-rûy

kalaycı **:** ispîd-kâr (meslek)

kalbak yaprağı : fil-gûş (bitki)

kalbur <Ar. ġirbāl **:** birîzen, tenuk-bîz, tebûrâk, sitehse, gelbîz, girbâl (alet)

kalbur dibi **:** teh-i gırbâl

kalça **:** şâh

kalçın **:** gûreb(giysi) (ark)

kaldır (emir hali) **:** dih u dâr

kaldırım **:** âjiyane

kale <Ar. ḳal'a **:** dij, tebrek, diz, dîz, ebnâhûn, evrâ, huşû, lâd

kale burcu **:** pîvâste

kale zabıtı **:** dîz-dâr

kalem <Ar. ḳalem **:** gerv, nâl, hâm, hâme

kalem cenkar (bakır pası) **:** kisîtûs, zencâr (ark)

kalem tıraş : gizlik, elmâs (alet)

kalga : heş-nezer (bitki) (ark)

kalın : defzek, henguft, devserânî, gebz, gep, gunde, gupten, istebr, işgerf, meşk, zeft

kalın (başlık parası) : mihr, kâbîn (ark)

kalın dudak : lefc

kalın hasır : kûp

kalın sap (iplik çeşidi) : rişte-i nigende

kalınca (saksağan kuşu) : kâlince(hyv)

kalıp <Ar. ḳālıb : hev

kalıp <Ar. ḳālıb : heykel

kalkan : derka, turs, isper, revîşend, ser-pâs, siper (alet)

kalkan balığı : şebût (hyv)

kalkan dikeni : hâr-mehk, kâfîlû (bitki)

kalkıcı : hîzende, şep

kalkımak : bezîden, tundbûr, tundyûr

kalkıp sıçramak : sikîziden

kalkma : sîs

kalkmak : ber âmeden, hîz, bitûht, hâmerz, cîsten

kalleş <Ar. ḳallāş : degâ

kalmaki : geder, gerdek, ketrûniten, mânîden, heftân (giysi)(ark)

kalp (gönül) <Ar. ḳalb : men, meniş

kalp <Ar. ḳalb : gîş, cen, dil, dile, girih, hest-i yek çek

kalpak : kulâh

kalpak yaprağı : lûf, pîlgûş (bitki)

kesmelik (ağıl) : negûl

kaltaban (pezevenk) : kelt, kehye-hâr, geltebân, ketle, keşîhan

kaltak (tasma) : tenbûk (ark)

kaltak (çıkrık) : gerger(alet)(ark.)

kalya otu : hezend, helhân, herend (bitki)

kalya taşı : belheç, eşhâr, şehâr, rîlû, kily, kelyâ, kelâ, kelâşîre (ark)

kalyon (büyük gemi) <İt. **:** zenberî, cung, gelbet

kamara (gemi odası) <İt. **:** debûs

kamaşık **:** âsîme

kamaşık göz **:** hîre

kamaşıklık (gözde) **:** hîr

kambel otu **:** kecûmen, kusûlîdûs (bitki)

kambur **:** zevenzek, kûh-puşt, kunc, lûh, nevân, nigûn, geng (mcz)

kambur olmak **:** kâse -şuden

kamburlanmak **:** ser-ber zânû nişesten

kamçı **:** dum-i gâv, tâzâne, nîmçe

kamçı turası **:** şîb (alet)

kamer <Ar. ḳamer **:** âzer-gûn (bitki)

kameriye <Ar. ḳameriyye **:** hâze

kamış **:** kilik

kamış helvası **:** pânîz, fânîd, ruste (yemek)

kan **:** dem, reng, pezd, la'l-i kehrubâ, hûn, demyâ

kan akmak **:** enûresmâ

kan alıcı (fesat) **:** berrâg (mcz)

kan bahası (diyet) **:** ser-behâ

kan çıbanı (iri çıban) **:** benâver (hst)

kan taşı **:** bîdvend, şâdene

kanabiri (ermeniler hıyarı) **:** muçe (bitki)

kanankı (gıl ve gaş) **:** şâr(ark)

kanal (su kanalı) <Fr. **:** zebûz , durdür

kanara (çatal çengel) <Ar. ḳınnāre: buzîçe , keje (alet)(ark)

kanarya <İsp. **:** cel, fergûr (hyv)

kanat çeliği **:** şeh-per (ark)

kanat yeleği **:** per, fer

kanatlı balık **:** şifnîn (hyv)

kanbil otu **:** 'ubed, du bâzûh (bitki)

kanca **:** âkeç, âkenc, kec (alet)

kancık eşek **:** etân, fergânc (hyv)

kancık köpek : şeş-pistân (hyv)

kancuka (eyer tasması) : semût (ark)

kancuka (terki) : fitrâk (alet) (ark)

kanda yaraşır : der-kucâ mîhored

kandara : gişe, dehle (bitki)

kande gitti : kû

kandıra (otluk) : survâle, kûm, kûhîn (bitki)

kandırma : efjûl

kandırmak : biyâgâlîden, egâr

kandil ağacı : dâr-şîş'ân, iştilâbûs (bitki)

kangal dikeni : kâfîlû(bitki)

kangu (kunduz böceği) : kâgene (hyv)

kanırtmaç (fidan aşılama) : dârhâl (ark)

kani : kû (soru edatı)

kankal (iplik halkası) : kelâbe, şikâf (ark)

kantar <Ar. ḳanšār : berhûn, pûl, dehle

kantara (kemer) <Ar. ḳanšara : tâk

kanun <Ar. ḳanūn : âb, tevr, destûr, âsâ, âzîn, dest, reh, sikke, şîve, terz, sân

kap kacak : bâhâr

kapalı : ferâz

kapama : sâvîs (giysi) (ark)

kapamak : sâye-gusterden, esterûniten

kapan (fak) : tele

kapan <Ar. ḳabbān : bâlân, câl, kepân, kerestûn, feh, ferestün (alet)

kapan dilciği : nâred

kapança (kapan) : lâtû

kapanmış : girifte

kapçık (çiçek kabuğu) : cefrî

kapçık (hurma kılıfı) : teblâb, bitlâb, kufrâ, telvese, deleng (bitki) (ark)

kapı : bebâ, târik, der, beyâ, ber

kapı açmak : ferâz

kapı arası : bâlân, şibt

kapı bağı : felc, felcem

kapı basırağı (sürgüsü) : fedreng, fedvend, ferâder, derîvâs, destûr (ark)

kapı çalıcı : derzen

kapı dikesi (sürgüsü) : derîvâs, fedreng, fedvend, tenbe, perâvend, destûr, puştîbân, ferâder, ferâvend, ferder, ferdere, meters, fervend (alet) (ark)

kapı eşiği : âstân, vertîc, ehceste, sitâre, ustâm

kapı kapamak : terâz

kapı mandalı : fâne, fehâne, fezdere

kapı ökçesi : kivâde

kapı perdesi : beşk, dersâr

kapı rezesi : zurfîn

kapı sögesi : elnî

kapı süngüsü : derîvâs, tenbe, destûr, fedreng, fedvend, fehâne, keltân, medeng, mehcûbe, perâvend

kapı tıkazı : firûd (ark)

kapı tırkazı : beksele, fezdere, pejvend, (ark)

kapıcı : kehrubâ-reng

kapıcı başı : rûzbân

kapıcılık (kapmak) : usû, ûse, usû

kapı paşmağı (sürgüsü) : mehcûbe

kapış : ûse, usû, usû

kapışmak : târât

kap kacak : âvend, vend, evend, sevîn, vend

kap kacak ağzı : estîm

kaplan : peleng

kaplan boğan : edâdâ , kûyenten, hâmâlâvun, hemâliyûn (bitki)

kaplan devası : nerûk (bitki)

kaplan otu : edâdâ, kûyenten, hâmâlâvun (bitki)

kaplan pöstekisi : dîv-câme

kaplan taşı : nerûk (bitki)

kaplayı (bütün) : şegâle

kaplubaga : rek, huşk-puşt, bâhe, şelûne, kâse-puşt, keşef,

keşev, keştûk, seng-puşt (hyv)

kapmak : burden, usû, ûsû, perdâhten, rend, rubâ, târâti ûse,ûsû,usû

kaptan <İt. : nâ-hudâ, râmûz

kaput <Fr. : bârânî

kapyaz (katık) : şîrâz (yemek) (ark)

kar : beşk, kâr, heltâk, fencâ, ferş-i âc (mcz)

kar çiçeği : herbek (bitki)

kar küreği : pârû

kar suyu : berfâb

kara (siyah) : gelâh, evrend

kara : esyâ, siyâ

kara ağaç : gujm (bitki)

kara asma : ´akle, meymûn, fâşiristîn, şeş-bendân (bitki)

kara balçık : lây, gerîfec, lecm

kara biber : bâbârî (bitki)

kara boya (madeni cevher) : zâg, zek, zemc, zâc, zâg, zek

kara bulut : girân-dûd

kara çalı (odun) : kester, dâr-şîş'ân, verek, kindûl, iştilâbûs, ezveri (btiki)

kara çam : şerbîn (bitki)

kara çöpleme : hemâliyûn, herbek (bitki)

kara gece : gûl-i siyâh

kara günlük yağı : ´asel-i leben, estefî

kara hasan otu : evsîmûn, şundile (bitki)

kara hırsızı : âhûn-ber (mcz)

kara kavak : kâsenî (bustanî) (bitki)

kara kavuz : kurze mâh (bitki)

kara keş : terp (yemek)

kara keşk : furtûr (yemek)

kara kurut : lîvleng, terf, terb (yemek)

kara pazı : isfenâc-i Rûmî, sermec (bitki)

kara putrak : 'irsem, kesnîsûn (bitki)

kara sakız (katran) : kîr

kara sakız (kir) : gezf

kara sakız : gejf , kujf , kerf, kezef (bitki-zamk)

kara sarmaşık otu : elâtînî (bitki)

kara söğüt : siyâh, siyâh-bîd

kara sungur : kerâ sunkur (hyv)

kara tahtası : şâh-çînî (bitki)

kara targun : kerâtârgevîn (bitki)

kara tavuk kuşu : sehrûr (hyv)

kara yağız (esmer) : siyâh-çerde

kara yonca : ezverd, dîv-ispist, dîv-pâ, hebâkâ, hendekûkî, lûtûs (bitki)

kara yürekli : zerm (bitki)

kara üzüm şarabı : nesl-i edhem

kara ağaç : âgâtpeşşe, sede, sârhek-dâr, peşşe-dâr, nârven, nâjîn, lâmişger, kencek, kebûde, derdâr (bitki)

karabaş otu : zerm, kişe, ustûhûdûs (bitki)

karabatak kuşu : vâk, kâg, heşîn-sâr , heşî şâr, heştânsâr, mâg, şehenşâr (hyv)

karabiber : kevlem

karaboğaz (erkek serçe) : dâgser, zegen (hyv)

karabörklü : ustûhûdûs (bitki)

karaca : uştur-mûr (hyv)

karaca cebiş (oyun) : ser- mâmek (oyun)

karaca ot : hemâliyûn, herbek (bitki)

karacan (kuşu) : terend (hyv)

karaçav (inşaat iskelesi) : hev, huvâre, hâze (ark)

karadut : her-tût (bitki)

karagat otu : husrev-dârû (bitki)

karagöz (çiçek) : hîrî-i Şîrâzî, âzer-gûn (bitki)

karağı (sopa çeşidi) : dâsthâle (ark)

karahasan otu : eshâre, sevârûn, tûderî (bitki)

karahasan otu tohumu : hâkjî (bitki)

karak (kenar) : kerâh (ark)

karakan çiçeği : ustûhûdûs, zerm (bitki)

karakeş : keteh (yemek)

karakol : kelâvuz

karakulak : pervâne, pervânek (hyv)

karakurut (yoğurt kurusu) : helnâk, furtûr, zuc (yemek) (ark)

karakuş : âle, mûd, luh, ele, dâl (hyv)

karalı alacalı : tekâver-i eblek

karaman kemunu : kerâviyâ, kerviyâ (bitki)

karaman kimyonu : kemmûn-i ermenî (bitki)

karambit : kimbit (bitki)

karamık : erâkevâ, regîda, hurbeng, kejmâzûn, kurtumân (bitki)

karamtık (nesne) : tîre, peşâm, tîregî

karanfil < Ar. ḳaranfil : muncek (bitki)

karanfil kabuğu : kirfetu'l-karanfil, nîv (bitki)

karanfil kırfesi (kabuğu) : nîv

karanfil yarpuzu : belengmuşt, efrenc-muşk, berencmişk, furuncmuşk, hebek-i kerenfulî (bitki)

karanfil-i bostani< Ar.+F. : hebek-i kerenfulî (bitki)

karanlık : dâc, târ, târân, târe, târî, târûn

karanlık gece (zulmet) : deycûr, kille-i duhânî**,** dâc (mcz)

karanlık sokak : zelefe

karar <Ar. ḳarār : hust, sâmân, râm,râmiş,râmişt, hâl, ârâm, ârâmiş

karar eylemek : şikîbîden

karar sahibi : ermend,ermende

kararı olmayan nesne : gârî

kararmak : dendân-furû-burden

karasu : zâver, âb-ı siyâh (hst)

karatavuk : der, şeh-rûr (hyv)

karavaş : âmûtiya, câmegî-hâr

karayandık (deve dikeni) : hâc, ´âkûl (bitki)

kardeş kanı (darı) : sânike, şeyân, ´andem, kintâ, eyde, hûn-i siyâvuş (bitki)

karga : kerâker, zâg, kurâker, neng (hyv)

karga burnu : zâgnûl, neşbîl, kecek, kenend (alet)

karga büken : kelce, edârâkî, keremb, kuçule (bitki)

karga döleği : kebest, kurbuz (bitki)

karga düvleği : bek, sîmâheng, bîve, eridfenâfî, evmâdâ, gebest, hiyârze-i sepend, perend (bitki)

karga sürüsü : kelle sa'ilî

kargaşa : herşe, tilâc, ´alâlâ, âşûb, bulgâk, nûfe, petyâre, şûr, ser mûtek, şûr u mûr, telâtûf,

kargaşalık : gâr-u, gûr, herc merc

kargı (kamış) : nâl

karı (eş) : izâr

karı (kadın) : hâre, mihrî, nişmin

karılkanlık (kargaşalık) : herc merc

karın : dûle

karın ağrısı : kenâk, kulk (hst)

karınca : mûr

karınca başı : kermâsîs (hst)

karınca celladı : şekerde (deyim) (ark)

karıncalanmış (paslı demir) : mûriyâne

karıncalık (yer) : dîlem

karındaş : bâlû, berder, dâder, berver, eh

karındaş evladı : ehder

karış : bâz, şîbr, bidist, evdes, gidest

karış muruş (kargaşa) : gâr-u gûr , herc merc

karış muruş : şûr u mûr

karış muruş (nesne) : kâlîde

karış muruş (olmak) : kâlîden

karışık : âmîge, tirûhîde, elegde, kâlîde

karışıklık (kavga) : gâk, fitne, tûfân, helâlûş, petyâre, şûr u mûr, vujûl , âmîze, şûb, lîzîden

karışmış : âmîze, tirûhîde, elegde, kumîht, şîvân, terûmîde

karıştırıcı : âşûrden

karıştırmak : âgâlîden, âgâriden, âmûden, âşûrden, bişûrîden, biyâgârîden, egâr, şibânîden, şîvânîden, şukûlîden, şûr, vujûlîden

karkas kuşu : dijkâk (hyv)

karkın(siyah deri) : rende (ark)

karkışkınlık (kargaşa) : âşûb

karma karışık : herc merc

karna batmaz : bâd-âver (bitki)

karnı yarık (tane) : ispyûş (bitki)

karnı yarık (tohumu) : gûl, bergûsî, her-gûşek, sîbûs, hetl, ispegûl (bitki)

karnı yarık : bengû, espgûl,espyûs, seypûs, buşûlyûn, herûtûm, fesliyûn, rûf, sâyûs, sunûs, sâbûs (bitki)

karpuz <F. ĥarbüz : herbuz, herbuze-i hindî (bitki)

karpuz dilimi : burîn

karsak : fenek (hyv) (ark)

karşı karşıya : buzhiş, pîşânî

karşılık : pezîre, pezîre

kartal : neser, rehme (hyv)

kasaba <Ar. ķaŝaba : kul, sâmân

kasap cengi : ceng-i zergerî

kasap satırı : leht

kasara (flika) <Ar. ķaŝara : debûs

kasavet <Ar. ķasāvet : tirmek

kasavet çekmek : nehîden

kasdetmek : ferhîhten

kasığı yarık (debe taşak) : gurfenc (hst)

kasık : bâne, keş

kasık kılı : bermegân, rûm, runb, isp, remgân, renb, zemgân

kasık yarığı : bâd-ı gund

kasıl-hasıl (hayvan yemi) : hevîd

kasırga (yeli) : gird-bâde, kâh

kasırga : dele, hîle, devle, dîv-bâd

kasıt <Ar. ķaŝd : endâz, pey

kasnak : dîz, ferîs

kasnı (kına) : helbây, kilh, kinsî, birîze, kine, bîrze , bîrzed (bitki-zamk)

kaş : berv, kâs

kaş (kavun karpuz dilimi) : lâhûre

kaş bastı (baş örtüsü) : punce-bend(ark)

kaşak (kaşıyıcı) : kebîce (alet)

kaşga (demir başlık) : serî (ark)

kaşık : ârden, kefçe, mel'ake

kaşıkburun (büyük kaşık) : kefçe-nûl(alet)(ark)

kaşınma : hâr-hâr

kâşi (duvar yazısı) <F. kāşī : kâçî

kaşkıldak : mâg (hyv)

kaşmer (maskara) : denbâl, her-bet (ark)

kaşmerlik (maskaralık) : tesher, tetre (ark)

kat : tâh, tûy

katı : teng, turs

katı (sert zemin) : zârâgeng

katı balçık : dus

katık : ketik, sibâg

katıksız ekmek : huşk-nâne

katılanmış : furîd

katılık : jihâr

katılmış (nesne) : belgende, enbeste

katılmış : geşte, şîvân, kumîht

katır : bâr-gîr, seter, bîrse, bî-surâk, est, ester, kârbân, kûtînâ (hyv)

katır boncuğu : bâd-muhre, pulçî, şinc, her-mühre, vede'

katırbaşı (armut cinsi) : pîl emrûd (bitki)

katla (zırh) : begter, begter (ark)

katmak : âgâriden, şukûlîden, âşûrden, egeşte, şibânîden, şîvânîden,

katmer : revgenîne (yemek)

katmer : tû-ber-tû

katmer gül : geng-i deh zebân (mcz)

katran <Ar. ḳašrān : tilâ

katran <Ar. ḳašrān : kîr, şurpûn

katran ağacı : şerbîn, tenûb (bitki)

katran köpüğü : gârîkûh (bitki)

kav (incetüy) : pûd, perîdâze, perîden, bude, budek, âteş-efrûzene, perhâze (ark)

kavak : direhtek-i dânâ (bitki)

kavak (oyuk nesne) : kâk (ark)

kavak ağacı : etâ, pede (bitki)

kavak dikleme (amuda kalkma) : puştek, sikender (oyun)

kaval : bişe, tûtek, pîşe, mûsîkâr (müzik aleti)

kavata (ağaç tekne) : lâk , bâdingan, sergîç, kersân (ark)

kavga : ´alâlâ, ´av, âşûb, bulgâk, celeb, ehrûş, fitne, gev, gevgâ, helâlûş, helâş, herşe, hilâş, petyâre, şûr, sermûtek, telânec, tilâc, velvele, vujûl, şûr u mûr

kavga etmek : efendîden

kavga eylemek : âfendîden

kavga kaşağısı : perhâş-hor

kavga kılmak : sitîhîden

kavga koparmak : nemek der âteş efkenden, tûfîden

kavga tahrik etmek : debe der-zîr-i pâ-yi şutur efkenden

kavim <Ar. ḳavm : deste, ebdân, heng, heyl-hâne, tebâr, ûbis, bulûk

kavis <Ar. ḳavs : kemân, keyvân

kavlak deve : enbure

kavlayıcı kara yılan : esved-i sâlih (hyv)

kavrulmuş : furûd, furûde

kavsere (kap) <Ar. ḳavŝara : culle

kavuk (at giysisi) : bengeltâk

kavuk : âb-dân, betfûz, kâvâk

kavun : erbûcînâ, herbuz, ferîvek, geşt (bitki)

kavun dilimi : burîn

kavun-karpuz dilimi **:** kiric, şikle

kavun-karpuz keleği **:** eşen

kavun-karpuz tegegi **:** esîrek

kavun-karpuz **:** terbuz , terbuse (bitki)

kavurma **:** kelye-i sugdî (yemek)

kavuşmak **:** cuftî kerden

kavuşturmak (nesneyi) **:** bitenc, tencîden

kavut (kavrulmuş un) **:** lûke, kubîde, pist (yemek)

kay (kusmak) **:** mirâş, şikûfe (ark)

kaya balığı **:** şîr-mâhî (hyv)

kaya keleri **:** âftâb-gerdek , âftâb gerdiş, âftâb-perest, hâmâlâ, her, hîrbâ, mâr-i pelâs, (hyv)

kaya keleri **:** bûjmeje (bitki)

kaya kınası (taş çeşidi) **:** şikûfe-i seng (bitki)

kaya kınası **:** hinnâ-yı karîş

kaya koruğu **:** âzer-gûn, siperem, hemîşek cevân, huceste, mîşâ, bîş-behâr (bitki)

kaya kuşu **:** surh-serek (hyv)

kayasa (kolon kayışı) <F. heyāse: heyâse

kayda (tulum borusu) **:** nâ-embâm, nây-meşk (müzik aleti)

kaygana **:** efrûşe, huşkâr, hâk, hâygîne, tebâhce, tebâhe, tuhm-rîz (yemek)

kayganası (yaş yosun) **:** gul-i seng (bitki)

kayık **:** zevrek

kayık (demir iğne) **:** erdem-keş (ark)

kayın (kayınbirader) **:** dîver

kayın ağacı **:** buşcîr, hedeng (bitki)

kayıp <Ar. ġayb **:** şesp, veydâ

kayırma **:** hirâs

kayış **:** duvâl

kayıt **:** bend

kaykaç (eğrilmiş nesne) **:** urîb, uvrîb, virîb (alet) (ark.)

kaymak (sütten olan) **:** şime, keymâk (yemek)

kaymak(fiil) : bîşehsem, tû, guzârden, legzîden, lehşîden, remjek, lîzîden, mehîden, şehşîden, şikerfîden, şukûhîden, gîjîden

kaynak (kaba et) : kevîhte , gûne, gûneste (ark)

kaynamak : cûş, cûşâk

kaynana : hâş, heş, heşâmen, hûş , huşû, sâs

kaynata : heş, heşâmen, husrev, husûr

kayrakoruğu : âbrûn (bitki)

kayısı kakı : hûbânî

kaysum (ayvadana) : jâbîj (bitki)

kaysum <Ar. ḳayŝūm : şuvîlâ (bitki)

kaysurî : kâfûr-i cevdâne(bitki)

kayur taşı : keyşûr

kaz : bet, her-bet, evvez, gâz (hyv)

kaz ayağı : zegârçe (bitki)

kaza (ilçe) <Ar. ḳażā : bulûk

kazac (kelpeten) : kelbitân (alet)

kazan : dîg-efzâr, dîz, kâzkân, kejgân, kezkân, levîd, suflî, tiyân

kazan (tencere) : gezen, gezgend

kazanç : dest-kele-dest-renc, elfehte

kazanılmış : burunek, tirûhîde, elfehte, kevâlîde, terûmîde

kazanmak : belfeht, duhten, dûhte, elfâhten, elfehten, elfencîden, elfîden, endûhten, felenciden, guvâlîden, kevâlîden, kuvâlîden, tûhten, tûzîden

kazayağı : zerkûrî (bitki)

kazayağı tohumu : tuhm-i hilîl (bitki)

kazgan (kazan) : hâjgân

kazı suyu : ermât (bitki)

kazıcı : kân-ken

kazık : mîh

kazılmış yer : bûmkend

kazımak : bisturden, ferîz, geşt, kelem kerden, rendîden,

sikuncîden, siturden, suturden, usturden

kazıntı : rend, terâşe

kazma (tarım aleti) : kenend, bişeng, kulend, kulunk, kelend (alet)

kazmak : kâbîden, kâfîden, kân, kâvîden, kelendîden, kendmend, kûlîden, verc

kebap <Ar. kebāb : fervîş (yemek)

kebap şişi : bilisk, celû, girdenâ (yemek)

kebe (yün giysi) : bârânî (ark)

kebere <Lat. : kâverk, ´akûb, kever, keber (bitki)

kebere aşı : kever-bâ (yemek)

kebere yemişi : şeflec (bitki)

keci (ham ipek) : kumâle, kez (ark)

keçe : seyâkîz, sâkîz

keçel (kel) : heşeng (ark)

keçi : buz, buc (hyv)

keçi boynuzu : hernûb (kuruyemiş)

keçi sakalı (otu) : hûfestîdâs (bitki)

keçi sedefi : isfend, nîvend (bitki)

keçi tüyü : buzveşm

keder <Ar. keder : hûn-i dil

kedi : mîlî , gurbe, pûşek, hîr, kîk, nâzû (hyv)

kedi otu : esârûn, gurbega (bitki)

kefe (terazi kefesi) <Ar. keffe : kefe

kefe <Ar. keffe : gîre

kefe kimyonu : kemmûn-i habeşîye (bitki)

kefe-gili (çamur çeşidi) : keymûliyâ

kefel <Ar. kefel : âler, sunc, suc, ust, uste

kefen soyucu : şikâvene

kefil <Ar. kefīl : bâbizân, pâyendân

kehle tohumu : reşk (bitki)

kehrûba ağacı : ekrûfis, hevr-i rûmî, egîris (bitki)

kekeç (hardal) : ispendân (bitki)

kekeği (kekeme) : telende , temende (ark)

kekik : âvîşen , âvîşe, âvşîn, hâşâ, sa ‘ ter (bitki)

kekik kuşu : kebûk(hyv)

kekik otu : kâkûtî, kutkutû, kâlûnî (bitki)

keklik çiğdemi : delbûs, dûrhulî (bitki)

keklik kuşu : kebk, âteş-hâr, âteş-hâre, zeriç, hecel, kerek, turnuk (hyv)

kekre (ekşimtırak) : zekiş, dend

kekre meze : zuft (yemek)

kel : dâgser, tez, deg, düh-çekâd, kâf-u lâm, kel

kel baş : dek

keleb (iplik halkası) : kelâbe (ark)

kelebcek (iplik saracak çark) : kelâbe (alet) (ark)

kelebek kuşu : kîbû, berende, pervâne (hyv)

kelek : kâle, kâlek, sefç, esen, zegbûs, kumbîze, jâle (bitki)

kelek (kavun- karpuz) : kelek, kelvende, hûguyek

kelek (sal) : câle, kelek (ark)

kelem (lahana) <F. kelem : kerem (bitki), keremb

kelepçe (iplik saracak çark) : kelâbe(alet) (ark)

keler ayağı : kerbeş-pâye (bitki)

keler : bâşu, sûsmâr, sûs, mâtûreng, bezge, ´azâyet(hyv)(ark)

keletir (sepet) : tebeng, tebengû, tebûk, tebûrek, betûk (ark)

kelle oyunu : teşîre (oyun)

kellik : kelî

kelpeten <Ar., kelbetān : kelbitân (alet)

keman <F. kemān : gijek, hemân, kûs, şâh-ı âhû, şîz (müzik aleti)

kemançe <F. kemānçe : gîçek, rûd, bîşe, kemîçe (müzik aleti)

keme (yer elması) <Ar. kem’e : semârûg (bitki)

kement <F. kemend : celbîz, kele, celvîz (alet)

kemer (tak) <F. kemer : berhûn

kemer <F. kemer : âheng, cefte, eyvân, hemyân, henbe, tâk, cuft-ı mukavvis

kemik : este, verketâ, sutuhvân

kemiksiz et parçası : lefc

kemirtlek (kıkırdak) : kurcen

kemre (yara kabuğu) : huşk-rîş (hst) (ark)

kenar (silah türü) <F. kenār : gedrek

kenar (uç) <F. kenār : sâmân, şetr, terâf, zeng, tekberî, kerâne, leb, per, beşen, zih, cûybâr, kenâr, kerân

kender sakızı : kenger-jid (zamk)

kendi kendine söylenmek : dendîden

kendi : heş, tû, hîş (zamir)

kendir <Ar. kendīr : bustek, keşev, keneb, kenek, şâh-dâne, şen

kendir tohumu : kinneb, şehdâne (bitki)

kendir-kenevir : lâdine, munc, şehdâne, şenî (bitki)

kendisi : hed, heş, hîş (zamir)

kene <F. kene : nâred, gâvek, uştur-hâr, kene, kumul, nârde, târû (hyv)

kene kırçak : keşev (bitki)

kene tohumu : bîd-incir, temrâ, keşev (bitki)

kene kerçek : temrâ (bitki)

kenefçi : reşnî

kenevir : keneb, kenek, şâh-dâne, keşev (biki)

kenger (otu) : jâj, herşet, serm, rebûle (bitki)

kenizek (cariye) : dâh (ark)

kepap şişi : bâbzen

kepaze (yumuşak yay) <F. kepāde : luzûm, kebâde

kepçe : ârden, kerkefîz, kepçe, kefç, kefçe, kefçe-nûl

kepek : fehrere, subus, sebûs

kepekli un : huşkâr

kepenek <F. kepenek : uşturâbe (giysi)

kepeng (aba) : şâl-nemed (giysi)

kepenk (dama çıkmak için) : dervâne (alet)

kepez (kuş tüyü) : pûb (ark)

kepeze (talım yağı) : tenbûk (ark)

ker (uyuz) : enrûb (hst)

kere yağı : belbeke, kerdû

kerek (bıldırcın) : semâne (hyv)

kereste <F. kerāste : ket, penik

kerevit (asma çardağı) : cefte, henbe

kerevit (su çekirdeği) : rûbiyân, ciling, mâhî-rebyân, ferîdîs, erbeyân, kemrûn (hyv)

kereviz <Ar. kerefs : ´amrud, sâliyûn, ecmûd, fetrâsâliyûn, kerets, keresb (bitki)

kereviz balığı : meleh-i abî (hyv)

kereviz tohumu : dûkûs, mekdûnis (bitki)

kerez (bardak türü) : kerâz (ark)

keriz (su yolu) <F. kārīz : kârîz

kerkes kuşu : dejkâk (hyv)

kerkes taşı : ekit mekit, gun-i iblîs

kername (ünvan) : kâr-nâme (ark)

kerpiç : nuvâşte, hişt

kerpiç kıtası : kulûh

kerpiç ocağı : hişt-tâbe, dâş

kertenkele : mâr-i pelâs, hirdûn, ker, bâsû,kerbâyis, kerbâyiş, kerbes,kerbeşkerbesû,kerbeşû,kerbese,kerbeşe(hyv)

kervan <F. kārvān : kârbân, şeb-gîr

kervan kuşu : ceftek, kervân, heftek, kârdânek (hyv)

kervansaray <F. kārvān-serāy : hân , hân-ı herek, tîm

kerzen (taç) <F. gerzen : deyhîm

kese <F. kīse : bedre, emyâ , emyân, dûl, bî-rû, pîl

kesek (toprak parçası) : meder

keser : bişeng, teş, ehrân, telvese (alet)

kesilmek (üzülmek) : ber şikesten (mcz)

kesilmek : bigsil, burîhiş (mcz)

kesinti : pâre

kesir (çok) <Ar. keśr : bul, bûlû

kesir : bediskân, senâv, befhem, ferâh , ferevt (bitki.)

keskin (savaş aleti) **:** piyâzek (ark)

keskin **:** tecâ, tîz

keskin hırsız **:** fidâ'i

keskinlik **:** tîzî (bitki)

keskül (dilenci çanağı) **:** kemâs

kesme (ağıl) **:** negil (ark)

kesme (at giysisi) **:** kecîm, bergestuvân, begeltâk, bîlek (giyisi)(ark)

kesme (ok temresi) **:** geybur, gulmer, ser-bîle, bîle, bîlek (alet)(ark)

kesme (tasma) **:** sâht

kesmek **:** bigsil, burîhiş, kelem kerden, fetâlîden, gezîden (mcz)

kesmeklik (dağ-ağıl) **:** kâz, nukul, gâz, kende , gâl (ark)

kesmik (buğday artığı) **:** kefe, kûzer **,** sâcûr (ark)

kesr **:** funduk (bitki)

kesrene **:** erûnis (bitki)

kestane <R. **:** kustul, şâh-belût (bitki)

kestek **:** ekmûnbezân (bitki)

kestirmeden gitmek **:** hencâr

keş (santraçta şah) **:** şeh

keş **:** kenc, pînû, keneh, keşk, keteh, lîvleng, terf (yemek)

keşik (keş) <Ar. keşk **:** tîkûz (yemek)

keşk <Ar. keşk **:** keşk, keteh (yemek)

keşke **:** kâşkî

keşkel (kap) **:** keşkûl (ark)

keşne (burçak) **:** kesrene, şeş-pençe (bitki)

ketem **:** vesme (bitki)

keten bezi **:** let, şerb, zîr , ketân

keten helvası **:** rişte (yemek)

keten tohumu **:** bezrek, zegîr, râzikî, ze'îr (bitki)

kerte **:** ketîre (bitki)

kevel (koyun kürkü) **:** kebel (giysi)(ark)

keven **:** ketâd (bitki)

kevere (zencefil) **:** geber (bitki)

kevgir <F. kef-gīr : ârden, keflîz, kefçelîz

keyiflice ot : enşâsâ (bitki)

kezebi (kudret helvası) : sîr-huşk (ark)

kezi (ham ipek) : kez (ark)

kıbti dikeni : selme (bitki)

kıcı (hardal) : ispendân, lebsân, her-dil, hefec, herâşâ, kuhlâ, râsen, tere-i mîre (bitki)

kıcık : kelçîçe

kıç : kusa (bitki)

kıç atan hayvan : âlîzende

kıç atmak (hayvanlarda) : âliz, cufte

kığ (hayvan pisliği) : pişk, bulûk, puşik (ark)

kıkırdak : cezder, cezdere

kıl : mil, mîv, mû, tîr

kıl bitme (gözde) : mûmûl (hst)

kıl bitmeyen baş : deg

kıl elek : mâşu (alet)

kılab (çengel) : kejek (alet)

kılavuz : bedreke, rehber, kelevuz, kerkuz

kılçık (bitki ucu) : ehgu, teje l

kıldı : kerd

kılıcı : herîr

kılıç : âb, perend, âb-ı fusurde, âb-ı hufte, âhen, dûburâ, duvâl, gufç, hûr-i zebânî-sâz, kerâçûr, hencer

kılıç balığı : sur

kılıç cevher : ferend

kılıç çalıcı (usta kılıççı) : tîg-zen

kılıç çekmek : âhten, ber âhihten (dym)

kılıç kını : birâzân

kılıç kırlangıcı : dumsince (hyv)

kılıç otu : dâdi-i rûmî, hûfârîkûn (bitki)

kılıç ucu : ser-tîg

kılık : dek u dîm

kılınç kırlangıcı : bâd-horek (hyv)

kılkuyruk (kuşu) : tûreng, tedû , tezerc , hurûs-ı sehrâyî, bûr, kutât (hyv)

kakırdak (kavrulmuş kuyruk) : tezleb (ark)

kılları dökülmüş : enbure (nesne)

kılmak : sâziden

kılsız : leg,lek

kılsız baş : dek, dekk u lek

kılsız kel baş : dûh

kımıldamak : bâlânîden, mehîden, cehân, nevâlîden, nevîden

kımıl atlamış (ekin hst.) : cezven

kımıldanıcı : hezende

kımıldanmak : cunbîd, hezîden

kımıldatmak : lânden

kın : miyân, niyâ, telvese, tulûse

kına <Ar. ġınā : bârzû, bernâ, bernâh, erkân, bîrze, errân, fuu'liyûn, hinnâ, irkâk, rekûn

kına çiçeği : fâgiye (bitki)

kına tahtası : şâh-çînî (bitki)

kınamak : cedb

kınnap (kendir tohumu) <Ar. ḳınneb: kinneb (bitki)

kıpıntı (devenin ayak sesi) : kebkebe (ark)

kır (gri renk) : cemre

kır : berzen, egriyûs

kır at : hedence, hing (hyv)

kır sakallı : âmîje , âmîze

kıraç : kivir

kırağı (sopa) : kilâk, kejek, beşem, puj, neşbîl (alet)

kırba (torba) <Ar. ḳırba : hî, hîk, meşk

kırbaç : dum-i gâv

kırban (ok kını) : cûleh, cûlehî (ark)

kırbız (böcek türü) <Ar. Ḳırmız: kirmiz (hyv)

kırbız tohumu : kirmiz (bitki)

kırgıl (kır sakal) : âmîze (ark)
kırık ayak : hebezdûk, hezâr-pâ (hyv)
kırık mırık : şikest u mikest
kırık sırık (ufak tefek) : heş u haş, lek û pek (ark)
kırılma : şikene
kırılmak : teblûnisten
kırılmış (nesne) : bulgûr, sukusten
kırıntı (parça) : zegrâş, hâşu heş, fetât
kırıntı ufantı : şilkest u mkest
kırış mırış : kâl
kırk cemiyeti (loğusa derneği) : zâc-ı sûr (gelenek)
kırkayak : purpâye (hyv)
kırkbayır (koyun midesi) : hezâr-tûy, tû-ber-tû, sit-tûy
kırkırdak : meşâş
kırlangıç kuşu : belesk, belvâye, pilistek, bertîbâ, dâperze, fertûk, pâlvâye, firistû, firistûk, ferâstûk, ferestû, ferâşter, ferâsterûk
kırlangıç taşı : seng-i piristûk
kırma helva : şekerîne (yemek)
kırmak : şikerden, teblûnisten, şikesten
kırmıcık : surhek
kırmızı (renk) <Ar. ḳırmızī : mâridî, gul, gulgûn (mcz)
kırmızı boya : dâr-ı nihâl, dâr perniyân
kırmızı gül : gul-i surh, hevcem
kırmızı güvercin : surhe
kırmızı nokta (gözde) : turfe (hst)
kırmızı renk : veşnî
kırmızı taş : mihr
kırmızı üzerlik : hermel, hezâr-ispend (bitki)
kırmızı yakut : behremen
kırmızı zurur : dig-ber-dig (bitki)
kırmızılık : hîrî
kırmiz (kurtçuk) <Ar. ḳırmız : du-pâ (hyv)

kırnak (halayık) : kenîz (ark)
kırpıntı : hâşu heş
kırtas (kağıt) : ruhne,rut
kısa : kûle
kısac : mâşerz (alet)
kısacık mahmud : kemâderyûs (bitki)
kısaç : enbur, nerm-bur (alet)
kısılmak : turuncîden
kısım <Ar. ḳısm : ferşim
kısır (hayvan) : uhrûn
kısır (kadın) : fusurde-pistân, esterven, ´arûs-i huşk pistân, sitâg, beste-rahm, seterven
kıskanmak : reşk
kıskı (çivi türü) : pâne, begâz, pegâz, pehâne, egâze, berâz, âgâze (alet)
kısmak : tencîden, terencîden
kısmet <Ar. ḳısmet : âbiş-her, zûn, dek
kısrak : remgâ
kış : zerehpîç
kış odası : hem
kışkırmak : efjûlîden
kışkırtma : âgâl, âgâliden, efjûl
kışkırtmak : ber âgâlîden, âgâriden, âş puhten, bergelânîden, biyâgâlîden, egâr, evjûlîden**,** germ-kerden
kıta (parça) <Ar. ḳıš'a : jekûr, şikle, sân, şâh
kıtal (döğüş-savaş) <Ar. ḳıtāl : ceng (ark)
kıtırdak (kıkırdak kemiği) : kerkerânek, kurcen (organ)
kıtlık : gâz
kıvılcım : îjek, sirişk, hurde, gunce-i erguvân, eybed, esîj, eblek, ebîz, âyij, âbîd, bilek, seyencur, jâbîj
kıvırcık saç : buşk, zevlâne, gef, kulâle, kures, kûres, tekû, gurs
kıvırcık salata : hindibâ-yı bakl, terheşkûn (bitki)
kıvrık : berpîte

kıvrılmak : turuncîden

kıvrılmış : berpîhte

kıvrılmış (birbiri içre) : giring

kıvrım (ipte olan) : gâre

kıvrım : jûl, nihcîz, mergûl, pîç, şiken, şikenc, tebender, tâb

kıyafet <Ar. ḳıyāfet : heykel

kıyamet <Ar. ḳıyāmet : âcul, setenhîz, henbûr, restâhîz

kıyamet günü : rûz-i direng

kıyas <Ar. ḳıyās : endâz, eyâre, engâr, endâze

kıyı : kenâr

kıyma kıyma (ufak) : târ târ, encîn

kıyma : kûfte-biryân (yemek)

kıymak : encîden

kıymet <Ar. ḳıymet : ehş, erc

kıynak : âger (ark)

kız : duht

kız evlad : nebese

kız karındaş : bûbû

kız kuşu : kâsâne, zîg (hyv)

kızak : lehşek

kızamık : surhice, sûrî (hst)

kızdırma (ateşli hastalık) : ceşen (ark) (hst)

kızdırmak (ısıtmak) : teften

kızdırmak : âgâlîden, germ-kerden

kızgın (sıcak) : teft

kızgın : tebsîde, ved

kızgın demir : tâb

kızgın müşteri : zubûn (dym)

kızgınlık (ısıdan) : tef , kuhkuh

kızıl : teberhûn

kızıl ağaç : bîd-i teberî, teberhûn (bitki)

kızıl altın : âteş-i beste, hâk-î bîmâr

kızıl arı : tunde, tunte (hyv)

kızıl behmen : behmen-i ahmer (bitki)

kızıl boya : fuvve, zugnâr, lâk, luk, lukâ, rûden, şeş-tere (bitki)

kızıl et : şirnâk (hst)

kızıl incir : tibâr (bitki)

kızıl kanat (kuş yavrusu) : sîh-per

kızıl kök : rûnâs (bitki)

kızıl kuş : heşîn (hyv)

kızıl öygen (akciğer) : gelû-yi surh (organ)

kızıl söğüt : teber, teberhûn, surh-bîd (bitki)

kızıl üveyik : bûtîmâr, şifnîn (hyv)

kızıl yılan : şikenc (hyv)

kızılca (allık) : gûnâ, gûnâb, gûne, gulâle, behrâmen, âlgûne, bulgûne, cegâze, gâze, genc, gencâr, gencâre, gencer, gulginçe, gulgûne, gulgunce, jegâre, kûlgunçe, necâr, surhâb, vâlgûne, vulgûne, levne, kuvâl-gunçe (ark)

kızılca buğday : hâlâvun, tebkâ, kâkul, henderûs (bitki)

kızılca sütleğen : lâgiye (bitki)

kızılca üveyik : teyûr (hyv)

kızılcık ağacı : kerâniyâ (bitki)

kızılırmak : surhâb

kızılkuş : bâz-ı haşîn

kızkarındaş : hûh, uht

kızkarındaş (kız kardeş) : hâtmer

kızkuşu : terend (hyv)

kızlcık : surhek

kızlıca (allık) : zegâre

kızlık : duhtere, duhterî

kızmak (ısınmak) : tebsîde, tefsîden, teften

kızmak : tâften

kızmış (ısınmış) : tefte

kızmış : tebsîde

kibar <Ar. kibār : kişverziyân, vâjiyân

kibar marazı : mâbun (hst)

kibir <Ar. kibr : bâd, nîvtûr, bâr-nâme, demâğ, dîmyâd

kibir eylemek : gende-megzî

kibrit <Ar. kibrīt : gûgird

kil (ölçek) : kevîj, gil-i pârî, ser-şûy

kile (ölçek) <Ar. kīle : kefîz, peymâne

kileçeri : hertâl, regîda (bitki) (ark)

kiler <F. kilār : perhev, teşt-hane

kilid : gede

kilim <F. gilīm : mâşû, şâleng

kilim yıkayıcı (sabun) : gelîm-şûy

kilise <F. kilisā : deyr, nâûs

kilise buhuru (rüşvet) : bulkefed, bûlkefed (ark)

kilit : bend, uklî, beş, felehme, kilîdân, kude, reze

kilit koğanı : kurre

kilit kovanı : eskendân, kilân (alet)

kilit peri : kurre

kilit tomağı : medeng

kilit yeri : zurfîn, zûrfîn

kilk (kamış ok) <F. kilk : kenyâ

kim (at giysisi) : kecîm (giyisi)(ark)

kimse : ked, kes

kimya <Ar. kimyā : iksîr

kimyon <Ar. kemmūn : jire, tefle (bitki)

kimyonlu yahni : zîrebâ (yemek)

kin <F. kīn : ârîg, serûl, itsîze

kin sahibi : kîne-ver

kinayeli söz : herf-i pehlû-dâr

kincid : şimeşk (bitki)

kine (heybet) <Fr. kīne : guzm

kingiri : kingir, kingire(müzik aleti) (ark)

kir (elbisede olan) **:** gurs, âjîh, şuh, şûg, fej, gezf, kâr, kerdû, kereş,seh, sehn

kira <Ar. kirā **:** dest-kele, muzd, kîrâye, kuryân

kiracı **:** muzdûr

kiraz <R. **:** kârâ siyâ (bitki)

kirbi **:** herbek (bitki)

kirde (yufka) <F. girde **:** girde (yemek)

kireç <F. girec **:** gîreç, reşt

kireç kıtası **:** tâbe

kireç ocağı **:** dâş, humdân

kiremit <R. **:** âgûr

kiremit ocağı **:** âlû

kirgek (kıkırdak kemiği) **:** kerkerânek (organ)

kiriş (direk) **:** teje, nevre, dârbâm, pâdîr, feresp (alet)

kirişme (naz, eda) **:** genc, şen, şîve, henc, berzem (ark)

kirlenmek **:** şûhîden

kirli **:** fejâken, şûh-gîn

kirli olmak **:** şûhîden

kirman (öreke) **:** derâre, duklân (alet)

kirmani yarpuz **:** cuvân-i isperem (bitki)

kirpi (büyük kirpi) **:** rûhbâh-i turkî , rukâse, kâsûc, etişî, bîhen, zâfe, cebrûz, cekâşe, cûleh, gûle, hâr-endâz, hâr-puşt, jîk, jûy, jûje, kûle, râz, mezengû, râvrâ, usgur (hyv)

kirpik **:** gezme, mije, muj

kinsek <F. kisnek **:** erûnis (bitki)

kisvet <Ar. kisvet **:** hâm, pûstîn (giysi)

kiş (ok kını) **:** cûleh, cûlehî (ark)

kişerdi (at kişnemesi) **:** şembe, âşîhe (ark)

kişi **:** îrig

kişneme (at) **:** eşîhe, âşîhe

kişniş <F. kişniş **:** gişnîz, kuj bertâ, kişnic, kûriyûn, kuzbure, tekde, culbân (bitki)

kişniş tohumu **:** kusbure

kişniş üzümü : kişmiş (bitki)

kişredi (at) : eşîhe

kişti (at kişnemesi) : şîhe (ark)

kitap <Ar. kitāb : enderz

kitre : zûl zede (bitki-zamk)

kivre : kâdî (bitki)

koca (yaşlı) : fertût, hâce, pepere, zâd-hû, zâd-hûst, zâl, zer, zerbân

koca reyhan : herenbâş (bitki)

koca yarpuzu : herenbâş, merv-hoş (bitki)

kocabaşı : ekşûn (bitki)

koca karı (yaşlı) : fusurde-pistân, zevâr, gunde-pîr, şuş-pistân bezâd ber âmede, pârâv, pârû, sâbûte, tûfân (mcz)

kocalmak (yaşlanmak) : herm

kocayarpuzu : erdeşîrân (bitki)

koç : gûç, kûç

koç boynuzu : besedy, besek, beseny, iklîlu'l-melik, giyâh-i kayser, şâh-buste, şâh-efser (bitki)

koç koyun : gurm, hûç, kuç, râk, vişkel, tegel, tekil (hyv)

koç otu : bûzîdân (bitki)

koduk (sıpa) : bî-surâk (ark)

koduk (eşek sopası) : kedeg (ark)

koğalık (hasır otu) : ruh, rûh, gişe, : belâc, piyâzek, biyânek, duh, dûh, kevelân, kuh, kûh ,bedrî, gellîte, gebenk, luh, lûh (bitki)

koğucu (ara bozan) : nâfe-bûy

koğuculuk (fesat) : âsmûg, pertâd (ark)

koğuş (küçük ok) : nâve (alet)

koğuş oku (av oku) : terîde, buşcîr, gûş, nâvek (ark)

koğuş yayı : buşcîr, gûş

kokak (kepek) : sebûse (ark)

kokar sorkun : behrâmec, peleng-muşk, ´âtfel (bitki)

kokar söğüt : bîd-muşk, gurbe-bîd, renf (bitki)

kokarak : bûyân

kokaz : ihrît (bitki)

kokmak : enbûy, enbûyîden, semîden, enbûyîden, şenîden, şemîden

kokmuş (deri) : dem-girifte

kokmuş (nesne) : belegde, gende

kokmuş : enbûy, heste, peyhest

kokmuş et : hâr

koku : bû**,** bûy, şeme, dem, leh

koku almak : bûy-burden

koku satıcı (attar) : dâşâd, bû-firûş

kokucu : bûyân

kol (zabıta) : tevrâf-ı serkeş

kol : bâhû, şâh, bâj, kenek, per, reş

kol bağı (bilezik) : dest-bend

kolan : teng

kolay : zeb, hâr, helâhelâ, kîmiyâ, kuvâseme, sehl

kolaylık : âsânî, kuvâsîme, hunuk, kese, keşe, keşne

kolbağı : rehfirûz (giysi) (ark)

kolgan dikeni : jâj, kâfîlû (bitki)

kolon çekmek : terencîden

koltuk : kelek, ler, keş

koltuk içi : heş

kolye taşı : lehç

kom (yen) : âstîm

komak (fiil) : hilîden, hîlîden, hişten**,** bitâyîden, enâtûniten, gumâr, hilîden, mânîden, nehîden, nesîden, nişânden, nişîden

komşu : hem-gûşe

konak sahibi : îtkin

konak : dâr

konaklamak : sâz

koncuka (terki) : terkûn (ark)

konuk : mîz, sipenc

koparıcı : âcul

koparıp bırakmak : fetâlîden

koparmak : der-peşm keşîden, engîhten, erc, ferîz, feterîden, kân, fitârîden, gusil, tereng, verc

kopmak : gusil, sukusten

kopmuş : gusile, heste

kopuz : âbiste-i feryâd, berbet (müzik aleti)

kor (ateş koru) : gul

kor (duvar sırası) : âşkûb, dâv, dây (ark)

kor (emir-koymak) : hiled

korkak : bed-dil, bed-zehre, her-dil, lâg, şemî, şutur-dil, ters, uştur-dil, gâv-zehre (mcz)

korkaklık : deh-âk, lâg, şikûhendegî

korkmak : bedmimûn, cibâ, dendân-numûden, dendân-sefîd kerden, gezîden, medmemûniten, me-şikûh, nehârîden, nihârîden, nihâzîden, bâk sehisten, şemî, şikihîden, şikûhîden, hûy, ters şukûhîden, endîşe, hâs, hevl, hirâs, hurrâ, zelîf, nihâz, nihîb, pervâ, sehm, zinhâr

korkud : firgûy (hyv)

korkunç : dij-âbâd, dij-âgâh, dij-âlûd, dijkâm, dijkâme, ferc, petyâre,

korkunç avaz : jegâr

korkunç ses : herrîn

korkusuz : mâsi, biyâh

korkutucu : terîr

korkutmak : dendân-numûden, şâh-şâne, şemânîd, zelîfen

korsan <İt. : râh-bend, şengul

koruk : bâgenc, keneştû, kenşû

koruk salkımı : gâvşû, gâş, gâvşû (bitki)

koruk suyu : em'âsîn

koruluk : bek, îşe, gîşe, keşnî, şâhsâr, şehsâr, şefşâheng

korumsak (pezevenk) : zen-be-muzd, hâr-der-râh şikesten, keltebân, kelye-hâr, dengil, derâde, geltebân, kelte, keşîhân, pejvend, fedreng (ark) (mcz)

koşmak : âmânden, sâhten, sîcîden, tâz, tegtâz , tekîden

koşulmuş : âmâde, beşgere, îvâz, sâhte, sâzmend, tefecâg

kova : âb-rîz, dûl

kovan : kendû, kundû

kovan çiçeği : bilincâsb, esîj, birincâsb, ertemîsâ (bitki)

kovan otu : bâlingû, hebek-i turuncânî, bîrencâsb, turuncân, ter-i gurbe (bitki)

kovmak : bân-zeden, furûşânden, hem, dâden, râniş

kovuk : dehâr, puk

kovuk diş : kerû, kerve

kovulmuş : lutre

koyasın atmak (yemi atmak) : per-endâhten (ark)

koymak : kepîden, mûlîden

koyu : enbest

koyu kırmızı : keher

koyulmuş (nesne) : enbeste

koyun : behte, kily, engujvâ (hyv)

koyun ağılı : hebâk, negil

koyun çakıldağı (pisliği) : gâl (ark)

koyun çobanı : şebâne

koyun gözü : kerâs, mîş-behâr, kûbel (bitki)

koyun güzeli : şehlâ (dym)(ark)

koyun kıran (otu) : hûfârîkûn (bitki)

koyun otu : evketâriyûn, gâfet, tebâk, turbâmân (bitki)

koyun sarmaşığı : sermec, isfenâc-i Rûmî (bitki)

koyun yağı : meşyâ

koyuvermek : berdâden

koz (ceviz) : gevez, cevz (bitki)

koza (düğme) : gevz-girih(ark)

koza (pamuk kılıfı) : gûze

kozalak (pamuk kılıfı) : gûze

köçek : pây-kûb

köçek makamı : zîr-efken

köfte kebabı : hûzî , hûzî-hâr (yemek)

köfteli çorba : hîme (yemek)

köftür <F. kūftür : kûfte (yemek)

köhne <F. köhne : bunsâle, zede, dâgîne, fergîş, hûde, sâlâr

köhne şarap : dihkân-î pîr

kök : bâr

köknar : enâr-gîrâ, sûsen (bitki)

köknar içi : celgûze, sûsen (bitki)

kökünden koparmak : dâmîden

köle : kemer-beste ,kemer-dâr, lâlâ

kömür : zûgâl, bek, âlâs, bucâl, enguşt, eştû , eştuvâ, jugâl, jukâl, rugâl, sikâr, şugâr, şugâl, tehte-i zernîh, vugâl, ´akreb-hâne

kömür koru : sikâr

kömürlük : eşbû , eştû, eştuvâ, munkule

köpek : derâz-dum, isbâh, hefenc, herîr, kelbâ (hyv)

köpek ayası : bedîskân (bitki.)

köpek boğan : edârâkî (bitki)

köpek dişi : seg-dendân

köpek eriği : şâh-lûc (bitki)

köpek memesi (yumru) : begelek (hst)

köpek menekşesi : âteş-i seng (bitki)

köpek sidiği : kezh

köpek taşı : seng-i seng

köpek uluması : zenûye

köpek ürmek : herze-me-lây, me-lây, lâyîden

köpek ürmesi : nûf

köpek zencefili : seg-kuş (bitki)

köprü : dehle, pûl, hedek

köpük : kef, kefç, kefk

köpük taşı : fînek (alet)

köpük (bakır-demir tozu) : tûbâl,tûpâl (ark)

köpürtken (sabun) : âzer-bûye, gûşene

kör duman (sis) : târmîng, nîzm, hezrek, muj, temen , girân-dûd, kevâre, tejm, tezm, mig, mîg, muj, mâg

kör sıçan (köstebek) : huld (hyv)

kör şeytan : hesm-i yek çeşm (mcz)

kördüğüm : gilç

köremez kaymak : nimişk (yemek)

körlük : kûrî

körpük taşı : fînek (alet)

körük : deme (alet)

körük (deri giysi) : pûstîn(giysi)

körüklemek : ber demîden

kös (iri boru) <F. kūs : demdeme, demâme, gûst, kâs, rûyîne-hum, ruyîne-hum, bâmzed, tebîr (müzik aleti)

kösnümek (talip olmak/ dişi hayvan erkeğe) : guşun (ark)

köse : sûg

kösegü (mala) : bişeng, bud (alet) (ark)

kösele <F. ġosāle : gezgen

kösele taşı : seng-i iskâf

kösem : teke, bâjen, berrûn, nuhâz , nuhrâz (hyv)

köstebek : enguşt-burek, mûş-i kûr, huld, kûr-mûş (hyv)

köstek : dest-kele, şikâl, şikîl, şigâl, şigil

köşe <F. gūşe : ferâ, keviz, gurîç, gurinc, gûş, hunuk, kulbe, kunc, peygule, şetr, terâf

köşe-bucak : kurîz

köşek (deve yavrusu) : bûte (ark)

köşk <F. kūşk : behv, muşkû, cevse, dez, kâh, kûşek

kötek : leg, leht

kötek çalmak (vurmak) **:** setel

kötü **:** bed, seliş, gûz

kötü huy **:** enîr

kötürüm (kimse) **:** evkâr

kötürüm çekirge **:** hercel, meleh-i piyâde (hyv)

kötürüm **:** efgâr, figâl , figâr, nâ-hâst (hst)

köy <F. kūy **:** dih, kul, gâm, kede, kîrâ, rûstâ , rûstây, kend (Çağatayca'da)

köy ağası **:** dih-dâr

köy sahibi **:** dih-dâr

köylü **:** kulî, rûstâ , rûstây

közleme **:** sukârû (yemek)

ku ku (üveyik kuşu) **:** pû pû (hyv)

kuba helva **:** kubeytâ (yemek)

kubbe <F. ḳubbe **:** gunbed, kuyân, hum, keşân

kubur (ok çantası) **:** şegâ, şegâh (ark)

kucak **:** ber, hûber, âgûş, âguş, ebr, hul, kinâr, kulk,

kucaklamak **:** âgûşiden , âgûşîden, gulgiçe gulhûçe, gud-gudî

kuçle (otu) **:** kelce (bitki)

kudret <Ar. ḳudret **:** dest, dest-merdî, dest-res, endâze, şirze, tâvâtâv, zâver

kuduz böceği **:** her-zehre, kâvûne (hyv)

kuf (çocuk başlığı) **:** kulûte (giysi) (ark)

kuğu **:** ârec, erc (hyv)

kukla <R. **:** lûhenîn, bâzîçe

kul **:** nûker, vâc, âmûtiya, bulûn, câmegî-hâr, dâdû, gerrâ, girevgân, lâlâ, nûker

kula (at cinsi) **:** zerde, semend (hyv)

kulac(otu) **:** sipîd-tâk (bitki)

kulaç **:** bâze, reşü, ereş

kulağa kaçan (böcek) **:** gûş-hârek, gûş-hez, sed-pâye (hyv)

kulak **:** gûl, gûş, gûş

kulak çirki **:** zehû

kulak çorbası : çûşbere, etrîye (yemek)
kulak deliği : dervâze-i gûş
kulak otu : bîş-behâr, âbrûn (bitki)
kulak tozu : bun-i gûş
kulak yumuşağı : hâc
kulan (yaban eşeği) : gûr, pîşrev-i leşker-i sehrâ (hyv)
kulapa : hâmâlâ, kânîrû, heft berg, mâzeryûn (bitki)
kuler otu : etrîlâl (bitki)
kule <Ar. ķulle : kule
kulgan : nâhun-pâl (tırnak hst.)
kulgan dikeni : hâr-mehk (bitki)
kulluk (itaat) : tehemten, perestiş, durufşe
kuluçka <Bul. : kurek
kulun (hayvan yavrusu) : zâd
kulunç <Ar. ķulunc : bâd-ı kunci, sûl, kûlânc (hst)
kulunç otu : cusrev-dârû, husrev-dârû, hâlûlicân, hevlicân (bitki)
kulunluk (hayvanda döl yatağı) : perîden, zâkdân
kulübe <F. külbe : kâz
kulyan dikeni : ebul (bitki)
kum (büyük dalga) : kûhe-i âb, kûhîn (ark)
kum : nerre-i âb, rîk
kum yığını : hebîre, şûşe
kuma (ortak) : hûv, vesnî, nebâc, benâg, benc, âmûsnî, emûsnî , enbâg
kumar <Ar. ķımār : kumîr, şeş u penc, meng, mengiyâ
kumar oynamak : huşbâhten
kumar oyunu : reng
kumarbaz <Ar.+F. ķımār-bāz : dest-bâz
kumarcı : meng, mengek, mengiyager
kumarhane <Ar.+F.ķımār-Ĥāne: herâbât, meng, mengiyâ
kumaş <Ar. ķumāş : erûs, kâlâ
kumaş bohçası : kâr-pîç

kumbara(demir dikeni) <F.ĥumbara: seyâlih (ark)

kumbara <F. ĥumbara : gullek, peştû, humbure, hunbure

kumkuma<Ar. kumḳuma : cevşek, belbele

kumru <Ar. ḳumrī : nâzû, tevk-i dâr, mâsûçe, zend-bâf (hyv)

kumsal : zârâgeng , zârgeng, zerâgen , zerâgeş, iştek

kundur (gemi küreği) : feh

kundur : bînâset (bitki-zamk)

kunduz <Ar. ḳunduz : bîdester, seg-âbî, seglâb, seklâb, gûle, kûkî, gund-bîdester, hezed, hezer, vîdester (hyv)

kunduz böceği : kâgene, kâgnû (hyv)

kunduz hayası : âş-ı beççegan, kunduz kûrî , kundvîdester, fâcişe, kestûre, hezed-gund, hezmiyân, cund-i bîdester (bitki)

kunduz otu : termus (bitki)

kunfuz <Ar. ḳunfuź : râz, zâfe (hyv)

kunt (sert, katı) : suft (ark)

kuntere : elûc (bitki)

kur (duvar sırası) : lâd, vâlâd, nîsbe, nispuh

kura (çekiliş) <Ar. ḳur'a : pişk

kurase (vişne) : nemtuk (bitki)

kurbağa otu : betrâhiyûn, kebikec (bitki)

kurbağa yavrusu : kefçelîzek, kefçelîz, bek, megel, betrâhûn, bezeg, cegr, fergûr, geçmûk, gûk, kâs, kelâ, kelâr, kelâv, vâk, kelâve, kelâvû (hyv)

kurban <Ar. ḳurbān : kuryân, kuştar

kurban bayramı : gûspend-kuşân

kurbanlık koyun : kuçkâr

kurdeşeni : buşter, şerek, sur, gîr, îr, şerek (hst)

kurkaz : sîsârûn (bitki)

kurkure (çaylak kuşu) : gelîvâc (hyv)

kurlağan (dana burnu) : hivîder (hst) (ark)

kurnub (lahana) : kerem, keremb (bitki)

kurşun : sirfân, surb (hyv)

kurt (yudum) **:** huft (Çağatay Türkçesi)
kurt **:** beçkem, uveys (hyv)
kurt bağrı **:** kirm-dâne, mûrdâne, mesnân (bitki)
kurt bağrı yemişi **:** girdmâne (bitki)
kurt boğan **:** kûyenten(bitki)
kurt kuyruğu **:** dum-ı gurg
kurt lengi (yürüyüş çeşidi) **:** gurg-dev
kurt rengi (boz) **:** gurg-dîze
kurtarmak **:** pâlûden
kurtboğan **:** herbek (bitki)
kurtçağız **:** kirmek (hyv)
kurtçuk **:** kuh, kûh
kurtlanmış (paslı demir) **:** mûriyâne
kurtlu ot **:** hâmâliyûn, kustus (bitki)
kurtulmak **:** cesten, pâlûden, pervâsîden, rehîden, reste,
kurtulucu **:** restgâr
kurtulursun **:** restî
kuru **:** hûşîde, huşk
kuru hastalık **:** renc-i bârîk (hst)
kuru hurma **:** berşûm, zebîb (bitki)
kuru keş (yoğurt kurusu) **:** helnâk (yemek)
kuru sefer **:** sefer-i huşk (dym) (ark)
kuru sufi (derdi olmayan) **:** zâhid-i huşk
kuru üzüm **:** hevlek, mîmîz, sekic, seyc, zebîb (bitki)
kuru üzüm çekirdeği **:** ‘ uncid
kuru yonca **:** kut
kurultay **:** gevgâ
kurumak **:** hûşîden
kuruntu **:** bend
kuruş <Alm. **:** kuruşe
kurut **:** keneh, pînû, keşk, keteh (yemek)
kuskun (at kayışı) **:** pâldum, pârdum (ark)

kusmak (çiçek açmak) **:** bîşkûfe, uşkûfe, ekmâk, herâş, mirâş, şikûfe, işkufe

kuş **:** murg

kuş ayağı **:** etrîlâl (bitki)

kuş burnu **:** kulne, şend, tebfûz, ting, tuk, betfûz, nuk, nûl

kuş dili ağacı **:** zebân-ı guncişk (bitki)

kuş dili **:** murg-zebânek (bitki)

kuş ekmeği tohumu **:** hâkjî, mâder-duht, hûbîde (bitki)

kuş ekmeği **:** evsîmûn, tûderî, sevârûn, şundile, eshâre (bitki)

kuş kafesi **:** kûfcân

kuş kanadı **:** kenet, tirîz

kuş kebabı **:** hûzî-hâr (yemek)

kuş konmaz **:** helyûn (bitki)

kuş kursağı **:** gujâj, zâger, hevsele, jâger, kânise, kujâr, kurâz, şânek, şekânek, cevdân

kuş kümesi **:** kâbuk

kuş oturağı (künde) **:** dâze, âde, betvâz

kuş ötmesi **:** sepîl

kuş sakı (kuş uykusu) **:** isphul (dym)(ark)

kuş sürbesi (kuş sürüsü) **:** cefâle, cegâle (ark)

kuş üzümü **:** keşeh, kişmiş (bitki)

kuş yavrusu **:** kirîşek

kuş yemi (otu) **:** kûrî (bitki)

kuş yuvası **:** âşiyân , âşiyâne, kâbuk, kâşâne, kâverk, kâvûk, nişîm, şebkend, tikend, tekend

kuşak çekmek **:** terencîden

kuşak **:** bend, lâm, burûne, hemyân, kemer, kemer-bend

kuşburnu **:** keleft, vecnek, şecere-i Musa (bitki)

kuşçubaşı **:** bâz-dâr, bâzyâr (ark)

kuşdili **:** bincişk-zuvân, ehr (bitki)

kuşkonmaz **:** isfîrâc, târ-çûbe, mâr-çûbe, mâr-giyâ

kuşne **:** firistâriyûn (bitki)

kuştere <R. **:** kuştere (alet)

kutlu : ferhuceste, ferhunde, ferruh, huceste, humâyûn , hunistân, rehş

kutup (iki) <Ar. ḳušb : nişîm

kuvvet <Ar. ḳuvvet : dest-merdî, dest, endâze, heng, şirze, tâvâtâv, vese, zâver

kuyruğu kesilmiş eşek : gence, ketle

kuyruk : dunbâl, dunb, şem, fuş

kuyruk kapağı : pûstgâl

kuyruk sallayan kuşu : serîçe, ter, terend , terterek , tez, tezender, gâzurek tij, dâlbuze, dumsîce, ´âyişe-i leb-cûy, hûje, kepâk mûsîçe, , kerâk, kerkemâ, kurâs, sengâne, sîçugene (hyv)

kuyruk sokumu (hayvanlarda) : gezeh, gâze, megâze

kuyruk sokumu : dumgâze

kuyruklu biber : kebâbe (bitki)

kuyu : bîlay, pâyâb, âheng, bîr, bûk

kuyucu : gumânne

kuyumcu : dem

kuyumcu borası : uşek, gâh, geh (alet)

kuyumcu büresi : kefşîr, dem-gâh (alet)

kuzey (kuytu) : nesâ,neser,nesîrem

kuytu : nesâ,neser,nesîrem

kuzgun (yaban kargası) : kelâg, kurâker, sâyiki (hyv)

kuzgun avazı : kâg, kâgkây

kuzgun ayağı : etrîlâl, zerkûrî, âtrîlâl, tuhm-i cârûb (bitki)

kuzgun otu : serehs, betâris, cumân (bitki)

kuzu : gûnâ, helâm (hyv)

kuzu kulağı (ot) : turşînek, tûtâk agriyus, surh-pây (bitki)

kuzu kuyruğu : denbure

kuzu kürkü : gufe

kuzu pıtırağı : evketâriyûn, turbâmân, gâfet, tebâk (bitki)

kuzulu kapı : dergelbken

küçük : hurd, kîç, kihter, ketes

küçük ağaç : bunek (bitki)

küçük ark : şemâ'il

küçük dil : gûşek, nâk, keje, kenc, kude, levzetân, melâze (organ)

küçük düğüm : girihçe, girihe

küçük ev : berhûn

küçük fesleğen : cem-isperem (bitki)

küçük gemi : kirev

küçük havuz : âb-zen, fâne

küçük kız : derz

küçük küçük : kîç kîç

küçük küp : cerre , humbure , humçe

küçük mahzen : dûlâbe

küçük mürür : hemân (bitki)

küçük pencere : bâceng

küçük sepet : gîre

küçük top : sergel, zenbûre, zenbûrek

küçük ve kısa kuyruk : dumçe

küçük yay : kemîçe

küf : bevz, kerdû, bûrek

küfe <F. küfe : levde

küflenmiş (nesne) : belegde

küfterli çorba : kerhâk (yemek)

küfür <Ar. küfr : kufl-i âsumân

kükremek : demîden, zâr, tûfîden

kükreyici : demende, jiyân

kükürt <F. gūgird : eyrûn

kül : hezîr, hul

kül rengi : dîz

külbastı : sukârû (yemek)

külek (su kabı) : gevîs, gevîş, kevîş, kevîşe, gâv-dûş, gâvîs, mihleb, şîr-câme (alet) (ark)

külek (süt kabı) : kâvîş (alet)(ark)

külemez : dûrûg (yemek)

külhan <F. külĥān : degel, guryân, dem-gâh, gûl-hen, gul-hen

külünk (kazma) <F. külüng : kelend, bişeng, mîtîn, deleng (alet)

kümbet <F. günbed : gumbedî

kümbetli türbe : gûrâbe

küme : benû, benve, tûd

kümelendirmek : enbârden

kümes <R. : begend

kümren düveleği : zerâvend (bitki)

kümren düvlegi : mesmekâr, erestû (bitki)

kümren otu : zâfe (bitki)

künde (kuş oturağı) : bervâz, bedvâz, petvâz, âde, betvâz, dâze, pedvâz, pervâz

küngüre : şurfe (ark)

künhe (köhne) : kenâne

künk (lüle, emzik) : gung (ark)

künk (su yolu) : mûrî

künk (tuğla) : eng

küp : desîn, desîne, hum, humb, hum

küpçük : beştuk, destî

küpe : dâçek

küpe halkası : sufte

küre <Ar. ḳure : kûre

kürek (gemi-kayık) : fih, bîl, hûye

kürgen (böcek) : herkuş (hyv)

kürk : mûyîne, vet, vât, gurgîne

kürkçü : mûyîne, vetger, vâtger

küsbe <Ar. küsbe : er, teh

küskü (duvarcı aleti) : peşleng (alet)

küskü (yanmış odun) : âsugde (ark)

küstah <F. küstāĥ : hîr

küstahlık : pîşânî

küymek (bekleme, gözetme) : bermû, permer, permüze, bipây (ark)

L

labada <R. : lîmûniyûn, tûtâk agriyus, surh-pây (bitki)
labada kökü : âzâd-dârû, helîmû, celtâk, helemût (bitki)
lağ (şaka) <F. lāġ : tetre, tetrebû, refûşe, hendestân (ark)
lağım : sembût
lağımcı : ehûn-ber, kumâse, kumîş, gumânne, şikâvende
lahana (kelem) <R. : kerem, keremb, kelem(bitki)
lahana aşı : kerembâ (yemek)
lakap <Ar. laḳab : pâç-nâme, pâş-nâme
lakırdı etmek : derâyîden
lakırdı eyler : derâyed
laklaka <Ar. laḳlaḳa : herze-me-lây (mcz)
laklaka eylemek : derâyîden
laklaka eyler : derâyed
lala (demir takva) : kitîb (alet) (ark)
lâle <F. lāle : erâmûnî, lâle (bitki)
lale-i hatayî : hebek-i neftî (bitki)
lapa <R. : betâ, bete, şule (yemek)
lavta <Alm. : âbisten (müzik aleti)
lâyık <Ar. lāyıḳ : gân, ezder
leçek (başörtüsü) : sembûse (giysi) (ark)
leğen <F. legen : leken
leğenci : teşt-ger
leğzende : hîzende (oyun)
lehim : kebd, tengâr, kebîd, kîkin
lek (kırmızı çamur) <F. lek : girdnây
leke (elbisede olan) : gurs, lek, şuh
lekeli : zegâr
leklek <F. legleg : belârec (hyv)
lenge (kemer kavisi) <F. lenge : âheng
lengerli (kararlı) : ermend, ermende, rezîn, sahib-i seng (ark),
leşter : bâhse, nîşû, nişter, âder (alet)

lık (ırmak yatağı) **:** rûd-lâh (ark)

licam (at uyanı) <Ar. licām **:** dehâne

lif <Ar. līf **:** lîf

limon <R. **:** furze (bitki)

lisan (dil) <Ar. lisān **:** gûyende

luğ (taşı) **:** bâm-ı gulân, keltebân, geltebân

loğusa derneği **:** zâc-i sûr

loğusa kadın **:** zece, zâc

lokma <Ar. luḳme **:** tik,tikke

lonca (danışma) <İt. **:** cânkî (ark)

lop incir **:** vezîrî, şâh-encîr (bitki)

lor (peynir) <F. lūr **:** lûr (yemek)

lori kuşu **:** dejkâk, helş, şîr-i guncişk (hyv)

lök (pıtırak) **:** duze (bitki)

lubya (börülce) Ar. lūbiyā **:** gundmâş (bitki)

luk (kızıl boya) <F. lūk **:** luk

luk(yük devesi) <F. lūk **:** lûk (hyv)

lübet şekeri **:** kând, teber-zed , âblûc (yemek)

lüfan (nar) <Ar. lüffān **:** nâr-i rubâb (bitki)

lüfer çiçeği **:** ful , lîlûper, nîlûper (bitki)

lüle (emzikli ibrik) <F. lūle **:** enbûye, gulle (ark)

lüzumsuz söz **:** jâj

M

macar üzümü **:** dibk, eksûs (bitki)

madrabaz(eşya satıcı)<F. marabâz: kîse-dâr

mağara <Ar. maġâre : heng, tehâl, gâl, gâr, gâv, gâr, gâz, gûye, kâz, nihuft

mağlup etmek : târâs

mahfe <Ar. maġaffe : ´ âmâr (bitki)

mahire (sepet) : zeymule, hîkek (ark)

mahmiz <Ar. mehmūz : esp-engîz (alet)

mahmur çiçeği : bustân-efrûz (bitki)

mahmurluk : humâr

mahmuz <Ar. mehmūz : mehîz (alet)

mahvetmek : hâm-kerden

mahzen <Ar. maĥzen : tûbek,tûpek.

makara (kuyu ağzında olan) <Ar. bekere: geltek, gelteng

makas <Ar. maḳaŝ : gâz (alet)

mal (mülk) <Ar. māl : pâd, hâhîş, sûziyân, hâst , hâze

mala <F. māle : endâve, merze, merzen, serez (alet)

malağma : lûbeşe, kuste (bitki)

malak (seme) : âsmend (ark)

manastır <R. : deyr, nâûs

mancınık (inşaatlarda) : huvâre

mancınık (mancılık) : belgen, gezebân, kulkum, hev, kelkem, kîrâ

mandıra (ağıl) <R. : âgâl, âgil , âgîl, dîl, âheng, engujvâ, egil, gev-bâre, hebâk, gûşa, kemrâ, şâbâheng, şebân-gâh, şebgâ, şevgâ, hepâk

mangal : kûleh, sumbele-i zer, kûlunc, leken, micmer-i âteş

mangal deliği : seng-endâz

mangır (para) : mengur, pişiz, pul

mantar <R. : ekâris, hukul, semârûh, culle, veber, zemârûg (bitki)

maralcuh (kuş konmaz) : helyûn (bitki)

marsama : debâb, kerdâmînî, elut, herfûliyûn, nemâmâ, sîsember, sih-sümbül (bitki)

martı kuşu : kâg (hyv)

martoloz (kaba) : defzek (söyleyiş, argo)

marul <R. **:** kâhû, kûk, keyû (bitki)

marulcuk **:** herbek (bitki)

masal <Ar. meśel **:** engârde, ûfsâne, fesân

masara **:** pinâg (alet)

masat (bileyi) **:** sâv (ark)

masdarin (mala) **:** endâve (alet)

maskala (pas açıcı)<Ar. miŝḳale: bezdâ (alet)

maskara (kimse) <Ar. masĥare **:** bûlencek, her-bet, denbâl, tenbel, şîrîn-kâr, şuturek, bâzîçe

maskaralık **:** fisûsîden, tesher , tetre

masrin (mala) **:** burz (mala)

mastava çiçeği **:** betrâhiyûn, kebikec (bitki)

masti (köpek türü) **:** şelel-gûş

masura <R. **:** enbûye, senîje, mâşûre, pinâg, zâgûte (alet)

maşrapa <Ar. maşraba **:** gûle, nekejde, kebâre

matar (yağmur) <Ar. mašar **:** kâh, kâhe, kâher

matara <Ar. mašara **:** âb-destân, metâre

matemde olan **:** sebz-pûş

matkap <Ar. mašḳab **:** sumbe (alet)

matlık (tüfek) **:** kemân-i zembûrî (ark)

mauş (çitlenbik) **:** kintâ

mavi renk **:** kebûd, âbî, kevud, ebîv

maya (dişi deve) <F. māye **:** mâye

mayasız ekmek : fetir

maydonoz <R. **:** betrâsâliyûn, zufker, fetrâsâliyûn (bitki)

maydonoz tohumu **:** sâliyûn (bitki)

mayhoş <F. mey-ĥoş **:** mez

mayıs <Lat. **:** eyâr

maymun <Ar. meymūn **:** meymûn, şâdî, behnâne, beşûten, bişûten, bûzine, derâz-dum, hemdûne, kebî, kepî, mehnâne, pehnâne (hyv)

mazgal <R. **:** hâk-endâz

mazı ağacı semeri **:** mâzû (bitki

mazlum gözü yaşı : âb-âteş reng (mecaz)

mec (iki yüzlü kılıç) : dâs, dehre (ark)

meclis <Ar. meclis : encumen, ersen

medize (döl yatağı) : bûn, şesn, perkâm, âtûn, zehdân, zâkdân, tûn, bûgân , bûhmân, âbisten (ark)

mehter <Ar. mehter : kâse-nevâz

mekan <Ar. mekān : geh ,gâh

mekik <F. mekūk : mekû,mekûk

mekke ayrığı : gurbe-i deştî, kâh-ı mekkî, gûr-giyâh, gurişne, hilâl-i me'mûmî, ku'um, kûm, kûrgiyâh, sehîlis, sehyûs, tibn-i mekkî, tûnuslus, ´alecân, gûm (bitki)

mekke samanı : gurbe-i deştî**,** gûr-giyâh, gurişne, ´alecân, hilâl-i me'mûmî, kâh-ı mekkî, kite-i deştî, sehîlis, sehyûs, tibn-i mekkî, tûnuslus, ku'um, gûm (bitki)

mektebe (büyük sepet) : bervende

mektup <Ar. mektūb : bitik, nivişte, enderz, nâmî, nâme

melek <Ar. melek : emhûspend, emşâsfend, usrûş, tûcebe, kelûk, firîşte, furû-hinde

meltem : fârig

meme : pejûl, zer', sîne

men eylemek : dest -pîş dâşten, dest-der-âstîn-kerden

mendek : kâşim (bitki)

mendil <Ar. mendīl : kulûte, şuste, kulûte, şûb, şukûb

menekşe : benefşe, kâkûş, ferfîr, ferme, serşef (bitki)

menekşe kökü : îrsâ, pîglûş (bitki)

meneviş : bûkelek, ven, hincek, nânkiş, vuşk- dâne (bitki)

meni <Ar. menī : tuhm

menzil atı (ulak için) : isk (hyv)

menzil bargiri (ulak için) : isk (hyv)

menzil oku : zuc

mera <Ar. mer'ā : kunâm, merc

merbid (mantar cinsi) : keşnec (bitki)

mercan <Ar. mercān **:** bistâm, vussed, hurûhek, kerdâliyûn, kurûl, seng-i şecerî

mercan kökü **:** busd, encirek (bitki)

mercan köşk **:** ´anker, şemşerâ, gûş-i mûş, semsik, enâgulus, ´aysûb, kuhlâ, merdekûş, merzen-gûş , reyhân-i dâvud, şimşâd (bitki)

mercimek <F. merdümek **:** bulus, vânc, bulus, bunûsurh, dânce, isterâr, meçek, mijû, nereks, nesk (bitki)

mercimek aşı **:** âş-ı Halîl, nesk-bâ

mercimek çorbası **:** tifşîl (yemek)

merdane <F. merd-āne **:** vârden, verdene (alet)

merdiven <F. nerd-bân **:** pâye

merdiven ayağı **:** pek, tile, pele

merdümek <F. merdümek **:** demse, desmer, huller, herkî,culbân (bitki)

merhaba <Ar. merhabā **:** hehî

merhem <Ar. merhem **:** mel'am, mehlem

merih yıldızı **:** kâ'im-i pencum asumân

mermer <Ar. mermer **:** hâr. seng-i hârâ, ruhâm

mersin ağacı **:** âsmâr, rend, kentûs, ismâr, ´âmâr, enîbâ, mûrd (bitki)

mert <F. merd **:** ebr, gebnâ

mertek (inşaat tahtası) <Erm. **:** pervâz

meryem saçı **:** ce'de, keyser-kûne, fuliyûn, gul-i Yûsuf (bitki)

meryemana eli **:** şecere-i Meryem, buhûr-i Meryem, pence-i Meryem (bitki)

meryemli (otu) **:** kef-i âyişe (bitki)

merze **:** ûşe (butsanî) (bitki)

mesel (masal) <Ar. meśel **:** ûfsâne, dâstân

meske (yağ) **:** belbeke

mesken <Ar. mesken **:** kâje

mesmetel (filan kişi filana benzer): kut u mut (söyleyiş)

mesut <Ar. mes'ūd **:** humâyûn , hunistân

meşe <F. bīşe **:** hâle (bitki)

meşgul olmak : perdâhten
meşhur olmak : enguşt-numâ
meşin <F. mīşīn : edîm
metris <Ar. metres : âleng
mevsim <Ar. mevsim : emd, engâm, vâre
meyan kökü : âse (bitki)
meyci (meyhaneci) : semâkâr
meydan <Ar. meydān : isprez,ispres, isperesp,isferef, meydân
meyhane <F. mey-Ĥāne : mug - kede
meyhaneci : himâr, reng-rez-i gulgûn
meyve çekirdeği : est, este, heste, hestû, engujvâ
meyveli ağaç : burûz
mezar <Ar. mezār : mezra-i hâk, remş, hâk, gûr
mezbele <Ar. mezbele : şenge
meze <F. meze : hâr-bâr
mezhep <Ar. meźheb : kîş
mıknatıs <Ar. mıḳnāšīs : âhen-rubâ (alet)
mırıldanıcı : rekân
mırıldanmak : dendîden, zukîden, mengîden, rek
mısır baklası : termus (bitki)
mısır buğdayı : tehef (bitki)
mısır dikeni : hernûb mısrî, semle, kâkiyâ, kerdû, kert (bitki)
mısır gülü : gul-i kûze, teren, semen, nesrîn, muşkîn-i vefâ-dâr (bitki)
mışıltı (uykuda) : kirş, şeypûy
mızrak <Ar. mızrāḳ : hencîr, nîze
mibhar (çiçeği) : gâv-çeşm (bitki)
mide <Ar. mi'de : rûyîn-ten
mihenk taşı : mehîz
mihleb ağacı : mihleb (bitki)
mikin : deryûş
miktar <Ar. miḳdār : eyâre, heng, hemâre, reş, hindise
millet <Ar. millet : kîş

mimar <Ar. mi‘mār : gilîger, zâv

mimar iskelesi : hâze

mincel <Ar. mincel : dehre, dâse (alet)

minder : berhâbe

mir aşıkan (otu) : serîrâ (bitki)

misk otu : efrenc-muşk, furuncmuşk, hebek-i kerenfulî, kâkûlî, lehlehân, muşk-nâfe, sefânî (bitki)

misk yaprağı tohumu : felence (bitki)

miskalan (van gülü) : nesrîn (bitki)

misvak <Ar. misvāk : câkî câl, câlî (bitki)

mizaç <Ar. mizāc : dimâ, hîtâl

mizah <Ar. mizāġ : gengel, hendestân

mostura (numune) : şâyiste (ark)

mud <Ar. mudd : mul (bitki)

muhasebeci : eyâr-gîr

muhtaç <Ar. muġtāc : der-bây, heşte, hâcetmend

mum <F. mūm : âfrûze, şemâlê, keyrîs

mum boyası : inkilyâ (bitki)

mumbar dolması : mebâr, zevenc, zevîc, zunâc, revenc, velvâlî, zunâc, suhtû, gâzî, ekâme, lekâme, ciger-âgende (yemek)

mumya <F. mūmyā : tiryâk-ı turkî

munkur çorbası : etrîye (yemek)

munzur (kile-ölçek) : tugtug (ark)

murada ermek : dest-yâften

murdar ağaç (ahlat ağacı) : gûbâriye, gâbiş (bitki)

murde-seng <F. mürdeseng : mûrdâseng

muşultu (uykuda) : buhhest

muşulamak : buhhesten

murver <F. murdber : şubûke-kebîr (bitki)

musu ağacı : ´avsec, işkîl-i çeşm, dîv-hâr (bitki)

muştuluk (müjde) : mujdegânî, fegyâzi,begyâzî, nevârehân, mîlâve, miriy, mujdegânî, nevârehân, nevrâhen,nev-rehânî

mutaf (ip bükeceği) : şâlengî, şehleng (alet)(ark)

muz <Ar. mūz : mey-hüş, kîle, kenâr (bitki)

muzek <F. mevīzek : mevîzek (bitki)

mücadele <Ar. mücādele : nâhun ber dil zeden

müftü <Ar. müftī : vecerger

mühre duvar (sıra duvar) : pâhîre

mühr-i Süleyman : şekâkul, nehşel (bitki)

müjde <F. müjde : hirâm, nûyed, nevrâhen,nev-rehânî, fegyâz, îtûk, mîlâve, mujdegânî, mujde, mujdegânî

müjde baha : begyâzî

müluhiye <Ar. mülūĥyā : mulûhiyâ (bitki)

mürdeguş : enâgulus (bitki)

mürekkeb balığı : sîbîyâ (hyv)

mürekkep <Ar. mürekkeb : zûgâl-âb

mürür ağacı : hâmâ-i ektî (bitki)

müslüman olmak : âzerm

müşteri yıldızı : bercis, hâce-i ehterhân, hâce-i felek, berv, du'ulvî, ehter-i dâniş, enhûbâ

N

nacak : dûr-bâş, nâçeh, necek, neçek (alet)

nadas eylemek <Yun. : şiyârîden, şudyârîden

nadas olmuş tarla : heste, şûrîz, şiyâr, şuhm

nadas <R. : şuhm, şûmîz

nadir <Ar. nādir : mânî

nağme <Ar. naġme : bâd-ı âheng, şiken, şikenc, reh, nevâ

nakış <Ar. naķş : guzâr

nakışlanmış : zemûde

nakil etmek : dâmen der-efşânden

nakit <Ar. naḳd : pîşâdest, kâlâ

namaz bozan : cumân (bitki)

namaz lokması : revgenîne (yemek)

namaz kılmak : nesîmen

namaz-bur otu : serehs (bitki)

name (mektup) <F. nāme : bitik

namus <Ar. nāmūs : sikke, vehşûr-pend, şerm, şinâr

nane <Ar. na'na' : hîzârmâ, na'nâ (bitki)

nar <F. nār : rurmenâ (bitki)

nar ağacı : erz, gulnâr, belûsîtus, gul-i enâr, nâr-bun (bitki)

nar çiçeği : nâr-hû, setbûs, regs (bitki)

nar kabuğu : nâs-pâl

nara <Ar. na're : âvâze, şehl, jegâr, jegâre, jihâr

nardek <F. nārdenk : meh-puhte (içecek)

narlık (nar bahçesi) : nâr-kend

nasır <Ar. nāsūr : pîne

nasır eti : dejik (hst)

nasırlanma : şege, şûg (hst)

nasırlanmak : behrek, kerdû

nasırlık : şege, şeke (hst)

nasihat kabul eylemez : sitembe

nasip <Ar. naṣîb : âbiş-her, zûn, dâd, dâhim, dek

nasip-kısmet : ser-bahş

naz <F. nāz : delâl, şîve, ferhenc, genc, gencâr, gencâre, hâr, henc, hefenc, mûl, şikene

naz ve eda ile yürümek : hirâm

nazar <Ar. naž : jerf

nazar etmek : gûş-dâşten

nazik <F. nāzik : sebuk-likâ

nazik pilavı : dulmul (yemek)

ne güzel : âh, peh, heh heh, heş

ne hoş : peh

ne ile : memin, zeş (edat)
ne kutlu : nûşe
ne mutlu : nûşe
ne pek güzel : eh eh
ne pek iyi : eh eh
nebi <Ar. nebī : ferehşûr
nebk <Ar. nebḳ : zâl (bitki)
neferiye <Ar. neferriyye : engurde
nefes <Ar. nefs : dem, demâ, dûd, ´arûs
nefes tutma : hebe
nefesi tutulmuş : dem-girifte
nefir (boru) <Ar. nefīr : gâv-dum, şeypûr (müzik aleti)
nefret <Ar. nefret : âhû, tûrîden, âjîg, rem, rîg, şemîden, tûr
nefret etmek : tebl hûrden, tûlîden, fâtûrîden
neft yağı : neft
nehir <Ar. nehr : cû, zûg, nehîz, hâlî, dimâ
nem çekmek : nemîden
nem kokusu : nâh
nemlenmek : nemîden
nemnem : sîsember (bitki)
neni : nânû
nerede yakışır : der-kucâ mîhored
nergis <F. nergis : tîr (bitki)
nesne : bermûde, permûte
nesrin <F. nesrīn : teren (bitki)
neşe <Ar. neş‘e : rebûhe
neşter <F. neşter : derûş, kelek (alet)
neteriye : pîptek
netse : bâstâr u bîstîr (ark)
nevruz gecesi : firisnâf
nevruz otu : nûş-giyâ, mehâcim (bitki)
ney <F. nāy : gerv (müzik aleti)
nezle otu : enşâsâ (bitki)

nice : besâ

nice oldu : kû

nice yıllar : şutân

nigende (dikiş) <F. nigende : nigende

nigendelemek (iğnele batırmak) : âzeden, âzîden, âjenden, ezeden (ark)

nigendelenmiş (iğnelemiş) : âcende, ezide

nihayet <Ar. nihāyet : hânçe-rûşen kerden

nikah (başlık parası) <Ar.nikāġ: mihr

nilüfer çiceği : nîlûper, nîluper, pîlgûş, âftâb-perest , âb-rûd , abû, âftâb-perest, vertâc (bitki)

nimtene (kısa zırh) : şelîr (ark)

ninni : bengere

nisan yağmuru : jâle

nisarcılar çarşafı : fem

niş (diken) <F. nīş : dûzene

nişadır <Ar. nişādır : kâtîb, şehâr

nişan (im) <F. nişān : dâg, lek

nişanlamak : kusîl

nişanlı kız : nâm-zed

nişasta <F. nişeste : âmûlen

noksan <Ar. noḳsān : enfet

noksan bulmuş : kâste

nokta <Ar. noḳša : dîl, vukte, fend, hecek, pinde, reng

nolaydı : kâş

nöbet <Ar. nevbet : benâbe

nöker (kuma) : benc, emûsnî, vesnî (ark)

nuh peygamber : sâm

nukl çiçeği : dûrhulî

nur <Ar. nūr : fer, şîd, gedmin

nuri kuşu : murg-i zîrek-sâr, sâru, şâr, şârek (hyv)

nükteli söz : pehlû-dâr, herf-i pehlû-dâr

O

o denli **:** end, înend

o kadar **:** end, înend

o vakit **:** endî

o yüzden **:** birûn

o zaman **:** ândûn

oba (çadır) **:** girdek, bungâh, gird, târem

ocak (üzüm asması) **:** beyâre (ark)

ocak **:** bâr, tenûr-hâne, âlâve, kânûn, ciling

ocak çegirgesi **:** beht, gûzede, gûn-jede, sengem, zâne (hyv)

ocak deliği **:** birîn

od **:** âteş, berzîn

oda : berhûn, bîtâ, kâje, cây-ı bâş

odun : cîbâ, kelger, hîme

odun yığını : âme, emene

odunluk : be

oğlak : buzîçe, hîrek (hyv)

oğlan aşı : câvşîr, kemâşîr, gâv-şîr, gevâşîr (bitki)

oğlan aşı (kudret helvası) : terengebîn (yemek)

oğlan uşak : zâk u zîk

oğlan yatağı (döl yatağı) : bûn, zâkdân, perkâm, şesn, âbisten, tûn, bûgân , bûhmân , zehdân (ark)

oğmak : fesânîden

oğul : benmîn, vâd, bûht, ezm, lend, pûre, serek

oğul evladı : nebîse, kulûh-endâz, nevâde

oğul otu : hebek-i turuncânî, turuncân, kervân, kişnîc-i deştî, turengân, kizvân, ter-i gurbe (bitki)

oğul-kız evlad : nebîr , nebîre

oğulluk (üvey oğul) : pusender

oğuz (ahmak) : heyle, kâlûc, gûl

ok (çatal temreli) : feylek

ok : etbâ, tîr, tîc, kerkes (mcz)

ok kuburu : betkîş, şekâ, geybe

ok temreni : hâdi (alet)

ok yılanı : tîr

oklağu (oklava) : bîvâre (alet) (ark)

oklava : desverde, nîvâre , nugrûç, nefrûc (alet)

oklu büyük kirpi : duldul

okluk (kın) : şâşeng (alet)

okrama (at kişnemesi) : şembe (ark)

okşamak : nevâhten

okumak : kerînûniten, ferfer

ola : buvâ

ola ki : bûk, endîk, endî, bûk u meger

olaydı : endîk

oldu : jâle

oldu-gitti : şûd

olmak : gî

olmuş : jûlîde

olsun : buvâ

oluk : âb-hîz, silk, kâbûl, kâpûl, nâb, nîv, sur

oluklanmış : mâze, derd (hst)

olurum (olayım) : şem

omurga : puştmâze

omurga kemiği : mâze, zevre, mâzen

omuz : bâj, suft, dûş, hûbe, kîft, kûl, sift

ondan : ezîş

ondan kat : nezd (edat)

ondan ötürü : behrâ (edat)

ondan yan : nezd (edat)

ondan yok : ne (edat)

onlar : îşân

onu gibi : âzûn

onun için : behrâ (edat)

orak : câgsûk, dâs, sifâle, dâse, dehre, dester (alet)

orak böceği : zelle (hyv)

orak kuşı : bâlvâne(hyv)

orakçı : direv-ger

orman : bîşe, vîşe, gîşe, îşe, kunâm, tîmâs

ormanlık : gâb

orospu karı : şâd-hâr, câf , celep, celeb, cîh, şelf, jegâv, kumâse, râkâre, gedâ-gâzî

orta (vasat) : miyân, miyâne

orta : dil, ferhengâh, ferâ

ortak (arkadaş) : enbâz , behre-ber, berhor, tâş, hem-bâz, henbâz

ortak (kuma) : benâg, benc, nebâc, âmûsnî, emûsnî, enbâg, hûv , vesnî

oruç <F. rūze : muhr-dehân (mcz)

oruçlu : huşk-dehân, muh-dehânân (mcz)

osuruk otu : kejref(bitki)

ot : giyâ, giyâg (bitki)

ot biçmek : husûden

ot bitmek : rendîden, reng , rengîden

ot bitti : rust

ot koparmak : hev

ot yaprağı : tejavil, tejvâl, tervâl , tezvâl (bitki)

otağ : bârcân, bâr-gâh, pîçkem, beçkem, beşkem, kuhembâr

otak : hevârî

otlak : kunâm, tâbese, merc, pâde

otluk : âb-dân, pulufte, bermûz, giyeh, giyehâ, kiyâg

otsuz (yer) : leg, ber, dûh, deg, dekk u lek

oturak tahtası : dâhul, şeref

oturak yeri : şetmen

oturmak : nişânden, nişânisten, nişten

ova : gûr, tîmâ, curk, deşt, gurgân, kîl, teren, sâde

oyalandırma : berkem

oyalanıp kalmak : dârâ dârâ kerden

oyalanmak : bî-gâh, mûlîden, bâz-mân

oynak at : ergûn, kebk-i rakkâs (hyv)

oynamak (dans) : veşten

oynamak : bâzîden

oynatmak : engîhten

oyuk (bahçede korkuluk) : dâhul, dâhûl, hevâse, ufce, meters, tendîse, tuvîl, hûse (ark)

oyun : dest

oyun etme : lâve

oyun etmek : dâm-geşten, der cuvâl kerden, lâçiden (dym)

oyunbaz : hengâme-gîr, engâme

oyuncak : bâzîçe, tîtî

ozan : deh-merde-gûy, şâklûl, ferâh-dehen,

nâdân-i deh merd-gûy, nefes-derâz,
derâz-nefes (mcz)

Ö

öbürsü gün : mâkir

öç (rehin) : hesl (ark)

öç (iki kişi arasındaki şart) : cenâb (ark)

öd ağacı : dârbûy, encûc (bitki)

öd : zehre

ödemek : bitûht, tûzîden, dûhten, endûhten, guzârden, guzârîden, tûhten

ödünç : evâm

öfke : dîv, gujb, tîr, hulk-i âteşîn, hulum, renc, rîs, tâb, teft (mcz)

öfkelenmek : ser-i dest efşânden, tundîden, ber demîden,

bişûrîden, dendân-furû-burden, gerşîden, tîz-gerdîden, dendân-be-kâm-furû burden

öfkeli **:** dije, cûşîde-megz, hişmin, dek

ögsemek (özlemek) **:** tâs, teşne-ciger (ark)

öğendire (sığır sürecek) **:** gâv-seng, her-gevâz, gîbâre, gezâyîş, geyâze, gezâyiş, kivâje, kizâyiş, şengîne, hevâz (ark) (alet)

öğlen vakti **:** nîm-rûz

öğrenmiş **:** âmûhte

öğretmek **:** berhehten

öğülmüş (övülmüş) **:** sutûde

öğünmek **:** fukâ guşûden, nâyiden, gutrum, hârîden

öğüş (övme) **:** sitâyiş

öğüt (nasihat) **:** pend

öğüt vermek **:** pendîden, pîjûlîden

ök **:** bâj (ark)

ökçe (topuk) **:** pâşnâ

ökçe **:** bel, pil, besel

ökse <R. **:** bentûme, dibk (bitki)

ökçe ağacı (kıskı) **:** âgâze , egâze (alet)

öksürme **:** kûk

öksürmek **:** behfed, sikuncîden, hufîde, hufîden

öksürük **:** gîrâ, suruf , hufe, suruf (hst)

öksüz oğlan çiğdemi **:** ´akne, sûricân, lu'betân-i dîde (bitki)

öksüz oğlan urganı **:** elâtînî (bitki)

öküz **:** cevder, tûrâ, sihr, gû, gâv (hyv)

öküz boynuzu **:** seg, şeg

öküz dili **:** bûgulsun (bitki)

öküz gözü (üzüm) **:** gâv-çeşm (bitki)

öküz tezeği **:** tâbe

öküz yavrusu **:** ferîr (hyv)

öküz (kağnı ve arabaya koşulan): gâv-i gerdûn

ölçek **:** endâze, tegâr, gerî, kevîj, kîle, peymâne

ölçerme (kışkırtma) **:** âgâl, âgâliden (ark)

ölçerme **:** efjûl

ölçermek (kışkırtmak) **:** âş puhten, biyâgâlîden

ölçermek **:** ber âgâlîden, efjûlîden, bergelânîden, âgâriden, egâr, evjûlîden (ark)

ölçmek **:** endâze, sencîden

ölçü **:** bilinc, kâs, gerî, endâze

ölçülenmek (vurmağa çalışmak): keşîde

ölmek **:** cemîtûniten, ûndurden, ebrûniten, rebrûniten

ölmeyecek kadar yiyecek **:** tûşe

ölü **:** mehtûk

ölüm **:** merg

ömrün uzun olsun **:** ser-et sebz bâd

ömür ahir oldu **:** pûd âmed kefîz

ömür <Ar. ‘ömr **:** dâd

önden (peşin) **:** sebgâne

öndin (evvel, önce) **:** ked (ark)

öndül (peşin) **:** dest-i pes, hesl, cenâb, cenâg (ark)

öndün (ilk) : âvend , destârân, pîşâdest, rebûn (ark)

öne oturucu (ebe) **:** pîş-nişin (ark)

önegü (inatçı) **:** zekâre (ark.)

önegülük eylemek (inat etmek) **:** istehîden (ark)

öneği ağacı (destek) **:** pâdîr (alet)

önücülük **:** âhûyi

öpmek **:** bus

öpüp yalamak **:** mâç-û mûç

öpüş **:** bus, mâç

ör (kül) **:** hezîr (ark)

öreke **:** duklân

ören gülü **:** ercâlûn, siyâh-dârû, fâşra, fişâ, husrev-dârû, kerm-i deştî, ne-hoş , nehûş, sepitâk, sipîd-tâk (bitki)

ören pulu(taşı) **:** sitâre-i-zemin

ören yavşanı (pelin) **:** hutrek (bitki)

ören yavşanı **:** efsintîn (bitki)

örmek **:** tenîden, tenûden, tenûden, tede

örnek **:** destûr, nemûdâr,nemûne

örs **:** âhenîn-kursî, sînc, sende, gufç (alet)

örselemek **:** bebsûde

örselemiş **:** pejmân

örselenir : fersed

örselenmek **:** dâg şuden

örselenmiş **:** fersâyîde, fersûde

örtek (at giyisi) **:** kefçel-pûş, kefel-pûş (giysi)(ark)

örtmek **:** sâye-gusterden, der-peşm keşîden, tereng

örtülü (gizli) **:** zîr, bergese

örük (ip) **:** urk, erg

örülmüş sepet **:** nûyân

örümcek **:** dîv-pâ, zecâl, gunde, hedernek, kâtren, kelâş, kere-ten, meges-gir, târ-teng, cûlâh (hyv)

örümcek ağı **:** eber-kâkiyâ, tente, kelâş-hâne, kerdû, kerî, tefne , tefnî, lu'âb-i ankebut, tene, teneste, tente kertîne

öşür <Ar. 'uşr **:** bâc, hem-dâstânî, vâj

öte gece **:** perendvâr

öteki gün **:** esû

ötey gün **:** perîr, perî (ark)

ötlegü kuşu **:** perâzerân, zimunç, zimç (hyv)

ötleğen kuşu **:** sânenc, sârenc, sâreng (hyv)

övendire (değnek) **:** gurâz, guzâyiş (alet)

övmek **:** ist, sutûden, sitâ

övücü **:** istâ

öygen (akciğer) **:** nefes-âbâd, sel, şuş (ark)

öyke (gam) **:** zehr

öykünmek **:** ber âverde, nûs, hemânîden , henbânîden

öyle diyelim **:** sumuriş

öyle sanırsın : âreng
öyle sayalım : sumuriş
öylece : ândûn, îme, âzûn, hemânâ
öylecedir : âreng
öz (iç) : megzîne
özdek (ağacın bedeni) : berz (ark)
özenmek : berzîden, verz
özge : âhar
özlemek : teşne-ciger
özlü yapışkan balçık : dûsende
özü (kendisi zamir) : hed
özür <Ar. ‘uźr : uzr-i leng, pûziş
özür (bahane) eylemek : şikem-bende
özür arz etmek : ser- hârîden
özür dilemek : pûzîden

P

Pabuç<F. pā+pūş : lekâ, kefş
pabuççu : dijik, surger
pabuçluk : âher-i dest, sitân (alet)
pabuçluk (aşağı yer) : pâyân, pâyendân, âstân
paça <F. pāçe : pâçe (yemek)
paçalı (çulha çukuru) : pâçâl (ark)
paçavra <F. pāçāvre : evre
padişah <F. pād-şāh : hîdîv, kulâh-dârî, hudîş, dad-fermây, dâdistân, gîtîbân, gevher-i mulk, şâh (mcz)
padişah olmak : efser-şuden
paha biçilmiş (nesne) : erzîde

paha <F. bahā : ehş, erc

pahalı : girân

pahalılık : âteş, niyâz, gâz

pahallı (nesne) : eşnâ

pak <F. pāk : âvîje, gevher-i muhtar

pala <İt. : âb, burend, berend

palan <F. pālān : bâlâz

palamar <R. : bend

palamara : bene

palamut <R. : buzgunc (bitki)

palan atı : pâlâd, pelânî (hyv)

palanka (kale) <Mac. : huşû, dij, evrâ

palaz (çul-aba) : pelâs(ark)

paldum (kayış) <F. pāldum : pârdum

palesenk yağı : ekûyilâsemûn

pambul kurdu : kâgnû, kâvûne (hyv)

pamuk : birs, tût, ´atb, kerşef, kûr

pamuk ağacı : buşcîr (bitki)

pamuk atmak : felhemîden

pamuk çekirdeği : felhûd

pamuk kozalağı : gevzege

pamuk kozası : cevzege, gâl, kûve (bitki)

pamuk sepeti : bâvîn, sâvîn

pamuk yumağı : âgunde, pâgund, buncek

pamukluk ağacı : şung (bitki)

pamuktan çekirdeği ayırtlamak : feleh felhîden, felhûden, felhûde

pamuktan çekirdek çıkarmak : ferhemîden, fehmîde

pan <Fr. : kât, tenbûl (bitki)

pan yaprağı : tâmûl (bitki)

pan zehir : tiryâk-i pârsî, nûş , nûş-dârû, fadzehr, şifâ-dârû

panayır <R. : rûz-i bâzâr

pancar : selk, sutele (bitki)

bal : nûş

papa <İt. **:** pâb

papağan <Ar. babaġā **:** beygâ, tûtek (hyv)

papatya çiçeği **:** kevîl, ukhevân, bâbune ,ekhevân, kâfûrî, hâmâmilîn (bitki)

papaz <R. **:** keşîş, râhib

papuç gönü (derisi) **:** hem-leht

para <F. pāre **:** sâre

paralamak **:** heşânîden, kejârîden, hirke sâhten

parça <F. pārçe **:** pâre

parça purça **:** lek û pek, lûş, hurde murde

parelemek **:** gerş

parıldamak **:** tâbîden

parlayıcı **:** geşesb

parmak **:** enguşt, uştû, evçutpemun, setel

parmak şekeri **:** pânîz (yemek)

parmak üzümü **:** engûr-i zeytûnî, enguşt-i ‘erûs (bitki)

parmaklık **:** gelbeken, gelbekîn

pas (elbisede olan) **:** gurs

pas **:** âjîh, zeng, şuh, şûg

paslı **:** zegâr, fejâken, şûh-gîn

pastırma **:** kedîd, nemek-sûd (yemek)

paşmakçı kurdu **:** kâgnû (hyv)

patlıcan <F. bādincān **:** bâdingân, vegd, eneb, heysel, kehlem, kehberek (bitki)

patlıcan kavurması **:** tebâhce (yemek)

patlıcan kebabı **:** tebâhe (yemek)

patlıcan kızartması **:** tebâhce (yemek)

patlıcan silkmesi **:** muhellâ (yemek)

patlıcani (erik) <F. bādincānī **:** huluv-gurde (bitki)

pay **:** behre

pazar <F. bāzār **:** şûk, vâcâr

pazarlık **:** pesâdest

pazı <F. bāzū **:** guşâk (vüc.bölümü)

pazı **:** selk (bitki)

pazı : sutele, şâh

pazlamaç : bihnâne (yemek)

peçe <İt. : helke-i dâm, eyâse, şeb-pûş (bitki)

peder <F. peder : dij, eb

pehlivan <F. pehlevān : neberde, bîverd, gevâncî

pek (katı) : turs, seht

pek balçık : dus

pek çok : seht

pek iyi : heh heh

pek yüzlü (kimse) : nerm-çeşm

pek yüzlülük : pîşânî

peklik (sertlik) : rustî, jihâr

pekmez : gûdâp, meh-puhte, kûdâb, kûşâb (yemek)

peksimet <R. : kek, beksîmât (yemek)

peleğen : berencmişk (bitki)

peleng (tutuk konuşan) <F. peleng: temende

pelesenk ağacı : ses ‘and (bitki)

pelesenk yağı : belesân, revgen-i mısrî

pelin <R. : hutrek, mestâr, kuşûs-i rumî (bitki)

pelit eğreltisi : derûbitâris (bitki)

pelseng ağacı : kûrsâ (bitki)

pelte <F. pālide : girân-cân (yemek)

peltek : gungelec, leclâc, hâkre

pembe <F. penbe : birs, kûr, kerşef

penbe (pamuk) <F. penbe : tût

penbe <F. penbe : ´atb

pencere <F. pencere : rûşendân

pepeyi (kekeme) : geçe, tâtâ, telende , temende (ark.)

per pelidi : hâmâderyûs (bitki)

perçem <F. perçem : buş, kâkul, kevîle, kûyele, kubele, kûpele

perde <F. perde : bâr, sâre, bâsâm, culeyl, kile, perde

perde duvarı : nerâ, terâ

pergel <F. pergāl : fercâr (alet)

perger (pergel) : pergâr

perişan <F. perīşān : biprî şid, tekil, bişpûl, dânedân, efjûl, fijûlîden, firîş, hâk-sâr, istûh, pergende, şeger-beger,

perişan etmek : efjûlîden, perîşîden

perişan eylemek : dâne kerden, evjûlîden

perişan olmak : girâşîden, şûlîden, keşeften, peşm şuden, şemîden

perişan olmuş : jûlîde

perişanlık : şevîst, şiftegî

pervasız : biyâh

pervendeli (emzikli tas) : cergâtû (ark)

peşgir (havlu) <F. pīş-gīr : hân-pâye

peşin (nakit) <F. pīşīn : rebûn, pîşâdest, sebgâne, ârmûn, remûn, ermûn

peşkire (deri sofra) : kendûre

petek (saklama kabı) : tâpû, hunbe, kender, kenûr, pâtû (alet) (ark)

petü (koyun kürkü) : regze (giysi) (ark)

peygamber <F. peyġam-ber : firistâde, ferehşûr, vehşûr, vuhşûr

peygamber arpası : terâgîs (bitki)

peygamber çiçeği : semen (bitki)

peygamber dikeni : beşuyke-i İbrahim, kersane (bitki)

peygamber düğmesi : entile-i sevdâ (bitki)

peygamber kuşu : dumsîce, terend, kerkemâ, kepâk, ter (hyv)

peynir <F. penīr : şime (yemek)

peynir şekeri : fânîd, ka'b-ı gazel, ka'bu'l-gazel, ruste (yemek)

peyke (sedir) : sekû (ark)

pezevenk <F. pīş-āheng : kert, kevâde, fedreng (mcz)

pınar (küçük) : hânîçe

pırankı otu (menzil oku) : pertâb, zuc

pırasa <R. : gendenâ, zubûde, kâl, kâlûh, kevâr, zebûde (bitki)

pıtırak dikeni : (bitki)

pırlagaç (topaç) : bâd-efrâh, bâd-fer (oyuncak) (ark)

pırlak (tuzak-hayvan) : pây-dâm, pâdâm, hurûhe (hyv) (ark)

pırpır : bâd-efrâh, bâd-fer (ark)

pıtırak dikeni : duze, echere, edhicâ (bitki)

pıtrak diken (dikenlik) **:** segek

piç <F. pīç **:** heştûk, heşûk, huşûk

piçe (pürçek) <F. pīçe **:** kesme

pide <R. **:** bihnâre, meyde (yemek)

piliç kafesi **:** serâçe

pineci (ayakkabıcı) **:** leht-düz (meslek)

pinekleme **:** pînekî

pineklemek **:** nâvîden

pinekod (fırın sopası) **:** refîde (ark)

pirinç <F. pirinc **:** bâr, perenc, bic, erz (bitki)

pirinç çeltiği **:** riz

pirinç çorbası **:** betâ (yemek)

pirinç yeri **:** şâlîh

pirinçlik **:** birincâr, gurincâr

pirpirim **:** belbem, ferfe, ferfehen (bitki)

pis **:** peleşt

pisi (tırnak hst) **:** mîstî (hst) (ark)

pisik(kedi) **:** puşik(hyv)

pişirmek **:** puht

pişkes (hediye) <F. pīş-keş **:** dest-âvîz

pişkil (keçi pisliği) **:** puçuşk (ark)

pişman <F. peşīmān **:** dest-zen, peşîm

pişman olmak **:** dest-ber-dehân burden, dest-be-dendân kenden, peşîm şuden, enguşt-gezîden, ermânîden

pişmani helva **:** kubeytâ, peşmek (yemek)

pişmaniye<F.+Ar. peşimān+iyye: şekerîne (yemek)

pişmanlık **:** ârmide, irmân

pişmek **:** puht, neshâniten

pişmiş **:** kevâje (yemek)

pişrev oku **:** zuc

piyaz <F. piyāz **:** âb-kâme

poğaça <İt. **:** engiştvâ, revgenîne, sikâr (yemek)

poliçe <İt. **:** sefte

polise <İt. : sefte

por (kıraç toprak) : şec

porsuk : şelûn (hyv)

portakal <Fr. : bekrâyî, utruc (bitki)

posa : dârâ, kusbe, degel, kezbe

post <F. post : celtâ

postal <F. postgāl : keşkele, pâleng (giysi)

pota (hedef tahtası) <F. būte : burcâs, nemûk, tukûk, âmâc, irem, nîşân, defek, defek, telûk , temûk

potuk (tavşan yavrusu) : her-gûşek (hyv) (ark)

potur : vâdîc (giysi)

poyraz : bâd-ı berîn ,kes-i dâl, bâd-ı sebâ

pöç (insanda oturak yeri) : cufte, eger, âger, âler, uste (ark)

pösteki (yaka) : girîbânî, tenûre (giysi) (ark)

publa döşek (döşek) : bûb (halk söyleyişi)

puğu (baykuş) : bûm, kelîk, cugd, âkû, puş, kûf, pezeşk, ûkû (ark) (hyv)

puğur (döl devesi) : reng (ark)

pulat (çelik) <F. pūlād : senî

pulat (kırat) <F. pūlād : kîk (hyv)

purçalık : tereher (bitki)

pusmak : tenbîden

pusu yeri : gûşâne, nehîr-gâh ,nehîz-gâh, kemîn

pusulanmak : tenbîden, tepîden

pusuya girmek : tepîden

puşt <F. puşt : puşt(argo)

puştluk : hîzî

put <F. büt : fug, şele, îbek, jûn

puthane <F. büt-ĥāne : dijhunt geng, geng-i dijhirec, geng-i dijhûht, dizherc

pürçek (kıvırcık saç) : gurs, şifşe, pîçe, punce

püre <Fr. : keneştû, kenşû

püskül : dunbûka, rîşe, menelege, peş

R

raf <Ar. rāf : ref

rafadan yumurta : kuvâze

rağbet <F. raġbet : girây

rağbet kılmak : girâyîden

rahat <Ar. rāġat : âsânî, dene, enûşe, evreng, firâg, hâl, hir, lem, muşû-u hemîr, râm,râmiş,râmişt, rustî, şâdî, tezf, gird-rân (mcz)

rahat bulmuş : hâle

rahat eylemek : reks-i pehlû

rahat olmak : âj

rahim <Ar. raġīm : şesn

raks etmek : pâ kûften, ser-i dest efşânden

rasathane <Ar.+F. raŝad-ĥāne : resed-gâh
rastık taşı : râsuht, rûsentec
razı olmak : ebrû zeden, pezîruft-kâr
reçel <F. riçāl : lîçâr, rîçâl
reçine <İt. : kîl, rehîne
rehber <F. reh-ber : bedreke, kerkuz, kelâvuz, kelevuz
rehin <Ar. rehn : girevgân, nevâ
rehin olmak : der-miyân bûden
reis <Ar. reīs : nâ-hudâ
rencide olmak : dâg şuden
rençber <F. renc-ber : muzd-ber
rende <F. rende : muşt-rend, rend, muşt-vâre (alet)
renk (hile) <F. reng : hîle
renk <F. reng : âzerd, vîn, dîz, gûn, guvâş, hâle, hest, levn, râz, reng, rez, vâm, veprîş
renk vermek : âzeden, ezeden
revani <F. revânî : kâçî(yemek)
reze (kapıhalkası) <Ar. rezze : reze
rezene <F. rāziyāne : bâd-tohm, vâdyân, şimâr, râziyâm (bitki)
rıza göstermek : pizruft
rızık <Ar. rızķ : âbiş-her, rustî, dâhim
rikap ağaları (sultanın önünde yürüyen asker) : rîkâb-dâr (ark)
rişte illeti : nârû, rişte (hst)
ruh <Ar. rūĥ : du gûher, hâce, hûles, reng
ruka (yama) <Ar. rıķ‘a : derpîn
rukiye : siperek (söyleyiş) (hst)
rûşenâ taşı : erşed, seng-i rûşenâyî
rutubetli : âb-dâr
rüstem ağacı : erestû (bitki)
rüşvet <Ar. rüşvet : bedkend, sâre, ferehç, pâre
rütbe <Ar. rütbe : şipl
rüya <Ar. rüyā : gûşâsb

rüzgar (zaman) <F. rüzgār **:** dehr-i kâse-gerdân, eblek-i çerh, mesned-i cem, herîf-i gelû-gîr (mcz)

S

sa'ter <Ar. sa'ter **:** kâkûtî (bitki)

saat <Ar. sā'at **:** direng

sabah yeri ağarmak **:** demîden

saban demiri **:** âhen-cuft , âhen-gâv, usturiş, âmâc, eymend, eymer, gâv-âhen, hîş, neh, sikke, supâr (alet)

saban eneği **:** rîhîz, zencîr (alet)

saban oku **:** rîhîz, kulbe, hîş, sibenc, ser-âmâc (alet)

sabır <Ar. ŝabr **:** şikîb, şikîft

sabır darısı **:** teber-zed (bitki)

sabır eylemek **:** şikîbâyîden, şikîbîden, ten zeden

sabırlı olmak **:** şikîbâî

sabırlılık **:** şikîbâî

sabun <Ar. ŝābūn **:** berhûh

saç (tava) **:** tâbe

saç **:** gîs

saç bölükleri : şâh-i gîsû

saçak (sundurma) : nigûl, mengele, rîşe, pîçe

saçaklı hırka : gevel

saçı kıbrız (yeşil-sarı renk) : zâg

saçı : bîşâr, şâbaş, pervâz, rîhtenî (ark)

saçık : iftâl, târmâr

saçılmak : iftâlîden

saçılmış : işpîhte, şehrîde

saçlı : gîsû-dâr

saçma sapan söz : leklek, şeger-beger, kelpetre, tâmât, herâfât, turrehât

saçmak : birîş, berâş, dâne kerden, evşân, feşâr, fişân, işpûhten, pâçîden, pâçân, perâşîden, perîşîden, şipîhten, şipûhten

sadak (bileğin yan tarafı) : kemân-i cûle (ark)

sadak (ok torbası) : nîm-ling

sadaka <Ar. ŝadaḳa : belâdur, ârâziş

sade <F. sāde : leg,lek

sadık (kimse) <Ar. ŝādıḳ : hâk-gûy

sadi (maymun cinsi) : sembâlû (hyv)

saf (sade) <Ar. ŝāf : nuşu, rest, deh, rede, rek

saf (tabur) <Ar. ŝaff : pere

saf <Ar. ŝāf : âvîje, pâz, evîje, leg, lek, nûkre-i hâm

saf etmek : pâlâden

saf eylemek : fâlûden

saf olmak : penbe şuden

safra <Ar. ŝafrā : lev

safralık (kahvaltı) : nehâre

sagıl (sığır öküzü) : gevâre (ark)

sağ : ferbûd

sağ el : dest-i râst

sağ ol : dîzî (ünlem)

sağanak yağmur : şirân

sağdıç : şeh-bâle

sağır : âkende-gûş, sîmâb, girân-gûş, kâlîv, ker

sağır (asam) : kelyâve

sağır adam : kund-gûş

sağır gözü : bâbune-i gav, ehdâkul-merza (bitki)

sağır olmak : gûş-uftâden

sağırlık : kerî, şevâ'î

sağlam : ferbûd

sağlık : bedrûd

sağlık-esenlik : pedrûd

sağmal : dûşâ (hyv)

sağmal deve : sitâg (hyv)

sağnaklı yağmur : dîm, hemîne

sağrak (kadeh) : segrâk (ark)

sağrı (hayvanda kaba et) : cufte, ferehç, ist, âger, âler, kefel, kimuht, sitâg, suc, sunc, sunc, segrî , hev, eger, genc, surûn, cufte, perehc, şenc, uste, lember, şinc (ark)

sahip <Ar. ŝāġib : gîn, hend, hudâvend, şâh, reng

sahra <Ar. ŝaġrā : curk, tîr, deşt, gevîr, kîl, sâd

sahte <F. sāĥte : hîbyer

sak (sarılık))<Ar.sāķ : sûgel, sîlek, sipk (ekin hst.)

sak vurmak (ekin hst.) : cezven (ark)

saka kuşu : dâgser, serîhe (hyv)

sakal : riş , rîş

sakal otu : termus (bitki)

sakan kur : veril-mâhî (hyv) (ark)

sakar (aşkar atı) : cemzîver

sakat <Ar. saķaš : âfkâne, efgâne, âp-kâne

sakat (beze) et : gebeb, gebgeb

sakduş (sağdıç) : şâh-bâlâ, şeh-bâle (ark)

sakı : âb-kâr (hyv)

sakınma : bâk

sakınmak : bân-zeden, şikûhîden, pehlû-kerden, perhîz,

sehisten, şemîden, zinhâr

sakırga (büyük kene) **:** gâvek, uştur-hâr, nâred, kene (hyv)

sakız **:** ilk, sekiz, erâh, helâl, kiyâ, kiye, mestenci, remâs

sakız dikeni **:** edâdâ, işhîs, hâmâlâvun lûfes (bitki)

sakız gülü **:** semen (bitki)

sakız özü **:** işkîl-i çeşm, hefce (bitki)

sakız temrenti **:** bînâset (bitki-zamk)

sakızlık ağacı **:** venjed (bitki)

saki <Ar. sāḳī **:** kebkân-i bezm

sakin olmak : âremîde
sakla at : dih u dâr
saklamak : bân-zeden, girift, âbeşten, dâr, dâriş, deb, ebişten
saklayıcı : nigeh-dâr
saksağan : şîşek (hyv)
saksağan (kuşu) : kesek, keşk, keşkerek, şuk, ´ ak ’ak, ´akek, ´akket, gulbe, kâlince, kelâzâre, kelâjâre, kelce, kerâk, kerkenek, kelâj (hyv)
saksı güzeli (çiçek) : huceste, kahed-i Meryem, siperem, kûtûlîdûn (bitki)
saksı : beştuk, kundûle, kuvâre
sal (üzüm teknesi) : nespâr
sal : sel
salak (silah) : sârih (ark)
salamura <İt. : sehnât (bitki)
salata <İt. : entûniyâ, kâsenî (bitki)
saldırıcı : ârugde, şerze, şîr-i şerze
saldırmak : demîden
salep <Ar. saġleb : sâteryûn, ma’d (bitki)
salı (gün) : nâfe-i hefte
salık (haber) : peyâm
salına salına yürümek : den
salıncak : bânûc, gâze, bâz-pîç
salıncak boncuğu : bâz-pîç
salındırmak : hişten
salını salını yürüyen : câlişger
salınma : nâverd
salınmak : fîrîden, pervîz, gurâzîden, herreşte, herşîn, hîrâm, hîrâmîden, kirâz, kirâzân, lencîden, meçîden, nâvîden, ûriyâ, pehs, rence, teft
salınmak-bulanmak : eviş beviş
salıvermek : berdâden, şebgûnten, furû-hilîden, hîlîden, mânîden, guzârden, hişten

salkım : gurbe bîd, gûşa, şenlek, şevhet (bitki)

salkım küpe : vergûşî (takı)

salkım söğüt : bîd-i teberî, renf (bitki)

salma aşı : buğra (yemek)

salmak : girâyîden

salpuk (uyuşuk) : şîşele (ark)

saltanat <Ar. salšanat : şâhî, kulâh-dârî

salya : gilîz, tuh, tîne

salyar (salya) : hevîy, heyû, berfâb, hîm (mcz) (ark)

samam (sağırlık) : şevâ'î (ark)

saman çuvalı : gîşe

saman uğrusı (saman yolu) : Kehkeşân, pâlâheng, derre-i âsmân, kâhkeşân, râh-ı kâhkeşân, tinîn-i felek (ark)

saman : kâh, tebnâ, keh, pâd, sân

samanlık : tuvâre

samsa (şapka) : sembûse (giysi) (ark)

samur : kîş (hyv)

sana : tu-râ (zamir)

sanat <Ar. ŝan'at : dest

sancak (altın iğne) : ser-hâre (ark)

sancak (alem) : Sitâre, direfş, sencûk, ehter, hâl, mencûk, nîze

sancak beyi : sencek

sancak dikeni : işkîl-i çeşm (bitki)

sancak tepesi : ejder, ejderhâ

sancı : hele

sancı (karındaki) : kenâk (hst)

sançılamak (batmak) : helîden (ark)

sançlama : şehen

sançmak (saplamak) : bitûht, tûhten, şehâlîden, şehâyîden, şehen, dersupûz, efşâr, âzeden (ark)

sandal <R. : sendel , sendele, vâlâ

sandaluz <F. senderūs : senderûs (bitki-zamk)

sandalye <Ar. ŝandaliyye : sendelî

sandarus <F. senderūs : senderûs (bitki-zamk)

sandık <Ar. ŝandūḳ : tebengû

sandık bendi : teref

sanı (düşünce) : iskâliş, pindâr

sanırsın ki : hemânâ

sanki (şaşkın) : sîb (ark)

sanmak(zannetmek) : engârîden,engaşten, engâr, sigâlîden, gumânned, pindâ

santranç oyunu : âvend

sap : destîne

sapan : dest-seng

sapan : belhem, pelhem, felâhen, felehmân, destâseng, kelâseng, kelmâseng, keşkencîr, kulûh-endâz (alet)

sapan kulpu : niyâm

sapan kayası : minceh

sapan oku : niyâm

sapan taşı : milçeh, muştâ-seng

sapır sapır dökülen su : efşâr

sapsadırma (et kurusu) : kâk(yemek)

sapus (kepek) : fehrere (ark)

sara <Ar. ŝar'a : neydulân (hst)

saray <F. serāy : evbâr, serî

saraydar <F. serāy-dār : serâdâr

sarbun (saklama kabı) : tâpû, hunbe (ark)

sargı tahtası : cebîre

sarhoşluk : neşve la'l-i kebâyî (mcz.)

sarı : serâvend

sarı ağaç : vezîr, zereng (bitki)

sarı boya : melmâz

sarı diken : ceblâheng (bitki)

sarı gelincik çiçeği : eşyâf-ı mâmîsâ, ergâmûnî, mâmîsâ (bitki)

sarı karınca : hâvul (hyv)

sarı katran : rehîne (bitki-zamk)
sarı kebe : herkûf, cegne (hyv) (ark)
sarı kükürt : ´arûs
sarı papatya : behâr (bitki)
sarı pelin : efîlûn (bitki)
sarı sütleğen : lâgiye (bitki)
sarı tüy (kuş yavrusu) : sîh-per
sarı yavşan : efîlûn (bitki)
sarı yonca : ezverd, tirîbule, hendekûkî (bustani) (bitki)
sarıca erik : gurde-âlû (bitki)
sarık : burûne, şâre, şâşûle, destâ, destâr, dezek, izâr
sarık ucu : peş
sarıl : besel (emir)
sarılık : jenge, zerîr, kâhe, kâher, sîk (hst)
sarılık otu : mâmîsâ (bitki)
sarılık taşı : seng-i piristûk
sarılmak : âvîşen, tekrûniten, beşelîden, dest-âvîz
sarılmış : geşt ber geşt
sarımsak : tiryâk-ı rûstâyî, tûmâ (bitki)
sarkık : âkîş, âvengân
sarkık dudaklı : fuc
sarkık meme : şuş
sarkıtmak : hişten
sarkmış olmak : endervâyî
sarma (güreş terimi) : sâbûd, sirind
sarmak : der-neved nihâden, tekrûniten
sarmaşık : ercâlûn, sirind, geşt ber geşt, kîsûs, kusûs, lûk, liblâb, nûh, (bitki)

sarmaşık otu : bidisgân, ´aşıke, bûyçe, celbûb, elâtînî, fejgend, ergek,ergiç, fergend, fergende, gesâk, heliblâb,

herşe, pence, persiyân, pevîçe, pîçek, sen, seyân, tûyec, vâcîd, hev , nevbîh,neviç (bitki)

sarmaya getirdi (güreş terimi) : sâbûd

sarp : duşvâr

sarp yol : terfenc

sarpon (ambar) : kânûr (ark)

sarpun (petek, kovan) : kender, kendû, kenûr, kundû, pâtû (alet) (ark)

sarraf <Ar. ŝarrāf : direm-guzîn

sarsar <Ar. ŝarŝar : cervâsek, zencere, zîz (hyv)

sarsmak : şibânîden

saru kuşu : murg-i zîrek-sâr, muş-dem (hyv)

sarvan (deveci) <F. sār-bān : sârbân , sârvân

satan (atın iki ayağı arası) : ferc (ark)

satıcı : firûhtâr

satılmış : firûhte

satın alınmış : herîde

satmak : mevzdûniten

satranç <Ar. şašranc : şetreng

savad (siyah su) <Ar. sevād : gezf (alet)

savaş : âfend, tûl, kâr, kârzâr, perhâş, rezm, ceng

savaşmak : everdîden

savışmak : guzârden, serfe burden

savma<Ar. savāmi : gâz,gâze

savrak (palavracı kimse) : bâdperrân

savula savul : berdâ berd

savulmak : berdîden

savurmak : ber demîden, perâşîden

savuşma : rûs

savuşmak : guzeşten, reviş, ûriyâ

say ki : sumuriş

saygısızlık : nâ-sigâlîde

sayha (haykırma) <Ar. ŝayġa : bân, bâng (ark)

sayı : âvâr, tây, imâre, mer, şumâr

saymak : âsâre, meviytûniten

sayrı (hasta) : bîmâr, heste (ark)

sayvan <Ar. ŝayvān : fâje

saz <F. sāz : nevâ

saz çalmak : nevâthen, perdâhten

saz kirişi : rûd

saz teli : ebrîşum, rûd, şest

sazak : herîr

sazlık : gâb, gîşe

sebep <Ar. sebeb : engîze, rû, keyûd

seberge <F.+ berg : kurt (bitki)

sebze <F. sebze : cugerd, uştû,uştvâ (bitki)

sebzek (arı kuşu) : kerbe (hyv)

sebzezar <F. sebze-zār : eleng

seccade <Ar. seccāde : teslîh

secde eylemek : dâne çîden

seçilmiş : bih-guzîn

seçmek : be-çeşm kerden, ser-gele nihâden, guzîden

sed <Ar. sedd : dâhûl

seda <Ar. ŝadā : şelîh

sedef otu : peygen, sudâb, şesn, feycen (bitki)

sedir <Ar. sedīr : pâhere, simnâr

sefer etmek : dâmen der-efşânden, nân nâmîder embân nihâden, tûşe-ber-dâşten

seferden gelmek : pây tâbe guşâden

seğirdeşmek (koşuşmak) : devâdev

seğirdim etmek (akın etmek) : tûzîden (ark)

seğirdim salmak (akın etmek) : turk-tâzî, tegtâz(dym) (ark)

seğirtmek (koşmak) : tegtâz , tekîden

seğirmek : cesten

seğirterek (koşarak) : tâziyân

seğirtici (koşucu) : tekâver, pûyâ, dene-girifte

seğirtmek (koşmak) : tâz, teg, vezege, denîden, devîden (ark)

seher (ok temreni çeşidi) **:** bîlek

sekerek yürümek **:** hîzîden

seki (sedir) **:** sekû, âjiyane, dekke (ark)

sekir ağacı **:** ‘useb (ark)

sekirden (pöç-uca) **:** cufte

seksek ağacı **:** âzâd-direht, tâh (bitki)

seksek kuşu **:** du birâderân, zemçek, zemc (hyv)

sel suyu **:** fer, lûr, kevre, tûcebe

sel uğrağı (yer) **:** tekâb, bâz

selbür (kar ayakkabası) **:** pâçîle (giysi)(ark)

sele <Ar. selle **:** bervende, helîv

seliha kaya **:** uştur-giyâ (bitki)

selmen ağacı **:** neverd neverden (alet)

selvi <F. serv **:** serv (bitki)

selvi ağacı **:** zâd-serv (bitki)

seme (bunamış) **:** hirif, şîb, peth, âsmend, dervâ, ginc, helâve, hîre, sîme-sâr,

semen (yağ) <Ar. semen **:** revgen, sumen

semender kuşu **:** âteş-efrûz, âzer-gûn, âzer-şep, âzer-şîn, sâmender, esmender (hyv)

semer <R. **:** ber

semin (şişman) <Ar. semīn **:** âkîn, behâ-gir, beşyûn

semiz (nesne) **:** fehrîz

semiz **:** beşbeyûn, kebd, ferbî, beşyûn

semiz kabak **:** fâşra kökü, husrev-dârû kökü, kerm-i deştî (bitki)

semiz kuyruk **:** behte

semiz otu tohumu **:** dendân-sâ, tûrek, kilkenek (bitki)

semiz otu **:** behîle, zerîrâ, belbem, bîhîle, ferfe, ferfehen, hetefrec, hurfe, kef, kînâ, perpehen, veşfeng, giyâh-i nemnâk, bûhel (bitki)

semizlik otu **:** bûzîdân, şîrzâ, kehîle, kesîlâ (bitki**)**

semizlik tohumu : nukul-i hâce, tuhmugân (bitki)

sen (zamir) : et

sendek (civa) : sîmâb (ark)

senden gayrı yok : tustî

sendin : tustî

sene <Ar. sene : sâl

senet <Ar. sened : âvend

senet ağacı : hernûb mısrî (bitki)

sengin (ağır) : mehîst

seni : tu-râ (zamir)

sensin : tustî

sent ağacı : kâkiyâ, kert, kerdû, selme (bitki)

sepet <F. seped : bervende, tebengû, helîv, selle, hilîvî, sevend

sepinti (yağmur) : irkâk, reş , reşâşe

serap <Ar. serāb : gevîr, gûrâb

serber (yük konulan) : ser-bârî (ark)

serçe : bincişk, cûkek, bicişk (hyv)

serçe kuşu : guncişk, venec, kuşkûfe, mertekû, murgû (hyv)

serçe parmak : kâblic, kilik, kilîk, kâlûc

seren : dûl

serin : sipîd-berg, sirun (bitki)

serir (taht) <Ar. serīr : gûpâl

serkele : ‘ usâb, sehiyûs, fâgüş (bitki)

sermaye <F. ser-māye : sûziyân

serpene (destek dalı) : bezge

serpenek (tugulga eteği) : ser-pâyân (ark)

serpmek : evşân, şipîhten, fişân

sersem (kişi) <F. ser-sām : kelle-huşk

sersem <F. ser-sām : kâlîv, sâm (hst) (ark)

sersemlik : şiftegî

serve : erz (bitki)

servet <Ar. śervet : dene, pâd, dest- res

ses < : becest, gâze, behest, evâ, ezmel, gezeh, setel,

şelîh, şene, telâc , telânec, tûfîden, zâk u zîk

seslice öpmek : bûse şikesten

set <Ar. sedd : âjiyane, dekke

sevbe <Ar. śevb : kemlî, lâyînî (giysi) (ark)

sevgi : şumâr

sevgi otu : mihr-gigâ, mihr- giyâh (bitki)

sevin : şâbaş (emir)

sevinç : enûşa, şâ, firâg, hirâm

sevinen : şâdân

sevinerek : şâdân

sevinme : şâ

seviyesiz (kimse) : firû-mâye

seyek (kırık-çıkık tahtası) : heste-bend (ark)

seyfi (kızıl kuş) : heşîn, kerâ sunkur (hyv)

seyir <Ar. seyr : gûş

sıcak : ved

sıçan : bibr, murz, bid, merze, mûş (hyv)

sıçan kulağı : merzen-gûş, bârbûs, enâgulus (bitki)

sıçan otu : dîg-ber-dîg, şuk, hâkûl, herfekân, merg-i mûş , (bitki)

sıçrağan at : kebk-i rakkâs (hyv)

sıçrama : sîs

sıçramak : âliz, cîsten, bezîden, cetsen, denîden, ençehten, fegend, gumbedî, hem, hîz, hunbîden, menceki, tereng, tundbûr, tundyûr, vezege

sıçrayan hayvan : âlîzende

sıçrayıcı : guşb, tund, şep, hîzende

sıfat <Ar. ŝıfat : guvâş, kuvâs

sığ : sinâr

sığ yer (denizde) : senâr

sığın : gâvid , gâvû, mâr-hâr, gevez, gevezn (hyv) (ark)

sığınacak yer : endehs-vâre, sâme

sığınmak : endehsîden

sığır : derâz-dunbâl, tûrâ, gâv (hyv)

sığır ağılı : gev-bâre

sığır avazı : cenc

sığır boynuzu : şunug

sığır böğürmesi : huvâr

sığır çobanı : gûbân, guvâlîden

sığır dili (şirvan) : humhum (bitki)

sığır dili : gâv-zebân (bitki)

sığır dili tohumu : şifterek (bitki)

sığır göbeği : jegâre

sığır gözü (çiçeği) : gâv-çeşm, kâfûrî, kerâs, kûbel, dîde-i gâh, behâr, mîş-behâr, ´arâr, âzer-yûn, birindgâm, ferbâniyûn (bitki)

sığır hörgücü : kûhân-i sevr

sığır kuyruğu : bûsîr, lâgiye (bitki)

sığır kuzu kulağı : eksûlâyâtûn (bitki)

sığır mantarı : cevz-i gendum, gil-gendum, gevz- gendum (bitki)

sığır otu : ceblâheng (bitki)

sığır ödü : ceblâheng, gâvîzen (bitki)

sığır papatyası : ´arâr, kerâs, birindgâm, behâr, ferbâniyûn, kâfûrî (bitki)

sığır sürüsü : gâbâre, gev-vâre, gâvâre, gevâre, gev - bâre

sığır tezeği : pâvçek, tâpâl

sığırcık kuşu : seyâser, şârek, kâvînek, sârec, sârek, sârî, sâser, sûbdî, sûrân, sâr (hyv)

sığırtmaç (sığır çobanı) : gûbân, guvâl, pâdebân

sığmak : guncîden

sık : henguft

sık ağaçlık : bek

sık gözlü kalbur : germe-bîz

sık sakal : belme, bulme

sıkıcı : efşure-ger (sıkma işini yapan)

sıkılıcı : furûtende

sıkılmak : tîc, turuncîden

sıkıntı : befm, pâs, belbele, efşure, endûh, kurm

sıkıntılı : teng

sıkıntısız (kimse) : gûşade-dil

sıkıştırılmak : tîc

sıkıştırmak : dendân-kerden, tencîden

sıkmak : betenc, terencîden, efşurden, feşâr, feşârden, firû-mâlîden, şipîlîden, tencîden

sıla <Ar. ṣıla : nevdârânî

sınamak : ârdîn, reven, âzmûn, ervend, ervîn

sınır : der-bend

sıpa : kurre, tâvek (hyv)

sığır danası : tâvek (hyv)

sıpgın (zıpkın) : dijahenc (alet)

sıpkın (zıpgın) : deleng

sır (kase içine sürülür) : kâç

sıra (sıra asker) : neh

sıra : deh, rest, rede, rek

sıra raksı (dans) : dest-bend, pence, penze

sırat köprüsü : henbûr, hunîver, hunpûr, heynever, cîne-ver cenîver

sırat <Ar. ṣırāš : feka

sıraverdi (dizilmiş) : hâr (ark)

sırça : âb-ı beste, âb-ı fusure, âb-ı huşk, âb-ı muncemid, mînâ (mcz)

sırça suyu (köpük) : meshukûniyâ, kef-i âbgîne

sırdaş : hem-râz

sırı (teyel) : kele (ark)

sırım (deri tasma) : sîrum

sırıtmak : dendân-numây

sırtarıcı (saldırıcı) : şerze (ark)

sıva : erze

sıvacı : endâ, erze, endâyiş-ger

sıvak (kireç) : endûd (ark)
sıvamak : endûden
sıvaşmak : dûsîden
sıvık balçık : endûd, helâb
sıvışmak : fireh, guzârîden
sıyırgı (kar küreği) : pârû
sıyırmak : rendîden
sıyrınmak : dûsîden, hîzîden
-sız (eki) : ebî
sızdırmak : şiften
sızıntı (su) : zehâb, bec, terâb
sızmak : şiften, terâvîden, terâbîden
sic (bahçe çiti) : hâr-best (ark)
sicim (ip) : râvend
sidik : mîh, şâse, gimîz, pîş-yâr
siftah <Ar. istiftāġ : deşn
sigil : zeh (hst)
sigla <R. : lebenî (bitki)
siğil : ejeh, gunde, âzeh, ezeh, gendeme, gûg, jeh, pâlû, tâşkil, virvân, zûh (hst.)
siğil otu : enâgulus (bitki)
sihir <Ar. siġr : dunbe-gudâz, ferhest, âb-dendân, nîrenc
sihir eylemek : pây-ber-efkenden
sil marazı (verem) : sil (hst) (ark)
silah <Ar. silāġ : hâ, heng
silece (sepet) : zeymule (ark)
silikon (kırmızı boya) <Fr. : selîkûn (bitki)
silkmek : gulânîden, şipûhten, lânden
sille <F. sīlī : huşt û muşt, tes, kâc, kâç, tepânçe
simit (yarma) <Ar. semīd : bulgûr (bitki)
simsin yağı : revgen-i hoş
simurg kuşu : ´anka, sîreng (hyv)
sin (mezar) : dâd

sincan dikeni : ´avsec, sifîd-hâr, dîv-hâr, hefce, işkîl-i çeşm (bitki)

sincap <F. sincāb : sincâb (hyv)

sindiki (civa) : cîve (ark)

sindirmek (yemeği) : guvâred

sine <Ar. sine : ber, ver, betyâ, ebr, esyâ, keş, pîş-gâh, nefes-âbâd (mcz)

sinek kanadı : per-i meges

sini (tepsi) : şenî, sinî, teşt-hân, şetî

sinici (hazmı kolay) : rend (ark)

sinir : ekbiyâ, pey

sinirli ot : zebân-ı bere (bitki)

sinirli yaprak tohumu : hûbkelâ (bitki)

sinirli yaprak : buzûşe, zebân-ı bere, hergûl, her-gûş, mûrî-zenbâne, cergûl (bitki)

siper <F. siper : isper, revîşend, turs, derka, ser-pâs

sir yemeği : peyerze (yemek)

sirgele : hâmişe (bitki)

sirke (kehle tohumu) <F. sirke : reşk (bitki)

sirke <F. sirke : nân-hurîş-hâne, sirkâ

sirkele : lebîziyûn, lîzîyûn, şîr-behşîr (bitki)

sis (ben-leke) : kuncudek, tâş, bisenc, kekmek (hst) (ark)

sis (kör duman) : girân-dûd, nîzm, kevâre, mâg, mig, mîg, muj

sisli : mizge

sistan soğanı : ârîd berîd, ırîd berîd (bitki)

sitem <F. sitem : ebîdâd, istem, efsûs

sivilce : ânek, perûş (hst)

sivişmek (sıvışmak) : hem zeden (ark)

sivri sinek : sipîd-pâ, nârde, der, setâr, peşe, sârhek (hyv)

sivri uç : nâhun-i hâme

siyah (renk) <F. siyāh : evrend, dijem, siyâ, esyâ

siyah arı : durhuf, bevz (hyv)

siyah balçık : gelîjen

siyah balık : gerîden, gerîzen (hyv)
siyah bulut : kille-i duhânî
siyah kulapa : hemâl, meştrû (bitki)
siyah tilki kürkü : ferv
siyah üzüm : vîn (bitki)
siyeç (çit) : tuvâre, perçîn (ark)
sofa <Ar. ŝuffe : beykem, behîm, behv, beçkem, besâre, bisâre, beşkem , bûzkend, eyvân, henb, henbe, hirî, hîrî, pîş-hâne, pûrkend, tâkdis
sofra <Ar. süfre : destâr-hân, tâtili, seccâde-i nân, şidân,
sofra döküntüsü : gâb
sofra döşemek : hâlîden, hivâlîden
sofra pişgiri (havlusu) : derâz-hân
sofracı başı : hâlî-ger, meydenih, hân-sâlâr, hân-sâr, hivâlî-ger kâvul, kâvûl
sofraç başı : sâlâr-i hân
sofralık (kahvaltı) : nâhârî, nehâre, âb-çerô, şîtâ, âhâr
soğan : dukus, sûh (bitki)
soğuğa dokundurmak : şecânîden
soğuk : hunuk, zemherîr
soğuk aldırmak : şecânîden
soğuk almak : şecânîden
soğuk su : berfâb
soğukluk : zem
soğulcan (kurt) : herâtîn, hûytâd (hyv)
soğumak : serd şuden, efsûrden (efsurden)
soğumuş : fusurde
sohbet <Ar. ŝoġbet : megz ter kerden
sokak (çadır perdesi) : serâ-perde (ark)
sokmak : gezîden
sokman (çizme) : ser-mûze, herkuş, hâr-kuş (giysi) (ark)
sokranmak (homurdanmak) : zekîden, regîden, rekîden, lundîden (ark)
soku (taş havan tokmağı) : betev, pâding, ding (alet) (ark.)

sol : kulb

soldurmak : behsanîden, fijûlîden

solgunluk : subik

solmak : kuşuften, şehûl, fijûlîden, pehs, pîjûlîden, rişk, şehlîden, şehlîlîden

solmuş (meyve) : herâş, behsî, pejmân (bitki)

solucan : şekend, zegâr-kim (hyv)

solucan otu : vehşîrek (bitki)

soluk : dem, demâ, zihişt, dem-zeden, dûd, pehş

soluk daralması : senehe (hst)

soluk nesne : serib

solumak : demân, rehîden, demîden

solunma (korkudan) : endîşe

somak : sumâk

somaki taşı : seng-i iskâf

somur somur somurdanıcı : rekân

somurdanmak (homurdanmak) : rekîden, lundîden, zukîden, rekîden (ark)

son : encâm, sen, fercâm, kerân, kerâne, pâyân

sona ermiş : isperî

sonrarak(daha sonra) : pey (ark)

sopa : bâhû, destçûb, pâde, ketle, gîbâre

sordu / sual etti : ber-resîd

sorgun ağacı : gurbe-bîd, kebûde (bitki)

sorkun : bâng, bâng, renf (bitki)

sormak (emmek) : mezîden, sikâlîden

sorup sual etmek : kâfîden, tûr, kâvkâv

sorutmak (gururlanmak) : zem, bâd der-ser dâşten (ark)

soy : dûd-hâne, dûdmân, gever-zây, nijâd, pâygâh, pervez, reg, tebâr, tuhm, tuhme

soy aygır (damızlık) : bihâz (hyv)

soy sop : peyvend

soymak : hencîden

soymantı (sopa) : bâhû, gîbâre, pâde (ark)

soy-sop : hîş

soysuz : dâs u dâlûs, bed-gûher,hes,heşuk, kemîne, lîtek, mûl, nâ-behre, nebehre, nehîr, pejuvî, pezvî, ser-kûçek, tâz, kemest (mcz)

soyu asil : gevherîden

soyu pak (kimse) : nekş-i hâk-i gevherî, key

soyu, aslı pak(kimse) : gevher-i muhtar

söbeke(külçe) : sûfçe (ark)

söbü : efrâz

söğmek : hârî-kerden

söğüt ağacı : bede (bitki), bid (bitki)

sökülmek : gusil

sökülmüş : gusile

sölpük (yumuşak) : şul (ark)

sövmek : belkender

söyle (emir) : gû

söylemek : câmnûnîten, guften, sikâlîden

söyler : guved

söyleyici : gûyende

söz (mcz) : bâd

söz : kâr, lâbe, nûle, râh, rend, sîgâl, suhen, surûd, vât, zeneh

söz anlamaz : evbâş

söz anlar kimse : gûş-serây, erkiş

söz dinlemez : evbâş

söz dinleyici : niyûşâ, pezîrâ

söz işlemez : sitembe

söz sav söylemek : kîl u kâl kerden

söz söylemek : guzârden, ber demîden, hîn

söz söyler : derâyed

söz söykesi : bâstâr u biîtâr (ark)

söz ve sav etmek : sikâlîdenx

söze yatmak : pezîruft-kâr

su : âb, nâ, âv, râved (Çağatay Türkçesi)

su ambar : pâyâb

su arkı : nâv, şâhâbe

su aslanı (timsah) : neheng (hyv)

su başı : serâb

su bendi : bezeg, deleng, derg

su çekirgesi : ciling, erbeyân, rûbiyân (hyv)

su damlamak : nezeh, şerîden

su değirmeni : âsyâb

su dolabı : herbele, dûlâbe

su domuzu (gergedan) : sûs (hyv)

su düşürücü : âb-çîn

su fili (gergedan) : kergeden (hyv)

su gölü : bâregîn

su iti : bîdester (hyv)

su kabarcığı : kûpele

su kaynamak(kaynak) : zeh

su kerdemesi : kehzek, kekîj, kusâ, selînûn , sîr , şeb-hîzek , endâv, revâs, tîzek, vende , kilîkerûn , keykîr, keykîş (bitki)

su kerdimesi : terâtîzek , tere-tendek (bitki)

su kerevizi : nehk (bitki)

su kırbası : zenber

su kızları : âb-ı kebûd

su koyunu : hez, vedhîn (hyv)

su kozalağı (kabarcık) : gûze-i âb

su kuzgunu : buzek

su kuzu kulağısı : eksûlâyâtûn (bitki)

su pazısı : câru'n-nehr, cemâr'un-nehr (bitki)

su saçıntısı : reşâşe

su saçmak : şen

su sığırı : gâmîş (hayv.), lûbere (hyv)

su sızıntısı : âb-zih, herâbe, işpîhte, pişing, zihiş

su sızmak : suften, zihiş, şerîden, zeh

su teresi : endâv, şeb-hîzek, kehzel, kehzek, kekîj, keykîr, keykîş,kilîkerûn, kîkîz, kusâ, nehk, revâs, selînûn, sîr, vende, tîzek, terâtîzek , tere-tendek (bitki)

su testisi : kelîze

su tulumu : şen

su verici : âb- yâr

su yağı (zeytin yağı) : infâk

su yere batmak : gûr

su yolcu (lağımcı) : gumânne (ark)

su yolcusu (kazıcı) : ket-ken

su yolu : âb- râhe, mûrî, âvere, ferheng, ferher

sual eylemek : sikâlîden

subaşı(zabıta) : tevrâf-ı serkeş

sucuk : meyde, zevîc, zîçek, ziyâd, ekâmei, furâte (yemek)

suç : beze, tâvân, refûşe

suçlu : beze-kâr, şuzud

suda (baş ağrısı) <Ar. ŝudā' : kelek (hst)

suda boğulmak : gerkâb-ı şuden

suda ıslatmak : hîsânîden

suda yüzmek : işnâb, şitâh, şinâ, şînâb

suglı (demir şiş) : bilisk (ark)

suğ (put) : ertseng

suğrak (testi) : leter (ark)

suhre (ücretsiz iş işletmek) <Ar. suĥre: şâh-kâr, şâkâr, şâygân, şîgâr (ark)

sulak : âb-her, âbiş-her

sulayıcı : âb- yâr

sulman taşı : suleymânî

sultan<Ar. sulšān : key

sultan otu : membel-dârû, huleyte (bitki)

sultan(i) fesleğen : cem-isperem, vencnek, ´asbe, hebek-i kirmânî,

hûş-isperem, ispergem, şâd-isperem, şâh-isperem (bitki)

sultani incir : vezîrî (bitki)

sultan(i) sögüt : bîd-muşk, gule-mûş, ´âtfel, gurbe bîd, behrâmec (bitki)

sultani söğüt ağacı : muşk-bîd peleng-muşk, pence-i gurbe, renf (bitki)

sultani sümbül : ‘utârid

sulu : şâd-âb

sulu balçık : helâb

suluca (sivilce) : râye, siperek , şîrîne, şîrînek, şirûne (hst)

sumak (somak) : tetârî ,tetum, semâkîl, timtim, sumâk (bitki)

sumsuk ağacı : suksuk (bitki)

suna (sülün) : tezerc, kesâbek, sutâ (hyv)

sundurma : kâbûl, kâpûl, pîçe, nigûl

sunkur : sunkur, âksunkur, bûrûre (hyv)

sunkur balığı : rîg-zâde, iskunkûr (hyv)

sunkur kuşu : bûrûne, şungâr (hyv)

sunkurcak (sığırcık) : sûbdî

supgin (zıpkın) : berceh

sur <Ar. sūr : âleng, eleng

suret <Ar. ŝūret : heykel

suret darısı : besel, peg, elum, gâl (bitki)

surhab (kuşu) <F. surĥābī : kebûk (hyv)

surincan çiçeği : şembelid (bitki)

surincan yaprağı : şembelid (bitki)

surna (zurna) <F. sūr-nā : şâh-nây(müzik aleti)

surnage (zürafa) : şutur-gâv-peleng, zerâf (hyv)

surnay (zurna) <F. sūr-nāy : şâh-nây, sergîn (müzik aleti)(ark)

surra <Ar. ŝurre : kâgez-i zer (alet)(ark)

susak (kap) : mihleb, şîr-câme , kevîş, kevîşe, gâv-dûş, gâvîs, gevîs, gevîş (alet) (ark)

susam <Ar. sīsām : şimeşk, âzâde, sûsen (bitki)

susam posası : hervehel

susam yağı : revgen-i hoş, şîrec

susamak : tiş

susamış : keşne

susmak : dem-zeden, zebân-besten, hep, ser-ber nihâden, ten zeden, tenîden, tenûden

susturmak : zebân-siteden

susuz çöl : ber

susuzluk : tiş

susuzluktan hor hor solumak : şemanîd

suvarıcı : âb- yâr, âb-kâr (hyv)

suvat (sulak) : âb-her (ark), âbiş-her

suya batmak : gerk-î çeşme-i kîr

suya batmaz taşı : selîs , selsîs, seng-i hezefî

suyolcu (miço) : âb-şinâs (ark)

suyu kanmış : şâd-âb

suyun dibi : izâr

su yürüyüşlü (kabarcık) : âb-suvârân, âb seyr (mcz)

südü gür meme : şîr-endâz

süğlün (kuş) : hurûs-ı sehrâyî, tedû (hyv)

süheyl yıldızı : egest

süleymani fesleğen : cem-isperem (bitki)

sülügen (kırmızı boya) : sendûkis, isrinc, sinc, zerkûn, eslîkûn

sülük : zerû, deren, dîvçe, dîvek, duştî, fenek, gelfç, hiriste, megel, mekil, şelk, şelûk, zâlû, zelû, zenû (hyv)

sülün : bûr, tezerc (hyv)

sülün kuşu : cûrbûr, tureng (hyv)

sümbeki (dalgıç) : sumbuk (ark)

sümbül otu : bûzeme (bitki)

sümbüle kılıçığı : sûg

sümbül-i rumi : muntecûse (bitki)

sümük : hil, hîl, hilm, murg, hîm, hulle, hulum

sümüklü böcek : kecek (hyv)

sünbül <F. sünbül : âb-rûd (bitki)

sünger <R. : ebr-i kuhen, neşkerd-i gâzurân, gemâm, geym, isfenc (nesne)

sünger taşı : seng-i ispeng

süngü : kurend, kurenge (alet)

süprüntü : enbâr, reşt, hâşâk**,** hâşe**,** hâş u heş, hurde

süprüntü dökücü : reşt

süprüntülük (yer) : hâk-dân, demen, şevle, kelcân, şele, şetle, şenge

süpürge otu (funda) : mimbek, mînek, nehç, meneg, kitre, kuhc (bitki)

süpürmek : hâk-zeden

sürat ve şiddetle seğirtmek : heş

süratle gitmek : ‘inan demân reften, ez-ser , pâ revân şuden

süratle süt sağmak : fuş

süratle yürüyücü : dene-girifte

sürçmek : gîjîden, şikerfîden, işkûhîden, legzîden, lehşîden, lîzîden, mûlîden, remjek, sekerfîden, şikûhîden, şukûhîden

sürencan <Ar. sūrencān : heml (bitki)

sürgü : bezen, bitken, gerveş, fih, hebed, kezinde (ark) (alet)

sürgü (kaçmak) : gurîzîden

sürgü (tarla sürme tahtası) : zencîr (alet)

sürgü demiri : sebel

sürin <F. sürīn : âler

sürme (göze) : mîl, surme

sürmek (kovmak) : râniş, bân-zeden, sûden, furûşânden

sürtmek : sâyiş, fesânîden

sürü : bâre, sîle, fesîle, gele, rem ,reme

sürülmüş (kovulmuş) : lâne

sürülmüş (tarla) : şûmîz, âbeste, şûrîz, şiyâr, şûnîz

sürülmüş : lutre

sürünmek : mehîden

süslüce zarta : gûz

süstlük (gevşeklik) **:** beçes (ark)

süt **:** elbâ

süt **:** mîhen

süt anası **:** pâzâc

süt dökmek **:** lûgîden

süt hırası **:** şîr-zede (çocuk hst) (ark)

süt içmek **:** lûgîden

süt karındaş **:** kûke

süt sağacak kap **:** dûşne dûşe

süt sağmak **:** duhten dûhte, dûşîden, lûgîden

süt taşı **:** seng-i şîr

sütleğen **:** ´aşr, sâb (bitki)

sütleğen otu **:** şîr-giyâ (bitki)

sütleğen tohumu **:** mâhûdâne, şibâb (bitki)

sütlü aş **:** şîr-bâ, gurinc be-şîr, behet (yemek)

sütlü avrat **:** şitâg

sütlü meme **:** câm-ı şir

sütlü pirinç aşı **:** betâ (yemek)

sütun <F. sütūn **:** ustûn

sütü yoğurt çalmak **:** huftîden

süzağı (süzeği) **:** şîb-pâlâ, ârden, erdemî, keflîz, mâşu, pâlâvân, pâlvâne, turşî-pâla, zâzil (alet) (ark)

süzek **:** ârden, turşî-pâla, birîzen, keflîz, pâlâvân, rîş-i kâzî, şîb-pâlâ, tenuk-bîz

süzgü **:** tenuk-bîz

süzmek **:** pâlâden, pâlâyîden, fâlûden

süzülmüş **:** pâlâde, pâlîde

Ş

şab (beyaz taş cevheri) <Ar. şebb **:** zemc-i billûr, zinc

şabla (şamar) **:** tepânçe

şafak <Ar. şafaḳ **:** âteşîn-devâc (mcz)

şah <F. şāh **:** hîdîv

şahıs <Ar. şāĥıŝ **:** kâk

şahin <F. şāhīn **:** ser-şeb, şâhîn (hyv)

şahit <Ar. şāhid **:** guvâ

şahlık **:** şehî

şahtere <F. şāh-tere **:** bûye (bitki)

şahtere hapı **:** helyâne (ilaç)

şair <Ar. şā'ir **:** vâtger

şakacı **:** şeker-rîz

şakayık **:** erâmûnî (bitki)

şakayık kökü **:** 'ûdu's-salîb, kehyânâ (bitki)

şakımak **:** dendân-numûden

şakın **:** hevbere

şakik <Ar. şaḳīḳ **:** erâmûnî (bitki)

şalgam <F. şelġam **:** gunkîlî, left, şemleh (bitki)

şalgam suyu **:** şelmâbe

şaltak eylemek **:** sitehî (ark)

şalvar <F. şelvār **:** bidâk, şevâl, heluşk (giysi)

şam çoğanı : âzer-bû (bitki)

şam fıstığı **:** celgûze (bitki)

şam kadem (kimse) **:** sebz-pâ

şamandıra <R. **:** gemmâzek

şamar **:** sîli, tevânce, tevânce, tepânçe

şamata <Ar. şemāte **:** ´alâlâ, ´av, celeb, gev , gevgâ, gurûbe, helâlûş, helâş, helâve, helîş, herceste, hurûş, jegâr, jegâre,

kâlâ, kevkâ, şûr, telâc , telânec, tilâc, tûfîden, zâk u zîk, gûr-efşurden (mcz)

şamata etmek : girîvîden

şamata eylemek : nevâyîden

şamata kılmak : sitîhîden

şamata koparmak : nemed der âteş efkenden

şamdan <Ar.+F. şem'-dān : leken

şan <Ar. şān : dâb, işgerf, bâb, âmûrg, ârvend, berfer, dârât, ervend, fer, ferâhet, ferbâre, heter

şani <Ar. şānī : şukuh

şapırtılı öpüş : bûse şikesten

şar şar akmak : şârîden

şarampol <Mac. : âleng, gilnâk

şarap <Ar. şarāb : bâd, bâde, ûnû, ân, evîje , evnû, âteşîn-devâc, âteş-i bî-bâd (mcz)

şarap içen : âb-kâr

şarap kadehi : hem-dem, serde

şarap kapağı : belh

şarap satan : âb-kâr

şarıl şarıl akıcı : şirân

şarıl şarıl dökmek : şurîden

şarıl şarıl dökülücü : şirân

şarıltı : şâr

şart <Ar. şarš : dum-dâr, gunvend

şaşı : geşte, reng, kâc, kâj, kelîk, kelîkî, keling, keşte, kilik, kilîk, kulk, kûç

şaşırmak : hâjûyîden

şaşırmış : gîcîde

şaşkın : deng, dengil, ginc, fenâs, gîc, hâr, hurg, kâlîv, kâtûre, kelâve, kerdeng, kumle, kezer, lehne, nigâk, sîb, sîme-sâr, tekil, gâvdî

şaşkın olmuş : gîcîde

şaşmak : hâjûyîden, pelme, pelmes

şebboy çiçeği : şeb-embûy, ebû-‘als, hîrî, hîr, zirâvişân (bitki)

şebboy tohumu : munc-zirâvişân (bitki)

şebek : meymûn, şâdî (hyv)

şebeke (ayak tuzağı) <Ar. şebeke : pây-dâm , câl

şeble : zegber (bitki)

şebnem <F. şeb-nem : burh, evşe

şefkat <Ar. şefaḳat : dereste

şeftali <F. şeft-ālū : derâfis, şeftâlû, hulû (bitki)

şeftali kakı : cevzâgend

şehir <F. şehr : deskere, şâr, gird, il, kender, kîrâ, medînâ, pehlev, sâmân

şehnişin <F. şeh-nişīn : behv (ark)

şehriye çorbası : etrîye (yemek)

şehzade <F. şeh-zāde : gevher-i mulk, nûz

şek (şüphesiz) <Ar. şekk : bî-suhen

şeker <F. şeker : neşâk

şeker börek : mihrâb-ı şeker büre, şeker-bûre (yemek)

şeker kamışı : hûz, nâl, şesn (bitki)

şekerpare <F. şeker-pāre : ka’b-ı gazel, ka’bu’l-gazel, pâre (yemek)

şeker uykusu : şâd-hâb

şekerci : şeker-rîz

şekerli samsa : tâk-ı şeker-bûre(yemek)

şekerli tava böreği : tâk-ı şeker-bûre (yemek)

şekil <Ar. şekl : derend, feten

şelefe (temkinsiz) : bî-megz, tirtirek, bâd-sâr (ark)

şelek (yük odunu) : âmene, kâre, puşt-i puşt (ark)

şelfe (temkinsiz kişi) : lev-â-lev, sebuk (ark)

şelka inciri : cemîz, şîkûmûrî (bitki)

şems <Ar şems : âzer-gûn (bitki)

şemsiye <Ar. şemsiyye : âftâb-gîr, mencûk, kunne, istâre, setâre

şen (kimse) : sebuk-rûh, âbâd, şengûl, âb-dân

şen şakrak : şeker-rîz

şenhıyar (acur) : ezreng (bitki)

şenlik : dûş ber-zeden, lâd

şerbaşaran (öncü asker) : şûr-sileh (ark)

şerbetlik (bahşiş) : begyâz, bermegâz, derestân, destârân, megyâz, mîlâve, şâgirdâne, nevdârân, fegyâz (mcz) (ark)

şere (hırs) A. şereh : dendân

şerefe <Ar. şerefe : kungur

şevket dikeni : ektenâlûkî, kevâlif (bitki)

şeytan <Ar. şeyšān : dîv, rîmen, ehrâmen, ehremen, keh-jende

şeytan arpası : bâd-âver, dâdî (bitki)

şeytan hayası taşı : hâye-i iblîs

şıra <F. şāre : gûşan

şıra (kurdeşeni) : şerek (hst)

şırıl şırıl dökülen su : efşâr

şırlağan (susam yağı) : revgen-i hoş, şîrec (ark)

şiddet <Ar. şiddet : dejvâh, jihâr, dene-girifte

şiddetle ve hiddetle yürümek : demân (mcz)

şiddetli soğuk : gernîçî, şicâm, secâm, secîden

şiir <Ar. şi'r : nişîd, servâd

şikayet <Ar. şikāyet : endâve, zinhâr

şikem (karın) <F. şikem : dûle

şilem (delice ot) : denke (bitki)

şilik (arka yükü) : belgende (ark)

şilmek (delice ot) : denke (bitki)

şimdi : ehzûn, îder , îdûn , îsâ, eknûn, eyme, hâlî

şimdicek : ânek

şimdicik : hemîdûn

şimsek : behneve

şimşek : âteşek, zuruhş, berh, derhuş, direfş, duruhş, ertecek, buhnû, keseb-i mısrî (mcz)

şimşek ağacı : dâr-şîş'ân, kindûl, enderûhûn, iştilâbûs (bitki)

şimşir ağacı : kîş (bitki)

şin (leş) : lâşe (ark)

şinik (ölçek) : tugtug (ark)

şirdan dolması : gâşak, gedek (yemek)

şirvan (sığır dili) : humhum (bitki)

şiş (ağızda olan) : âmâs (hst)

şiş (verem) : mâs, mâşerâ, ligâm (hst)

şişe <F. şīşe : âb-gîne, şûşe, gîne, âb-ı muncemid
âb-ı beste, âb-ı fusure, âb-ı huşk(mcz)

şişman (kimse) : bâddâr, âkîn, şeft, gulgûnde

şişmek : demân, demîden (mcz)

şive (işve) <F. şīve : henc

şivran (otu) : şifterek, ceblâheng (bitki)

şivran tohumu : hinfic (bitki)

şizleğen (susam yağı) : şîre (ark)

şom <F. şūm : kelek

şor balığı : ´arim, semârîs, serdîn (hyv)

şöhret <Ar. şöhret : debdâb, demdeme

şöylece : ânek

şu : gûmen, im

şu zaman : endî

şubaşı (asker) : gizîr

şuh <F. şūĥ : şengûl

şuncağız : ânek

şunculayın : ânek

şurada : ânek

şurak (çorak) : vujûl (ark)

şurak (tuzlu yemek) : şûr (ark)

şuur <Ar. şu‘ūr : nus

şüphesiz : bî-suhen

T

tabak (et koyacak) <Ar. šabaḳ : dâring, tâl

taban (direk) : teje

taban : dârbâm, pîl-pâ, hâkeş (alet) (ark)

tabanca (şamar sille) : tevânce, hâ, tes , tevânce (ark)

tabansızlık : hezrek

tabiat (huy) <Ar. šabīʻat : hîtâl, eberhâm

tabkur (üst kolan) : zeber-teng, berteng

tabla (hedef tahtası) : burcâs, bekûk, tukûk, âmâc, irem, nemûk, telûk , temûk

tabu (kat-makam) : tâbûg (ark)

tabur : deh, rest, kûs, neh, pere, rede rek

tabut <Ar. tābūt : cinâze

tacir <Ar. tācir : sûd-âver

taç <Ar. tāc : besâk, efser, lâlek, ruh

taç badem ağacı : erjen (bitki)

tafark (otu) : kerâviyâ (bitki)

tagar (dağar) : târe

tagulga (başlık) : terek (ark)

tagun ağacı : meys (bitki)

tahıl biti : pezdek (hyv), sîlek (hyv)

tahıl kuyusu : betûrâk

tahin <Ar. šaġīn : rehşe (yemek)

tahmin etmek : endâze

tahra (asma sopası) : dâs, dehre, kâz (alet) (ark)

tahra : buzge

taht <F. taĥt : dâhim, dâhîm, gird-pây, gûpâl, ketâm

tahta <F. taĥte : ket

tahta biti : gesek, sâs (bitki)

tahta sakal (gür sakal) : belme, rişk, bulme (mcz)

tahtırevan yolu : râh-şâh

tak (kemer) <Ar. šāḳ : berhûn

takdir etmek : şef

takılmak (şakadan) : terâne

takırtı (ses) **:** tâk

takla atmak **:** cîsten

taklalanmak **:** şikerfîden

taklit etmek **:** hemânîden , henbânîden

takmak **:** şeblânîden

takrir vermek (bildiğini söylemek): tekrîr kerden

taktir <Ar. taḳdīr **:** dek

talak otu **:** seklînûn

talan <F. tālān **:** gâre

talan eylemek **:** gârîden

talanger (kimse) <F. tālān-ger **:** gâre

talaş **:** hâşe, tîf, âzîş, hurde, sebûse, terâşe

talep <Ar. šaleb **:** der-hâh, kîmûnisten, hâst **,** hâze, kengâle

talih <Ar. šal'ī **:** ehter, rîk

talip <Ar. šālib **:** hâs, hâstâr

talip olmak(dişi hayvan erkeğe) : guşn

tamam <Ar. tamām **:** besend, siperî

tamam <Ar. tamām **:** isperî, tâm, râst , şegâle

tamam etmek (bitirmek) **:** râh-be-ser burden , der-bâkî kerden

tamam eylemek **:** sâhten

tamam olmak **:** der-bâkî şuden, perdâhten, hânçe-rûşen kerden

tamam ve tekmil eylemek **:** sefer kerden

tambur <Ar. šanbûr **:** gijek, şekek (müzik aleti)

tamir etmek **:** rem

tamu (cehennem) **:** demendân, dûzeh

tanbul yaprağı **:** tâmûl (bitki)

tanbur <Ar. šanbūr **:** denbure (müzik aleti)

tanbura eşeği **:** herek, her (müzik aleti)

tandır <Ar. tennūr **:** tenûr

tane (dokuma teli) <F. dāne **:** dân, tuhm, dânek, fert (alet)

tane devşirmek **:** dâne çîden

tane tane **:** dânedân

tanımak **:** be-cây âverden, bişûlîden, beşûlîden

tanrı deveciği : herek, sengem, purpâye, hedbe (hyv)

tanrı kuşu : fîsâ (hyv)

tapan : enguz (alet)

tapmak : beşrûniten, perest

tapşırmak (teslim etmek) : gumâr (ark)

tapu sağrağı (biçki kadehi) : segrâk (ark)

tar : bâlvâne (ark)

taraf <Ar. šaraf : bâz, sûme, ber, beşen, esû, ferâ, kenâr, ruh, sû

tarafgirlik etmek : rûy-dîden

tarafgirlik eylemek : endehsîden

tarak (çulha tarağı) : defte, efzâr, şâne, sefâhen, şâne, şâne-î kirbâs (alet)

taraklık : ´atşân, tûsek, cerâmike (bitki)

taramak : şânden

tarap <Ar. etrāb : bâd-ı âheng

tarhana <F. terĥāne : terhâne

tarhun <Ar. šarĥūn : germânûş, teberhûn, hevferân, kilîkân (bitki)

tarih <Ar. tārīĥ : rûzmeh

tarihî <Ar. tārīĥī : sâl-meh

tarklık : dinsâfüs (bitki)

tarla sökmek : şiyârîden, şudyârîden

tarla sürmek : şiyârîden, şudyârîden

tarlaya su vermek : encîden

tartı : heng, seng

tartılmak : seht

tartılmış : sehte, suhte

tartmak : âhencîden, sencîden, seht

tarz <Ar. šarz : dest, sân, gûnâ, kirdâr, kuvâs, reviş

tas götü (kel) : deg, dûh-çekâd (söyleyiş, argo)

tas <Ar. šâs : âb-her, âbiş-her

tasa : pâlvâse

taslak : zeft

tasma : berendâf, temse, duvâle, sâht, tâsme

tastik eylemek : girevîden

taş : cerrâ

taş (katı pek) : hârâ

taş : berd, duste, hâr, seng-i hârâ, lehne, sey

taş ahırı : âhur-i sengin

taş çömlek : her kâre

taş dikmek : nişânden, nişânisten

taş dişemek : âjenden

taş havan : kâbîle

taş havan eli : bitû

taş kınası : şikûfe-i seng, hinnâ-yı karîş (bitki)

taş tava : bîrezen

taş yalımı : kîsûfîlâ (bitki-zamk)

taş yuvarlığı : duse

taşak : gun, gund, kûr, hâye

taşcağız : sengek

taşlık (kuş kursağı) : kânise **,** câger, senglâh

taşlık kerevizi : gend-giyâh, semûr-biyur (bitki)

taşra : birun, birûn

taşra çekilmiş : ehte, kenc

taşra çekip çıkarmak : kembîden, kenbîden, âhihten , âhte, zîc, nejîden, nezeh

taşra çekmek : enc, encîden

taşra çıkarılmış : ehte

taşra çıkarmak : hencîden

taşra gelmek : birûn âmaden

taşra gitmek : enc

tat : her, hivâ

tatar (ulak) <F. tātār : ulâg

tatar <F. tātār : tetâr, tâtâr

tatar kalabağı : sâre (bitki)

tatari (yarı pişmiş et) : turk-cûş (yemek)

tatil eylemek : der-pây efkenden

tatlı dut : firsâd (bitki)

tatlı nar : nâr-i şîrîn (bitki)

tatlıca ot : eftîmûn, nikre, kemmûn-i ermenî, kerâviyâ, kerviyâ (bitki)

tatlı sözlülük : dekân-dârî

tatlı uyku : şâd-hâb

tatlıcık : nân şîrîn bûden

tatsız at : selk (bitki)

tâtûle <F. tātūle : gâl-beng (bitki)

tava <F. tāve : tâbe , tâve

tava böreği : kutâbî bûrek, ferheşe (yemek)

tava kebabı : tâbe-i biryân, şurâhî (yemek)

tavan : seg, bâm, âsmâne, âşkûb, cefte, eşkû, eşkûb, kerek, vâlâd, semâne, nezeh

tavan perdesi : gulle

tavan süpürgesi : hâre

tavaş (hadım) : hâce (ark)

tavır <Ar. šavr : kirdâr, şîve

tavla : dereş

tavla ipi (örük) : urk

tavlı (nesne) : fehrîz, âkîn

tavşan : dermâ, lâgûs, her-gûş (hyv)

tavşan kulağı : her-gûşek (bitki)

tavşan uykusu : hâb-ı her-gûş

tavşancıl (kuşu) : dâl, dâlmen, luh, âle, ele, mûd (hyv)

tavşancıl taşı : ekit mekit, gun-i iblîs

tavşıncıl kuşu (dişi) : lekve (hyv)

tavuk : cûce, neng, hâk, kerek, mâkiyân (hyv)

tavuk karanusu : âbnûs, edûs (hst)

tavuk karası : kurkî (hst)

tavuk kümesi : kâbuk

tavuk pilici : ferruh, fireh, ferg (hyv)

tavus kuşu : fîsâ (hyv)

tay (at yavrusu) **:** kurre (hyv)

tay (yük dengi) **:** bihâr, tenbelît ,teng (ark)

tay tırnağı **:** sûricân (bitki)

tayin <Ar. ta'yīn **:** hernîz, hernîz-mend

tayin eylemek **:** gumâr

taz (başı kel) **:** legser

taze (genç) <F. tāze **:** sehî, terî, hûşâb, vişâkân-i çemen

taze dal **:** hipçe

taze fidan **:** şemâ'il

taze filiz **:** restâk , reştâk

taze yiğit **:** purnâk

tazelik **:** tezf

tebeşir <F. tebāşir **:** tebâşir

tecrübe kılmak **:** girâyîden

tedbir <A. tedbīr **:** beyâre, şikerden, celkâre, dermân, gurezîden

tedbir etmek **:** guzerden

tefe (çulha tezgahı) **:** hef (ark)

tefe (iplik halkası) **:** kelâbe, bef , efzâr (alet) (ark)

tefe-tarak **:** nigende (alet)

tefne <R. **:** hâmâzâkî (bitki)

tefne ağacı **:** dehm (bitki)

tefsir kitabı **:** guzâriş-nâme

teg (avcı ağı) **:** herhese (alet) (ark)

tegek (üzüm asması) **:** beyâre, bûte, rez (ark)

tegel (teyel) <F. tegel **:** kele

tegellemek **:** âjenden, âzeden

teğellenmiş **:** âcende

teğelti **:** edrem

teğelti (keçe) **:** pûn, terme (ark)

teğelti dikecek iğne **:** edrâm

tehir etmek **:** dest-der-âstîn-kerden

tehlike <Ar. tehlüke **:** nedeb

tek **:** tâh , tâk , tây, tek

teke (deniz çekirgesi) **:** kemrûn, rûbiyân (hyv)

teke <F. teke **:** ciling, şâk, deke, erbeyân, ferîdîs (hyv)

teke (balığı) **:** mâhî-rebyân (hyv)

teke balığı **:** meleh-i âbî (hyv)

teke oku (ok çeşidi) **:** siperî **,** tuhmâr

teke sakalı **:** mekrenc, şing, esplunc, mârine (bitki)

teker dikeni **:** jâj (bitki)

tekerlek **:** geltek, gelteng

tekerlemek **:** huftânîden (ark)

tekerlenmek (yuvarlanmak) **:** şikerfîden, bîşehsem, şikûhîden, sekerfîden

tekir balığı **:** terestûc (hyv)

tekme oyunu **:** şelehte (oyun)

tekmil eylemek **:** sâhten

tel **:** târ, târe, rişte, neh, men (ark)

tel helvası **:** rişte (yemek)

telaş (etmek) <Ar., telāş **:** gedegen, gele

telaş eylemek **:** kâse –şuden, hâkî-kerden

tele (kapan) **:** bâlân (ark)

telef <Ar. telef **:** herâb, cekâk

telef olmak **:** der-dûregî mevîz şuden

telef olmuş **:** tevâhî

teleme **:** deleme (yemek)

telli turna **:** cegerne (hyv)

telme : lûrâ (yemek)

telve : degâ, degel, durde, lây, pîhâl

tembel (kimse) <F. tenbel : girân-sirişt

tembel <F. tenbel : câymend, vârehd, cemend, ejhân, enbân-i bâr, ketember, levend

tembelik : membelî

temel (esas) : dek, lâd, kerdâd, vâde, , pây, şiştegânî, bâr, vâlâd, benevre, âsâl, ked-vâde

temreği (sarılık hastalığı) : huzâz, enrûb, guvârûn, berîven, kuvârûn, biryûn, ederfen, gerîven, dâd, egeryûn, endûb, endurûb (hst)

temreği otu : hinnâ-yı karîş (bitki)

temren (ok ucu) : sefte (ark)

temrenli ok : girzîn

temriye (temreği) : vilîn (hst)

temyiz <Ar. temyīz : bâz

tenbel <F. tenbel : tenbel

tenbelit (küçük yük) : temlîf, temlît , tenbelît (ark)

tencere <Ar. šıncīr : dîg, zeberkeluyed, kâlûc

teneke : tenge

teneşir <F. tenşūy : ten-şûy

teng (bardak türü) <F. teng : kerâz

tengiz (deniz) : tengis

tepe : bez, tepe, dûle, lev, reşn, sebkâd, sipkâd

tepe camı : tâb-dân

tepe üzere tekerlenip yıkılmak : işkûhîden

tepe üzre tekerlenmek : şukûhîden

tepede olan perçem : dunbûka

tepelemek : pîl-mâl

tepik : legele

tepik vurma : şiptek

tepilmiş : pey-siper

tepingi (eyer komu) : cunâg (ark)

tepingi (yünle dolu-keçe) **:** peşmâgend (ark)

tepinmek (el ve ayakla) **:** guzâz

tepinmek **:** tebîden, tenbîden

tepir (tabak) **:** pâtînî, petnî, sûp (ark)

tepir (yaba) **:** hesek (alet) (ark)

tepişme (oyunu) **:** pâspâr (oyun)

tepmek **:** âmûden, nâhûsten, fersâyîden

tepsermiş dudak (çatlamış) **:** hevâsîde

tepsi (et koyacak) **:** dâring

tepsi **:** şidân, tebşî, tâl

ter <F. ter **:** hevîy

ter helva **:** terek (yemek)

terazi <F. terāzū **:** miznâ, terâzû

terazi dilciği **:** nâje , nârûh, şâhîn, târe (alet)

terazi kefesi **:** pâlûde

terazi kolu **:** bâze, şâhîn

terazi persengi **:** pâheng

terbiye etmek **:** perhîhten

terbiye eylemek **:** ferverdîden, ferâhihten, ferhîhten

terbiyesiz **:** nâ-ferhehte

tercüman <Ar. tercemān **:** peçvâk, tezfân, tâcurân, ter-zebân

terdek (masura) **:** mâşûre

tere tohumu **:** her-dil, kerdâmen, herfek, huref, tâliskîr isfend- isfid, lûkâbîn, meklisâ, sependân (bitki)

tere yağı **:** mîhen

tereher **:** kûkâlis-berrî (bitki)

tereyağ **:** nimişk (yemek)

terfi eylemek **:** evrâşten

terine (tarhana) **:** gûşe (yemek)

terk <Ar. terk **:** pervâ, sâsân

terk etmek **:** pâ pes âverden, tâk-ber-nihâden, pehlû-kerden

terk eylemek **:** dem-giriften, dem-zeden, der-bâkî kerde, dest şusten, hilîv, ser-i dest efşânden, şebgûnten

terkeb (saç bağı) : serâguc (ark)

terkeş oku temreni : berg-i bîd

terki (eyer tasması) : terkûn, semût

ters : diger-gûn, bâz, bîm, âkûn, dervâ, dil, geşte, hirâs, kulb, rehş, sehm, vâjgûn

ters dönmüş : nigûn, vârûn

tersine asılmış : endervâyî

terşe (deri tasma) <F. terāşe : sîrum, egâze (alet)

tesbih böceği : herkuş, hezdûk (hyv)

teselli eylemek : ser- hârîden

tesir <Ar. isr : hinâyîş

tesir edici : nevjende

tesir eylemek : derâyiş

teskere <F. deskere : zenber (alet)

teslim etmek : enguşt-ber-çeşm (dide) nihaden, ten der dâden

teslim eylemek : gumâr

teslim olunan (nesne) : erzânî

test (büyük kazan) : pâtîle (ark)

testere <F. dest-erre : dester (alet)

testi <F. destī : dûlâ

teşmir <Ar. şemr : bermâlîden

teyün (sincap) : mûşek-ı Perrân, kîmâl (hyv)

tez a tez : hîn a hîn

tez davranmak : pîşâdest

tez deprenci (canı hafif) : sebuk-hîz (ark)

tez ha tez : gûr-â-gûr (söyleyiş)

tez yetişen meyve : germe

terazi dilciği : nâred, nârud

tezek : pâçek, teke

tezene (mızrap) <F. tāziyāne : şest, sukâfre, şikâfe, zehme (müzik aleti)

tıfıl <Ar. šıfl : uşâk

tıgala : ´aşr, hîrfe’ (bitki-zamk)

tıkanmış : girifte

tıkırtı : hişt hişt

tıkmak : âkend, dersupûz, âmûden, bitûht

tıknefes : âhû (hst)

tılsım <Ar. šılsım : sipihre-bend

tınab (ip) <Ar. šınāb : bend

tınlamak : tereng

tırabzan <F. dārbezīn : dâr-âferîn, dâr bezîn

tıraş etmek : sikuncîden, usturden, ferîz, suturden, siturden

tıraş eylemek : bisturden

tırkaz (kapı sürgüsü) : fervede (alet)

tırmalamak : berâş, şiften, bişhâyîden, bîşhûden, bişkeliden, girâşîden, herâşîden, kudûh, şehâlîden, şehâyîden, şehen, şehûden

tırmalanmış : bişhûde

tırnak : şem

tırnak bıçağı : nâhun-burâ, nâhun-peyrâ

tırnak paresi (parçası) : gervâş

tırnak yarası : zehm-i nâhun (hst)

tırnakla tırmalamak : gerş, herâşîden (alet)

tırnakla yırtıp yaralamak : girâşîden

tırtır : şengerf (hyv)

tiftik (orak türü) <Ar. teftīk : buzeşm, gulger, pet, tîbâş (alet)

tiftiki : kurek

tigala (darı) : tîgâl (bitki)

tiğ (pala) <F. tīġ : duvâl, âteş-i mucessem , âteş-u âb (mcz)

tiksinmek (yemekten) : bitkenden

tilki : dinme, tâlmin, rûs (hyv)

tilki hayası : bûzîdân, rukâkis (bitki)

tilki kuyruğu : helyûn (bitki)

timaç (boyanmış deri) : perendâh (ark)

timsah <Ar. timsāġ : neheng (hyv)

tin : heş

ting (tokmak) **:** ding (alet) (ark)

tip <Fr. **:** deme

tipi (kar yağışı) **:** zîz

tipi **:** bej, fincâ, sermâ-rîzegî

tir fil <R. **:** ezverd (bustani) (bitki)

tire (bulanık) <F. tīre **:** dehş

tirfil (yonca) <R. **:** hevmâne

tirfil otu **:** hendekûkî, tirîbule (bitki)

tirit <F. terīd **:** işkene, terit (yemek)

tiriz (elbise parçası) **:** tîrîz, sûze, sûje (ark)

tirmid (baklası) **:** termus (bitki)

tiryak <Ar. tiryāḳ **:** beyûn (bitki)

tit üzümü : fenâ (bitki)

titlik **:** teftîk

titreme **:** fisere

titremek **:** direfşîden, nevîden, şibânîden, şîvânîden, tenbîden, nuvîden (ark)

titreyici **:** şîvân

tiyaki **:** kelle-huşk

tiynet (huy) <Ar. šıynet **:** cehiş

tohum <F. tuĥm **:** bezrâ, fetrâ

tohme (midede) **:** tuhm (hst) (ark)

tohum dökücü **:** tuhm-rîz

tohum ekmek **:** zerînûniten

tohum saçmak **:** dâmîden, gers

tohumluk hıyar **:** gâş, şeng, gâvşû, gâvûş (bitki)

tok **:** şever

tokaç (kapı tokmağı) **:** pejâvend, pejâvend, fedreng, fedvend (alet)

tokat **:** huşt û muşt, ûr, muşt

tokduru **:** cerz (hyv)

toklu (yavru koyun) **:** tiklî (hyv) (ark)

tokmak **:** genze(alet)

tokmak kayışı **:** tâsme, tesme

toknak (fil tırnağı) : sepel (ark)

tokuşmak (zorla) : gevîst, dek, pertev, deke, heng, kûs, kûsten, kuvîsten

tolon (kolon) : ser-i şah

tomak (ayakkabı çeşidi) : herkuş, neverde (ark)

tombay (su sığırı) : lûbere (hyv)

tomruğa vurulmuş (esir) : tehte-bend

tomruk (palanga) : kund, kunde (ark)

tomruk : du şâhe, kelîdân, kelender

tomrukçu : dejhî, dijhî

tomurcuk (çiçek) : teje

tomurcuk : tunze

tomurcuklanmak : tundîden

top : gû, let-â-let, gulûle

top etmek : gunce

top yuvalığı : tîr

topal : leng

topalak : must, muste,muşk-i zemin, muşkek, âneste, eniste, kurkurûn, rîmes'et, su'd (bitki)

topallamak : sum-efkenden

toplanmış saç : gulle

toprağa defn eylemek : der ciger gul giriften

toprağa gömme oyunu : hâk-i nemek, kûhâmûy (oyun)

toprağı yumuşak yer : sehâh

toprak çanak : kebâre

toprak kavanoz : bestû

toprak testi : kejek

toprak : âçâk, tehek, burûşek, eprâ, hâk, lâd, pelm, rim, rust, gevher-i âdem (mcz)

topu sağrağı (büyük kadeh) : nâscûd (mcz)

topuk kemiği : bucul, bucûl, bûjül, bujûl, vujûl, şiteleng, pucûl

topuk : iştâleng , gûpâl, kule, ling, luk, defnûk, gûzek

torba : pîl

tordu : lây

torluk (toyluk) : tûrî

tortop olmak : gunce-şuden

tortu : dârâ, pîhâl, degâ, degel, durde

torumtay (kuş) : sengek (hyv)

torun : nebîr, nevâste

toy (düğün) : beyûgânî, peyûkânî, sûd, tûy, sûr

toy kuşu (yavrusu) : nehâr

toy kuşu : cered, cerz , mîş-murg, degdâr, hûbere (hyv)

toygar kuşu : mânûk, mânûrek, berdeyrlûs, hevel, hucuv, jûle, kebûk, surh-serek (hyv)

toygun (kuşu) : şâh-bâz, tugrul, curre (hyv)

toyka (sopa) : bâhû, tâbâk, pâde, ketle, gevâz, gebâz, gebâze, gîbâre, vese (alet) (ark)

toz : dûle, rend, hâk-rend

toz şekeri : eblûc

toz toprak : reşt

tozak (bayrak püskülü) : perçem

tozlu mantar : gûşene (bitki)

tozluk (çadır perdesi) : serâ-perde (ark)

toz-toprak : ceker

tökezimek (tökezlemek) : işkûhîden

tömbeki içen : dûd-hâr

töre : huvâre , hûy, sen, bâre, âb, berbest, bez, destûr, gûnâ, reviş

törpü : dester, sân (alet)

törpülemek : sâ, sâv , sâyiden

tövbe <Ar. tevbe : guzeşten, peteft, mûl, hûd

tövbe etmek : câm, ber, seng zeden

trabzon hurması : seder (bitki)

trampete <Fr. : şeh-rûd, sifîd-muhre, şâh-rûd (müzik aleti)

tu oldu : kâç(ünlem)

tuç (bakır cinsi) : tâlîkûn

tufan <Ar. šūfān : âdrehş

tuga : dûgbâ (yemek)

tugulga (başlık) : direfş, hevîy, gûtlâş, hûd, leht, târek hûy, lîret, pûpişmin, ser-pâs, ser-pâyân, nîmterk,(giysi) (ark)

tuğla <R. : âgûr, nuvâşte

tuğla ocağı : âlû

tuğyan etmek/eylemek : tergâze, girâyîden (ark)

tuhafçı (tuhafiye) : pîle-ver (ark)

tukderi (toy kuşu) : ubere (hyv)

tuke otu : tukmâr

tulum (kırba) : hî, hîk, meşk

tulum (yüzmek için) : jâle

tulum borusu : nâ-embâm (müzik aleti)

tulum peyniri : terf (yemek)

tulumdan hava çıkarmak : fuş

tulumpete (trompete) <Fr. : şâh-rûd (müzük aleti)

tunç : rûy, tâl

tur (ayak tuzağı) : pây-dâm (ark)

tura (iplik halkası) : kelâbe (ark)

turaç (kuşu) <Ar. dürrāc : turâc, murg-i rengîn (hyv)

turfanda : ibere, serde

turfanda meyve : bilek

turna : bâtir, cegerne (hyv)

turna kuşu : kulunk, kurkî (hyv)

turp <F. turb : mûlî, turb, turbuz, turbuze, terme (bitki)

turumtay (kuşu) : turmutây (hyv)

turuncu <F. turuncī : nârengî

turunç <F. turunc : nâreng, tâsimset, vâdâreng, utruc, behâr (bitki)

turunç memeli : peg (söyleyiş)

tuşkan (tavşan) : lâgûs (hyv)

tut (emir) : gîr u dâr, dâr

tut ki : şumuriş

tutacak yer : deste

tutek (papağan) <F. tūtek : beygâ (hyv)

tuti kuşu : tûtek, tutî

tutkal : kebd, siriş, kebîd, siblet

tutkan (yapışkan) : isrîşum (nesne)

tutmaç aşı : lâhişte, lâkçe (yemek)

tutmaç çorbası : çûşbere, lâhişte (yemek)

tutmak : beşelîden, perdâhten, câsûniten, dâr, girây, girift

tutsak : bîşâr, nevâ, girift , girifte

tutu (rehin) : bend, şâlheng, girevgân

tuturuk (talaş-yaşvan kurusu) : gerfec, âteş-efrûz, âteş-gîre, âteş-efrûzene, hef (ark)

tuyur <Ar. šuyūr : dâm (hyv)

tuz : sibeh

tuzak kurmak : dâm-geşten

tuzak <F. dūzaĥ : câl, dâm

tuzak(at kılından) <F. dūzaĥ : dâs

tuzakçı (avcı) : dâmî, dâmyâr

tuzaklı kamış : hîrûn (alet)

tuzaktan kurtulmak : dâm-geşten

tuzlanmış (nesne) : nemek-sûd, kâlîde

tuzluk (tuzlu yemek) : şûr (ark)

tuval (bakır tozu) : tûbâl,tûpâl (ark)

tüfek <F. tüfeng : kemân-i zembûrî, tufek

tüfek fitilesi : câmegî

tüfek yuvalığı : tîr

tükenmek : der-bâkî şuden, der-bâkî kerden

tükürme : tuf

tükürük : befc, encûh, hevîy, heyû, hîv, hudû, huluşk, tîne, tuh, tufû

tükürük atmak : tus

tülbent <F. dülbend : burûne, şerbetî, destâ, destâr

tülemek (kuş tüyü atmak) : per-endâhten, kerîc (ark)

Türk **:** turk

Türk taifesi **:** tûr

Türkistan (şehri) **:** tûr, âb-destan-dar, turk

türlü (çeşit) **:** serde, bâk

türlü türlü **:** gûn-â-gûn, şâh-be-şâh

tütün **:** dûd

tütün içen **:** dûd-hâr

tütünlük **:** dûd-âhenc, dûd-âheng, dûde, fekz

tüy tüs olmayan çehre **:** dûh (ark)

tüyleri yolunmuş **:** enbure (nesne)

tüysüz baş **:** dekk u lek

tüysüz şeftali(tüyü dökülmüş) **:** tâlânek , tâlâne (bitki)

U

ubur etmek **:** guzeşten

uca (insanda oturak yeri) **:** eger, surûn, uste, şenc, lember, âler, sunc (ark)

ucu eğri kestane **:** sûricân (bitki)

ucuz **:** şeft

ucuzluk **:** erzânî

uç (kenar) **:** beşen, kenâr, kerân, kerâne, terâf, leb, per, sâmân, ser, sûme, tekberî, tenîze, pâyân

uçkur evi **:** nîfe

uçkur **:** nîfe

uçlanmak (sona ermek) **:** ser-âverden, siperî

uçmak (cennet) **:** ucmâc

uçmak (fiil) **:** pâre, pârîden, pâr, perîden, duvâle guşâden

uçuk tutmuş (cin tutmuş) **:** sâye-dâr (ark)

uçuk **:** tebhâl (hst)

uçurma **:** bâlâ –dest (ark)

uçurmak **:** perânîden

ud ağacı **:** ‘ûd, sîndihân, eger, heştdehân, miskâtûn (bitki)

ud çiçeği **:** râbû

ud yeri **:** zihâr

ufak **:** gû, lâş, hurd, kîç

ufacık filizi **:** şemâ’il

ufak inci **:** mercân

ufak ufak **:** encîn, kîç kîç

ufak-tefek **:** hâşek **,** hâşu heş, lek û pek, heş u hâş, hurde murde

ufaltmak **:** heşhâş-kerden

ufam ufam **:** rîg rîg

ufantı (kırıntı) **:** fetât , tehle (ark)

ufe <Ar. uffe **:** veheş (hst)

uğramak **:** guzeşten

uğraşmak **:** nâhun ber dil zeden

uğur tutmak (hayır) **:** şugûn (ark)

uğurdan dağıtmak **:** pâş

uğurdan saçmak **:** pâş

uğurdan serpmek : pâş

uğurlu : huceste, pîrûz, ferhuceste, ferruh, hunistan-

uğursuz : bâj-gûne, şinâr, hirî, huşk-pey,sebz-pâ,

uğursuzluk : kelek

uku (büyük baykuş) : ûkû (hyv)

ulak : firistâde , ulâg (mcz)

ulam ulam (bölük bölük) : ulum ulum (ark)

ulama yonca : eslene (bitki)

ulaşmak : gân, resîden

ulaştırmak : peykenden

ulu ve işlek : kûy

ulu yol : fec, şâh-râh, şâr

ulu : bân, buzurg, elig, gut, nâ-behre, nebehre, rende, şigerf, vuzurg, mih, mihâ, mihîni, zîr

uluk : esk

ululatmak : pâlûden

ululuk : mihî

umacı : lûlû

umaç aşı : pâre-i ârd, beblûs, hessû (yemek)

umarım ki : endîk

ummak : bûbe

umur becermek : bişûlîden

un : erd

un eleği : helhâl, mâşûb (alet)

un helvası : âfrûşe, ferûşe, bergûl, efrûşe (yemek)

unsur <Ar. ‘unŝur : key

unutmak : ber tâk nihâden, tâk-ber nihâden, ferâmuş, fermuş

unvan <Ar. ‘unvān : bevç

ur : cehc,cehş, mugunde, dîv-gûl, dâmgûl, gur, hecç, kulen , luk (hst)

urgan : bend, res

urgun kapı (başka) : berbâre (ark)

urgun yol (başka yol) : berbâre, bâhse, bervâre (ark)

uruz otu : bîş-behâr, âbrûn (bitki)

usanık : bistûh

usanmak : sîr-şuden

usbur (yabani) : engrîz (bitki)

usbur çiçeği : zertek (bitki)

usfur (serçe kuşu) <Ar. ‘uŝfūr : venec (hyv)

usfur <Ar. ‘uŝfūr : ´aşr (bitki)

uslu : ferhehte, ferhencîde

uspur <Ar. ‘uŝfūr : ´aşr (bitki)

uspur çiçeği : behrâmen, kegâle, hisk, hesek, ehrîz (bitki)

uspur suyu : zereng, zertek

uspur tohumu : hesek-dâne (bitki)

ustuc (berber cüzdanı) : tulî (ark)

ustura <F. ustura : pâkî, usture (alet)

uşak (iç oğlan) : vişâk

utanmak : petyâre, şikesten, reng

utanmaz (kimse) : kungur, lûr, lûrî, nâ-dâşt, bî-rû, ser-i her

utanmazlık : cemâş, pîşânî, deh-âk

utarit yıldızı : debîrb-i felek, ehter-i dâniş

uyan (at uyanı) : dehâne

uyanıklık : biyâd

uyar : ender-hord, sezd

uyaz (üvez) : mişenc (hyv)

uydu : sezîd

uydurmak : berâzîden, sâziden

uydurucu (kimse) : gâr

uygun gelir : sezd

uygun : bereh, kizâyiş, herâ, guzâyiş, fercmend, ferâhûr, ender-hor, derhuş, berzeh, sâzvâr, sâhte-reng

uygun gelmek : be-dendân bûden

uygunluk : berâh, lehenc, sâzvârî

uygunlu-uygunsuz : şutur-gurbe

uygunsuzluk : nâ-sâzî

uyku uyacak : hâbistân

uyku : âsânî, megl, kûşâsb, kuryân, kûnyân, hâv, guzar, estân, buşâsb

uykuda ağır basma (kabûs) : fedrencek, ferânec, ferencek, kerencû, sitembe

uykudan uyanmak : ser-ber giriften

uykulu : mûjân

uyluk (uzuv) : şel

uymak : be-dendân bûden

uysal : huzâk

uyuk (korkutacak alet) : hirâse (alet) (ark)

uyuklamak : nâvîden

uyuma : gunevîden

uyumak : gunûden, ermûniten, sât

uyumaklık (şeker uykusu) : pînekî (ark)

uyumamak : negnevîden

uyumuş : gunûde, âsûde, âsîme (fiil)(ark)

uyuntu (dalkavuk) : irmân, kâse kucâ berem, biştâlem (ark.)

uyuşmuş kan : enbeste

uyuşuk (el-ayak) : hîre

uyuşuk : kereht, şîşele

uyutmak : huftânîden, huftîden

uyutulmuş : hâbbenîde

uyuyacak yer : estân

uyuz : peryûn (hst)

uyuz hayvan : gerg

uyuz olmak : gerî

uyuzlu : gergen, gergîn

uyuzluk : gerî

uzak ol : berd, berdberd

uzaklaşmak : uftâden

uzamak : dîr şuden, permâs

uzanmak : gurâz, guvâlîden

uzatmak : âkîş

uzun **:** derâz, nûf, lûciyâ, dîr-bâz

uzun biber **:** dâr-ı filfil (bitki)

uzun kement **:** hâm

uzun kuyruklu (nesne) **:** derâz-dum

uzun pişgir (sofra) **:** destâr-hân

uzunluk **:** bâlâ

Ü

ücret <Ar. ücret **:** dest-kele, tezve, kîrâ, kîrâye, muzd

ücretsiz iş buyurmak **:** bîgâr

ücretsiz **:** suhre

üç telli tambur **:** istâre (müzik aleti)

üdürgü (burgu) **:** behreme (ark)

üflemek : ber demîden

üflez (az ışıklı mum) **:** tuk (ark)

üfürmek **:** ber demîden, demîden, demân

üfürük **:** dem, pûk, fûb

ügü (baykuş) **:** bûm, cugd, âkû, pezeşk, kûf, puş (hyv)(ark)

ülke **:** lukâ, ulkâ

ülker (yıldızı) **:** peren, reme

ülümek (köpek üremesi) **:** dûle

ümit <F. ümīd **:** âyâ, telnek, bûy, end, endervâ, endervâj, evs, muht, rû

ün **:** bâng, âvâz

ürkek **:** şemî

ürkek hayvan **:** âlîzende

ürkeklik (acemilikten) **:** turîden, tûrî

ürkme **:** âhû, şemîden, rem

ürkmek (hayvanlarda) **:** âliz, fâtûrîden, tebl hûrden, nefîr, şem, şemîden, tûlîden, tûr, tûrîden

ürkü (kargaşa) **:** âşûb (ark)

ürkütmek **:** şemânîd

ürpermek **:** ber demîden, demîden

üründülemek (seçmek) **:** guzîden, reşn, ser-gele nihâden (ark)

üründülenmiş (seçilmiş) **:** bih-guzîn, celvîz (ark)

üründüleyicilik (seçicilik) **:** reşn (ark)

üryan <Ar. ‘uryān **:** gûşt

üskü (yanmış odun) **:** âsugde (ark)

üst : ferâz, zeber

üst/üzere : bâlâ

üstat <F. üstād<Ar.ustāz : ûstâd

üstübeç : bârûk, vâlgûne, isfîdâc (ark)

üstün ağacı (direk) : dârbâm, teje, feresp, pâger (alet)

üşengen : vârehd

üşenme : fergûk

üşenmek : fergûk, kuyâr, kiyâr, fervîş

üşümek : secîden, şecânîden

üşümüş : fusurde

ütme : dulmul, durmul, kerden (ark)(yemek)

ütü : tele

üveği (baykuş) : kelîk (hyv)

üvey ana : ender-mâder

üvey ana : mâdender,marender, marîne, mâyender

üvey ata : ender-peder, husr

üvey baba : behnev

üvey karındaş : ender-birâder

üvey kız : duhtender

üvey kız karındaşa : ender- hâher

üvey oğul : pusender

üveyi baba : pedender

üveyi karındaş : burâd-ender

üveyik kuşu : şifnîn, kâlince (hyv)

üveyik : zen-bâf (hyv)

üvez (sinek) : mijmij (hyv)

üyük (tepecik) : reşn (ark)

üyüklenme (daralma) : âşûb (ark)

üzengi : rikâb

üzengi duvalı : cenâb

üzengi tasması : duvâl

üzere : ebr

üzerinde : ebr

üzerine titremek : dil-be-kesî lerzîden

üzerlik : besbâsâ, hermel (bitki)

üzerlik tohumu : siped, sipend, nevend, sifed (bitki)

üzgeçlik : âşnâ , âşnâb , âşnâ-ger , âşnâv, âşnâver, âşnâh

üzmek : bigsil, gusî, fitârîden, fetâlîden, biselânîden

üzmelik : işkîl-i çeşm, hefce (bitki)

üzülmek : bigsil, gusil, fetâlîden, ber şikesten, biselânîden, sukusten

üzülmüş : gusile

üzüm : sette

üzüm : 'îsâ-yı şeş mâhe, râzikî, istâfîl, engîr, enbimen(bitki)

üzüm ağacı : rez (bitki)

üzüm asması : kelmâ, piyâde, sârune

üzüm bağı : firdevs

üzüm çekirdeği : tekej, tekîn, tekes, tekîz, tekiş, vetkej, tukij, gujb

üzüm çöpü : ûrenc

üzüm küfesi : kuvâr

üzüm salı : herhuşt, hevz-i tersâ, câst, sâr, sipâr (alet)

üzüm salkımı : 'îsâ-yı nuh mâhe, bâşeng, birîg, superîng (bitki)

üzüm teknesi : câst, gile, hevz-i tersâ, nespâr

üzüm zenbili (üzüm ölçeği) : cuvâz

üzümbe : sumbe (bitki)

V

vahşet <Ar. vaġşet : tûr

vahşi <Ar. vaġşī : tûr

vahşi dağ hayvanı : dâm

vakit <Ar. vaḳt : hengâm, geh, dem, demân,demânkeş, devr, direng, ferâz, gâh

vali <Ar. vālī : hâce, reng

van gülü : gul-i kûze, muşkîn-i vefâ-dâr, semen, nesrîn (bitki)

vankulu (dikenlik) : şâvezd

var ol : dîzî (ünlem)

varıp gelmek : cunbîd

varlığı kendinden : şâyiste-i hestî

varlık : hestî, hîş

varsak (kısa kılıç) : nîmçe

vasat <Ar. vasaš : dil, ferhengâh, ferâ

vaşak <F. vişāḳ : rûdek (hyv)

vatan <Ar. vašan : huhre

vaz geçemek : dâmen der-keşîden, bedrûd, pâ pes âverden

vaz gelmek : gûş-nihâden, guzeşten

vazife <Ar. važīfe : dâre

ve dahi (edat) : hem

veda (etmek) <Ar. vedā‘ : bedrûd

vefat etmek : ez-dest-i dehr cesten,ez-her uftaden, ez-şikem , uftâden, ufce, temâm şuden, dîr şuden

vefat eylemek : heykel-i besten, rebnûniten

velense (döşeme) <İt. : hirsek

veranika : şuvîlâ, jâbîj, esîj, enîj (bitki)

verem <Ar. verem : âmâs, sil (hst)

verib (eğrilmiş nesne)<Ar. verīb: uvrîb

veriş (bahş) : dihiş, dîş

vermek : dâbûniten, vâ çîden, kûşâd, gûşad

vesme (çivit otu) <Ar. vesme **:** hinnâ-yı mecnûn (bitki)

vezir <Ar. vezīr **:** hurîş, hîdîv, destûr, dest

veziri inciri **:** şâh-encîr, vezîrî (bitki)

viran <F. vīrān **:** herâb

viran olmak **:** dîvâr-ı hâne revzen şuden

vişne <Bul. **:** nemtuk (bitki)

vucut <Ar. vücūd **:** hîş, fertâş

vurmağa yapınmak **:** keşîde

vurmak **:** cekrûniten, reze, let, leht, kuften, kûft, bîz

vurunuz (emir) **:** dihîd

Y

yab yab (az az) : kîç kîç

yaba : bevâşe, şâhî, heyd, hesek, enguşte, efşûn, şene, sikû (alet)

yaban <F. yābān : egriyûs, tîr, hîç

yaban badincanı : cirsem (bitki)

yaban baklası : câmise, gâlâlûtâ (bitki)

yaban biberi ağacı : meys (bitki)

yaban buğdayı : ehîrûs (bitki)

yaban dere otu : berg-i kâzerûnî, zûferâ (bitki)

yaban eşeği : gûr, pîşrev-i leşker-i sehrâ (hyv)

yaban gendenesi : ferâsiyûn (bitki)

yaban gülü : şecere-i Musa (bitki)

yaban havucu : işkâkul, şeş kâtil, nehşel, mûrâmûn, mev, kûkâlis, hirs-giyâh, heşfîful, gend-giyâh (bitki)

yaban hayvanı : reng

yaban inciri : cemîz (bitki)

yaban kerevizi : berg-i kâzerûnî, zûferâ, gend-giyâh, huzâ, huleyte, hirs-giyâh, sestî ‘ûn (bitki)

yaban keteni : mesnân (bitki)

yaban kızılcığı ağacı : zân, muran (bitki)

yaban koyunu : gurm, lûbere (hyv)

yaban leylağı : kirm-dâne, mesnân (bitki)

yaban leylağı yemişi : girdmâne (bitki)

yaban marulu : merverîye (bitki)

yaban mazısı : herbek (bitki)

yaban mersini : hîzrân-ı beledî (bitki)

yaban narı : ´anm (bitki)

yaban narı tohumu : ermenîn (bitki)

yaban nohutu : kulh (bitki)

yaban otu : kûhîn, kû’im, hes, hev, hesek (bitki)

yaban pırasası : encîde, tîtân, şinân, şerbet, kâvul, ferâsiyûn (bitki)

yaban rezenesi : kûmârisûn, hûlelû (bitki)

yaban sarımsağı : eşkerdiyûn, şekerdiyûn, uskûrdiyûn,

sekûrdiyûn (bitki)

yaban sıçanı : kelâk-nûş(hyv)

yaban soğanı : belbüs, piyâz-i deşti, iskîl (bitki)

yaban sümbülü : fû (bitki)

yaban şahdanesi : nukul-i hâce, sumne (bitki)

yaban tavuğu : gerger(hyv)

yaban teresi : mengele, semû (bitki)

yaban turpu : kûkâlis (bitki)

yaban uspuru : terîgân (bitki)

yaban üzümü : seg-pistân, benber (bitki)

yaban yarpuzu : celencûce, dektâmânûn (bitki)

yaban yasemeni : teyân (bitki)

yaban yulafı : du ser (bitki)

yabana atılacak (nesne) : hemâş

yabani tirfil : dîv-ispist, dîv-pâ, tirîbule, lûtûs, kurkumân, hendekûkî, dekûkû, hebâkâ, ezverd (berri) (bitki)

yabani acı badem : hercân (bitki)

yabani dere otu : huleyte, sestî ‘ûn (bitki)

yabani durak otu : dînârûye, huzâ (bitki)

yabani nar çiçeği : gulnâr

yabani gül : nesteren

yabani güvercin : vereşân, kenâd (hyv)

yabani hardal : hefec (bitki)

yabani hatem çiçeği : ‘izris, merc (bitki)

yabani hindibâ : henderîlî (bitki)

yabani iğde ağacı : zîrfûn (bitki)

yabani kimyon : feyzel (bitki)

yabani kuzu kulağı : helîmû (bitki)

yabani merdümek : hencek (bitki)

yabani mersin : isfâr (bitki)

yabani nar ağacı : kilâkel (bitki)

yabani nar ağacı kökü : ‘ukâr –ı âdem, megâs (bitki)

yabani su kerdimesi : eyhukân (bitki)

yabani su teresi : eyhukân (bitki)

yabani şebboy : erdâne, hezâmâ, ervâne (bitki)

: ezverd, endekûkû, hebâkâ, en hendekûkî , kurkumân, lûtûs (bitki)

yabca (yavaş) : zem, kîç (ark)

yabca yabca (yavaş yavaş) : zemzem

yabcalık (yavaşlık) : buvund (ark)

yabça yabça yürümek : hîzîden

yad (yabancı) : bîtane

yagır (hayvanda yara) : figâr, figâl, efgâr, evkâr (hyv hst)

yağmacur : beşneze, buşnize (yemek)

yağ bağır : revenc (yemek)

yağ debesi : betev, bitû

yağ ördeği : cuhûdâne, zîçek (yemek)

yağcı : efşure-ger

yağcı mengenesi : kirâvuş

yağcı oku : gen (alet)

yağhane zembili (ölçek) : teşe, ceşşe, cuvâz, kûbîn, kuvin, kurâbîn (ark)

yağız (kül rengi) : dîz

yağız doru (alaca renk) : rehş

yağlı çam : hâle (bitki)

yağlı ekmek : tekû (yemek)

yağlı keşik : bekbeke (yemek)

yağlı keşke : sebze (yemek)

yağlı peksimet : revgenîne (yemek)

yağlı süt : şime

yağlık (havlu) : dest-mâl, dest-pâk, şuste, dezek, derk (ark)

yağma <F. yaġmā : gâre, ferîş

yağma etmek : derâz-destî kerden

yağma eylemek : gârîden

yağmacı (kimse) : gâre

yağma-gere (yağmacı) : dest-endâz

yağmur : kâh. kâhe, kâher, deyme

yağmur damlası **:** jîk,jînk

yağmur dökülmek **:** pâye

yağmur mevsimi **:** peşkâl

yağmur serpintisi **:** reşâşe

yağmur yağmak : feth-i bâb, tetrûniten, girîsten-i hevâ

yağmurca geyik **:** gevezn (hyv)

yağmurdan tımtımlamak **:** jûhîden

yağmurlu bulut **:** behmen, zefâk

yağmurluk **:** bârânî, lebâd (giysi)

yağrık (kasap kütüğü) **:** herek, kunde (alet) (ark)

yağsız lapa **:** huşke (yemek)

yah (buz) <F. yaĥ **:** cems, derkâle

yahçe (dolu yağış) **:** tegerg (ark)

yahmur (sığın) <Ar. yaġmūr **:** gevezn (hyv)

yak tavışı (ayak sesi) **:** gumâr

yaka oyuntusu **:** kiric, kevâre

yaka **:** ferâ

yakaza (uyanıklık) **:** biyâd (ark)

yakı (im) **:** deg, dâg, mel'am, mehlem, resm

yakın **:** efrâz, teng, ferâz

yakışık **:** şâyân, şâygân, fer

yakışıklı **:** versâz, fercmend, berzeh, bereh, zîbâ

yakışıklık **:** berâh

yakışıklılık **:** berz

yakışıksız **:** berheç, şeft, buk u luk

yakışıksız kimse **:** kelender

yakışıksız oğlan **:** kertele

yakışıksızlık **:** gestî

yakışmak **:** berâh

yakıştırmak **:** berâzîden

yakut <Ar. yāḳūt **:** beççe-i tâvus –î 'ulvî, âb, pâkend, âteş-i bî zebâne, âteş-i hacer (mcz)

yalabımak (ışıldamak) **:** tâbîdenv (ark)

yalak : sevîn

yalamak : lişten, versâhîden

yalan : heytâl, kedbâ, kâst, hîtâm, nukte-i bâdî, terkend

yalan söylemek : pelme, pelmes

yalan söz : nîsân

yalancı : âhmend, kâst-kâr

yalanla inandırmak : tenîden

yaldıramak : duruhşîden, direfşîden (ark.)

yaldırayıcı : geşesb, rehşâ, rû

yaldızcı (sıvacı) : endâyiş-ger

yaldızlamak (sıvamak) : endûden

yalım (ateş) : şeber, verâg

yalın (ateş) : âteşîn-mâr, efrûz, elenge

yalın yüzlü delikanlı : gûşâsb

yalıncak (çıplak) : gûşt, tehek (ark)

yalınlanmak (alevlenmek) : tâften (ark)

yalkanmış (alevlenmiş) : firûhte

yalman (mızrak demiri) : fesen, nevk (alet)

yalnız : cerîde, tenhâ, fârid

yalnızlık : bâ-hiş

yalpak (kimse) : hing u lûk, beçek, şefek, âdeng, kehbul (ark)

yalpak kumarbazı : âb-dendân

yaltak (kimse) : âyşitene, ebiste, lâmânî, enîşe, nerm-bur

yaltaklanıcı (kimse) : îşe, ´arbede-cûy, câblûs, âbeste, lîve (ark)

yaltaklanma : kereş, lûşâbe, lâv

yaltaklanmak : beyûsîden, lûsîden, lâbîden, kirîsîden, ser- hârîden

yalva kuşu : semânî, terengebîn (hyv)

yalvarıp yaltaklanmak : deh engu şt ber-dehân giriften

yalvarma : lâv

yalvarmak : lâbîden

yama : bâdâme, tigil, pîne, pergâle, pedme, pejkâle, lâhe, gâz, derpîn, derbî, derpe, berâz, berâziş, bâz-efken, vujeng

yamalı hırka : jend,jende

yamrı yumru sarp yer : kenderûş

yamulmuş : şehrîde

yan : esû, pehlû

yan kesici : girih-bur

yan yırtıcı : cemder

yana (taraf) : sû

yanak : dîme, dîm, dîmer, ruh, gûne

yanaştırma : dûsânîden

yanaştırmak : şeblânîden

yancık (at giysisi) : kecîm, begeltâk, bergestuvân (giyisi) (ark)

yandık otu : câverd, zâfe, râfe (bitki)

yanık (bardak türü) : gurâz (alet) (ark)

yanık yanık ağlamak : nâr-efşânden, zâr

yanıkara : âteş-i pârsî (hst)

yanıltmaç (bilmece) : berdek, legz, veberdek, perdek, kirdek, kirmek, kirves, burd (ark)

yankesici : dest-endâz, zir-bur, terrâr, duvâl-bâz

yankı : tûf, pejvâk, nûf, bejval, sedâ, henîde

yankılanmak : nûfîden

yankılamak : henîden

yanlışlık (hesapta olan) : gelt, galat

yanmak : siturden

yanmış gümüş : kezef, sîm-i sûhte

yanmış kurşun : âbâr

yansılamak (öykülemek) : nûs

yanşak (dalkavuk) : derâz-nefes, ferâh-dehen, herze-derây, şâklûl lâ, nevgufâre, nefes-derâz, îgude, bilâbe, lâyîden (ark)

yanşaklık : kel-kel, lâlâ

yapağı sabunu : gûşene, setrûniyûn (sabun)

yapalak kuşu : cegne (hyv)

yapça yürümek (yavaşça) : pâçîden

yapılamış : beşgere

yapılmış : âmâde, sâhte

yapış : besel (emir)

yapışıcı : muhinde

yapışık : âkîş

yapışkan (nesne) : dûsende, isrîşum, giyâh-i âbgîne

yapışmak : dendân-tîz kerden, dendân-zeden, dûsîden, dûsîden, dest-âvîz, beşelîden

yapışmış : âkse

yapıştırmak : berâz, dûsânîden, şeblânîden, neşbel

yapmak : sâhten, sâziden

yaprak : per

yapuk (alt giysisi) : sâht (ark)

yapyalıncak : tehî vu tehek

yar (dost) <F. yār : hevâ-hâh, âb-kend, destî, deste

yar (uçurum) : âb-hûst, seylâb-kend, lûr,lûr-kend, kâlâr

yara : him, hîm, zeh, velâne, tereng, rîş, kurm, kend, hism (hst)

yara otu : bîş-behâr, hûfârîkûn, dâdî-i rûmî, âbrûn (bitki)

yara sızlamak : hesten

yara taşı : seng-i zehm

yarak (silah) : sân, âlât (savaş aleti)

yarakan (sarılık) : zerîr (hst)

yarakan çiçeği : ustûhûdûs (bitki)

yaraklanmak : cebîre

yaralama : şehen

yaralamak : berâş, hesânîden, herâşîden, bişhâyîden, berâş, hesten

yaralanmış : rîşîde

yaralı : cered
yaramaz : bed, duşt, seliş
yaramaz(huy) : enîr
yaramaz fikirli : bedâk
yaramaz hulk (fena huy) : celvâd
yaramaz üzüm : cekâk
yarar (yararlı) : şâhvâr, ender-hord
yarasa : hurbur (hyv)
yarasa kuşu sütü : şîr-zec, şîr-murg
yarasa kuşu : murg-i isa, mûş-i kûr, herbivâz, herbûr, pîvâz, şâbân, şebânûr, şeb-yâze, şebîne, şeb-pere, bîvâz, hûyûz (hyv)
yaraşık : be-dendân bûden, zider, şâyân, şâygân, kuzâyiş, herâ, gezâyîş, ferâhûr, fer, ezder, ender-hor, ender-hord, endâm, derhuş, guzâyiş, sezâ, herend
yaraşık olmak : endâm
yaraşıklı : bereh, zîbâ
yaraşır : sezd
yaraşmak : berâh, sâziden
yaraştı : sezîd
yaraştırıcı : zîbâ
yaraşuk : fercmend
yaratıcı : âferînden
yardımcı : destî
yarık : berîn, terek, terâk, tenûz, şikâf, reh, kefte, iftâl, gâz, gâf, ferc, ehûn, cer
yarık dudak : şiker-leb (hst)
yarıklık : keftegî
yarılmak : iftâlîden, şukûfîden, şikûften, kefîden, terâkîden
yarılmış (nesne) : gâz-gâz, cer, kâftîde, tenûze, kefte
yarılmış nar : nâr-i kefîde (bitki)
yarınki gün : perdâ

yarkan (sarılık) : kâhe, kâher (hst) (ark)

yarkan çiçeği : zerm (bitki)

yarlık (sütyen) : bâzrend (ark)

yarma (mısır) : kubîde, bulgûr, ferc, delîde (bitki)

yarmak : felîden, şukûfîden, kuşuften, kelkem, kelendîden, kelem kerden, kefîden, kefîden, kâbîden, kâfîden, fitârîden, feterîden, fetâlîden

yarpuz : gâge, râfûne, hebek, guleycîn (bitki)

yasdıgaç (demir şiş) : bilisk (ark)

yasemen çiçeği : seculât, sehlât, seyâl (bitki)

yas : pehen

yaslı (matemli) : sûgvâr, beşem

yassılanmış : şehrîde, ferâz, feht

yasta olan : sebz-pûş

yastık : bâlîn, vîsade, bâlîş, bâlît, peşmâgend

yaş (ıslak) : jet

yaş (taze,yeni) : ter

yaş (ömür) : zâd

yaşamak (sağ) : zey, zî, kulûte

yaşarmak : jetîden

yaşça (körpe) : terek (ark)

yaşdaş : hem-zâd

yaşlı : zâd-hû, zâd-hûst, zâl, zer , zerbân

yaşlı hayvan : kelte

yaşlık (ıslak) : terî

yaşmak : kulûte (giysi)

yaşmak (yüz örtüsü) : rû-bend, nime

yaşmak : rûy-bend, zir-îv

yaşrak (körpe) : terek (ark)

yatak (gecelik) : tehtdâr, teşt-hâre, tûşek-hâne (ark)

yatak : bister âheng, bîr, dehdâr, teyse

yatık (ağzı dar bardak) : buk, kevâz, tung, kemâs, kemâş (ark)

yatırılmış : hâbbenîde

yatırmak : huftânîden, huftîden

yatmak : huftîden

yavan havucunun tohumu : dûkûs (bitki)

yavaş : hemûş, zem, râm, kîç

yavaş yavaş : zemzem

yavaşa (yaba) : sikû, lebâşen, levâşe, lebîş (alet)

yavaşıtmak (doğrultmak) : fesânîden (ark)

yavaşlık : buvund

yaverlik : destî

yavru : zâk, zeh

yavruluk (hayvanda döl yatağı) : perîden

yavsı (sinek) : hemcî, nâred (hyv)

yavşan (otu) : şîh, efîlûn, kerfec

yavuklu kız : dest-sûze

yavuz : sîs

yavuzluk : gerşîden, gurriş

yavuzluk ve azgınlık etmek : gerşîden

yay (keman) : şîz, kele, şâh-ı âhû, kemân, keşûbâ, keyvân, kûk, kûs

yay çekmek : der-bâr-ı keman reften

yay kirişi : rûd, zih

yay tozu : tûz, tûze, vujeng, tûj

yaya : kerh-i zerâh, piyâde

yayık : ânîn, şîrîne, nehre, enîn, bestû, âzîn, ceg, şîrzene (bitki)

yayın balığı : sillûr (hyv)

yaykamak (yıkamak) : pâv, erûniten

yaylım (otlak) : pâde

yaymak (çalkalamak) : cek, gusterden (ark)

yayvan (nesne) : cuvâl, ferahâ, efrâz, menâ, kûşâd, gûşad, ferhâ, ferâh, fehl

yaz mevsimi : sipîd-ber, tetrâ

yazboz tahtası : tehte-i evvel

yazı : kuşse, kişe

yazı yazmak : cegtîbûnsiten, nuvişten, nivişten

yazıcı : benâg, pinâg

yazılmış : nivişte

yazlık : beçkem, perbâr, perbâre, kihnî, hân-ı gerd, bervâr

yazmak : nigâşten, ferfer, sikâlîden

yedek at : nevbetî

yedek atı : bâlây, pâlâd, dest-guzîn, kutel

yedekçi (yedek çekici) : cenîbet-keş

yedi iklim : dîv -i heft-der

yediger (yıldız türü) : heft evreng (ark)

yediger : sih-hâherân (ark)

yeğen : efder, ehder

yek renk : dûst

yekdil : dûst

yel : bâd, zikâ, veyû, mesned-i cem, evgâ

yel ayaklı : bâd-pâ

yel esip savurmak : dâmîden

yel esmek (koşmak) : vezege, bezîden, demîden

yel götürücü : bâd-ber

yel ölçüsü : bâd-peymâ

yel uğrağı (mahal) : bâd-gîs, bâd-gîr, bâd-hen

yelegen (tesbih böceği) : hezdûk, hebezdû (hyv) (ark)

yeleli mantar : kerhân (bitki)

yelerek (koşarak) : tâziyân (ark)

yaramaz : tebâh

yelici (koşucu) : tekâver

yelim (yapışkan) : isrîşum (ark)

yelim kara : bentûme, dibk (bitki)

yelip yopurmak (esmek) : pek u lek (ark)

yelman (ok ucu) : tuk (ark)

yelme : pû (ark)

yelmek (koşmak) : teg, tekîden (ark)

yelmek yopurmak

(hızlıca koşmak) **:** tek-â-pûy

yelmek(acele etmek) **:** pûyîden

yelmeşik (nesne) **:** dûşende, seht (ark)

yelpaze **:** bâd-bîzen, bâdrân, bâd-ris, bâd-zene, bâdzen

yelpik illeti (soluk daralması) **:** senehe, sihic, seref (hst) (ark)

yeltme **:** efjûl

yeltmek (kışkırtmak) **:** âş puhten, biyâgâlîden, efjûlîden, egâr ber âgâlîden, âgâlîden, âgâriden, bergelânîden, evjûlîden (ark)

yem **:** ‘uleyk, purmûz, bermûz

yeme-içme **:** ceşn

yemek (aş) **:** hâlî

yemek : şiken

yemek döşemek **:** hâlîden, hivâlîden

yemek hazmolmak **:** guvâred

yemek posası **:** dûgû

yemek sinmek **:** guvâred

yemek-yutmak **:** şikesten

yemen (şehir) <Ar. yemen **:** hâmâmâver

yemen zaferanı **:** kerkem (bitki)

yemen zafram **:** siperek (hst)

yemin <Ar. yemīn **:** sâme

yemiş **:** şâye

yemişan **:** teming (bitki)

yemlik **:** âhur , âhûr

yemşan **:** numutk (bitki)

yen **:** bâd-bân, zereng, âstîm, cuşşe

yen sığamak **:** âstîn-ber-çîden (dym)

yenbut **:** keverz (bitki)

yengeç **:** her-çeng, pîç-pâ, kulçeng, kilincâr, kingâc, kingâş, kerek, cengâr (hyv)

yeni **:** nû, tâze

yeni ay **:** şâh-i gevezn der hevâ, gusiste-nûr

yeni damat : nev-şeh
yeni olmak : mîden
yenice (fidan) : nevâceste
yenilik : ceni, nevî
yenmiş : zede
yeprik (eski) : ferâ-sûde, ferkende (ark)
yeprimiş (ekimiş) : dâşte (ark)
yer (zemin) : ispend-ârmuz, kunâ, siped, neskâ
yer çamı : hâmânîtis, kemâfîtûs, ´arsef (bitki)
yer elması : feka, turfâs, keşnec (bitki)
yer hadisesi (pırasa) : dûkû, kûkâlis-cebelî, gilîgân, kejref, kelikân, kumâ , kâlûh (bitki)
yer incisi : lâlâ (bitki)
yer murveri : şubûke-sagir (bitki)
yer mürürü : hemân (sagiri) (bitki)
yer palamudu : kemâderyûs, tûferyûs (bitki)
yer pelidi : kemâderyûs, tûferyûs (bitki)
yer sakızı : ‘ils (bitki)
yer üzere sürünücü : hezende
yer zeytini : merterû (bitki)
yerçamı : mâş-dârû (bitki)
yerden ata binmek : demîden
yere komak : furû-hilîden
yeri yurdu belirsiz : uşûg
yerinde atılmak : dij
yerleşmek : ârâm
yermek : evjûlîden
yeşermek : ber demîden
yeşil (renk) : gendenâ-gûn
yeşil kertenkele : gerîş(hyv)
yeşillik : sebzî, uştû,uştvâ
yeter (kafi) : ves
yetiş (emir) : edrek

yetişecek (rızık) : kâf (ark)
yetişip yiğit olmak : sîmbâr-şuden
yetişmek : ber-res, resîden, gân, câmnûnîten
yetişmiş kız : nâhîd
yetişti : ber-resîd
yetmiş iki millet : heftâd û du keştî
yevmiye (ücret) <Ar. yevmiyye : cîre
yığılmış : bulgud, bulgude
yığın (harman) : tûd
yığın : benve, benû, tepe, şûşe, pîl-bâlâ, men, kutel
yığınak (insan topluluğu) : rûstâk
yığmak : gejîden, enbârden
yıkamak : şuste
yıkık : rîhânîde, bîrân, herâb
yıkılıp düşmek : şehşîden
yıkmak : kendmend, rîhânîden
yıl (sene) : şenet, sâl
yılan : mâr, hâlûm, hutû (hyv)
yılan ağısı : gebest (zehir)
yılan başı : ehbûn (bitki)
yılan çıkaran otu : hezâr-piser, huzenbul (bitki)
yılan otu : cintî, kûşâd (bitki)
yılan yastığı : cunâh, derâkitus, pîlgûş, lûf, fîl-gûş, sâre (bitki)
yılana ağı veren(kertenkele) : kerbâsû, kerbâyis, kerbâyiş, kerbes, kerbeş, kerbesû,kerbeşû,kerbese,kerbeşe, sâlâmendirâ (hyv) (ark)
yılancı : mâr-efsâ
yıldırayıcı : lâlâ, şesp, lipân, şesp, lipân, şep (mcz)
yıldız : târâ , târîk, ulvâ, kiyân, kevkebâ, istâre, sitâh erzen-i zerrîn, ehter, sitâr, sitâre, setâr, beydek-i sîm (mcz)
yıldız akma (kayma) : şuhâne, şumle
yıldız akmak : şumle
yıldız akması (kayması) : şevle (ark)

yıldız böceği : âteşek, âteşîze, şeb-efrûz, şeb-tâb, ´arûsek (hyv)
yıldız poyrazı : bâd-ı kej
yıldız sayıcı (falcı) : ehter-şumur
yıllanmış şarap : cemhûrî
yırtıcı (yaratık) : ded
yırtıcı olmayan vahşi hayvan : dâmek
yırtıcılar ayası : betrâhiyûn, kebikec (bitki)
yırtık (giysi) : keseb-i sih dâmenî, kerâre (mcz)
yırtık (yarık) : tenûz
yırtık : berîn, lûş, lâne, iftâl, şikâf
yırtık yorgan : cebgût
yırtılmak : bişkelîden, iftâlîden
yırtılmış : tenûze
yırtışmak : kisvek (ark)
yırtmaçlı (giysi) : keseb-i sih dâmenî (mcz)
yırtmak : bişkelîden, lepâçe, bidirrân, derîden, fetâlîden, feterden, feterîden, hirke sâhten, kejârîden
yıtmak : fitârîden
yıylagaç (ağaç kavunu) : derdâb, destenbûy, herçekûk (bitki) (ark)
yiğit : bernâ, bernâh, vurnâ, vernâ, cîdân, bernâ, burnâ, burnâk, burnâh
yiğitlik : cevânî, rûz-i hoş
yiğni (hafif) : sebuk (ark)
yiğrenme (iğrenme) : hudûk
yiğre (pamuk kûlesi) : gundiş (ark)
yirmilik (para) : bistgânî (ark)
yitik : zâl
yitmek : veydîden
yiv (kıvrım) : derz
yiyecek : âhâr, tegâr, huval, huvâr, herdî
yiyecek (rızık) : hâre
yiyecek içecek : pût
yiyinti (rızık) : hâre, herdî, tegâr, âhâr, huvâr

yoğrulmuş : âgeste, gunce, geşte, ‘ unce, âgâriden, biyâgârîden, egâr, egeşte

yoğurt : cugrât

yoğurt aşı : dûgbâ (yemek)

yohsul urganı : celbûb (bitki)

yok : bâd

yok etmek : ez-dest ber giriften, zîbek kerden

yoklamak : bebsûde

yoksul : dend, zinde

yoksul urganı (sarmaşık) : liblâb, kîsûs (bitki)

yokuş : cuver, peje, ferâz,

yokuş ve iniş : ber u firûd

yol (iki dağ arasında olan) : gile

yol : der, reh, rây, râstâ, râh

yol armağanı : râh-âverd , râh- vâre , reh-âverd

yol azığı : nevâ

yol bekçisi : râh-dâr

yol gösterici : kelevuz

yol göstermek : rutek-numûden, rûy-numûden (dym)

yol gözetici : bedreke

yol kesici : râh-bend , râh-dâr, râh uftâden, muş-teng, meşeng, meng, kûç, jekûr şengrek, şengul, şengûl, şûh

yol takımı : sâz

yol uğrağı : pezîre

yol yürümekten : dijik

yola gitmek : nân nâmîder embân nihâden, tûşe-ber-dâşten, kefş-hâsten

yoldan savul : berd

yoldaş : hâm-râh, hem-tek, efşâr, dem-sâz, sengâr , sengem

yollamak : kusîl

yollu : berâh

yolmak : ferîz

yolsuz (hareket) : efsûs

yolsuz : peygule, bî-râh (mcz)

yolsuzluk : fifûs, fisûsîden

yolsuzluk etmek : nânimeş

yolunda : berâh

yolunda can meydandadır : cân-der-miyân

yomsuz (uğursuz) : bâj-gûne, hirî (ark)

yonca : esbist, fesfese, ´alef, kurt, terâşe, sepist, sûs (bitki)

yonga : bâd-pere, âzîş

yonmak : sikuncîden, tîşe-be-sû-yi had zeden, usturden, suturden, rendîden

yont kuşu : kepâk, kerkemâ, kerâk, kerkerek, dumsîce (hyv)

yonuntu : terâşe

yorga (at nalısesi) : vâr

yorgan : hûst, şâdîçe, şeb-pûş, zeber-pûş, devâc, bister, âheng

yorgun : tâfte, tefte, rezde, istûh, hîre, hâst, bîşâr , sutûh

yorulmak : bîhesten

yorulmuş : rezde, teft, peyhest, bîşâr

yosma (kimse) : geçle, evbâş, rind

yosun : gâv-âb, cul-i vezeg, culbek, câme-i gûk, sâbûd, bezegseme, bergest, câme-i gûk,sirind,serîd (bitki)

yön yöş : zâd u bûd

yönelmek : bâk, perdâhten

yudum : huft

yufka (ekmek) : lâvuk, girde, levâş, nâzûk, râhî (yemek)

yufka (düz) : pernîh

yufka açmak : vâ berden

yuğurmak : sirişten

yukargı (en yukarı) : berîn (ark)

yukarı (üst) : zeber

yukarı (yokuş) : cuver

yukarı : ferâz, firâz, ferâ, evrâz, efrâz, bâlâ

yukarı ağmak **:** dâmîden

yukarı atılmak **:** tundbûr

yukarı çekmek **:** berhîhten, engîhten

yukarı kaldırılmış **:** ber şude, ferâhten, efrâhten, efrâşten, efrâzîden, evrâşten

yukarı kaldırmak **:** perdâhten

yukarı taraf **:** ser

yukarı yukarı kalkıcı **:** guşb

yulaf <R. **:** hirâmîn, zun, dâdî (bitki)

yulaf tohumu **:** tîkî (bitki)

yular **:** fesâr (alet)

yular sapı **:** celbîz, celvîz

yumağı **:** gâle

yumak (hamur yuvarlağı) **:** zevâle

yumak (yıkamak) **:** erûniten, şûr, şuy, şuste , kurûhe, vereşten, gulûle, şûyîden

yumru **:** luk, mugund, dâmgûl, cehc, cehş (hst)

yumruk **:** muşt, ûr

yumşak **:** şul

yumurta **:** kûkû, tâg, hâye (mcz), hâk, estîne, âştîne, âşîne, tuhm

yumurta kayganası **:** hâk

yumuşak **:** gûr, nûkre-i hâm

yumuşak (nesne) **:** debîb

yumuşak olmak **:** penbe şuden

yumuşak sözlülük **:** dekân-dârî

yumuşaklık **:** şiken

yunt kuşu **:** ter, terend (hyv)

yunus balığı **:** gûr-i bâ medfûn (mcz)

yusufçuk kuşu **:** mûsîçe, mâsûçe (hyv)

yutkunmak **:** dendân-be-kâm-furû burden

yutmak **:** teng, nevârîden, hâş, bunguşten, bitûht, biyevbârîden

yuva : tîgâl, lâne, begend

yuvarlak : kurûhe, mugund, gurûhe, gulûle, gûle, girde

yuvarlamak : gâlîden, huftânîden, huftîden, merâge, gelt, gâlîden, gâl

yuyup arıtmak : şust u şû

yüce : burz

yüğrük (hızlı giden) : tecâr, pûyâ (ark)

yügrük gemi (hızlı gemi) : teyâre

yüğrük davar : bâd-peymâ

yük : bâr

yük dengi : cuvâl, şele, bervende

yüklük : câme-hâne, tûşek-hâne

yüksek (yer) : tund

yüksek : vâlâ, zeyîn, tukke, kelân, hûl, firâg, firâz, ferâz, ferâ, evrâz, efrâz, burz, ferâ-ken, âdeh, sâr (ark)

yüksek tepe : kutel

yüksek ve alçak : ber u firûd

yükseklik ve alçaklık : ber u firûd

yüksek ses : nevend

yükseklik : burz, tukke, berz, âdeh (ark)

yükseltmek : efrâhten, efşrâşten, efrâzîden, engîhten, evrâşten

yüksük (terzi kullanır) : hisâr-pûlâdî

yükü yiğni (hafif) : sebuk-bâr

yülümek (yonmak) : suturden

yün : behîde

yüne (yünle dolu-keçe) : peşmâgend (ark)

yürek : kulb, dil, cen

yürek burusu : burîniş, burnîş (hst)

yürek çorbası : çûşbere (yemek)

yürek kuruntusu (ishal) : kenâk (hst)

yürek oynaması : suksukî

yüreksiz : bed-dil, bed-zehre, uştur-dil

yürümek : rev

yürüyüş : reviş

yüz : pîleste, rû, kele, fîleste, enc, bunduht, buk, bîle

yüz görümlüğü : rû-numâ, rûy-numâ (gelenek)

yüz örtüsü : rû-bend

yüz yüze : pîşânî

yüzerlik tohumu : ispend (bitki)

yüzgeç : âşnâ , âşnâb , âşnâ-ger , âşnâv, âşnâver, âşnâh, âb-verz, dest-endâz, eşnâ

yüzgeç olmak : âşnâ , âşnâb , âşnâ-ger , âşnâv, âşnâver, âşnâh, keştâv-şuden

yüzgeçlik : keştâv-şuden

yüzleşmek : tîg-şuden

yüzmek (kazımak) : usturden

yüzmek : şinâr

yüzsüz : cendâl, bî-rû, âvîzkin, cimrî, venec (mcz)

yüzsüz dilenci : cendâl

yüzücü : şinâv

yüzük : lâm

yüzük kaşı : ceş, bâdâme

Z

zac ağacı : sâc, ceg, dest, dest-yâften, gûşad, pîrûz

zag (yay kirişi) : zâg

zaganos kuşu : tugrul, şikere, zimç, bî-ser, işkere (hyv)

zağar (av köpeği) : bûy-perest, tûle (hyv) (ark)

zakkum ağacı : hebn, hebîn, tâhek, zâhil (bitki)

zaman <Ar. zemān : dem, demân,demânkeş, direng, eblek-i çerh, emd, ferâz, gâh, geh, hengâm, devr

zamarata (zort vermek) : zibgur (iran Türkçesi)

zambak <Ar. zanbaḳ : zenbe (bitki)

zan <Ar. žann : revîz

zanbalak (zort vermek) : zâbgur , zebgur

zannetmek : pîlgûş

zanneylemek : gumânned

zar (tavla) : pâydâr, bâregî, hesl

zarar : gezend

zarar vermek : râh uftâden

zarar-ziyan : enfet

zayıf <Ar żaʻīf : şûr u mûr, gâmî

zehir <F. zehr : şereng

zehrelik (rüşvet) : bulkefed, bûlkefed (ark)

zeki <Ar. zekī : bûz, kev

zelber (yük konulan) : ser-bârî (ark)

zelle (sir yemeği) <Ar. zelle : peyerze (yemek)

zelve (boyunduruk ağacı) <R. : seyem (ark)

zelzele <Ar. zelzele : bûmehen, bûmehîn

zemberek (koğuş) <F. zenbūrek: nâvek

zemberek oku (koğuş oku) : nâvek

zemin (yer) <F. zemīn : ispend-ârmuz, durd-hâr, ferş-i bâstân, ferş-i hâk, siped

zemin kazıcı : âhûn-ber, gulle-i adem, kuhen-furuş (mcz)

zenberek (küçük ok) <F. zenbūrek: tehş

zencefil <Ar. zencefīl : edrek, tîzî (bitki)

zencefir <F. zencefr : zencerf

zencefre (bıya çeşidi) <F. zencefr : şengerf

zengin : hâce

zenginlik : dûle, âb-der-ciger daşten (mcz)

zerde <F. zerde : birinc-i şemâle (bitki)

zerdeçav <F. zerde-çāv : dâr-ı zerd (bitki)

zerrin kadeh : tîr (bitki)

zeytin yağı : infâk, selît

zıbık (sahte-uydurma) : cîzceng

zıbın : zubûn (giysi)

zımba < F. zunbe : geh-zen (alet)

zımpara <F. sunbāde : subâde, sumbâde

zıpkın : dijahec, zûpîn, pence, muk, mâkân (alet)

zırh <F. zırh : cevşen, derka

zırh gömleği : girâre

zırnık (cevher çeşidi) <F. zırnīĥ: zernî

zıt <Ar. żıdd : ehşîc

zift <Ar. zift : kuşf, zift

zift mumyası : istetlus

zift yağı : kusâlâven

zigala : ´asel-i leben, buhur , lebenî, estefî (bitki)

zigir (yüzük) : pîçek, şest (ark) (alet)

zihin <Ar. źihn : huşûmed

zil : celâcil, sinc, sirinc, isrinc, senc (müzik aleti)

zili (kilim) <F. zīlū : zîlû

zilice (küçük kilim) <F. zīlūçe : zîlûçe, zîlû

zindancı : dejhî

zinde <F. zinde : mert

zirek (zeki) <F. zīrek : bûz

zivindirik (can) : cân (ark)

ziyafet <Ar. żiyāfet : tûr, tûy, tû, hirâm, ceşn, bûriyâ-kûbî

zoka <R. : zûfâ (bitki)

zor <F. zor : tenû, vese, şîrze, kerkâm, heng, dest-i numûden, ser

zorba olmak : ser-ber tâften

zorla tokuşmak : gûst

zort vermek (ses çıkarmak) : zâbgur, âpûk, zebgur, zibgur (ark)

zulüm <Ar. zulm : âteş-i bî-bâd, ebîdâd, istem (mcz)

zunbur (zort vermek) : zunbur

zuranage (zürafa) : şutur-gâv-peleng (hyv)

zurna <F. sūr-nā : nây-ı turkî, şâh-nây, hâlû, sergîn, sûrnây âbnûsî-şâh (müzik aleti)

zühre yıldızı : ´arûs-i cihân, beyduht, bîluft, hinduvî sipihr, du'ulvî hinduvî gunbed-i gerdân, berîd-i felek, dîde-i felek, dîde-i, kebûd-hîsâr, enâhîd

zülbiye helvası : zelîbiyâ, helkeçî (yemek)

zümrüt <Ar. zümürrüd : bîrûz

zürafa <Ar. zürāfe : uştur-gâv, peleng (hyv)

ARKAİK SÖZCÜKLER DİZİNİ

A

açıla açıl **(آچله آچل)** **: berd berd :** çekilin , savulun.

***adam şeytanı (ينآطيش مدآ): belus :** yalancı, riyakar ve hile yapan herkesi aldatan kişi.

ağırlık **(آ قلرغ)** **: şîr-behâ :** 1. ağır, değerli. 2. saygınlık, değer . 3. vakar, temkin.4. nikahta kız tarafına verilen para, başlık. 5. ev eşyası.6. karşılık, bedel.

ağırsamak (اغسرمق) : **hefîden** : aksırmak.

ağırşak **(قشرغا)** **: şibk :** 1. iplik eğrilerek iğe takılan tahta yuvarlak.2. dizkapağı,aşık kemiği.

ağız bucağı **(يغاجوب زغا)** **: tânûl, tâtûl :** avurt, ağzın etrafı, ağız köşesi.

ağmak **(آقمغ)** **: çepîden :** 1**.** çıkmak yükselmek. 2. aşağı inmek, ağır gelip aşağı meyletmek.

ağnamak **(آغنمق)** **: merâge,yüzek :** 1. yatıp yuvarlanmak , debelenmek. 2. bolluk içinde rahat yaşamak.

***ağzı eğri** **(اغزي ايرى)** **: tânûl, tâtûl :** eğri ağızlı, çarpık.

ahar sürücü **(آ راه يجيروس): şûymâl :** eskiden kullanılan kağıt cilası,kağıt cilası yapan kişi.

ahırmak **(آقمرخ)** **: eh tufû, tus:** tükürmek, tükürük atmak.

aklık **(آقلق)** **: isfîdâc :** demir ustalarının demiri döğmek için kullandıkları alet, marangoz kalemi; iskarpela.

aksıntı **(اقصنطي)** **: sefûser :** aksırık, tek aksırık.

***alaçehre** **(آەرەجال)** **: siperek :** 1.su çiçeği hastalığı 2. sarı renk vermek için kullanılan bir kök.

alaçık **(الآچق)** **: küme , pulufte, tevâre :** göçebe çadırı.

***alaka** **(ەقالع)** **: şemle :** sarık ve kemerbend uçları.

***albak** **(الباق)** **: zevernîm :** çabuk eskimemesi için entari ve gömleğin çepeçevre omuz kısmına konulan astar.

***albasma** **(لآ ەمصاب)** **: âl :** lohusa kadınların doğurduktan sonraki ilk hafta içinde yaşadıkları durumdur.Halk arasında "çocuk dokunması (messi ecinne)" denir.

algım salgım **(الغم اس الغم): âl, gûrâb, ketîr, vâle :** serap.

altçı **(التجي)** **: âmusnî, benâg :** birden çok karısı olan kimsenin ilk karısı.

***altlık** **(اَقلتل)** **: pey-siper, zeber-destî :**1. el üstünlüğü, amirlik. 2. maharet, hüner, hünerli.

aparmak **(آپاقمر)** **: perdâhten :** götürmek, alıp götürmek.

apuk **(آپوق)** **: zîger :** avurdu şişirip parmaklarla vurarak ses çıkarma.

aralaşmak **(قمشلارآ)** **: fâtûrîden :** ayrılmak, uzaklaşmak.

argaç **(جاغرا)** **: pûd, fûd :** dokumacılıkta bezin enine atılan iplik; atkı.

arış (ارش) **: tân, fert :** 1. dokumalarda tezgâha uzunlamasına gerilen iplik. 2. arşın.

arka düğümcüğü **(يكجمكود ەقرا) : ustûy :** omurga çıkıntısı.

***arkalık** **(قلخارا)** **: tenzîb :** gömlek içine giyilen bir çeşit yelek. arkasında bulunan ve hayvanın kuyruğu altından geçirilen kuşak.

arkuru **(يروقرا)** **: âde :** eğri, yan üstü, tersine, aykırı, yanlamasına karşı ters.

arpalık **(رآپه قل)** **: cevdân :** atların muayyen dişi.

askı **(اَيقص)** **: pile :** ipek kozası.

askıntı **(آ قيرسغ)** **: setûser :** aksırık, tek aksırık.

assı **(ايسا)** **: sâhîb :** 1. yarar, çıkar kazanç, kâr. 2. faiz.

***aşlama** **(آشلمه)** **: serdâbe :** su şarıltısı, şelale.

ateş göyneği (يكنيوك شتآ) **: âteş-î pârsî :**cemre, yanıkara ve kabarcıkta denilen hastalık.

avgın **(آوغون)** **: kârîz :** yer altındaki su yolu.

***avgir** **(آوكير)** **: gerveş :** dokumacıların beze ve ipliğe su serpmek ya da tutkal sürmek için kullandıkları alettir.

avlak **(آولاق)** **: feh:** av yeri, avlanacak yer.

ay ağılı (آى اغيلي) **: hâle :** ayın ve güneşin etrafında görülen beyaz halka, hale.

***ay ışığı ölçmek** (آى اشغى اولچمك) **: mehtâb peymûden :** boşuna ve abuk sabuk saçma sapan konuşmak.

ayağa binmiş (ايا غه بنمش) **: suver-pâ :** aceleci ve çabuk piyade.

ayağa çalmak (ايا غه چقملا) **: der-pâyefkenden:** ihmal ve tatil eylemek

ayağı sıvık (ايا غي سيوي ق) **: sîmâb-pâ :** bir yerde durmayıp sürekli dolaşan.

***ayak oltası** (ايا ق اوطه سي) **: serâ-ser :** ayak seyri; aşağı yukarı gezinmek.

ayak teri (ايا ق ري ت) **: pây-muzd:** gelip iş yapan kimseye verilen ücret; hizmet ücreti.

***ayak uyanı** (آ ت اوا ي نا ي) **: gâm :** gem, hayvanın ağzına vurulan gem.

ayaklık (ايا ق لق) **: pâ-efşâr :** dokuma tezgahında ayakla üzerine basılan ve mekik atmak için nöbetle hareket ettirilen tahta, pedal.

ayırtlanmak (آ ري تلنمق) **: echere, hîde, veşeng :** 1. ayrılmak , tefrik edilme2. ayıklanmak.

ayırtmak (آيرتمق) **: çûb-keş, encûc, feleh ferhev, lûhenîn :** 1. seçmek, ayırıp çıkarmak.2. çözümlemek ayırt etmek.3. ayıklamak, temizlemek.

***azar** (رازا) **: ser-pâyân :** belden aşağı giyilen giysi; etek.

azvay (ى اوزا) **: edvî, elvâ, şeb, şeb yâr teber-zed:** sarısabır.

B

babuk (ابپقو) : **begeltâk :** savaş günlerinde atlara giydirilen giysi.

babulluk (بابوللق) : **herâbât :** sefahethane, fuhuş yeri.

baga (هغب) : **bukelemûn :** kaplumbağa, kaplumbağanın kabuğu.

***bagal** (بغل) : **kelek :** oturulacak yer.

***bağır yeleği** (يكلي رغاب) : **tenzîb :** gömlek içine giyilen bir çeşit yelek.

bağırdak (قادرغاب) : **berteng :** beşik bağı.

bağlı (ولغب) : **beste :** 1. kapalı .2. erkekliği bağlanmış olan. 3. büyü yapılmış kimse.

***bahri hotaz** (زاطوخ رحب) : **tumtum :** yedek atlarının boyunlarına asılan tuğ,başlık.

bakanak (قن هقب) : **şefel, jengele :** 1. çatal tırnaklı hayvanların tırnakları.2. at, deve, sığır gibi hayvanlarda topuk ile toka arasındaki boğum bukağılık.

***bakır çiçeği** (باقر چچکی) : **şikûfe-i mis :** sıcak bakırı soğutmak için üzerine soğuk su döküldükten sonra ortaya çıkan köpük gibi görünen tuz şeklinde nesne.

***bakır köpüğü** (باقر کپوکی) : **şikûfe-i mis :** sıcak bakırı soğutmak için üzerine soğuk su döküldükten sonra ortaya çıkan köpük gibi görünen tuz şeklinde nesne.

bala (هلاب) : **pîçek :** baş örtüsü.

***baras** (صرب) : **milk :** tırnak diplerinde meydana gelen leke, hastalık.

***bartıc / bartıç** (بارتیج) : **vertic :** kapı eşiği

***basat** (تاسب) : **şâleng :** halı, kilim, döşemelik.

basırmak (قمرصاب) : **be-gil giriften :** bastırmak, kapatmak, saklamak.

***başı taşa** (هشاط يشاب) : **ser-u hişt :** bir kimsenin söz dinlemediği, nasihat kabul etmediği durumlarda kullanılır.

başdan kara (هرق ندشب) : **gelest :** geçkin, kendinden geçmiş, sarhoş.

***baydak** (قديب) : **piyâde :** satranç kıtalarından bir kıta adı.

bedrik / bedrük (بدرك) : **kâle, busuk :** eğrilmek için uzunca dürülmüş pamuk lülesi.

beg (بك) : **ûs :** 1. zevç, koca.2. küçük devlet başkanı (emir).

3.ileri gelen, sözü geçen, nufuzluzengin kişi.

***begelek** **(كلغب)** **: sûje :**1. küçük kerpiç ,tuğlacık. 2. giysinin koltuğu altına dikilen şekilli parça yama.

***behre** **(هرهب)** **: bederze :** hisse, kısmet, pay.

***bekçi dübleği (بكجي دبدبلكي) : tebire, tebûrâk :** ekin bekçilerinin ekinlere saldıran hayvanları ürkütmek için çaldıkları alet.

belin **(كلب)** **: hirâs:** korku, ürkü

belinlemek **(كملكلب)** **: hirâs, hur:** korku ile birden sıçramak, irkilmek.

belleme **(همليلب)** **: berek, piş-bâz, tirlik :** yelek gibi bele kadar olan giysi.

***bendek** **(كدنب)** **: puşt-i puşt; puşt-vâre :** 1. sırtta taşınacak kadar odun yükü. 2. denk, tay.

berkitmek **(كمتكرب)** **: şedd :** sağlamlaştırmak, pekitmek.

besirek **(بسرك)** **: heyûn :** tüylü ve besili erkek deve.

***bez** **(زب)** **: pâgure, girih-guşt:** koltuk altında ve kasıkta meydana gelen;çıban,yumru ur.

***bıçak silme** **(بچاق سلمه)** **: kulûh-endâz :** insanların eğlenmek için bir araya gelmesi; zevk içinde eğlenmek.

bıçılgan **(بچلغان)** **: puştek :** hayvanların özellikle de davarların ayağında çıkan hastalık yara, çatlak.

bılaşık **(قيشاليب)** **: fejgend :** bulaşık.

bıldır **(ردليب)** **: pâr :** geçen yıl.

bılışkan **(ناقشليب)** **: duc :** bulaşmak.

bıyığı yelli **(بيغي يللي)** **: bâd-ı berüt :** kibirli gururlu.

***bibi, bigü** **(ببي , بكو)** **: îşî :** kadın

***bik** **(كب)** **: muste :** kuş yemi; yiyinti ,azık.

***bilek** **(كليب)** **: gedâre :** küçük bel şeklinde yassı ve genellikle avcıların kullandığı av aleti.

***birke** **(بركه)** **: âb-gâh, âb-gîr, âb-kend:** tutulmuş su, göl

***bitirge** **(هكرتب)** **: kâf:** yaşayacak kadar rızık, nafaka, doyumluk.

bizlengeç **(جكنلزب)** **: çâr-deval :** yük hayvanlarını sürmek için kullanılan ucu sivri değnek.

boğasa **(بوغاسي)** **: zeft, zend-pîçî :** kalın çulha bezi

***boğma** **(ەمغوب)** **: gur :** insanın boğazında meydana gelen yumru , ur,bez.

***boğmak (buğnak)** **(ق‌مغوب)** **: res :** 1. sağnak. 2. boyuna takılan gerdanlık; bir çeşit takı.

boğurtlak **(بوغرتلق)** **: hencer :** boğazda yemek ve içecek geçen bölge; boğaz yolu; gırtlak.

bor **(بور)** **: zemîn-i murde :** 1. sürülmemiş, otsuz, sert, toprak. 2. boz, boz renk.

boş böğür **(روكوب ش‌وب)** **: âb-gâh, tehî-gâh :** böğürün eğe ve kalça kemikleri arasında kalan boş kısım.

***boynu kılıca kaşımak** **(بيونى قليجله قاشيمق)** **: gerden-be şemsir hârîden :** ölmeyi göze alıp helak olmak.nefsine mukarrer olmak.

***böbür** **(روبوب)** **: beber :** kediye benzer bir hayvan.derisinden kürk yaparlar.

böcü **(بوجو)** **: keh :** umacı, öcü

böy **(بوى)** **: hâr-kuş , gâl :** zehirli örümcek.

***budantı** **(يدن‌ادوب)** **: âzûg :** asma ve diğer ağaçların uzantısı.

buğ **(بوغ)** **: tef :** buğu, buhar.

buğuz **(ض‌غب)** **: ârîg :** kin tutma, öç almak için fırsat bekleme.

bukağı **(بوقاغى)** **: kitîb :** hayvanın ayağına vurulan köstek.

bukağılık **(بوقاغيلق)** **: hurde :** at,deve,sığır gibihayvanlarda topuk ile taban arasındaki boğum.

***bulamaç** **(ج‌املوب)** **: ard-tûle :** yemek adı.

burgaç **(اغروب‌ج)** **: çegel :** 1. büklüm, kıvrım. 2. kıvrılmış, kıvrık, dolaşık.

burma sadef **(فـدص ەمرب)** **: tûtiyâ-yi ekber :** 1. kabuklu sümüklüböcek. 2.mühre,cila; cilalamakta kullanılır.

burtarmak **(ق‌مرت‌روب)** **: çîn ber ebrû efkenden :** 1. yüzünü buruşturmak. 2.buruşmak.

burunduruk **(ق‌ردن‌ورب)** **: bers:** 1. deveyi zapt ve idare için burnuna takılan ağaç ya da halka. 2. yular.

butluk **(ق‌ل‌طوب)** **: rânîn :** eskiden elbise üzerinden giydikleri şalvar, zırhın şalvar kısmı.

buymak **(قمیوب)** **: secîden :** insan veya hayvanın soğuktan donması.

bük **(بك)** **: huruhe :** 1. yem, lokma,nasip. 2. kuş avlamak için kullanılan başka kuş.

bürüncek **(كجنرب)** **: ceg :** baş örtüsü, çarşaf, bürümcek.

C

cangırtı **(يدرغناج)** **: ciling :** şangırtı, şıngırtı.

***car** **(جار)** **: gevâze :** baş örtüsü, yaşmak.

cardın **(جاردين)** **: her-mûş (hyv) :** sıçan cinsi.

***cedvel** **(جدول)** **: kemelkân :** küçük ırmak, çay veya ark.

cercer **(جرجر)** **: rede :** döven, harman sürme aracı.

cergelenme **(هكرج لنمه)** **: cerge :** insan ve hayvanlar çepeçevre bir halka meydana getirmek.

cergelenmek **(جركه لنمك)** **: cerge, pervez, tenûre :** insan ve havanlardan çepeçevre bir halka meydana getirmek.

***cırcır** **(رجرج)** **: setenc :** harman arabası.

cırlayık **(قيالرج)** **: cervâsek :** ağustos böceği.

***cidav** **(وادج)** **: figâr :** 1. hayvanın sırtında çıkan yara.2. sırtı yaralı hayvan.

ciga / cigal **(جيغه)** **: kelekî :** 1. horoz, ördek, turna gibi hayvanların kuyruklarındaki uzun tüy. 2.uzun yelek.

cimcime **(همجمج)** **: cumcum, çumçum :** tabanı paçavradan ve koncu çorap gibi ip ile örülerek yapılan bir çeşit ayakkabı.

cora ördek **(جوره اوردك)** **: kendere**: suda yaşayan, yuvasını suda yapan küçük su kuşu.

***cümbüşe calk eylemek (كمليا قلج هشبنج)** **: zehr kerden :** keyfini, neşesini, rahatını, kurulu düzenini bozmak.

Ç

***çabuk çalmak (چكب چقملا) : şekek :** alkış; müziğe veya dansa elle ritm tutmak.

çadır ağırşağı (چردا يغشرغا) : şengûr : çadırın tepesinde direğin geçmesine yarayan yuvarlak delikli tahta.

***çadır köpeği / göbeği(چردا يكبوك): şengûr :** çadırın tepesinde direğin geçmesine yarayan yuvarlak delikli tahta.

***çadır tenefi (چردا يفنت) : pâyije :** kazığa bağlanan çadır ipi.

***çağşağı (چيغاشق) : ehlekundu, engelendû :** eklem yeri çok oynak gevşek.

çakıldak (چقلداق) : putgâl, zûfa, liklik : 1. bostanlarda kuş ürkütmek için yaptıkları sesli fırıldak. 2. koyun kuyruğunun altında kalan pislik. 3. öğütülen buğdayın taşlar arasında bittiğini bildiren ve değirmen taşına çarparak çak çak sesi çıkaran aygıt.

***çakır çukur (چرقا چروق) : şenc :** hayvanda sağrı tabir alınan uzuv.

çalıp çapmak (چبولا چاپقم): tûzîden : yağmur etmek,talan etmek,hücum etmek.

çalkantı (چيدنقل) : şeylem : kalburlanmış buğdayın artığıdır.Kuşlara yedirirler; bir çeşit yem.

çalkoyun (چالقوين) : sitân : sırt üstü yatmak.

çalmak (قملج) : şeş-zeden : 1. I. katmak, karıştırmak. II. sürmek, sürüştürmek.2. I. kesmek üzere sürmek, kesmek. II. vurmak, çarpmak, atmak. III. çelmek. IV. çizmek, iptal etmek. 3. bağlamak, takmak, salmak

***çanak yalayıcı (چناق يجيالي): selât :** dalkavuk kimse.

çapak (چاپك) : sûze : çok ince dokunmuş bir çeşit bez.

çapar (چپرا) : çepâr : 1. karışık, renkli, benekli. 2. ulak, posta, tatar.

çaparız (چاپازر) : duşvâr : 1. güç, çapraşık, çetin, müşkil.2. tokat, vuruş.

***çapıcı (چاپيجى) : yele :** hızlı hareket eden, atılan, saldıran.

çapık ve çapul etmek (چاپق چاپل كمتيا) : turk-tâzî : yağma etmek, yağmalamak, akın etmek.

çapmak **(چاپمق)** **: târât :** 1.yağma etmek, saldırmak, atılmak, vurmak hücum etmek. 2. koşmak ,hızlı hareket etmek.3. sürmek koşturmak. 4. çarpmak , vurup kesmek.

çapul **(چاپل)** **: târât :** yağma, yağmacılık.

çarkacı **(چرقەجی)** **: kelevuz :** öncü asker.

***çağıştı** **(چاغشدی)** **: kâg :** kapalı bir kutunun içine boncuk gibi malzemeler koyup sallandığında duyulan sese denir.

çatal **(چلات)** **: teberhûn :** üç değneği bir halkaya bağlayarak yapılan av aleti.

***çatalca** **(چتالجه)** **: hertemân (bitki) :** 1. buğday ve arpa aralarında biten ot. 2. bazlama pişirmek için kullanılan bir çeşit sacayağı.

çatıltı **(چيتلتا)** **: terâk :** çatırtı.

***çatırtı** **(چايدرت)** **: terâk :** kemik, ağaç benzeri nesnelerin, meydana gelen sestir.

çatmak **(چاقمت)** **: dek :** 1. birbirine tutturmak. 2. parçaları birbirine tutturarak bir şey yapmak. 3. karşılaşmak, dokunmak, çarpmak.

çeç **(چچ)** **: caş:** 1. yığın. 2. samanından ayrılmış tahıl yağını.

***çek** **(چك)** **: sikû :** yaba; ekinci aleti.

çekme **(چەمك)** **: çizme :** 1. bir çeşit giysi. 2. çizme.

çemedan **(چمدان)** **: pervende :** çuval

çemremek **(چەكمرم)** **: bermâlîden :** kolu, paçayı, eteği kıvırıp sıvamak.

***çemşir** **(چمشير)** **: helevzûn :** duvardan dışarı çıkmış olan cumba balkon taşlık.

***çenremek** **(چكرمك)** **: henîden :** ses etmek , yankılanmak , ses çıkarmak.

***çeşbed** **(چدبش)** **: eyâzî :** kıldan örülmüş, ufak ufak gözlü burka; kadınlar gözlerinin üzerine örterler.

çetik **(چكيت)** **: pâçeng :** koncu kısa çizme, konçlu mest**.**

***çevrezen** **(جورەزن)** **: usgudâr :** ulakların ve postacıların mektupları koydukları kese.

çevrinti **(چيتنرو)** **: durdûr :** 1. girdap. 2. çukur.

çıgıltı **(چيغلتي)** **: ‘av :** karışık seslerden meydana gelen gürültü.

çıgıt **(چيغيت)** **: tâş :** yüzde nokta nokta olan esmer leke, çil.

çıkma **(چيقمه)** **: helevzûn :** duvardan dışarı çıkmış olan taşlık.

çılbır **(ريبلج)** **: celbiz, çenbûr, çunbûr , pâleheng :** yular, yular sapı.

çınkı **(چيڤن)** **: âbîd , âvbid :** kıvılcım, ateş parçası.

çınrağı **(چيغارك)** **: zeng, zengûl :** çıngırak.

çırakma **(چراقمه)** **: merzbân :** şamdan.

çırpı ipi **(چرپي ايپى)** **: gunyâ :** kalfaların yapı taşlarını bir düzeyde koymayı sağlamak için kullandıkları ip.

çıtılkı **(چيڤليت)** **: kunâm , tîmas:** birbirine girmiş ağaçlık, çalılık, orman.

çıtırık **(چڤيرت)** **: âbîd :** kıvılcım, ateş parçası.

***çiğit** **(چكيت)** **: heyşefûc, kekçe:** pamuk çekirdeği.

çin seher **(چني رحس)** **: pegâh :** tanyeri ağarmak üzere olduğu zaman.

***çiriş** **(چريش)** **: hunsâ :** ayakkabıcıların kullandığı bir çeşit tutkal.

çirtik **(چرتك)** **: tilîng , pâşeng:** küçük üzüm salkımı.

***çivit sıkıntısı** **(چتيو يسيدنڤص)** **: sedûs :** çivitotu.

çoğaç **(چوجاغ)** **: betev , petû:** 1. güneş ışığı. 2. güneşe karşı olan, güneş vuran, güneşi eksik olmayan.

çopur **(چوپر)** **: gevezen :** dağ eteklerinde, ağaçlı yerlerde yaşayan geyik cinsin cinsinden bir hayvan; yahmur, sığın; yabani, vahşi geyik.

***çorak** **(چڤارو)** **: şûr :** yemeğin tuzlu olması.

***çotra** **(چوتره)** **: kedû-nîme :** içki içecek kap; ağzı dar, boğazı kısa bardak.

***çöğen** **(چوغان)** **: gâsul :** yün ve çuha gibi maddeleri yıkamak için kullanılan sabun.

çöğür **(چوروك)** **: pây-sutûr :** ağaç dikeni, çalı.

çök etmek **(چوك كمتيا)** **: çûk :** çökmek.

çökek **(چوكك)** **: tâşek :** 1. çöküntü tortu. 2. çökerek oturulan yer. 3. tuz ve süt katılmış yoğurt, bir çeşit çökelek. 4. bataklık, batak.

çömçe **(چمچه)** **: kefçelîz :** kepçe.

***çöpgezen** **(چوپنزك)** **: şeb-gû :** bekçilerin reisi, başı, başkanı.

***çörte** **(جورته)** **: gur :** şişirilen avurdun üzerine parmakla vurulunca çıkan ses.

çukal **(چوقال)** **: heftân :** pamuklu kaftan; eskiden savaşta atlara giydirilen zırhlı örtü; bir çeşidini savaşçılar da giyerdi.

çultar **(چولتار)** **: kefel , culeyl :** at örtüsü, eyer örtüsü.

D

dağar (tağar) **(دغار طغار) : tegâr :** kap, çanak, küp, çömlek.

***dağdağa** **(دغدغه) : pehlûçe :** bir kimsenin koltuk altını parmakla gıdıklamak.

***daldırma** **(همردلاط) : ferhenc,ferhânc :** bir yerden başka bir yere taşınarak dikilen fidan.

***damak açmak** **(آ قامطچقم) : binâ-gûş kerden :**bebek doğduğu anda ebe kadının bebeğin damağını kaldırması.

danışık **(قشنناط) : cânkî :** 1. tanışıklık. 2. fikir sorma, danışma.

debe **(دبد) : bâd-ı gund :** 1. fıtıklı, kasığı yarık. 2. güğüm; ağzı dar, altı geniş kapalı yağ kabı.

***debe taşak** **(قشط هبد) : gur , fenc:** fıtıklı, kasığı yarık.

***defter kapama** **(رتفد قپامه) : kulûh-endâz :** insanların eğlenmek için bir araya gelmesi zevk içinde eğlenmek.

***deftin** **(دفتين) : kefterî :** dokumacıların kullandığı "tarak" denilen alettir.

***değirmen hakkı** **(ي قح نامرك) : tejde :** değirmencilere un öğütmek karşılığında verilen ücret.

***değirmi** **(دكرمى) : gird :** yuvarlak, tekerlek.

demür bokı **(دمور ي قوب) : rim :** 1. cûruf, metal talaşı. 2. yaranın ve çıbanın çirki, hicranı.

demir çirki **(دمور ي كرج) : rim :** 1. cûruf, metal talaşı. 2. yaranın ve çıbanın çirki, hicranı.

***demir tuvali** **(دمور توالى) : tûbâlu'n hadîd :** ateşte kızmış demiri döverken etrafa sıçrayıp saçılan parçalardır.

***deniz pıhtısı** **(دكز پختيسى) : kulûmen :** deniz kenarında bulunan şişeye benzer deniz kabuklusu.

depmek **(دپكم) : çemuş :** hücum etmek, saldırmak**,** (atı) ileri sürmek.

deprenmek **(دپرك من) : cunbîd :** hareket etmek, harekete gelmek**,** kımıldanmak, sarsılmak.

depretici **(دپردي جي) : âcul :** hücum eden, hareket eden, saldıran.

depretmek **(دپكمتر) : rân-efşurden :** kımıldatmak, sarsmak, harekete

getirme.

***depyaz** **(دپياز)** **: fevâde :** kuru hamur.

***deriçe** **(دريچه)** **: pâlgâne :** büyük kapı içindeki küçük kapı; yavrulu kapı, kuzulu kapı.

devek **(كود)** **: beyâre, ciling :** asma filizi, asma kütüğü, asma dalı.

***dırlamak** **(قمالريد)** **: derâyîden:** lakırdı etmek, çan gibi ötüp durmak.

***dırlanmak** **(قمنالريد)** **: dendîden :** kendi kendine söylenmek.

***didilmek** **(كملديد)** **: behîde :** atılmış hallaçlanmış didilmiş pamuk.

dikme **(همكيد)** **: pâdîr :**1. destek, dayak. 2. taş dibeğin tokmağı.

dili zifir **(ريفز يلد)** **: âteş-suhen :** ağzı bozuk.

dip çalkalamak **(ديب چالقمق)** **: kâçûl :** kalçaları oynatmak.

***dipyaz** **(دپزاي)** **: şîr-bâ , şîrâz:** derotu yoğurt ve sütten yapılan bir çeşit katık.

dirim(derim) evi **(دريم اوى)** **: târe :** çevresi ve üstü keçe, bez ya da sac ile örtülen çadıra benzer göçebe evli.

***diş kirası** **(ديش كراسى)** **: hediye-i dendân :** fakir-fukaraya verilen yiyecek.

dişemek **(كم هشيد)** **: âjenden :** değirmen taşına diş açmak.

dişengi **(ديشنكي)** **: âjine :** değirmen taşını diş diş yapmak için kullanılan bir çeşit külünk.

dişengi vurmak **(قمروا يكنشيد): âjenden :** değirmen taşını diş diş yapmak için kullanılan bir çeşit külünk.

dişemek **(هشيد مك)** **: âjenden :** değirmen taşına diş açmak.

dizman (dızman) **(نامزيد)** **: lumbek** iri, iriyarı, genç irisi.

***doğdu** **(يدغوط)** **: zâc-i sûr :** bebeğin kırkı çıkınca yapılan lohusa dermeği kırk kutlaması; döşek kalkma veya kırk cemiyeti de denir.

***dolu** **(ولط)** **: dûst-kân :** 1. dolu olarak. 2. sevgiliye sunulan hediye ve şarap kadehi, içki

domuz ağırşağı **(طكوز اغرشغي): adernâ, artenisâ, belâl :** bir çeşit bitki.

***domuzluk** **(طكوزلق)** **: tenûre :** değirmenlerde bulunan bir bölüm.

döl döş **(دول دوش)** **: zâd , zih :** çoluk çocuk, nesil

***döşek** **(دوشك)** **: nehîr-gâh , dânedân:** 1. tohum ekilen ve fidan dikilen yer. 2. dikili olan bir ağacı yerinden söküp belirlenmiş başka bir bölgeye dikmek.

döşüvermek **(كەروشود)** **: vâ çîden :** derlemek, toparlamak, bir araya getirmek.

***dumdar** **(دمدار)** **: mâye-dâr :** askerin başını bekleyen nöbetçi asker; süvari.

***durak** **(دورق)** **: şîraz :** katık; ekşi hamurdan yapılan katık.

***duruğ** **(دروغ)** **: terkend :** yalan, yalan söyleme.

duruşmak **(قەشرود)** **: berzîden , çeh:** 1. çalışmak, çabalamak, sebat etmek. 2. karşı karşıya gelmek, çarpışmak**,** mücadele etmek**.**

düblek (deblek,dübelek) **(كلبد)** **: tunbek :** küçük davul, dümbelek, darbuka.

dübür **(ربد)** **: ferc :** 1. kıç, makat. 2. atın iki ayağı arası.

dürüşmek **(كەشرود)** **: çegîden :** 1. çalışmak, çabalamak sebat etmek. 2.karşı karşıya gelmek, çarpışmak, mücadele etmek.

düş azmak **(دوش آزمق)** **: gûşâsb , kûşâsb :** baliğ olma, ergen olma.

düvlek **(دولك)** **: esen :** ham kavun, kelek.

***düzgün** **(نوكزود)** **: deh nuh :** 1. kadınların yüzlerine sürdükleri boya, allık. 2. süs, ziynet.

E

ede **(اده)** **: kâkâ :** büyük erkek kardeş.

egindirik **(اكندرك)** **: zevernîm :** çabuk eskimemesi için entari ve gömleğin çepeçevre omuz kısmına konulan astar.

egser **(رسكا)** **: bers:** çivi, demir çivi.

egseri **(اكرسي)** **: âvengân :** çivi, demir çivi.

eğinti (egindü) **(اكنتى)** **: tûpâl,tûbâl :** demir eğelenince dökülen demir ufantısına denir; demir tozu.

eğir mumu **(اكر مومي)** **: akber :** pirebolu**,** kırılan kemiği kaynaştırmak için kullanılan madde.

eğiş **(اكش)** **: sukâr-âhenc :** 1.tencereden et,ekmek çıkarmaya yarayan ucu çengelli demir. 2. kurumuş hamur bulaşığını tekneden yarayan aygıt; spatula.

eğrek **(اكرك)** **: âjîr :** 1. su toplanan yer. 2. sürü hayvanların dinlendiği gölge yer.

eğrim **(امي‌رك)** **: âdrem :** hayvanın sırtını vurmasın diye eyerin altına konan keçe, tegelti.

***ekinti** **(اكنتي)** **: sâv :** eğe ağzından dökülen altın parçalarıdır.

ekdi **(اكدي)** **: îrmân , kâse kucâ be rem :** 1. asalak, dalkavuk, tufeyli. 2. alışkan.

eleğim sağma **(الكم صاغمه)** **: germ :** gökkuşağı.

***elemye** **(امي‌له)** **: kelâbe :** ip bükecek çark.

elleştirmek **(الل‌شمرك)** **: dest keşiden :** 1. tutuşturmak, savaşa giriştirmek. 2. hayırlaşmak için birbirinin elini tutup sallatmak.

enek **(اكك)** **: gebeb :** 1. çene, çene kemiği**.** 2. gerdan.

enenmiş **(اي‌نن‌شم)** **: âhte :** hayvan iğdiş edimek.

ergiveç **(اركي‌وج)** **: tîr :** saç üstünde pişirilen ekmeği döndürecek yassı ağaç.

***erkeb** **(اركب)** **: serâguc :** kadınların içine saçlarını koyup bağladıkları bez kese.

erve **(اوره)** **: persem :** hamurun tahtaya yapı□maması için altına ve üstüne serpilen un.

***esim** **(مي ثا)** **: beze-kâr :** günahkar, suçlu.

eskimek (egsemek, eksemek,
eksümek) **(كمس كا)** **: deh nuh :** eksiltmek.

esrimek **(كمرسا)** **: gurg-mest:** 1. sarhoş olmak, aklını yitirmek**,** delirmek, kendinden geçmek. 2. azgınlaşmak, sertleşmek**,** çok kızmak.

eşkin **(نكشا)** **: çemend :** 1. açık adımlarla hızlı yürüyen (at). 2. atın bu çeşit yürüyüşü.

eşmiş yortmuş (اشمش يورتمش) **: cehân-bîn :** dünyayı gezmiş, dolaşmış sefer etmiş kimse; seyyah.

evdirmek **(كمردويوا)** **: germ kerden :** acele etmesi için sıkıştırmak

***evlek** **(كلوا)** **: çemen :** 1. bahçede çiçek dikmek üzere ayrılan yer, bölüm. 2. sınır, kıran, merz. 3. bir dönümün dörtte bir ölçüsünde arazi. 4. su yolu, ark.

***evme** **(اومه)** **: germ :** acele etme, sürat, çabukluk.

evmek (ivmek) **(كمويا)** **: ferfer :** acele etmek.

evren pulu **(اورن پيلو)** **: telek :** mika.

***evsin** **(اوسين)** **: kâje :** avcı gömeltisi.

evsmek **(كمسوا)** **: çavlî çem :** tahılı yabancı maddelerden temizlemek için bir kap içinde silkerek savurmak.

eyleşmek **(كمشليا)** **: çepçele :** karşılıklı yapmak.

eytmek **(كمتيا)** **: mekâmı musalla :** söylemek, demek, anlatmak.

F

***falhan** **(فلحان)** **: kâle :** sürülmüş ve nadas olmuş tarla.

***ferik** **(فريك)** **: kekren :** 1. piliç. 2. taze buğday ve nohutun ateşte pişirilmesiyle oluşan yemek.

***fırçı** **(فرچى)** **: kâs-mû :** erkek hınzır kılı; onunla keteni nerm ederler.

fırıltı **(يدلرف)** **: bâd-ber :** topaç.

fırla **(هلرف)** **: bâd-ber :** topaç.

fışkılık **(فشقلق)** **: tebîr, şevle :** süprüntü, gübre dökülen yer.

firik **(كريف)** **: dulmul:** kabuğuyla birlikte alev içine atılarak pişirilmiş taze buğday.

G

geçe **(كچه)** **: sû :** iğne deliği.

***geçmiş harmanı**

savurmak (كچمش خرمنى صاورمق) **: kâh-i pârîne be-yâd dâden :** geçmişte yaptıklarını övünerek anlatmak.

gedeleç **(جلدك)** **: şegâ :** ok kuburu, tirkeş, sadak.

gem **(مك)** **: rede :** tarım aygıtlarından döğen.

gene kırçak **(هنك كرچك)** **: kinetû :** yabani incire benzeyen bir bitki; yağını çıkarıp şamdanda yakarlar.

genez **(زكك)** **: sebûre :** kolay.

gerdancılık

(gerdançlık) **(قلجنادرك)** **: res :** boyuna takılan gerdanlık; bir çeşit takı.

gerdel **(كردل)** **: âb-rîz :** büyük kap.

***gergen** **(نغرغ)** **: begend :** pabuç dikilecek meşin.

gergi **(يكرك)** **: çâr-mîh :** 1. çarmıh, çarmah; işkence aleti. 2. perde.

***gerilenmek** **(كمنلورك)** **: inân duzdiden :** geri kalmak.

gersen **(نسرك)** **: sergîç :** ağaçtan yapılmış, büyük çanak, tabak.

***geven** **(نوك)** **: dehle :** 1.dikenlik. 2. baklagillerden bir çalı, bazen çeşitlerinden kitre denilen zamk çıkartılır.

geyrek **(كيرك)** **: meşâş, cirende :** 1. kıkırdak. 2. ege kemikleri.

***gıcıklama** **(همقلق)** **: digdige :** gıdıklamak, kaşımak.

***gıcıklamak** **(قمقلق)** **: pehlûçe :** bir kimsenin koltuk altını parmak uçlarıyla dürterek güldürmek; gıdıklamak.

gicik **(كيجك)** **: bâd-ı dijmân , buşter, hâr-hâr :** kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı.

gicişmek **(كچشمك)** **: îr :** kaşımak**.**

gidi **(كدى)** **: gîd :** 1.gayret ve gücü olmayan kimse. 2. deyyus, kaltaban, pezevenk.

***giriş** **(چريش)** **: sireş :** yapıştırıcı, tutkal; genellikle ayakkabıcılar ve sahaflar kullanır.

***gök** **(كوك)** **: gelest :** geçkin, kendinden geçmiş, sarhoş.

gökçek **(كجكوك)** **: âdeh :** güzel, sevimli, hoş.

gömeç **(كومج)** **: genîne :** arının kovan içinde bal yaptığı kürsü; petek.

***gömürdenmek** **(كمن‌دروموك)** **: tûfîden :** haykırmak, kükremek, hışımla haykırmak, bağırmak.

gönder **(ردن‌وك)** **: bîle :** 1. kargı, mızrak. 2. sırık. 3. çift sürerken öküzleri dürttükleri ucu iğneli uzun sopa, ögendire. 4. savaşta ordunun ileri gelen adamlarının atlarına bakmak üzere özellikle Bulgarlardan oluşturulan bir sınıf.

gönlek **(كلن‌وك)** **: kundur :** gömlek.

göregen **(كن هروك)** **: bînende :** 1. çok iyi gören. 2. güveyi.

göte küstü **(يدسوك متوك)** **: pîş-bâz :** bele kadar olan kısa kürk.

***götünü kaşımak** **(كوتنى قاشيمق)** **: kûn hârîden :** pişman olmak.

göyünmek **(كمن‌وي‌وك)** **: berhud , beyhude :** yanmak.

göyünmüş **(شمن‌وي‌وك)** **: berhûd :** fazla ateşten yanmış.

göz erimi **(كوز ايريمي)** **: mîl :** gözün görebildiği uzaklık.

gözemek **(هزوك كم)** **: âjenden, âzenden :** 1. yırtığı deliği örterek kapatmak 2. tahılı gözerden geçirmek, elemek.

gözenmek **(هزوك كمن)** **: âcede :** yırtık ve delik örülerek kapatılmak

gözgü **(وكزوك)** **: âyîne ,âyne :** ayna.

***güpürtü** **(كپورتى)** **: kebkebe :** deve yürürken ayaklarının çıkardığı ses.

güher çile **(رهك چهل)** **: fuhil :** barutun en büyük bölümü.

gümürdenici **(يجن‌دروموك)** **: buhtû :** homurdanıcı.

gümürdenmek **(كمن‌دروموك)** **: tufîden :** homurdanmak.

günü **(كونو)** **: reşk :** kıskançlık, haset.

***güvleyici** **(يجي‌لوك)** **: buhtû :** 1. homurdanan, kendi kendine söylenen. 2. gürültülü ses çıkaran.

H

hacılar yolu (حاجيلر يولي) **: dere-i âsmân :** samanyolu, kehkeşan.

***hağ** (حاغ) **: tede :** dokumacıların ip bağladıkları ağaç.

***hanc** (خانج) **: şil :** mızrak; savaşta cirit gibi birer birer düşmana atılır.

***hardun** (نودرح) **: sâlâmendirâ :** boynu ince zehirli bir hayvan.

***harmanı yanık** (خرمنى يانيق) **: hirmen-sûhte :** tüm malı telef olmuş zarar-ziyana uğramış kimse.

haşıl (حشيل) **: âhâr, bet, bişence, şuy :** dokumacıların iplikleri çirişlemek için un haşlayarak yaptıkları bulamaç.

***hatal** (لطح) **: pervâz:** inşaat yapılırken kullanılan üstün ağacı tabir olunan direk.

herek (كره) **: bezge :** üzüm çubuklarının altına dikilen destek.

***heyzen** (هيزن) **: pâlar :** büyük direk; ev yapımında kullanılan büyük direk.

***hırıldaşmak** (قمشدلرخ) **: çengîden :** kavga etmek, tartışmak,

***hırlaşmak** (قمشلرخ) **: çûhîden :** hırlaşmak, inat etmek.

hışılamak (قمالشخ) **: tâse :** hışıltı ses çıkarmak.

***hışırlanmak** (قمنلديشخ) **: âb-zuruft :** hışıltılı ses çıkarmak.

horata (خوراطه) **: tesher :** alay, şaka, latife, eğlence.

horden borden (خوردن بردن) **: felerz :** (söyleyiş) bir eğlence veya toplantıda; toplantıya katılanların evlerinden getirdikleri yemeğe denir.

hödük verme (هدوك ويرمه) **: hudûk :** korku vermek, ürkütmek.

***huruhi** (رەيخو) **: siperek :** halk tabiri ile; su çiçeği hastalığı.

hürle (هورله) **: gâv-meşeng :** burçak tabir olunan bitki; bir çeşit tahıl daha çok hayvanlara yedirirler.

I

ıklığ **(اغلق)** **: rubâb :** ayaklı kemani.

***ılgar** **(الغار)** **: yerâg :** at cinsi.

ılı **(ايلي)** **: bâgel , bilkek :** ılık.

ılkı **(ايلقي)** **: bâre :** 1. hayvan. 2. at sürüsü.

ımızganmak **(قمنغزما)** **: gunûde :** uyuklamak, azıcık uyumak.

ımızganmış **(امزغنمش)** **: gunûde :** uyuklamış, uyumak üzere olan.

ınçkırık **(اقرقجن)** **: hukke :** hıçkırık.

ınçkırmak **(اقمرقجن)** **: bihuked :** hıçkırmak.

ırgalamak **(ارغالمق)** **: bâlânîden :** sallanmak, kımıldanmak, salınmak.

ırgalanmak **(ارغالنمق)** **: cunbîd :** sallanmak, kımıldamak salınmak.

ırgalatmak **(ارغالتمق)** **: ehlekendû :** sallandırmak, kımıldandırmak**,** salındırmak.

ırlamak **(اريالمق)** **: serây :** şarkı söylemek, teganni etmek.

ısıcak **(اصيجاق)** **: buşnize :** 1. sıcak. 2. sıcaklık, hararet**.** 3. hamam.

ısılık **(اسيلاك)** **: tef :** 1. sıcaklık, hararet**.** 2. vücutta sıcaklıktan çıkan sivilce.

ıssı **(اسي)** **: çengâl_hûst :** 1. sıcaklık hararet. 2. sıcak.

ışılamak **(قمالياشق)** **: tâften :** ışıldamak, parıldamak.

ışkın **(عشقين)** **: hedistan :** asma gözünden sürüp çıkan taze filiz, sürgün.

İ

***iblis tırnağı** **(ابليس طرنغى) : nâhun-ı perîyan :** tırnağa benzeyen, sedef Cinsinden, kokusu güzel beyaz ve katı bir bitki.

içlik **(ايچلك) : tenzîb :** gömlek içine giyilen bir çeşit yelek.

***iğ ağırşağı** **(كيا يغشرغا): şengûr, şenlûk :** iplik eğirecek iğe takılan tahta yuvarlak.

***iğdiç** **(جيدكا) : âhte, curde :** hadım edilmiş at.

iğdin (yiydin) **(نيدكيا) : pelegde, belegde, gîr :** 1. kokuşmuş, kokmuş. 2. fena kokulu bir at.

***iğlik** **(كلكيا) : dûkdân :** ip ve iplik yumağı koyacak sepet, sanduka.

iğne yurdu **(اكنه يي‌درو) : sûfâr :** iğne deliği.

***ileme** **(ايلمه) : kûk :** iki parçayı birbirine seyrek seyrek dikmeye denir.

ileme (ilme) **(همليا) : kûk :** tegel, ilmik, düğüm, iğreti düğüm.

ilenç **(النج) : nefrî :** 1. beddua. 2. azarlama.

ilikmen **(ايلكمن) : merzbân :** şamdan.

***ilmiye** **(الميه) : çerhe :** iplik bükerek, saracak nesne, alet.

***imrahor** **(روخارما) : âhur-sâlâr :** sarayın ahır müdürü.

***inek katırı** **(اينك قاطرى) : gâvek :** bir çeşit katır, midilli gibi küçük olur.

inhan **(اينهان): rus :** ileri geçmek, ilerlemek.

***ipin ucu ile geçmek** **(ايپك يجوا هلا كچمك) : ser-resen-yâften :** önemli bir işte ip ucu bulmak.

irkmek(irkilmek) **(كمكريا) : tûzîden :** toplamak, biriktirmek, yığmak. 2. çekinmek, tereddüt etmek, duraklamak.

***it canlı** **(ولناج تيا) : seg-can :** cefa çeken, cefakeş, dertli kimse.

***it elli** **(ايت اللى) : hûhel :** elleri ve ayakları eğri olan ata ve katıra denir.

iyegü **(وكيا) : bîle :** kaburga kemiği.

K

kaçık **(قاچاق)** **: urîb :** bir yanına eğri olan nesne; eğri, çarpık.

kak **(ق‌اق)** **: cevzaged :** 1. elma, armut, kayısı gibi meyvelerin kurusu. 2. kadit, kurutulmuş et.

kakırdak (kıtırdak) ( ) **: tenbûk :** tasma.

kakmak **(ق‌مق‌اق)** **: bitûht :** 1. kalkmak, kabarmak. 2. çalmak, vurmak, itmek, tepmek. 3. çakmak, saplamak.

kalçın **(قلجين)** **: gûreb:** çoraba geçirilmek üzere terlik biçiminde ince deriden dikilmiş giyecek.

kalem cenkar **(راكنج ملق)** **: kisîtûs :** 1. bakır pası renginde olan yeşilimsi madde. 2. aşı yapmakta kullanılan bir tür kalem.

kalga **(قلقى)** **: heş-nezer :** tatar reyhanı adlı çiçek.

kalın **(قالين)** **: kâbîn :** nikahta kız tarafına verilen ağırlık, para, başlık.

kalkımak **(قالقيمق)** **:bezîden , çunbek :** sıçramak, hoplamak, kalkmak.

kalmak **(قلماق)** **: heftân :** pamuklu kaftan.

***kalmaki** **(قلماق)** **: geder :** Türkistan'da pehlivanlara özgü giysi.

***kaltak** **(غلطك)** **: gerger :** kuyu ağzından su içmek için kullanılan çıkrık ve dolap.

kananku **(قاننقي)** **: şâr :** değerli madene değersiz maden karıştırma.

kanara **(قناره)** **: keje :** 1.mezhaba. 2.üç çatallı kasap çengeli.

***kanat çeliği** **(دانق چيكل)** **: şeh-per :** kuşların kanatlarının ön tarafında olan yelekleri ki her kanatta on tane olur.

kancuka **(ه‌ق‌وج‌نق)** **: fitrâk, terkûn :** terki, eyer ardında olan tasma.

***kanırtmaç** **(قاكيرتماج)** **: dârhâl :** bir ağaçtan alınıp başka yere dikilen fidan.

kankal **(قنقال)** **: şikâf, kelâbe :** kangal, halka şeklinde sarılı ip veya iplik; kangal.

kapama **(قپامه)** **: sâvîs :** astarlı kaftan, pamuklu hırka.

kapçık **(ق‌ج‌باق)** **: cefrî :** 1. buğdayın üstündeki sert kabuk. 2. hurma salkımın kılıfı.

kapı basırağı **(قپو ابي‌غارص)** **: derîvâs :** kapıyı kapamak için arkasına konulan ağaç.

kapı dikesi

(kapı degesi) **(قپو يس ەكد)** **: derîvâs, tenbe :** kapıyı kapamak için arkasına konulan ağaç.

kapı kuzusu **(قپو يسوزوق)** **: çâk :** büyük kapı kanadındaki küçük kapı.

kapı yavrusu **(قپو يسورواي): çâk :** büyük kapı kanadındaki küçük kapı.

kaplayı **(اق‌پلاى)** **: tejm :** her yanı kaplamış şekilde.

***kapyaz** **(اك پزاي)** **: şîrâz :** derotu yoğurt ve sütten yapılan bir çeşit katık.

kar **(روق veya تاق)** **: âşkûb :** duvar taşlarından birtek sıra, dizi.

***karaçav** **(قره چاو)** **: hâze :** 1.gölgelik; bahçelerde oturmak için oluşturulan kamelya. 2. duvarcı sıvacı iskelesi

karağı **(يغاراق)** **: dâsthâle :** ucu orak gibi eğri değnek.

***karak** **(قراك)** **: kerâh, kerâhi :** 1. kenar, uç, etek. 2. göz, göz bebeği. 3. bakış-nazar.

karakurut **(تورقارق)** **: terf :** yoğurdun ikinci kez kaynamasından yapılan besin.

karamtık **(قتمارق)** **: bâz-ı hâşîn :** karamsı, karaya çalan.

karanu **(وكارق)** **: sih_zulmet :** karanlık.

***karasu** **(وص ەرق)** **: âb-ı siyah :** göz hastalığı.

karavaş **(شوارق)** **: âmûtiyâ :** cariye, hizmetçi.

karavul **(قراول)** **: yezek :** gözcü, nöbetçi, karakol.

***karınca celladı** **(يدالج كنيراك): şekerde :** çevik, eli ayağı çabuk, tez canlı ve işlerinde yaratıcı ve çok çabalayan pek kıdemli kimse.

karış muruş **(قارش مورش): gâr u gûr :** kargaşa, itilâf, karmakarışık.

***karıtmak** **(قمترق)** **: supîçe :** 1. ihtiyarlatmak. 2. küp içinde bulunan içkinin ve şarabın üzerinde bulunan köpük.

karkın **(نيقراق)** **: rende :** hayvanın sağrısından çıkan siyah ve işe yaramaz deri.

kasap cengi **(يكنج باصق) : ceng-i zergerî :** danışıklı döğüş; tarafların hiçbir işlem yapmadıkları halde üçüncü kişilere karşı işlem yapmış gibi görünmeleri.

***kaş bastı** **(يدساب شاق) : punce-bend :** baş örtüsü, çember, yazma.

***kaşga** **(ەغشق)** **: serî :** 1. savaş atlarının başlarına giydirilen demir

başlık. 2. beyaz tüylü, kıllı.

***kaşıkburun** **(قاشيق برون)** **: kefçe-nûl :** 1. kepçe gibi büyücek kaşığa denir.2. kaşıkçı kuşu.

***kaşmerlik** **(قشمرلك)** **: tesher :** herkesi güldüren, eğlendiren, maskara.

***katılanmak** **(قمنلي تق)** **: mâsîden :** katılaştırmak.

katınkı **( )** **: şâr:** bir şeye karıştırılan başka bir şey.

katla **(الـتـق)** **: begter :** savaşta koruma amaçlı giyilen zırh.

kav **(واق)** **: perhâze :** 1. hav kumaştaki ince tüy. 2. kavlanmış yılandan çıkan deri.

***kavak** **(كاواك)** **: kâk :** içi veya üzeri oyuk nesne.

***kavak dikleme** **(همليك د ق اوق)** **: puştek :** amuda kalkma hareketi.

***kavata** **(هتاوق)** **: sergîç, kersân :** ağaç çanak, tabak.

kavuk **(قاوت)** **: kûbîde :** kavrulmuş tahıl unu**.**

***kay** **(ئق)** **: mirâş :** 1. kusmak. 2. yağmur, sağanak, bora.

***kayık** **(قياق)** **: erdem-keş :** tegelti dikecek demir iğne.

***kaykaç** **(قايقاج)** **: urîb :** bir yanına eğri olan nesne; eğri, çarpık.

kaynak **(قيناق)** **: gûne ; gûneste :** 1. yırtıcı hayvan pençesi. 2. oturak yeri, kaba etler.

***kebe** **(هبك)** **: bârânî :** yağmurluk, aba; bir çeşit üst giysisi.

***kecek** **(كچك)** **: çeng :** çengel; fil sürecek çengel.

keci **(كجى)** **: kez :** ham ipek.

kecim **(كجيم)** **: kecim :** savaşta atların ve insanların giydiği özel zırh.

***keji** **(كژى)** **: kez :** ham ipek.

kekeği **(يكك ك)** **: telende :** kekeme, peltek.

***kekre** **(ككره)** **: dend :** ekşimtrak meyve, sebze.

***kelek** **(كلك)** **: kelek, câle:** 1. sal; nehirden karşıya geçmeye yarar. 2. sabunculukta ve boyacılıkta kullanılan kalya taşı.

kelep **(بلك)** **: kelâbe :** bükülmüş iplik kangalı, çile (iplik, kumaş gibi şeyler için) halka.

kelebcek **(كجبلك)** **: kelâbe :** ip bükecek çark.

***kelepçege** **(كلبچكه)** **: kelâbe, çerhe :** ip bükecek çark.

keletir (keleter) **(كلاتير)** **: tebeng :** sepet, pamuk sepeti, harar.

kemirtlek **(كمرتليك)** **: cirende :** kıkırdak.

kemre **(كمره)** **: huşk-rîş :** 1. gübre. 2. yara ağzındaki kabuk.

***kenar** **(كنار)** **: gedrek :** Hintlere özgü bir silahtır; cemder de denir.

kenger **(كنكر)** **: herşef (bitki) :** bir cins enginardır.

***kenizek** **(كزينك)** **: dâh :** cariye, halayık, köle.

kepez **(كپز)** **: pûb :** kuşların başında perçem gibi olan tüy.

***kepeze** **(كبزه)** **: tenbûk :** talim yayı; atlara idman yaptırmak için kullanılır.

***kerez** **(كرز)** **: kerâz :** yolda giderken su içmek için kullandıkları ağzı dar bardak .

***keriz** **(كريز)** **: kârîz :** yer altındaki su yolu.

***kerneme** **(كرنامه)** **: kâr-nâme :** edalı, revnak, ünvanlı kimse.

***keskin** **(نيكسك)** **: piyâzek :** baş tarafı zincirle veya tasmayla sapına bağlanan bir çeşit savaş aleti.

***keskül** **(كشكول)** **: kemâs :** dilenci çanağı.

kesme **(كسمه)** **: geybûr :** 1. yassı ok temreni, ucu. 2. savaşlarda ata giydirilen bir çeşit zırh. 3. temrenli büyük ok.

kesmelik **(كسمەلك)** **: gâz :** sahralarda, dağ eteklerinde davar yatıracak, davar bakacak yer; dağ eteklerinde oyularak meydana getirilen mağara, in.

***kesmik** **(كسمك)** **: sâcûr, kefe :** 1. boğumlu iri saman**.** 2. harmanda iyi dövülmekten iri taneli kalmış başak. 3. harman sonu. 4. ağaçtan yapılan köpek tasması.

***keşkel** **(كشكل)** **: keşkûl :** bektaşilerin ellerinde taşıdıkları kap.

***kevel** **(كول)** **: kebel :** koyun kürkü.

kevsere **(هرصوق)** **: culle :** sıvı nesneler koyacak kap.

***kezebi** **(يبزك)** **: şîr-huşk :** kudret helvası.

kığ **(غق)** **: püşk :** 1. koyun, keçi, deve gibi hayvanların toparlak ve kuru pisliği**.** 2. kıvılcım.

***kırpıntı** **(كپرتى)** **: kebkebe :** deve yürürken ayaklarının çıkardığı ses.

***kırağı (karagı)** **(قراغى)** **: kejek :** bir şeyler asmak için kullanılan ucu eğri ağaç dalı.

kırban **(رق‌بان)** **: cûleh :** sadak, yay kabı.

kırgıl **(قیرغیل)** **: âmîze :** 1. saçına sakalına ak düşmüş kıranta**.** 2. yarısı ak yarısı siyah olan saç, sakal**.** 3. saça sakal ak düşme.

kırkbayır **(قرق‌باير)** **: tû-ber-tû :** geviş getiren hayvanların üçüncü midesi.

kırnak **(قرنق)** **: kenîz :** cariye, halayık.

kıskı **(قسقي)** **: âgâze :** 1. mengene, cendere. 2. iki şey arasına kıstırılan ağaç kama.

kıtırdak **(ق‌دري‌طق)** **: çerendû :** kuyruk, iç yağı gibi maddelerin yağları sızdırıldıktan sonra kalan posası, kıkırdak.

kıynak **(ق‌ان‌يق)** **: âger :** 1. yırtıcı hayvan pençesi. 2. oturak yeri, kaba etler.

kızdırma **(ەمردزق)** **: ceşen :** hastalık ateşi**.**

***kızıl öygen** **(قزل اوكلك)** **: gelû-yi surh :** boğazdan mideye su ve yemek geçişini sağlayan bölgeye denir.

kızılca **(قزلجه)** **: gâze, valgûne :** kadınların yüzlerini renklendirmek için kullandıkları boya; allık.

kile çeri **(كله چرى)** **: hertâl (bitki) :** buğday aralarında biten siyah tane.

***kile dolmak** **(كيله طولمق)** **: kefîz-pur âmeden :** ömür tamam olmak.

***kilise buhuru** **(**كليسه بخورى**)** **: bulfeket :** rüşvet

***kim** **(كيم)** **: kecim :** savaş günlerinde ata giydirilen özel giysi.

kingiri **(كنكرى)** **: kingîr :** hint çengilerine özgü bir çeşit saz.

***kirde** **(يوفقه)** **: girde :** yufka.

***kirişme** **(كرشمه)** **: genc, berzem :** naz, işve, eda.

***kiş** **(ش‌يك)** **: cûleh :** sadak, yay kabı, terkeş, kın.

kişerdi **(كشردى)** **: şembe :** at kişnemesi.

***kişti** **(ى‌درشك)** **: şîhe :** at kişnemesi.

***koduk** **(قدوق)** **: kedeg :** 1. sıpa. 2. eşek dürtmek için kullanılan sopa.

koğuculuk (kovcılık)(قوغجيلق) : pertâb : kovlayıcılık; nifak sokan, iki yüzlülük eden iki yüzlü.

koğuş oku **(ي‌قوا ش‌غوق)** **: terîde, nave :** oluk biçiminde bir yatak içinden

atılan küçük ok.

kokak

(konak, kolak,konrak) (قوكاق): sebûre : 1. saç aralarında olan kepek.2. gözbebeği yerindeki aklık pus.

***kola** **(**قوله**)** **: kulle :** at cinsi; sarıya benzer renkli at.

kolan **(**نالوق**)** **: âgûşîden :** kucaklamak, sarılmak**,** bağrına basmak.

kolan **(**نالوق**)** **: âhâzîde :** yaban eşeği.

kolçak **(**قولچق**)** **: dest ebrencen :** kola geçirilen kılıf.

***kolon** **(**نالوق **)** **: teng :** at ve katır çekilen eyer ipi.

***kom** **(**قوم **)** **: âdrem :** teğel dikecek iğne.

kor **(**روق **)** **: dâv :** duvar taşlarında bir tek sıra, dizi.

***korumsak** **(**قرمساق **)** **: geltebân :** pezevenk, kaltaban kimse.

***koyasın atmak** **(**نس هيوق آقمت**)**: **per-endâhten :** av kuşlarının yemi yedikten sonra yemi kursaktan geri döndürüp atması.

***koyun güzeli** **(** قيون كوزلي **)** **: şehlâ :** mahmur ve sevdalı bakan göze denir.

koz **(** قوز **)** **: gevez :** ceviz.

koza **(**قوزه **)** **: gevz-girih :** düğme; gümüşten ve sırmadan yapılmış süslü düğme.

***köpük** **(**كپوك **)** **: tûbâlu'n- nuhâs:** demir veya bakır dövülürken ortaya dökülen ufantılara parçalara denir. (bakır köpüğü, demir köpüğü.)

köpürtken **(**وكپرنكت **)** **: gûşene :** çöven, şam çöveni.

***körük** **(** كورك **)** **: pûstîn :** hayvan derisinden yapılan giysi.

kös **(**كوس**)** **: rûyîne, gûst :** savaşta ve bayramlarda çalınan tunçtan yapılmış müzik aleti.

***kösegü** **(**وكسوك**)** **: bişeng :** 1. ocak karıştırmakta kullanılan ucu yanmış odun. 2. duvarcıların kullandıkları mala.

kösem **(**مسوك**)** **: berrûn :** sürünün önünde giden koç, kösemen.

kösnük **(**كنسوك**)** **: guşn :** erkek isteyen kızgın dişi.

kösnümek **(** كوسنمك **)** **: guşb, guşn :** dişi hayvanın erkeğe talip olmasıdır.

köşek **(** كوشك **)** **: bev :** deve yavrusu**.**

kubur **(**روبق**)** **: şegâ :** ok çantası, sadak, tirkeş.

kuf **(**كوف**)** **: kulûte :** küçük çocuklara giydirilen bir çeşit giysi.

***kulan** **(نالوق)** **: pîşrev-i leşker-i sehrâ :** yaban eşeği.

kule **(ەلوق)** **: kulle :** büyük testi, sarıya mail büyük testi.

***kulunç kırmak** **(قولنج قيرمق)** **: meng :** uykudan kalktıktan sonra vucutta olan kırgınlığı yok etmek için bel, boyun, parmak kemiklerini çatırdatmak.

kum **(قوم)** **: kûhe-i âb :** dalga, fırtına.

***kuma yağ dökmek** **(قومه ياغ دوكمك): revgen-be-rîg-rîhten :** şaşkın ve ahmak kimseden bir şeyler istemek, bir şeyler beklemek, beklentisi olmak.

***kumbara (humbara) (خمبره) : seyâlih :** savaşta düşmanın geçeceği yollara, kalenin etrafına dökülen demir diken parçaları.

***kumkuma** **(ەمقمق)** **: belbele :** emzikli bardak.

***kundur** **(ردنك)** **: feh:** 1. gemi küreği. 2. zahmete katlanmak.

kunt (kund) **(دنوق)** **: suft, çegal:** sağlam, güçlü, sert, katı.

kurlağan **(قورلغان)** **: hivîder :** et yaran, dolama, danaburnu.parmağın ucu ve tırnak etrafında çıkan yara.

***kuru sefer** **(رفس يروق)** **: sefer-i huşk :** herhangi bir faydası dokunmayan, olmayan; seyahat ,yolculuk; misafirlik, konukluk.

kurut **(قروت)** **: keşk :** kaynatılıp suyu alınan ayran kuyusu, yoğurt kurusu.

kuskun **(نوقسوق)** **: pâldum :** atın eğerine bağlanıp kuyruğunun altından geçirilen kayış.

külek **(كولك)** **: gâv-dûş;gâvîs, kâvîş :** süt sağacak kap, tahta kova.

küngüre **(ەركنك)** **: şurfe :** kubbenin tepesi, en yüksek yeri.

kürdegi **(كوردكي)** **: berek :** eteği ve kolları kısa mintan.

***küskü** **(يكسوك)** **: âsugde :** yarı yanmış odun.

küymek **(كميوك)** **: bermû, permer :** beklemek, sabretmek**,** çevreyi gözetlemek.

L

***lağ** **(لاغ)** **: tesher :** alay, şaka, latife, eğlence.

***lala** **(لاله)** **: kitîb :** hayvanın ayağına vurulan köstek.

***leçek** **(لچك)** **: sembûse :** üç köşeli kadın baş örtüsü.

***lengerli** **(يلركنل)** **: sahib-i seng, ermend :** ağır, gururlu, temkinli kimse.

***lık** **(قل)** **: rûd-lâh :** çay, ırmak ve akarsularda suyun en çok aktığı yer.

lonca **(هجنول)** **: cânkî :** fikir sorma, danışma.

***lökün** **(نكول)** **: çârû :** kireç.

luğlamak **(قملغول)** **: bâm-ı gulân :** loğ taşını, pekiştirilecek toprağın üzerinde yuvarlayarak gezdirmek.

***lök** **(كول)** **: lûk :** tüyleri az ve kısa olan yük devesi.

***lüle** **(لوله)** **: gulle :** ağzı dar, küçük bardak.

M

***madrabaz**	**(مطرەباز)**	**: kîse-dâr :** eski eşya satan; eşyayı ucuza alıp pahallıya çıktığında satan kimse.
***masat**	**(مصدم)**	**: sâv :** bileyi; bıçak ve hançer uçlarını keskinleştirmek için kullanılan demir alet.
***maskala**	**(مصقلە)**	**: bezdağ :** ayna, hançer, kılıç gibi nesnelerin pasını açacak alet.
matlık	**(مقتلم)**	**: kemân-i zembûrî:** tüfeğe benzer bir çeşit silah.
mec	**(مج)**	**: dâs :** iki tarafı da kesen kılıç.
medize	**(مدزە)**	**: tûn :** dölyatağı, rahim.
***mektebe**	**(مكتبە)**	**: bervende :** büyük sele veya sepet.
mertek	**(مرتك)**	**: pervâz :** inşaat yapılırken kullanılan üstün ağacı tabir olunan direk.
mesmetel	**(مسمتل)**	**: kut u mut :** söyleyiştir : "filan şahıs tıpkı filana benzer" diyecek yerde söylenir.
mezgeldek	**(مزگلدك)**	**: şefek :** yabani ördek türünden bir kuş.
***mostura**	**(موصطرە)**	**: şâyiste :** tüccarların ve esnafların müşteriye göstermek için hazırladıkları kumaş veya mal numunesi.
***munzur**	**(منزور)**	**: tugtug :** tahıl ölçeği; 7.5 kilo oylumunda.
muşulamak	**(موشولمق)**	**: buhhesten:** uyuyan kimse işitilecek şekilde nefes alıp vermek.
muşultu	**(موشولتي)**	**: buhhest :** mışıl mışıl uyuyanın nefes alışı.
***mutaf**	**(مطاف)**	**: şâleng :** ip ve kıl bükeceği alet.

N

nakıllanmak **(نقللەمق)** **: hunbîden :** at rahvan yürümek.

nakıllayıcı **(نقللييج)** **: çevgânî :** rahvan yürüyücü.

***nigendelemek** **(نكندەلمك)** **: jide :** iğnelemek.

***nigendelenmek** **(نكندەلنمك): âcede :** teğellenmek, iğnelenmiş.

nikah **(نكاح)** **: mihr :** nikahta, damadın gelin evine verdiği, ağırlık, para, başlık.

***nimtene** **(نيمتنە)** **: şelir :** kısa zırh.

nöker **(نوكر)** **: benc :** 1. kuma. 2. maiyet memuru, hizmetçi.

O

oğlanyatağı **(اوغلان يتاغي): tûn :** dölyatağı, rahim.

***oğuz /ağuz** **(زوغوا) : sâde-dil :** ebleh, ahmak, bön.

okrama, okramak (اوقرمه), (ەرقوا ق)

: şembe : 1. (at) mırıltı kişnemek**.** 2. için için inlemek.

oluklanmış **(اولوقلنمش) : mâzen :** şişman kişilerde arkada (kıçta) ve atların sağrılarında olan çizgi.

omca **(ەجموا) : veneng :** kütük; ağaç kütüğü, tomruk.

Ö

öç **(واچ)** **: cenâb :** 1. bahis; kumar için bahis; kumar ve bahis parası. 2. intikam, bahis tutuşmak.

öflez **(فـوازل)** **: tuk :** ışığı az olan, az ışık veren kandil lamba.

ögsemek **(اوكسەمك)** **: tâs :** özlemek, arzu duymak.

öğendire (ögendire) **(اوكندره)** **: gâv-şeng :** sığır, eşek, öküz sürmek için kullanılan ucu sivri değnek.

ök **(اك)** **: bâj:** akıl, hatır, zihin.

ölçermek **(اولچرمك)** **: ber-âgâlîden, âgârîden :** 1. ateşi parlatmak için karıştırmak. 2. ışığı çoğaltmak için fitili kaldırmak. 3. kışkırtmak, ayaklandırmak.

öndin **(اوكدين)** **: ked :** 1. önce, ilk önce, önceden, daha önce. 2. avans.

öndül **(لودكوا)** **: cenâg :** müfakat, yarış ödülü.

öne oturucu **(يجيروتوا هكوا)** **: pîş-nişîn :** ebe kadın.

önegü **(اونكى)** **: zekârel :** inat, inatçılık, asi, asilik.

önegülük **(اونكولك)** **: istihîden :** inat, inatçılık, dikkafalılık, asilik etmek.

öneği ağacı **(ايجاغ يكنو)** **: pâdîr :** 1. destek, dayak. 2. taş dibeğin tokmağı.

***önücülük** **(كليجوكوا)** **: âhûyi :** korkak ve ayıplanmış olmak.

ör **(عور)** **: hezîr :** ateş kırıntılarıyla dolu kül, kömür tozu ateşi.

öreke **(هكروا)** **: çeg:** iplik eğirecek aygıt.

örgen **(نكروا)** **: çelûk, çeltûk :** urgan ip, yular (hayvanın ayağına bağlanan ip).

örtek **(اورتك)** **: kefçel-pûş :** at götlüğüdür; eyerin ardına dikerler, atın sağrısı üzerine gelir.

ötey **(ىتوا)** **: perî :** önceki gün; önceki, geçen.

öygen **(اويكن)** **: nefes-âbâd :** akciğer.

öykelenmek **(كمنل هكيوا)** **: ber-demîden :** öfkelenmek.

öykünmek **(كمنكيوا)** **: ber-âverde :** taklit etmek, taklide çalışmak, özenmek.

özdek **(كدزوا)** **: berz :** 1. esas, temel, kök, gövde, öz. 2. iç, öz.

P

***pabuçluk** **(پاپوجلق)** **: pâyân :** 1. ayakkabıların dizildiği sıra. 2. meclisin en aşağı yeri.

***paçalı** **(پاچايل)** **: pâçâl :** çulha çukuruna; bakkal ve fırıncı gibi meslek erbablarının alışveriş zaman duracakları yere denir.

***palaz** **(پلاز)** **: pelâs :** 1. aba, çul takımı şeyler. 2. pamuk fitili.

paşmak (başmak) **(پقمش)** **: çemnâk :** ayakkabı

pepeyi **(پپەيى)** **: geçe :** tutularak konuşan; kekeme, peltek.

***pervendeli** **(دنوربەيل)** **: cergâtû :** emzikli tas, ibrik.

***peşgir** **(پشكير)** **: hân-pâye :** havlu, mendil, desterhan.

petek **(پتك)** **: hunbe :** çamurdan yapılan tahıl ambarı.

***petü** **(پوت)** **: regze :** koyun yününden ve ipinden dokunmuş bir çeşit giysi.

pırlak **(پرلاق)** **: hurûhe :** kuş avlamak için kullanılan başka kuş.

***piçe** **(پيچه)** **: kesme :** pürçek; saçtan alınmış elle kıvrılan bölüm.

***pinekod** **(پينه قود)** **: refîde :** üzerine hamur koyup fırına salacak alet.

***pisi** **(پيسي)** **: mîstî :** 1. bedende aklı karalı, siyah siyah meydana gelenlekeler; hastalık. 2. büyük kedi.

***pişkil** **(پلكش)** **: puçuşk :** koyun, keçi, deve, ahu pisliği.

***poliçe, polise (پوليصه),(بوليچه)** **: sefte :** başka memlekette harcanmak üzere verilen para.

por (bor) **(پرو)** **: şec :** 1. sürülmemiş, otsuz, sert, toprak, kıraç. 2. boz, boz renk.

posalamak **(قملصوب)** **: âb-hest :** posalaşmak, meyve çürümek.

potuk **(پوطوق)** **: her-gûşek :** tavşan yavrusu.

pöç **(پوج)** **: uste :**1. kuyruk sokumu. 2. kalça kemiklerinin birleştiği yer.

***pösteki** **(پوستكى)** **: girîbânî, tenûre :** 1. kürk gibi giyeceklerin yakasına dikilen parça. 2. dervişlerin bellerine bağladıkları parça bez kemer. 3. hayvanın kürkü.

puğur **(پوغور)** **: reng :** erkek deve, iki hörgüçlü deve, dölünü almak için beslenen.

S

saçı (saçu) **(اص چى)** **: rîhtenî :** kimi düğün ve şenliklerde ortaya saçılması gelenek olan inci, para, şeker, tahıl gibi şeyler.

saçılmak **(سانجلمق)** **: hâr-puşt :** 1. batmak, saplanmak. 2. ..... ile kesilmek.

***sadak** **(صدق)** **: kemân-i cûle :** 1. ok ve yay çantası. 2. bileğin yay şeklinde duran bölümü.

***safra bozmak** **(صفرا بوزمق): nehârîden :** kahvaltı; safra bastıracak kadar az yiyecek.

sagıl **(صغيل)** **: gevâre :** sığır sürüsü.

sağrak **(ق‌ارغص)** **: segrâk :** kadeh, bardak, sürahi, maşrapa, tas.

sağrı **(ي‌رغص)** **: sergî, uste :** hayvanın beli ile kuyruğu arasındaki dolgunca yer, kıç, kuyruk sokumu.

***sak** **(كاس)** **: sîlek :** ekilmiş tarlada meydana gelen sarılık afeti.

sakak **(ق‌اقص)** **: çâne :** çenenin altındaki sarkık et, gerdan.

***sakduş (sağdıç)**

(ش‌ودق‌اس (ج‌ي‌دغ‌اص)) **: şâh-bâlâ :** damadın en yakın arkadaşı, yoldaşı.

sakırga **(صاقرغه)** **: gâvek :** kene.

salak, salık **(ق‌الص)** **: sârih :** 1. ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlığı bulunan sopadan ibaret savaş aleti: çomak, şeşper, gürz. 2. sağlık-esenlik. 3. (salık-verme) haber vermek.

salını bulanı (ي‌نالوب ي‌نلاص): denîden : naz ve eda ile yürümek, hirâm etmek.

***salpuk (sölpük,selpuk**

sülpük,salbuk) **(وس لپك‌و)** **: şîşele;şul :** gevşek, uyuşuk, yumuşak.

salyar **(ساليار)** **: befc, hâr-mehk :** salya.

saman uğrusu (ي‌سي‌رغ‌وا نامص) : dere-i âsmân : samanyolu, kehkeşan.

***samsa** **(ەصمص)** **: sembûse :** başa giyilen, külah, kalpak, şapka.

sancak **(ق‌جنس)** **: serhâre :** ziynet için kullanılan altın, iğne, broş.

sançmak **(ق‌مجناس)** **: tûhten :** saplamak, batırmak.

sankı **(ي‌قناص)** **: sîb :** şaşkın, sersem, ahmak, kuşku içinde.

***sapsadırma** **(صاپصدرمه)** **: kâk :** et kurusu.

***sapus** **(سپوس)** **: fehrere :** kepek.

sarbun (sarpon) **(صرپون)** **: hunbe, kânûr :** çamurdan yapılan tahıl ambarı, sandık, petek, ambar.

sarı kebe **(صاری کبه)** **: herkûf :** sarı baykuş; ügü, puğu.

sarımtık **(قیتمراص)** **: bunduk-i hindî :** sarımsı, sarıya çalan

satan **(نااتص)** **: ferc :** 1. uyluk. 2. atın iki ayağı arası.

savacak **(صواجق)** **: derdaze :** bir yere yollanacak suyu biriktirmek için önüne konulan tahta ya da bu tahtaların kapattığı oluk ağzı, delik.

savmaa **(صومعه)** **: gâze :** dağ başlarında rahiplerin inzivaya çekildikleri, ibadet ettikleri yer; ibadathane.

savula savul **(لواص الواص)** **: berdâberd :** savulun çekilin.

sayru/sayrı **(صیرو)** **: heste, bîmâr:** hasta.

***sebir** **(سبیر)** **: gerd :** ayakkabı çeşidi.

seğirdim etmek (كمتيا مركس): tûzîden : akın etmek, at koşturmak, talan etmek, hücum etmek.

seğirdim salmak (سكردم صالمق): tegtâz : 1. hücum etmek, akın etmek, istila etmek. 2. hızla koşmak.

seğirtici **(يجيدركس)** **: pûyâ :** koşan, acele giden, çok koşan.

seki (sekü) **(يكس)** **: sekû :** yerden biraz yüksek sedir şeklinde oturacak yer.

sekirden **(ندركس)** **: cufte :** 1. uca kemiği, pöç. 2. sağrı, kaba et.

***selbür** **(روبلس)** **: pâçile :** kar ayakkabısı**;** karda giymek için kalbur şeklinde ince çabuklardan veya ipten yapılır.

semender **(سمندر)** **: sâmender :** sıçan cinsinden kürkünden yararlanılan bir hayvan.

***semiz kuyruk (قريوق زيمس) : behte :** semiz etli, toplu, besili.

***sendek** **(كدنس)** **: sîmâb :** civa.

***serbaşaran** **(اراشابرش)** **: şûr-sileh :** öncü askerler veya öncü askeri birlik.

***serber** **(ربرس)** **: ser-bârî :** yük tamamladıktan sonra üzerine konulan ilave yük; yük başı.

serpene **(رسپهن)** **: bezge :** destek; üzüm çubuklarının altına dikilen destek.

***serpenek** **(رس پكن)** : **ser-pâyân :** tugulga (başlık) eteğine ekli boyuna gelen yeri.

***sersem** **(ماسرس)** : **sâm :** beyinde meydana gelen şişlik, beyin hastalığı.

seyek **(سيك)** : **heste-bend :** kırık-çıkık tahtası.

***sıçan kulağı olmak**
(صچان قولغی اولمق) : **tendîden :** ağaçtan filizin yeni baş göstermesi; tomurcuklanma.

sıçrağan **(صچرناغا)** : **âlîzende :** çok sıçrayan**.**

sığın **(صغن)** : **gâvid :** sığırın vahşi olan cinsine denir; geyik.

sıraverdi (sıravardı)
(صرەدراوي) : **câle :** bir sırada.

***sırı** **(صرري)** : **kele :** dikişte teyel.

***sırtarıcı** **(صرتاريجي)** : **şerze :** saldırıcı, hışımnak.

sıslık vermek
(كمريو قلصيص) : **şehûl :** ıslık, ağızdan çıkan düdük sesi gibi bir ses.

***sıvak** **(صيواق)** : **endûd :** dam ve duvar sıvayacak kireç.

sıyırgı **(صيرغي)** : **pârû :** 1. sıyırmaya yarayan alet. 2. kar küreği.

sıyrık **(صيريق)** : **çegâz :** utanmaz, dili bozuk, utanma perdesini kaldırmış, terbiyesi kıt.

sıyrınmak **(صيرنمق)** : **dûsîden :** kaymak, sıyrılarak, sürünerek kayıp gitmek.

***sic** **(سيج)** : **hâr-best :** bağ, bostan etrafına çalı çırpıdan çevrilen duvar.

***sil marazı** **(لس مرضي)** : **sil :** verem, ince ağrı, ince hastalık.

silece **(سيلەچه)** : **zeymûle :** hasır otundan veya ipten yapılan içine meyve sebze konulan sepet.

sinici **(سكيجى)** : **rend :** hazmı kolay, kolay hazmolunan.

sis **(سيس)** : **kekmek :** 1. atın tüylerindeki küçük alaca benek. 2. bazı kimselerin yüzlerinde bulunan lekeler, çil.

sivişmek (كمشويس) **: hîzîde :** sıvışmak, kimseye görünmemeye çalışarak kaçmak, çekilip gitmek.

siyeç (جيس) **: tuvâre, perçîn :** bağ, bahçe etrafına çekilen çalı, çırpıdan duvara çit.

sokak (قاقوص) **: serâ-perde :** çadır kapısına asılan perde.

sokman (نامقوص) **: ser-mûze, hâr-kuş :** mest üzerine giyilen çizme.

sokranmak (صوقرنمق) **: regîden :** homurdanmak, söylemek.

soku (وقوص) **: pâding, ding :** 1. havan, taş dibek. 2. taş dibeğin tokmağı. 3. pirinç çeltiği dövecek tokmak.

somurdanmak (قمندرومص) **: rekîden, regîden:** homurdanmak, kendi kendine anlaşılmaz şekilde söylenmek**.**

sonrarak (قر هركص) **: pey :** 1. daha sonra, çok sonra. 2. art, son, ense.

soymantı (صويمانتى) **: gîbâre :** sopa, toyka, değnek, asa.

***söbeke** (سوبكه) **: sutçe :** 1. beyzi, oval ,yumurta biçiminde. 2. altın, gümüş külçesi.

söyündermek (كمردنيوس) **: âzer-berzîn :** söndürmek.

söyünmek (كمنيوس) **: hencîr :** sönmek, parlaklığı gitmek.

söz eslemek (سوز اسلمك) **: penbe der guş nihâden :** söz dinlemek, bir söze önem vermek**,** öğüt tutmak.

söz söykesi (يس هكيوس زوس) **: bâstâr u bistâr:** söz persengi.

söze yatmak (قمتي هزوس) **: pezîruf-kâr :** önerilen sözü, verilen öğüdü kabul etmek.

***su yolcu** (صو يولجى) **: gumâme :** lağım kuyusu açan kimse.

***su yolcu** (صو يولجى) **: âb-şinâs :** gemide geminin yönünden ve denizin gidişatından haber veren kişi.

suglı (يلغوص) **: bilisk :** fırından ekmek çekecek kepap şişi.

***suhre** (هرخس) **: şîgâr, şâh-kâr :** zoraki işe kullanmak, zorlamak, ücretsiz,zoraki iş işletmeye denir.

***sulaşmak** (قمشالوص) **: âbân-gâh :** suda oynaşmak.

***surra** (صره) **: kâgez-i zer :** içine para konulan kağıt zarf.

suret uğruluğu (صورت اوغريلغى) **: terb :** iki yüzlü, riyakar.

***surnay** (ىانروس) **: şâh-nây :** zurna.

susak **(صوصق)** **: gâv-dûş; gâvîs, şîr-came :** süt sağacak kap, tahta kova, su kabı, maşraba, çömçe.

suvarıcı **(يجيراوص)** **: âb-yâr :** su verici, sulayan**.**

suvarmak **(قمراوص)** **: pesânîden:** sulamak su vermek.

suvat **(داوص)** **: âb-her :** derelerde su alınacak ve hayvan sulanacak yer, gölümsü, havuzumsu yer.

sümbek **(يكبنس)** **: sûp :** içinde tahılı savurarak yabancı maddelerden temizlemek için kullanılan kenarı kasnaklı, öne açık yarım daire biçiminde tahta tablo.

sürgü **(سوركو)** **: gerveş :** 1. ayakkabıcıların kullandığı liftir. 2. tarlanın toprağını düzeltecek aygıt. 3. mala.

sürmek **(طاوغى طشره سورمك)** **: mâkiyân-ber -der kerden :** cimrilik ve tamahkarlıkta en üst dereceye gelmek.

***süstlük** **(كلتسس)** **: beçes :** gevşeklik, rehavet.

süt ağzı **(دوس آيزغ)** **: şeme :** ağuz, doğuran hayvanın ilk sütü.

süt hırası **(يس هريخ دوس)** **: şîr-zede :** yeteri derecede anne sütü alamadığından zayıf düşmüş çocuk.

***süzağı (süzgi)** **(يكزوس)** **: şîb-pâlâ :** süzek, yağ veya bal süzecek kap.

Ş

şaltak eylemek (ڭمليا قاتلش): sitehî : çığırtkanlık eylemek, arsızlık.

şapla (ەلبش) : çepât : sille, tokat, şamar.

şebeke (ەكبش) : pây-dâm : ayak tuzağı; tuzak.

şeker etmek (ركش كمتيا): pînekî : hafif uyku, uyumaklık.

şelefe (ەفلش) : tirtîrek, sebuk: temkinsiz, vakarsız, hafif meşrep, kimse, tezcanlı.

şelek (كلش) : puşt-i puşt; puşt vâre : 1. sırtta taşınacak kadar odun yükü. 2. denk, tay.

şırlağan (شيرلغن) : revgen-i hoş : haşhaş ve susam yağı.

***şin (نش) : lâşe :** havyan ölüsü, leş.

şinik (كنش) : tugtug : 7.5 kilo oylumunda tahıl ölçeği.

şurak (şorak) (قاروش) : şûr : yemeğin tuzlu olması.

şurak (قاروش) : vujûl : çorak.

T

taban **(طبان)** **: hâkeş, bâlâr :** 1. ekincilerin tarlaya tohumu saçtıktan sonra toprağı çekip örtmek için kullandıkları alettir. 2.yapılarda çatının üzerine dayandığı ağaç.

tabanca **(طبانجه)** **: tes , tevâce :** tokat, şamar, sille.

***tabkur** **(روق بـط)** **: berteng :** kundak.

tapu **(طپو)** **: tâbûg :**1. huzur, nezd, makam, kat. 2 .zat, zat-ı âli, hazret. 3. hizmet, görev, ibadet, yüceltme, saygı. 4. af dileme töreni.

tagar **(راغط)** **: binkân :** kap, çanak, küp, çömlek.

tahra (dahra) **(دهره), (ەرەط)** **: dâs, kâz :** bağ ve ağaç budamakta kullanılan orağa benzer alet.

***tahta sakal** **(لاقص ەتخت)** **: belme :** sık, gür, uzun ve kaba sakal.

***taklalanmak** **(لنمق ەلقت)** **: sekerfîden :** yuvarlanmak.

talabımak **(ق مي باالط)** **: tenbîden :** çarpınmak, oynayıp sıçramak.

tamu **(وماط)** **: demendân :** cehennem.

tapşırmak **(طپشرمق)** **: gumâr :** 1. teslim etmek, tevdi etmek, emanet etmek. 2. yetiştirmek ulaştırmak.

tapu suğrağı **(طپو ي غارغص)** **: segrâk :** büyük içki kadehi.

***tas götü** **(طاس كوتي)** **: deg :** kel baş, tüy bitmeyen baş.

***taş ahırı** **(ي روخآ ش اط)** **: âhur-i sengîn :** taş ahır.

tatari (tatarı) **(ي راتات)** **: turk-cûş :** az pişmiş (yemek)

***tavuğu taşra sürmek**
(طاوغى طشره سورمك) **: mâkiyân-ber -der kerden :** cimrilik ve tamahkarlıkta en üst dereceye gelmek.

***tavuk karanusu** **(طاوق قراكوسي)** **: âbnûs :** tavuk karası, göz hastalığı, katarakt.

tay **(ی اط)** **: bihâr :** hayvanın yükünün bir dengi, denk, eş, misil.

taylak **(ق الي ت)** **: cung :** henüz yük vurulmamış genç deve.

***tefe** **(هفت)** **: kelâbe :** 1. çulhaların mekik attıktan sonra ipi sıkıştırmak için kullandıkları tarak. 2. dokumacılıkta tarak vurma. 3. kangal, iplik kangalı.

***teg** **(تك)** **: herhese :** avcıların avlarını yakalamak için kullandıkları ağa denir.

tegek **(اكتك)** **: ber-ruste :** asma filizi, asma kütüğü, asma dalı.

***tegellemek** **(تكللمك)** **: âzenden :** teğellemek.

tegelti **(تيتلك)** **: pûn, terme :** eyer altına konulan keçe.

***teğellenmek** **(تكللنمك)** **: âcende :** teğellenmek.

tekerlenmek **(تكرلنمك)** **: sekerfîden :** yuvarlanmak.

***tel** **(طل)** **: men :** terazi kefesi geçecek delik, gedik.

***tele** **(تله)** **: bâlân :** kapan, fak.

tembelit **(تنبليت)** **: temlît :** ufak tefek eşya , küçük yük.

***temreği** **(تمركى)** **: gerîven :** hastalık (tuzlu balgam).

***temreği** **(تمرتيك)** **: dâd :** temreği (sarılık) hastalığı.

temren (dermen) **(تمرن)** **: sefte :** okun ucu.

tepingi (depüngü) **(تپنكى)** **: cunâb :** hayvanın sırtını incitmemek için eyerin ve palanın altına konulan içi doldurulmuş kere.

tepingi **(تپنكى)** **: cunâg :** eyer komu, eyer ipi.

tepsermek **(تكمرسبت)** **: hevâsîde :** (dil, dudak, yara, meyva hakkında) kuruyup buruşmak.

***terkeb** **(بكرت)** **: serâguc :** kadınların içine saçlarını koyup bağladıkları bez kese.

***test** **(تست)** **: pâtîle :** tencere, çömlek; ağzı yayvan ve büyük kazan.

tevir **(ريوت)** **: âzerd :** türlü, türlü türlü.

***tez deprenci** **(زت دپيجنر)** **: sebuk-hîz :** canı hafif kimse.

tıkaz **(زاقيط)** **: çest :** dar.

tırkaz **(زقرط)** **: çunbe :** kapı arkasına sürülen ağaç, kapı sürgüsü.

***tırnağı dibinde vermek**
(كمريو هدنبد يغنرط) **: pîşâdest, pîş-dest :** bir işin, bir hizmetin ücretini nakit ve peşin vermek.

timaç **(جامیت)** **: perendâh :** 1. sahtiyân; serpilerek boyanmış ve cilalanmış deri. 2. bu deriden yapılmış olan.

***ting** **(تنك)** **: ding :** soku, pirinç çeltiği dövecek tokmak. 2. havan, büyük taş dibek.

tiriz **(تریز)** **: tîrîz, sûje :** entari peşi, elbise parçası.

***tohme** **(ەمخت)** **: tuhm :** midenin ve bağırsakların bozulmasıyla görülen ishal ve kusmadan hasıl olan bir hastalık.

***tokaç** **(طوقاج)** **: fedreng; fedvend:** çırpıcı ve perdahçı tokmağı.

toklu **(طوقلی)** **: tiklî :** bir yaşında erkek koyun.

toknak (toynak) **(قنقت)** **: sepel :** deve ve fil tırnağı.

tomruk **(طومرق)** **: kund :** 1. kütük, ağaç kütüğü. 2. eskiden tutsakların ve tutukluların ayaklarına takılan kütük.

torluk **(قلروط)** **: tûrî :** 1. idmansızlık, toyluk,acemilik. 2. ağ ve benzeri örmelerde kullanılan. 3. kıl çadır.

toyka **(طویقه)** **: gebâz,gebâze :** çobanların ellerinde taşıdıkları çubuk; sopa; değnek, asa, soymantı.

***tozak** **(قازوط)** **: perçem :** 1. mızrak ve bayrak püskülleri. 2. kimi bitkilerin tohumlandıkları sırada uçlarından çıkıp uçan pamukçuklar.

tozluk **(قلزوط)** **: serâ-perde :** çadır kapısına asılan perde.

tugulga **(طوغلغه)** **: gûtlâş :** savaşta zırhın üstüne giyilen demir başlık.

***tuhafçı** **(يجفحت)** **: pîle-ver :** incik, boncuk satan yer; tuhafiye.

***tur** **(روط)** **: pây-dâm :** ayak tuzağı; tuzak.

***tura** **(ەروط)** **: kelâbe :** 1. deriden ya da ipten örülü kamçı. 2. kangal, iplik kangalı.

tuturuk **(توترق)** **: âteş-gîre :** ot, ağaç, yavşan kurusudur.

***tuval** **(توال)** **: tûbâlu'n- nuhâs :** kızgın bakırı çekiçle döverken etrafa sıçrayıp saçılan ufantılar ve parçalar, bakır tozu.

***tuzluk** **(قلزوط)** **: şûr :** yemeğin tuzlu olması.

tülek **(كلوت)** **: keric :** 1. ava alıştırılmış. 2. tüy değiştirmiş.

tülemek **(تولەمك)** **: kerîc :** tüy değiştirmek.

***tüy tüs** **(توی توس)** **: düh :** kıl, tüy.

U

uca **(اوجه)** **: uste :** oturak yeri, kıç, sağrı.

uçlarıyla dürterek güldürmek; gıdıklamak.

uçuk tutmuş **(اوچوق شمتوط) : sâye-dâr :** cin tutmuş; cin tutduğuna inanılan kimse; sara tutmak.

uçurma **(واچمرو) : bâlâ-dest :** kuru, boş laf, uydurma söz.

ufandı **(اوفندى) : tehle :** ufalanan şeyin kırıntıları.

***uğur tutmak** **(اوغور طوتمق) : şugûn :** hayırla, uğurlu olarak; hayır sağlamak.

ulam ulam **(مالا مالا) : ulâm :** sıra sıra, arka arkaya.

***urgun kapı** **(نوغروا قپو) : berbâre :** evin bilinen yolundan ve kapısından başka yol ve kapı.

***urgun yol** **(لوي نوغروا): bâhse :** 1. vurulan, vurulmuş yol. (yola gitmek, vurmak). 2. urgun: vurgun, aşık.

urgun yol **(لوي نوغروا): berbâre :** evin bilinen yolundan ve kapısından başka yol ve kapı.

***ustuc** **(جطسا) : tulî :** berber cüzdanı, içine bir şeyler konulacak araç.

uyan **(نايوا) : çîlân:** dizgin, gem yular.

***uyuk (oyuk)** **(اويوق) : hîrase :** 1. bağ ve bostandaki hayvanları kovmak ve korkutmak için kullanılan korkuluk. 2.yol göstermeye yarayan taş, im vb.

***uyumaklık** **(قلقمويوا) : pînekî :** hafif uyku, şeker uykusu, şekerleme, şeker etmek.

uyuntu **(اويونتى) : îrmân , kâse kucâ berem :** 1. asalak, dalkavuk, tufeyli. 2. alışkan. 3. kendi başına hareket edemeyip başkalarına uyan.

Ü

***üdürgü** (يكردوا) : **behreme :** demircilerin “burgu” tabir ettikleri alet.

***üflez** (زلفوا) : **tuk :** ışığı az olan mum, çıra, şamdan, kandil.

ügü (وكوا) : **âkü :** başkuş çeşidinden olan puhu kuşunun bir çeşidi.

***ünmek** (كمنوا) : **tereng :** seslenmek, çağırmak, davet etmek

ürkü (وكروا) : **âşûb :** 1. korku heyecan. 2. bela kargaşalık panik.

üründülemek (اورندولمك) : **guzîden :** seçmek, seçip elemek, iyisini seçmek, iyisini eğlemek.

üründülenmiş (شمنلدنوروا) : **bih-guzîn :** seçilmiş, seçkin, guzîde.

üründüleyicilik (اورندوليجيلك) : **reşn :** iyisini seçen, seçici, iyisini seçmeyi becermek.

***üskü** (ياكسا) : **âsugde :** yarı yanmuş odun.

üstübeç (اوستوبج) : **isfîdâc :** kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün.

üstün ağacı (اوستون اغاجي) : **bâlâr :** üzerine yapının çatısı oturtulan büyük direk.

üşmek (كمشوا) : **nâred :** topluca gelivermek, toplanı vermek**,** üşüşmek.

üşüntü etmek (كمتيا يتنوشوا) : **râh uftâden :** üşüşmek.

ütme (دمتوا) : **kekren, dulmul :** taze buğday ve nohutun ateşte pişirilmesiyle oluşan yemek, firik.

üyük (اويوك) : **reşn :** 1. üst üste toprak yığılarak meydana gelmiş ve kazı ile içerisinden eski eserler çıkarılan yapma tepecik. 2. bostan korkuluğu, oyuk.

***üyüklenmek** (اويكلنمه) : **âşûb :** 1. korku heyecan. 2. bela musibet; kavga kargaşa, panik.

üzengi duvalı (يلاود يكنزوا) : **cenâb :** eyerin eteği, eyer çevresi.

Y

yab yab **(باي باي)** **: zem zem :** usul usul, yavaş yavaş, sessizce.

yabca **(ەجباي)** **: şekpûy :** usulca, yavaşça.

yabca yabca **(ەجباي ەجباي)** **: zem :** yavaş yavaş, usul usul, sesizce.

yadıgaç **(جغدصي)** **: bilişk :** üzerinde yufka açılan tahta, ekmek tahtası, hamur tahtası.

yagrık **(قرغي)** **: kunde :** üzerinde et ve odun gibi şeyler parçalanan kütük.

***yağhane zembili**
(يلبنز ەناخغاي) **: teşe :** yağ ölçecek kap, yağ ölçeği.

yağır **(رغاي)** **: figâr :** 1. hayvanın sırtında çıkan yara. 2. sırtı yaralı hayvan.

yağlık **(قلغي)** **: şuste :** mendil, peşgir, bez parçası.

yağmacur **(روجمغي)** **: beşneze :** bir tür tatlı.

yağmurca(yahmur) geyik
(يغمورجه كيك) **: gevezen :** yahmur, sığın; yabani, vahşi geyik.

yağrık **(يغرق)** **: herek :** üzerinde et ve odun gibi şeyler parçalanan kütük.

***yakı** **(ياقي)** **: dâğ :** hayvanlara, ölmüş bazı insanlara vurulan işaret.

***yoklaştırmak** **(قمردشلقوي)** **: bipsâvîden :** bir uzvu diğer uzva sürmek, elle yaklaştırmak.

yalabımak **(يلابيمق)** **: tâbîden :** parlamak, parıldamak, ışıldamak.

yaldıramak **(قماردلي)** **: duruhşîden :** parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak.

yaldırayıcı **(يجياردلي)** **: diflâ :** parlayıcı, ışıldayıcı, ışık saçan.

yalıncak **(يالنجق)** **: gûşt, tehî u tehek :** çıplak, yalın, ûryan, cascavlak.

yalınlanmak **(يالكلنمق)** **: tâften :** parlamak, ışıldamak, ışık saçmak, alevlenmek.

yalpak **(يلپاق)** **: âdeng :** 1. şaşkın, beceriksiz**.** 2. pis kıyafetli.

yaltak **(قادلي)** **: lâmânî :** riyakâr, dalkavuk.

yaltaklanıcı **(يجنلقادلي)** **: âbeste :** riyakarlık etmek, yaranmak, hoşa giden hareketler yapmak.

yamandırmak (قمردنامي) **: çepsîden :** yanaştırmak**.**

***yan yırtıcı** (يجيتري ناي) **: cemder :** bir çeşit silah.

yana (الكي) **: sû :** taraf, yan.

yanaştırmak (قمردشانني) **: dûsânîden :** hizmete, hizmetçiliğe vermek**.**

yanazlık eylemek (كملياقلزانني)**: arus-i genc :** inatçılık, aksilik, yaramazlık**,** hırçınlık.

yanbaşı gelmek (يان باش كلمك) **: gevîst :** çatmak, birbirine dokunmak, tokuşmak.

yancık (يانجق) **: kecim, begeltâk :** 1. kese, torba, boyundan geçirilen özel giysi. 2. at zırhı. 3. oturak yeri; sağrı, kıç.

yanı kara (هرق ينراي) **: âteş-i pârsî :** karakarcık, şarbon.

***yanık** (يانيق) **: gurâz :** ağzı dar yassı bardak.

yanıltmaç (جمتلكاي) **: burd :** yanıltıcı, şaşırtıcı söz, lugaz, bilmece.

yansılamak (يكصهلمق) **: nûs :** 1. taklit etmek. 2. karşı gelmek, karşılık vermek.

yanşak (يكشاق) **: herze-derây, derâz-nefes, ferâh-dehen:** çok sözlü, dalkavuk, boş boğaz, geveze,

yapuk (اي‌پوق) **: sâht :** 1. eyerde üzerine oturulacak, beşikte içine yatılacak yer**.** 2. çukal, belleme**.** 3. baş örtüsü. 4. savaşta atlara giydirilen özel giysi.

yarak (قاري) **: âdrem :** 1. hazırlık, levazım, teçhisat**.** 2. silah**.** 3. (at hakkında) pişkin ve idmanlı.

yaraklanmak (قمنلقاري) **: çebîre :** hazırlamak, silahlanmak.

***yarkan** (يرقان) **: kâhe :** sarılık hastalığı.

yarlık (يارلق) **: bazrend :** önlük; çoçuk göğüslüğü.

yasdıgaç (جغدصي) **: bilisk :** üzerinde yufka açılan tahta, ekmek tahtası, hamur tahtası.

***yaşça, yaşrak** (ياشچه), (ياشرق)**: terek :** pek taze, körpe.

***yatak** (قات‌ي) **: tehtdâr :** 1. barınak, in.2. gecelik; gece yatarken giyilen giysi.

yatık (قيتاي) **: tung, kemâs, buk, çemânçî :** ağzı dar,boğazı kısa ve karnı yassı su kabı.

***yavaşa** **(هشاوي)** **: sikû :** 1.yaba; ekinci aleti. 2. nallanmakta ya da iğdiş edilmekte olan hayvanı zapt etmek için dudağına geçirdikleri tahta kıskaç.

yavaşıtmak **(يواشتمق)** **: fesânîden :** yavaşlatmak, hafifletmek, hızını**,** şiddetini kesmek, sakin, itaatli duruma getirmek.

yavrulu kapı **(ياوريلى قپو)** **: bînâs :** büyük kapıya bağlı küçük kapı**.**

yaykamak **(قمقياي)** **: âb-destân :** yıkamak.

yaymak **(قمياي)** **: cek :** 1. yağını çıkarmak için yoğurdu yayıkta çalkalamak. 2. tahrik etmek, dağıtmak, perişan etmek.

yediger **(يديكر)** **: heft evreng :** büyükayı, yıldız takımı, dübbe-i ekber.

***yel üzere düğüm** **(يل اوزره دوكم)** **: girih ber bâd :** dünyanın malı ve mülkü geçicidir; gönül bağlama diyecek yerde söylenir.

***yelegen** **(يلكن)** **: hebezdû :** 1. bir çeşit böcek.bok böceğine benzer. 2. çok yelen, hızlı koşan, hızlı giden.

***yelerek** **(يلەرك)** **: tâziyân :** koşarak, koşa koşa.

yelici **(ياجيلي)** **: tekâver :** hızlı koşan.

yelip yapurucu **(يلوب يوپوريجى)** **: yele :** 1. koşmak, acele yürümek esmek**.** 2. (hayvan) tırıs gitmek, eşkin yürümek, hızlıca yürümek.

yelip yopurmak **(بولي بيوقمر)** **: pek u lek, tek-â-puy:** 1. koşmak, acele yürümek, esmek. 2. (hayvan) tırıs gitmek, eşkin yürümek, hızlıca gitmek.

***yelman** **(نامليي)** **: tuk :** hançer, kılıç,mızrak, ok gibi aletlerin sivri ucu.

yelme **(همليي)** **: pû :** yürümekle koşmak arasındaki hareket.

yelmek **(يلمك)** **: tâziyân :** 1. koşmak, acele yürümek esmek. 2. (hayvan) tırıs gitmek, eşkin yürümek, hızlıca yürümek.

yelmeşik (yelimşik) **(يلمشك)** **: seht, duc :** yapışkan nesne.

yelpik illeti **(يلپيك علتي)** **: senehe :** nefes darlığı, soluk daralması.

yeltmek **(كەتلي)** **: ber-âgâlîden, efjulîden :** teşvik etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete geçirmek,kışkırtmak.

***yemen zafranı** **(يەنارفعز نەي)** **: siperek :** su çiçeği hastalığı.

yerprik **(پيرك)** **: bârûze :** yıpranmış, eskimiş.

***yetişecek** **(يتشەجك)** **: kâf :** yaşayacak kadar rızık; nasip, nafaka, doyumluk.

yılana ağu veren (ينريو وغا ەنالي) **:sâlâmendirâ :** kertenkele cinsinden dört ayaklı kısa boynu ince zehirli bir hayvan.

***yıldız akması** **(زدلي آ يسەق)** **: şevle :** yıldız kayması.

yırtışmak **(يرتشمق)** **: kisved :** birbirine karşı böbürlenmek.

yıylagaç (yıylagıc) **(جغليي)** **: derdâb, herçekûk :** limon büyüklüğünde ve kavun gibi güzel kokan bir meyve, şamama.

***yiğni** **(ييني)** **: sebuk :** ağır olmayan, hafif (maddi-manevi).

***yiğre** **(يكره)** **: gundîş :** atılmış pamuk kulesi.

***yirmilik** **(كلي مركي)** **: bistgânî :** hizmet karşılığı yirmi günde bir verilen para, ücret.

***yiv** **(ويي)** **: derz :** birbirine bitişik olan iki şey arasındaki çizgi.

yomsuz **(زسموي)** **: baj-gûne :** uğursuz, kademsiz, ters, aksi.

yonuntu **(يوننتي)** **: terâşe :** kazıntı.

yorga **(ەغروي)** **: râhî :** rahvan.

yön yöş **(ش وي نوي)** **: zâd upûd :** 1. etraf, çevre. 2. yolculuk teçhizatı. 3. düzen uygunluk, usul; düzenlik.

yukargı **(يغيرقوي)** **: berîn :** yukarı, en yukarı.

yuvalak **(قلاوي)** **: tuztek :** 1. yuvarlak. 2.gülle, top mermisi. 3. toprağı sıkıştırıp pekiştirmekte kullanılan taş, silindir.

yüğrük **(يوكرك)** **: tecâr, tâz, pûyâ :** 1.yürük, hızlı giden, çok koşan işlek. 2. yürürlük, hızlı gitme.

yüne **(ەنوي)** **: peşmâgend :** hayvanın sırtını incitmemek için eyerin ve palanın altına konulan içi doldurulmuş keçe.

Z

***zagar**	**(رغز)**	**: tûle :** av köpeği.
***zehrelik**	(زهرلك)	**: bûlkefed :**rüşvet.
***zelber**	**(ربلز)**	**: ser-bârî :** yük tamamladıktan sonra üzerine konulan ilave yük; yük başı.
zelve (zevle)	**(ەلويز)**	**: seyem :** çift öküzünün boyunduruktan çıkmaması için boyunduruğa geçirilen ağaç parça.
zıbık	**(قبيز)**	**: cîzceng :** şehvetli kadınların kullandığı yapay alet
***zigala**	**(ەلغيز)**	**: buhûr :** bitki türü.
***zigir**	**(ريكيز)**	**: şest :** ok kullanıcılarının baş parmaklarına geçirdikleri yüzük.
zivindirik	**(زوندرك)**	**: cân,câne :** can.
zort	**(ظورت)**	**: gur :** şişirilen avurdun üzerine parmakla vurulunca çıkan ses.
zort vermek	**(ظورت ويرمك)**	**: zâbgur , zebgur :** avurt çatlatmak.

DEYİMLER DİZİNİ

A

Abalı kebeli kimse : cûlekî : Eski püskü giyinen, çula bürünen kişi fakir, yoksul anlamında.

Adam şeytanı : belus : Yalan söyleyerek, hile yaparak karşısındakileri kandıran kimse

Adı sanı batmış : âvâre : Sevilmeyen bir şey ya da biri için artık adı hiç anılmaz olmak, unutulup gitmek.

Ağır basmak : 'abdu'l- cinne : Kabus görmek.

Ağız aramak : enguşt-ber-leb zeden : Konuyla ilgili bilgisini araştırmak.

Ağız tadını kaçırmak : zehre-kerden : Keyfini, neşesini, rahatını, kurulu düzenini bozmak.

Ağza lokma koymak : zebân-ter kerden : Yumuşak sözlü olmak, konuşmak.

Ağzı yırtık : dehen-derîde : Boşboğaz, aklına geleni söyleyen.

Ağzında bakla ıslanmayan : lutre : İşittiğini orada burada söyleyen kimse.

Ahmak aldatan: ireş : Sağanak Yağmur; aniden bastıran yağmur.

Alakayı kesmek : pâ pes âverden : İlgi göstermemek.

Alta su salıvermek: âb-be zîr hişten : Aldaltmak, hile ile kandırmak.

Aman dilemek : hes-be-dehân giriften : Yardım istemek, yardım beklemek.

Arı kovanına çöp sokmak : dûd-ber âverden: Gizli kalması gereken bir şeyi araştırmaya çalışmak.

Arka göstermek : pust-numûden : Yüz döndürmek.

Arka vermek : pust-dâden : Yüz çevirmek.

Arzu (hasret) çekmek : ermânîden : Arzu duymak çok istemek.

Asker bozmak : şukûfîden : Hezimete uğratmak, bozguna uğratmak.

Askeri bozmak : şikesten : Hezimete uğratmak, bozguna uğratmak.

Asker çekmek : heyme zeden : Kibirli olma, böbürlenme.

Askeri sindirmek : şikesten : Hezimete uğratmak, bozguna uğratmak.

Aslan yürekli : şîr-dil : Güçlü, cesur kimse.

Asmanın gözü : vâdîc : Asmanın bittiği yer.

At başı beraber olmak : 'inan ber 'inan : Her işte, her düşüncede beraber hareket etmek, beraber karar vermek, arkadaş, kafadar olmak.

Ateşe biber dökmek : fulful der ateş : Bir kişinin üzüntüsünü depreştirmek.

Avurdu yelli : bâd-dem: Lafazan, palavracı.

Ayağa binmiş : suver-pâ : Aceleci ,çabuk piyade

Ayağa çalmak : der-pây etkenden : Bir işi önemsememe, boşlama, terk etme, haliyle bırakma; savsaklanma.

Ayağı bağlı : bîşâr : Bulunduğu yerden ayrılmasına ya da yaptığı işi bırakmasına olanak vermemek.

Ayağı çabuk : bâd-sâr : Hızlı, tez canlı.

Ayağı sıvık : sîmâb-pâ : Bir yerde durmayıp sürekli dolaşan

Ayağı uğurlu : melâ'ik-pey, sipîd-pâ : Ayağı uğurlu kimse.

Ayağı yere değmiyor : pây-be-zemîn ne-resîden : Mutluktan ve sevinçten neşe ve huzur bulmak ; çok sevinmek.

Ayağıyla kanaraya gelmek: reg-i bismil hârîden : Tehlikeli ve zor işlerin altına kendini bilerek dahil etmek.

Ayak altına almak : sumbîden : Bir kimseyi hor görmek.

Ayak bağı : mes : Bakım gerektiği için, bir yere ya da bir işe gidilmesini güçleştiren kimse ya da şey.

Ayak dolaşmak : pây-pîçîden : Izdırapla kaçmak, canını kurtarmak.

Ayakla kakmak : puşt-i pâ zeden : Terk etmek, itmek.

Ayak oltası : serâser : Ayak seyri; aşağı yukarı gezinmek.

Ayak sıkıp sabit kadem olmak : pây-fuşurden : İnat etmek, olduğu yerden ayrılmamak; kendi düşüncesinden vazgeçmemek.

Ayak sıkmak : kadem efşurden : Sabit kadem olmak.

Ayak teri : pây-muzd : Gelip, iş yapan kimseye verilen ücret; hizmet ücreti

Ayana çıkmak : çeşm-şuden : Aşikar olmak, herkes tarafından bilinmek.

Ayışığı ölçmek : mehtâb peymüden : Boşuna ve abuk sabuk, saçma sapan konuşmak

Ayna küstürmek : eviş beviş : Naz ve eda satmak, endamlı ve ihtişamlı görünmek.

B

Baldırı çıplak : ser-kûçek : İşsiz güçsüz takımından, ayak takımından serseri.

Başa kakmak : tefş, zâgpâ : Serzeniş, söylenme, paylama.

Başa varmak : rah-be-ser burden : Bir işi bitirmek, sonlandırmak.

Başa vurmak : bidirrân : Çok sinirlenmek.

Başı taşa : ser-u-hişt : Bir kimsenin söz dinlemediği ve nasihat kabul etmediği durumlarda kullanılır.

Başı yukarı eylemek : ser-ber kerden : Dik başlı olmak.

Başı yuları tutmak : zem : Gururlu ; vakur kimse.

Başını kaşıma : ser-mehâr : Tez ve çabuk ol, durma eyleşme diyecek yerde söylenir.

Baştan kara : gelest : Geçkin, kendinden geçmiş, sarhoş.

Baştan geçmiş : sehr-bahş : Sarhoş, kendinden geçmiş.

Baştan savmak : gusî, kusîl : Önem vermeden, özenilmeden, gelişigüzel, iş olsun diye, üstünkörü.

Baylığa sevinmek : denî : Kibirlenmek.

Bedende damar kalkmak : reg-der-ten ber hâsten: Hışım, gazap, sinirlik hali.

Beli bükülmüş : tâvtek : Yaşlılık yüzünden beli öne doğru eğilmek, üzüntü nedeniyle ruhça bir çöküntüye uğramak.

Beri öte elleştirmek : des-keşîden : Yoklamak, kontrol etmek.

Bıçağa boyun sürmek : reg-i bismil hârîden: Tehlikeli ve zor işlerin altına kendini bilerek dahil etmek.

Bıçak silme : kulûh-endâz: İnsanların eğlenmek için bir araya gelmesi; zevk içinde eğlenmek.

Bıkkınlık gelmek : bipken : Bıkmak, usanmak.

Bıyığı yelli : bâd-ı berût : Kibirli, gururlu.

Bir işe duruşmak : şûr : Özenmek, özen göstermek.

Bir elden çıkmış : dest-salîb kerden : Bir insana saygı göstermek ona tabi olduğunu belirtmek anlamında.

Bir gönüllü : yek-dile : İki yüzlülükten, nifaktan, döneklikten uzak kimse.

Bir işe hile katmak : âb-der çîzî kerden : Hile karıştırmak.

Bir işin arkasını almak : siperî : Sonlandırmak.

Bir kimsenin izine düşmek : pây-ber-pey nihâden : Bir kimseye uymak, düşünce ve davranışlarını takip etmek.

Bir kimseye dahil düşmek : der fulân gurîhten : Bir kimseye sığınmak, tabi olmak.

Bir kimseye lisana alıp hakkında ne seza söylemek : der-zebân dâşten : Bir kişiyle ilgili olarak uygunsuz şeyler söylemek.

Bir kimseyi fazlasıyla sıkıştırmak : be-cân âverden : Bir kimseyi haddinden fazla sıkmak, zorlamak.

Bir yüzlülük : yek-rûyî : Riyasız, dürüst, tarafsız kimse.

Birbirine çatmak : dekke : 1.Birbirine rastlamak.2.Kavga etmek için tahrik etmek.

Birbirine düşmek : def uftâden : Kavga etmek ; geçinememek; araları iyiyken bir olay yüzünden çıkarları çatışmak, uyşmazlığa düşmek.

Birbirine girmek : jûlîden : 1.Karışmak. 2.Kavga etmek.

Boğaz kasılmak : kefâ : Boğmak, boğulmak.

Boğazı düşmüş : gûşe : Çok konuşan.

Boş böğür : âb-gâh, tehî-gâh : Böğürün eğe ve kalça kemikleri arasındaki boş kısmı

Boşboğaz : dehân-tîz kerden, dendân zeden, dehen-derîde : Ağzı yırtık, aklına geleni söyleyen, işe yarar söz söylemeyen; gerekli gereksiz konuşan kimse

Boy bos sürmek : bâlende, bâlûden : Büyümek, uzamak.

Boynu kılıca kaşımak : gerden-be şemşîr hâriden : Ölmeyi göze alıp helak olmak; nefsine mukarrer olmak.

Boynu yumuşak : nerm-gerden : Emirlere kanunlara uyan; kim ne söylerse ona uyan itiraz etmeyen kişi.

Börkünü havaya atmak : kulâh-endâhten : Neşelenmek, çok sevinmek.

Buza düşmek : der-yeh uftâden : Bir kimsenin saldırısına, zulmune ve adaletsizliğe uğramak.

C

Canı hafif (kimse) : germ-hiz, âteş, gervîzen: Tez canlı.

Can havli ile kaçmak : vermâl-zeden : Hiçbir şeyi gözü görmeden bulunduğu yerden hızla uzaklaşmak.

Canla kulak tutup dinlemek : niyûşe : Kulak kabartmak; iki kişi konuşurken onların konuşmalarını dinlemek, dinlemeye çalışmak.

Cümbüşe calk eylemek : zem, zehr kerden : Keyfini, neşesini, rahatını, kurulu düzenini bozmak; ağzının tadını kaçırmak.

Ciğerde su tutmak : âb-der-ciger daşten : Sarhoş olmak.

Ç

Çalkoyun yatmak : Sitân : Sırt üstü yatmak.

Çan gibi ötüp durmak : derâyîden : 1.Yüksek sesle durmadan konuşmak. 2. Sürekli ve boş boş konuşmak.

Çanak yalayıcı : Selât : Dalkavuk kimse

Çehresini butarmak : çin-ber-ebrû efkende : Yüzünü gözünü eğmek.

Çiğerde su tutmak : âb-der-ciger dâşten: Sarhoş olmak; zengin olmak.

Çubuk çalmak : şekek : Alkış; müziğe ve dansa elle ritim tutmak.

Çatal atlı : du esbe : Acele etme, süratli olma, çabuk olma.

Çetin ceviz : kenek : 1.Kırılıp ayıklanması güç olan sert kabuklu ceviz. 2. Bir konuda yola getirilmesi, uzlaşılması, kendisine bir düşüncenin kabul ettirilmesi güç olan, ne yaptığını bilen ve görüşünde direnen kimse. 3. Başarılması güç iş.

D

Damak açmak : binâ-gûş-kerden : Yeni doğan bebeğe ebe kadının parmağını bebeğin ağzına sokup çenesini kaldırması.

Damar : reg : Irk.

Dar gözlü : teng-çeşm : Cimri, namet , bahil.

Dar gözlü olmak : çeşme-i sûzen : Kıskanç ve haset olmak.

Darıltıp hararetlendirmek : âteş-zeden : Bir kişiyi darıltarak kızdırmaya devam etmek.

Defter kapama : kulûh endâz: İnsanların eğlemek için bir araya gelmesi; zevk içinde eğlenmek

Delizifir : âteş-suhen : Dili bozuk ; kötü söz söyleyen, azarlayan.

Demir canlı : âhen-cân : Sıkıntılara göğüs geren, tahammül eden, dayanan, yük altında bulunup ses çıkarmayan (maddi-manevi).

Demir damarlı : âhen-reg: Güçlü, kuvvetli tüvana attır.

Derman aramak : kuzerden : Sıkıntılarına çare aramak.

Dert ve belaya uğratmak: behsanîden : Bir kişinin başına dert ve bela açmak.

Dertop olmak : be hem ber âmeden : Toplamak, toplanmak.

Deve kini : şutur-dil : Olaylar ve durumlar karşısında kötü düşünmek; kalbinde kin tutmak.

Dil kesmek : zebân-bur : 1. Bir tartışmada karşısındakini ağız açtırmama, susturma. Cevap veremeyecek hale getirme. 2. Susturmak, artık eskisi gibi konuşamaz etmek.

Dillere destan olmak : âvâz-geşten : Meşhur olmak şöhret bulmak, herkes tarafından tanınmak, bilinmek.

Dimağında gurur ve nahvet tutmak : bâdder-ser dâşten : Tüm davranışlarında, kibirli ve gururlu davranmak büyüklenmek; kendiyle böbürlenme.

Dip çalkamak : kâçûl : Eğlence ve dans sırasında kalça sallamak .

Diş artığı : ez –bun-i dendân : Zorlukla yapılan birikim.

Diş bilemek : dendân-tîz kerden, dendân-zeden : Gizli düşmanlık beslemek, öcünü almak, kötülük yapmak için fırsat kollamak, öcünü alacağı zamanı bekler durum almak.

Diş diş eylemek : âziden : Küçük parçalara bölmek.

Diş kirası : hediye-i dendân : Fakir, fukaraya verilen yiyecek.

Dişten artmış : ez-bun-i dendân : Zorlukla yapılan birikim.

Dizgin uğurlamak : ‘inan duzdîden : Gerilenmek, geri kalmak.

Doğdu : zâc-ı sûr : Loğusa derneği, kırk cemiyeti.

Dostluğu ve adamlığı başa vardırmak : ber-ser burden : Dostluğunu ve adamlığını bitirmiş, sonlandırmış, küşmüş. yüz cevirmiş.

Dostluk kırılmak : ber şikesten : Yüz çevirmek, küsmek, yarı yolda bırakmak.

Döşek kalkma : zâc-ı sûr : Bebeğin kırkı çıkınca lohusa kadına düzenlenen dernek, kırk cemiyeti, kırk kutlaması.

Duaya el kaldırmak : dest pîş dâşten : Arzuladığı şeyin olmasını istemek.

Dubaraya getirmek : evrendîden : Oyun etmek.

Dudak altından söylemek : zîr-i leb guften : Aheste ve yavaşça söylemek.

Düğüm üzere düğüm : girih-ber-girih : Müşkil üzere müşkil.

Dünyaya dalmak : gerk-i çeşme-i kîr : Dünyaya gelmek.

Düş azmak : kûşâsb : Baliğ olmak, ergen olmak.

Düş yorma : guzâriş : Rüya tabiri.

Düşe kalka gitmek : uftân u hîzân : Zorlanarak da olsa bile bir işi başarmaya çalışmak.

Düz taban : huşk-pey : Uğursuz.

Düz ve doğru olmak : ez-dehen-i mar ber-ameden : Açık net ve anlaşılır olmak, doğru yoldan şaşmamak.

E

Edep üzere ayakta durmak : ber nâhun istâden : Terbiyeli bir biçimde karşısındakini dinlemek.

Ekmek hürmeti gözetmeyen : nân-kûr : Nankör, iyilik bilmez kişi.

Ekmek tatlı olmak : nân şîrîn bûden : İkramın, bolluğun az olması.

Eksik aramak :eguşt-ber-herf nihâden : Birisinin ayıbını, kusurunu ortaya çıkarmak için fırsat kollamak.

El açmak : dest – kefçe kerden : Yalvarmak.

El çekmek : dest keşiden, bedrûd : Her şeyi bırakmak.

Eli çabuk : sebuk-dest : Her şeyi çok çabuk yapan kimse.

El darlığı : teng-dest : Muhtaç ve fakir duruma düşmek.

El emeği : dest-renc : Elde yapılan iş ve bu çalışmanın karşılığı.

El kakmak : zeng : Şarkıya ve türküye eşlik etmek, usul tutmak.

El kaldırmak : dest-ber-âverden : 1. Dua eylemek. 2. Bir kimseye elle vuracak duruma gelmek.

El kesmek : dest-birûn kerden : İlgiyi ve alakayı kesmek.

El kirası : dest-muzd : El ücreti; kötülüğe veya iyiliğe karşılık verilen mükafat bedel.

El onun elidir : dest dest-i ûst : Bir şeyi zor kullanarak ele geçiren üstünlük sağlayan ve galip gelen.

El sürmek : dest-keşîden : Elle yoklamak.

El tutucu : dest-gîr : Yardım eden; istenilen yardımı geri çevirmeyen, arka çıkan yardımcı.

El üzere tutmak : dest-sâhten : Ona karşı saygı ve sevgiyle davranmak.

El vermek : dest birûn kerden, dest dâden : 1. Tarikatlarda, mürşid bir müride, başkalarına yol göstermek izni vermek. 2. Birisine yardımcı olmak, yardım etmek. 3.Halk hakimliği vb. konularda birini yetiştirip ona kendi yetkisini vermiş olmak.

Elden ayaktan gitmek : pelme, bî dest u pâ şuden : Yaşlanmak, yaşlılık yüzünden ya da sağlığının tümüyle bozulması nedeniyle çalışacak, yürüyecek gücü kalmamak.

Elden gelmek : âresten : Başarmak, becerikli olmak.

Elden gitmek : ez-dest reften : Yerine gelmemek üzere yitirilmek, ondan yoksun kalınmak.

Elden gitmiş : pûde : Yerine gelmemek üzere yitirilmiş, ondan yoksun kalınmış.

Ele amele gelir hali kalmamış: ferkende : İşi bitmiş.

Eli açık : dest gûzîden : Her şeyini paylaşan.

Eli ağır : girân-dest : 1. Çok ağır iş gören, yavaş iş yapan. 2. İnsana vurunca çok acıtan.

Eli ayağı büzülmüş : çengûk, çengelûk : Dermansız, zayıf ve naif (kimse)

Eli boş : enbân-i bâr, pâye, dâs û dâlûs : İşi gücü olmayan.

Eli çabuk : sebuk-dest : İşini çabucak yapan, çabuk iş gören.

Eli dar : muş-teng : Cimri, nakes, fakir.

Eli darlığı : teng-dest : Fakir ve muhtaç kimse.

Eli eteği boş : bâd der-kef dâşten : Elinde avucunda işe yarar hiçbir şey olmayan, kalmayan.

Eli her şeye yakışır olmak : t**er-destî :** Becerikli, hünerli.

Eli tutulmuş :dest guzîn : 1.Yardım edilmiş. 2. Esir.

Eli uz ve her şeye yakışır : çerb-dest : Becerikli, mahir, hünerli kimse.

Eli uzun : behmen : Hırsız.

Elin arkası ısırmak : pust-i dest be-dendân gezîden : Nadim ve pişman olmaktan üzüntü duymak.

Elinden çıkmış (birinin) : dest-kâr : Bir nesneyi yapan kişi, ustası.

Eline devlet ucu girmek : Gâv-zâden : Zenginlemek, mirasa konmak.

Elini başıma koy : dest-i tû be-ser-i men : Sana kısmet ve mutluluk getiren bana da olsun diyecek yerde kullanılır.

Elle yoklamak : dest keşîden : Kontrol etmek.

Esrimiş kurt : gurg mest : Aşkından sarhoş olmuş.

Etten kılıç : tîg-i gûştîn : Lisan (dil).

Ensesine dönüp bakmak : bâk : 1. Korkudan arkasına dönüp bakmak.
2. Hayranlıkla arkasına dönüp bakmak.

Etek dize devşirerek kaçmak : dâmen der-pây uftâden : Çok telaşlanmak, telaşa düşerek kaçmak.

F

Fena bulmak : tebâh : Ele gelip işe yarar hali kalmamış.

Ferah ve rahatla dünyada ömür sürmek : nitâsîden : Rahat içinde yaşamak.

Fikre dalmak : zânû resed-gâd kerden : Düşünmek, derinlemesine düşünmek.

Fitne kaynatmak : âgâlîden : Fesat olmak ve kötü ve fesat düşünceler içinde bulunmak.

G

Gam yemek : mâr- hurden : Gam çekmek, dertlenmek.

Geçkin : herest,herâb : Sarhoş.

Geçmiş harmanı savurmak : kâh-i pârîne be-yâd dâden: Geçmiş olaylardan ve konulardan övünmek.

Gedik tutmak : kelvâ : Bitiştirmek.

Gelmez yola sefer eylemek: reht-ber-besten: Bir işin sonunu getirememek.

Göbeği rahat ve ferahlık üzere kesme : nâf-ber-hoşî zeden : Çocuğun ömürünün sonuna kadar sefa, refah ve huzur içinde olması için söylenir.

Gögüs gögüse oturucu : hember : Çok yakın bir biçimde oturmak; çok samimi olmak.

Gök : gelest : Sarhoş.

Gök kandil : siyâh : Sarhoş.

Gölgede beslenmiş : sâye-nişîn : Keyif ve mutlulukla bollukta yaşamış, kesinlikle sıkıntı görmemiş (kimse).

Gönül dönmek : meniş-gerdâ : İğrenmek.

Gönül yükü olmak : bâr-ı dil : Kalpte olan keder, sıkıntı, kasavet.

Gönül yapıcı : derûn-perver : İnsanların bir şeyden hoşnut olmasını sağlayan.

Göt üzere yürümek : gîjîden : Sürünmek; sürünerek gitmek.

Göt üstüne sürünerek yürümek : gejîden : Sürünmek, sürünerek gitmek.

Göte küstü : pîş-bâz : Bele kadar olan kısa kürk.

Götünü kaşımak : kûn hâriden : Pişman olmak.

Gözbağcı : hukke-bâz : Yan kesici.

Göz değmek : çeşm-resîden : Nazar değmek.

Göz açıp yumunca (ya kadar): çeşm-zeden : Zamanın çabuk geçmesi.

Göz bebeği : du-hâtun : En üstün tutulan.

Göz darlığı : çeşm-sûzen : Kıskanç ve haset olmak.

Göz değmek : be- çeşm âmeden : Nazar etmek.

Göz dikip durmak : dâhîden : Bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak.

Göz dönmek : ruş : Çok kızmak, çok sinirlenmek.

Göz karartmak : çeşm-siyâh-kerden : Her şeyi göze almak.

Göz ucuyla bakmak : âlûs, çeşm-âgil : Çaktırmadan bakmaya çalışmak.

Gözden kan revan eylemek : nâr-efşâden : Üzüntüden yanık yanık ağlamak.

Göze su inmek : âb-ı murvarîd : Göz sulanması (hst).

Gözü büyük kimse : gâv-çeşm : Kibirli, gururlu kimse.

Gözü dar : kinik : Kıskanç.

Gurbete düşmek : kûç be kûç-i futâden : Vatanından, yurdundan ayrılmak ayrı kalmak.

Gün be gün eriyip tükenmek : âb-der-şeker dâred: Üzüntüden, kederden bitip tükenmek.

Güneş balçıkla sıvamak : âftâb-be gil : Doğru ve iyi olana kötü düşünce ile çamur atmak.

H

Hakaret görmek : sipurden : Karşısındakinden kötü söz veya davranış görmek.

Harap ve yabap olmak : bâm-bînîşest: Yıkılmak, çom üzülmek, üzüntüden harap olmak.

Hararet almak : tâften : Kızmak.

Harmanı yanık (kimse) : hirmen sûhte : Tüm malı telef olmuş, zarar ziyana uğramış kimse**.**

Hasret çekmek : ermânîden : Çok özlemek.

Hatıra gelmek : rûy- numûden : Aklına gelmek, aklına düşmek.

Hatırda tutmak : berk erden : Akılda tutmak, aklına getirmek.

Hava ağlamak : girîsten-i heva : Yağmur yağmak.

Hayat vermek : kisvet-i cân dâden : 1.Canlanmasına yol açmak. 2.Bir şeyi yaşamını verecek kadar çok istemek.

Her şeye atılmak : ûstâh : Her işe katılmaya çalışmak.

Her şeye karışmak : ûstâh : Her işe katılmaya ve karışmaya çalışmak.

Her şeye sokulmak : ûstâh : Her işe katılmaya ve karışmaya çalışmak.

Heva ve heves vadilerinde kalmak : pây-fuşurden : Dünyadaki geçici mutluluklara, dünya malına-mülküne gönül bağlamak, onlardan medet ummak.

Heybet almak : şikuh, şikûhîden : Korkmak, ürkmek.

Hışım ve gazapta dolayı göz ucuyla bakmak: egûl : Çok sinirlendiği için fazla ilgilenmemek.

Hırsız yatağı : duzd-efşâr : Hırsıza el altından yardım eden kimse.

Hiçe gitmek : der-gûreğî mevîz şuden : Boşa gitmek, telef olmak, kayıp olmak.

Himarsız gün geçirmek : nitâsîden : Ferah ve rahatla dünyada ömür sürmek.

Hoş hal olmak : dendân-numûden : Mutlu olmak, durumundan hoşnut olmak.

Hödük verme : hudûk :1.Bir kişinin arkadaşını kaşıyıp, gıcıklandırmasına denir. 2.Korku vermek, ürkütmek.

I

Islık çalmak : şîpîlîden : Delirmek.

Islık vurmak : şukûden : Islık çalmak.

Izdıraba düşmek : dâmen der-pay uftâden : Cefa ve eziyete uğramak.

Izdırap vermek : hâr-nihâden : Cefa ve eziyet etmek.

İ

İçli : derûn-dâr : Duygusal, duygusal davranan.

İki yüzlü : du-dîl : Riyakar.

İlaç etmek : şikerden : Çare olmak, çare aramak.

İnci suyu : âb-ı murvarîd : Aydınlık.

İntikam almak : tûzîden : Öç almak.

İntikam kaydında olmak : hernût : Kötülük düşünmek ; kalpte kin tutmak.

İpin ucu elden gitmek : ser-ez dest reften : İşlerin daha başındayken belirsiz ve karmakarışık hale getirmesi.

İpin ucu ile geçmek: ser-resen yâften: Önemli bir işte ipucu bulmak.

İsmi buz üzere yazmak : nâm ber-yeh zeden : 1.Yok yerine kayup kesinlikle saygı ve sevgi göstermemek. 2. Bir kimseye üzerinde etki yapmayan sözler söylemek, onda etki bırakamamak. 3. Etkisi çok az süren bir iş yapmak.

İş bitirmek : temâm şuden : İşi kalmamak, işi sona ermek.

İş etmek : cuftî kerden : Başına iş açmak.

İş görmek : bişûlîden : 1. İş yapmak. 2. İş yapmaya elverişli olmak , işe yaramak.

İşe bozgunluk verme : şiken-kârî : Olur bir işi olmaz duruma getirmek.

İşe yaramaktan çıkmış : gâb : İş görür durumda olmayan ; işe yaramayan.

İşitmezden gelmek : girih-ber-gûş zeden : Duymazdan gelmek, işine gelmeyenleri duymamak.

İt canlı : seg-cân : Cefâ çeken, cefakeş, dertli kimse ; çok can acıtan şeylere, zora sıkıntıya dayanabilen, çok dayanaklı (kimse).

İt elli : hühel : Elleri ve ayakları eğri olan ata ve katıra denir.

İz yitirmek : pey-gum kerdem : Gaip etmek; belirsizlik ve herhangi bir belirti, iz kalmamak.

İze düşücü : peye : Her şeye uyan, uyucu, tabî.

İzini basarak gelmek : tenc (der-akab) : Kendi düşünce ve davranışını belli etmek.

İzini basarak gitmek : nuh : Bir kişinin ardından kadem kadem gitmek.

K

Kabzaya almak : dest-âstîn kerden : Kendi malını bilmek.

Kalbi fasit (fesat) olmak : âb-hest : Kalbinde kötülük beslemek.

Kalpte kin tutmak : negîl : Kötü düşüncelerle gizli düşmanlıklar beslemek.

Kan alıcı : berrâg : Fesat, kalbi kötülükle dolu kimse.

Kan bahası : ser-beh : Diyet; İslam hukukunca öldürme ve yaralamada suçlunun ödemek zorunda olduğu para veya mal.

Kan dökmek : zi hud şuden : Sıkıntılık vermek, kötü huyluluk etmek, herkese, hiddet ve öfke, kızgınlık saçmak.

Kara gün : rûy-i siyâh : Matem, üzüntü, keder; sıkıntı geçirilen zaman.

Kara kulak : kîkin : Zulmet, zulum çektirmek; zulum etmek.

Karga avazında hikaye: gâk: Ordan buradan, eften püften konuşmak.

Karga dilli : zâg-zebânı : Kötü söz söyleyen, beddua eden.

Karınca celladı : şekerde : Çevik eli ayağı çabuk, tez canlı ve işlerinde yaratıcı, çok cabalayan ve pek kıdemli kimse .

Kârının celladı : âteşîn-pençe : Kâr ve sanatında eli çabuk ; işinde, ustalığında eli çabuk kimse.

Kasap cengi : ceng-i zergerî : Danışıklı döğüş; tarafların hiçbir işlem yapmadıkları halde üçüncü kişilere karşı işlem yapmış gibi görünmeleri .

Kaseye dip göstermek : der-keşîden : İçmek bitirmek ; bitirinceye kadar içmek.

Kaş bastı : punce-bend: Baş örtüsü, çember, yazma.

Kaşlarını çatmak : çin-ber-ebrû : Küsmek, kızmak.

Kedi gibi yüze atılmak : çehîden : Saldırmak, saldırgan bir tavır sergilemek.

Kemliğe iyilik etmek : bâdâş : Kötülüklere iyilikle cevap vermek.

Kenar kesip yan cizmek : pehlû-tehî kerdem : Kendi çıkarları için bir başkasına güler yüz gösterme, yakınlık duyma.

Kendi cer ve menfaati kaydında olmak : derhod gurîhten : Çıkar sağlama ; her işten kendisi için çıkar sağlamaya çalışmak.

Kendi eliyle ayağına keser vurmak : tîşe ber-pâ-yi hod zeden : Geleceğini ve ne yapacağını bilmeden hareket edip gücünü ve zenginliğini kaybetmek ve tüm düzenini bozmak; düzensiz karmaşık hale getirmek.

Kendi malını bilmek: derâneder- âstîn-kerden : Tasaruflu olmak.

Kendinden geçmiş : bî-hîş : Sarhoş, geçkin.

Kendinden geçmek : zi hud şuden : Bayılmak.

Kendini elden çıkarma : be-dest-bûden : Kendisiyle ilgili herşeyden vazgeçmek.

Kendini elden çıkarma: be-dest-bûden : Uyanık olmak.

Keseri kendi tarafına vurmak : tîşe be-sû-yi hod zeden : Her işte kendi menfaatını kollamak.

Kestiremeden gitmek : hencâr : Bir işe kolay yoldan varmaya çalışmak.

Kimseyi fazlasıyla sıkıştırmak : be-cân âverden : Bir kimseyi sık boğaz etmek.

Kıl kabarmak (bedende) : ferâhîden : Tüyleri diken diken olmak, üşünmekten veya çok büyük korkudan vücuttaki kılların dipleri kabarıp, kıllar dikilmek.

Kıl ürpermek (bedende) : ferâhîden : Tüyleri diken diken olmak, üşünmekten veya çok büyük korkudan vücuttaki kılların dipleri kabarıp, kıllar dikilmek.

Kılıç çekmek : âhten : Kavgaya davet etmek.

Kırış muruş olmak : fijûlîden : Karmakarışık olmak.

Kıya kıya bakmak : be-çeşm kerden: Nazar etmek.

Kıymetini saatinde vermek : dest â dest: Bir şeyin ücretini, değerini zamanında vermek, göstermek.

Kibir salınmak : denî : Kibirli olmak.

Kile dolmak : kefîz-pur âmeden , peymâne-pur-şurden: Ömür tamam olmak.

Kin bağlamak : dendân-tîz-kerden : Öcünü alıncaya kadar düşmanlığını, öç alma duygusunu sürdürmek.

Kin tutmak : dendân-tîz kerden, dendân zeden : Kin beslemek, gizli düşmanlık gütmek.

Kinayeli söz sokmak : girifte-zeden : Manasız boş söz söylemek, İmada bulunmak.

Kirpik süzmek : gemze : Naz ve işve ile bakmak.

Kol sallamak : dest-endâhten : Suda yüzmek.

Koyasın atmak : Av kuşlarının yemi yedikten sonra kursaktan yemi geri döndürüp atması.

koyun güzeli : şehlâ : Mahmur ve sevdalı bakan göz.

Köpekle bir çuvala girmek : bâ-seng be-cuvâl: Bir kimsenin düşünce ve duygu bakımından tam tersi olan biriyle bir arada bulunması.

Kulağı burulmuş : gûş-pîçîde : Kulak çekmek; bir kimseyi, bir durum veya olay sonunda uyarmak.

Kulağı dolu : âkende-gûş : Nasihat kabul etmeyen, öğüt dinleyip uslanmayan.

Kulağa dokunmuş söz : gûş-zed : İşittirilmiş söz.

Kulağı kapıda olmak : gûş ber-der : Her türlü şeye hazırlıklı olmak.

Kulağı seste olmak : gûş ber-âver : Her türlü şeye hazırlıklı olmak.

Kulak asmak : şakûhîden : Söz dinlemek.

kulak burmak : gûç-pîç : Kulak çekmek, uyarmak.

kulak kabartmak : niyûşe : Dinlemek, Başkalarının konuşmalarına dahil olup gizlice dinlemeye çalışmak.

Kulunç kırmak : meng : Uykudan kalktıktan sonra vucutta olan kırgınlığı yok etmek için el**,** boyun, parmak kemiklerini çatırdatmak.

Kuma yağ dökmek: revgen-be-rîg-rîhten: Şaşkın ve ahmak kimseden bir şeyler istemek, bir şeyler beklemek, beklentisi olmak.

Kurban olmak : berhi : Bir kimse, bir ülkü ya da bir şey için kendisini feda etmek.

Kuru sefer : sefer-i huşk : Herhangi bir faydası dokunmayan olmayan seyehat, yolculuk; misafirlik; konukluk.

Kuş sakı (tersi) : isphul, pîhal : Uykusu hafif olan; uyku ile uyanıklık arası .

Kuskudan yukarı osurmak: ber-bâlâ-yı bardem gûziden : Çok konuşmak, gevezelik etmek, işe yaramaz bir şey konuşmak.

Kuyruk vermek :dunde dâden : Aldatmak, gaflete düşürüp, yanıltıp yanlış bir iş yaptırma.

L

Lisanına geleni söylemek : ber-demîden : Kızgınlıktan, sinirden ağzına geleni söylemek.

M

Mirasa konmak : gâv-zeden : Zenginleşmek.

N

Naz ile salınmak : rendiden : Naz ve işve yapmak.

Nazar dokunması : çeşm-zehm, çeş-şeh : Nazar değmek, göz değmek.

Nazara alıp göz dikmek : bi pây : Dikkatlice bakmak.

Namazsız olmak : bînemazî : Kadınların regl dönemi.

O

Oda yağlama : bûriyâ-kûbî : Ziyafet vermek, ziyafete katılmak.

On adamlık söz söyleyici : nâdân-i deh merd-gûy : Sözü uzatan, geveze, çok konuşan ; lafı çoğaltan.

On gönüllü : deh-dile : Vefasız, kararsız, sebatsız kimse.

Oyun etmek : dâm-geşten : Kandırmak, tuzak kurmak.

Ö

Ömür ahir olmak : ‘umr der şuden : Ömür tamam olmak, son bulmak.

Önünde el bağlamak : dest salîb kerden : Saygı ve minnet duymak.

Öne oturucu : pîş-nîşîn : Ebe kadın.

P

Parmak basmak (bir işe): enguşt-i duşnâm : Tam noktaya isabet etmek, bir işe müdahale etmek.

Parmak çiğnemek : enguşt- hâyîden : Ele geçirilmeyen veya elden kaçırılan bir şeye üzülüp yanma, iç çekme pişmanlık duymak.

Parmak ısırmak: enguşt-be-dendân : Çok beğenmek.

Parmakla gösterilmek : enguşt- numâ: Seçkin ve beğenilen olmak, meşhur olmak.

Pek yüzlü : nerm-çeşm : Yumuşak yüzlü, istemediği halde kimseye hayır diyemeyen kimse.

Pek yüzlülük : pişânî : Utanmazlık.

S

Safaya limon sıkmak : zehre-kerden : Keyfini, neşesini, rahatını, kurulu düzenini bozmak.

Safra bozmak : nehârîden: Az bir yemekle veya yiyecekle kahvaltı etmek.

Sahte sağırlık yapmak: girih-ber-gûş, zeden : Duymazdan gelmek.

Sakal yolmak : rîş-kenden : Boşuna kasavet, üzüntü çekmek; ızdırap eylemek.

Sakala gülmek : zemetrâ : Ciddi görünen sözlerle alay etmek.

Sakalı değirmende ağırtmak : riş-be-dûg sefîd kerde : Hayattan çok fazla ders almamış.

Sakalı yoğurtla ağartmak : riş-be-dûg sefîd kerde : Hayattan çok fazla ders almamış.

Salını bulanı yürümek : behsanîden : Naz ve işve ile salınarak yürümek

Saman altından su yürütmek : âb-zir-i kâh : İşini gizli gizli yapmak.

Segirdim salmak : tegtâz: 1. Seğirtmek, koşmak, hızlıca gitmek. 2. Hücum etmek, istila etmek.

Semiz kuyruk : behte : Semiz etli, toplu, besili.

Sıçan kulağı : tez : Yeni açan çiçek, tomurcuk.

Sıçan kulağı olmak :tendîden :Ağaçtan yaprak yeni baş göstermek, tomurcuklanmak.

Sille kaçmak : kaç-hurden : Tokat atmak, şamar vurmak.

Sille yemek : kaç-hurden : Tokat yemek.

Soğuk demir dövmek : âhen-i serd kûften : Bir kimsenin söz veya öğüt kabul etmediği durumlarda kullanılır.

Soğuk aldırmak : şecânîden : Bir kişiyi üşütmek.

Soğuk almak : şecânîden : Üşütmek.

Soğuğa dokundurmak : şecânîden : Bir nesneyi soğutmaya çalışmak.

Soluğu kesilmiş : dem-girifte : Nefes almayacak duruma gelmek.

Soluk almak : dem horden : Nefes almak , yaşıyor olmak.

Sonrarak görmek : esâse : Göz ucuyla bakmak.

Söz ayağa düşmek : her-enbâr : Bir konu hakkında ilgili ilgisiz herkesin düşüncelerini ve bildiklerini söyler duruma gelmesi.

Söz işlemez : sitembe : Kimseyi dinlemeyen, kendi bildiğini okuyan.

Söz dokundurmak : gûlek : İma etmek.

Söz eslemek : penbe der guş nihâden : Söz dinlemek, bir söze önem vermek öğüt tutmak.

Söz söykesi : bâstâr u bistâr : Söz persengi ; tekrarlanan sözler, gerekli-gereksiz sözler.

Söze yatmak : pezîruft-kâr : Önerilen sözü, verilen öğüdü kabul etmek.

Sözde eksik tutup ayıp aramak : hurde-gîr : Söylenen her sözden eksik bulup yüze vurmak.

Suret uğruluğu : terb : Riyakâr, ikiyüzlü.

Sürat ve ızdırapla etek dize devşirerek kaçmak : dâmen der-pây uftâden : Dert ve ızdıraba düşmekten korkutuğu için kaçmak.

Ş

Şamata koparmak : nemed der âteş efkenden : Eğlenmek; delice eğlenmek.

Şeker etmek : pînekî : Hafif uyku, uyumazlık; şekerleme.

Şimdi maymun sizin kapıda oynuyor: âb-der-cûy-î tûst: Şimdi değerli, parlak bir gelecek senin tarafında; iş bitirme, iyi idare etme senin yanındadır.

Şöhret bulmak :âvâz-geşten : Meşhur olmak, herkes tarafından bilinmek.

T

Tabanı kaldırmak : pâ-bulend kerden : Seğirtmek**;** hızlıca koşmak.

Tahta sakal : belme : Sık, gür, uzun ve kaba sakal.

Tas götü : deg : Kel baş, tüy bitmeyen baş.

Tavuğa taşra sürmek : mâkiyân ber-der kerden : Cimrilik ve tamahkarlıktan kemale varmak.

Teleşa düşmek :dâmen der-pây uftâden : Telaşlanmak.

Tepe üzeri tökezleyip yıkılmak : Şikûhîden: İşleri bozulup büyük zarara uğramak.

Tez deprenici : sebuk-hîz : Canı hafif kimse.

Tez tez yazmak : ferfer-nevişten : Çabuk davranmak, hızlı olmak.

Tırmalayıp etlerini koparmak : hûn-ı dil be ahun âverden : Çok sinirlenmek, sinirden kendine zarar vermek.

Tırnağı dibinde vermek : dest a dest : Bir işin ücretini ve değerini zamanında peşin ve nakit olarak vermek.

Tilkilik eylemek : rubâhî kerden : Kurnazlık etmek.

U

Uçuk tutmuş : sâye-dâr : Cin tutmuş, cin tuttuğuna inanılan kimse.

Utanıp arlanması yok : âb-der çeşm nedâred: Hiçbir şeyden utanır hali kalmamış, utanmaz kimse.

Uyur ejder kuyruğuna basmak : dûd-ber âverden: Gizli kalması gereken bir şeyin araştırmaya çalışmak.

Uzun soluklu : derâz-nefes : Ozan, şair , çok söz söyleyen .

Uğur tutmak : şugûn : Hayırla, uğurlu olarak; hayır sağlamak.

Ü

Ümidi sinirlenmek : pey-kerden-i ummîd : Çok üzüntülü, kederli ve ümitsiz olmak.

Ümit tutmak : bermer : Ümit beslemek, beklenti içinde olmak.

Ümit var olmak : beyûsîden : Ümit beslemek, beklentisi olmak.

Üzerine titremek (bir kimsenin) : dil-ber-kesî lerzîden : Önem verilen bir şeyi her şeyden sakınmak.

Y

Yağlı ballı olmak : bâ hem şîr u şeker bûden : Gereğinden fazla samimi olmak.

Yan başı gelmek : gevîst : Çatmak, birbirine dokunmak, tokuşmak.

Yaramaz yol gösterici : âhrâmen : Kötü yola sevk etmek.

Yel üzere düğüm : girih ber bâd : Dünyanın malı gelip geçicidir; gönül bağlama diyecek yerde söylenir.

Yelip Yapurmak : pek ulek : 1. Koşmak, acele yürümek esmek. 2. Hayvanda tırıs gitmek, eşkin yürümek, hızlıca yürümek.

Yen sığamak : âstin-ber çîden : Bir işe uygun olup, hazırlanmak**.**

Yere bakıp durmak : çeşm-ber-zemin efkenden : Utanmak, sıkılmak.

Yerinden oynamak : ruş: 1. (çivi-diş gibi bir şey) sallanır duruma gelmek. 2. Bulunduğu yerden ayrılmak. 3. Karışık gürültülü telaşlı ya da çoşkulu bir zaman yaşamak.

Yıldız saymak : sitâre-şumurden: Sabaha kadar uyumayıp uykusuz olmak.

Yoldan bir tarafa çekilmek : berdîden : Bir işte taraf olmak.

Yolu köye uğramak : râbe-dîh burden : Makul ve uygun münasip söz söylemek.

Yolunda can meydandadır : cân der- mîyan : Her şeyini yoluna feda ederim anlamında söylenilir.

Yumruğunu döğmek : kef-gunçe kerden : 1. Tokat vurmak kastıyla pençesini sıkıp yumruklamak. 2. Pişman olmak.

Yükü yiğini (hafif) : sebuk-bâr : Daima şen, şaka içinde, gamsız, dünya yansa bir kalbur samanı olmayan.

Yürek oynatmak : tâpâk : Herhangi bir nedenle, sıkıntı duymak, sıkılmak, bunalmak, heycanlanmak.

Yüreklendirmek : dil-dâden : Cesaretlendirmek, güçlü kılmak.

Yüz döndürmek : ber şikesten, kâşten : 1.Yüz çevirmek, küsmek, yarı yolda bırakmak. 2. Kaçmak, terk etmek, sakınmak.

Yüz kızarmak : reg-âverden : Utanmak, sıkılmak.

Yüz üzere bırakmak : kibt : Yarı yolda bırakmak, işini işini tamamlamadan bırakmak.

Yüz yüze olmak : tîğ-şuden : Karşılıklı görüşmeleri, ilişkileri sürmek.

Yüze atılmak : ber rûy devîden: Özellikle bir büyüğe karşı öfkeli, kırıcı söz söylemesi.

Yüze çıkmak : çihre-şuden : Karşılık verme, karşılama, karşı gelme.

Yüze yapışmak : ber rûy devîden: Özellikle bir büyüğe karşı öfkeli, kırıcı söz söylenmesi.

Yüzü yumuşak : tenug-rûy : İstekli olmadığı halde, kendisinden istenileni geri çevirmeyen.

Yüzü gözü sirke satmak : sirke firuhten : Hoşnutsuzluğu yüzünden belli olmak.

Yüzünü gözünü eğmek : çin-ber-ebrû : Küsmek, kızmak.

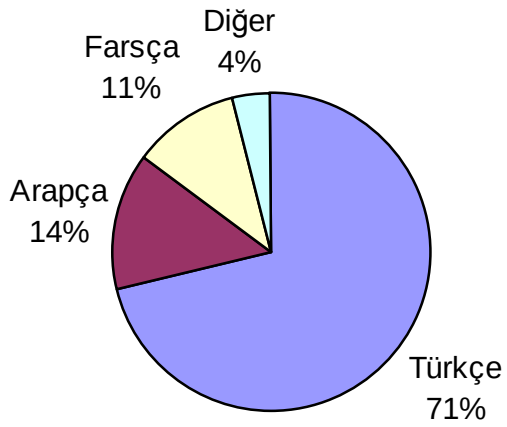
SONUÇ

Bu çalışmada 17. yy' da Muhammed Hüseyin b. Halef et-Tebrizî tarafından Farsçadan –Farsçaya "Burhân-ı Katı' " adıyla kaleme alınan ve 1791-1797 yılları arasında Müstercim Âsım Efendi tarafından " Tıbyân-ı Nâfi' Der Terceme-i Burhân-ı Katı " adıyla Türkçeye çevrilen tercüme eser üzerinde inceleme yapmaya çalıştık.

TDK'nın "Tarihi Sözlükler " projesinde Prof. Dr. Mürsel Öztürk ve Dr. Derya Örs tarafından yeni Türk alfabesine çevrilen ve çevrilirken Mütercim Âsım Efendi'nin eserine birebir sadık kalınarak kütüphanemize kazandırılan bu eser bizim başlıca kaynağımız oldu. Bu temel eserden yararlanılarak yeni bir dizin sözlük oluşturmaya çalıştık.

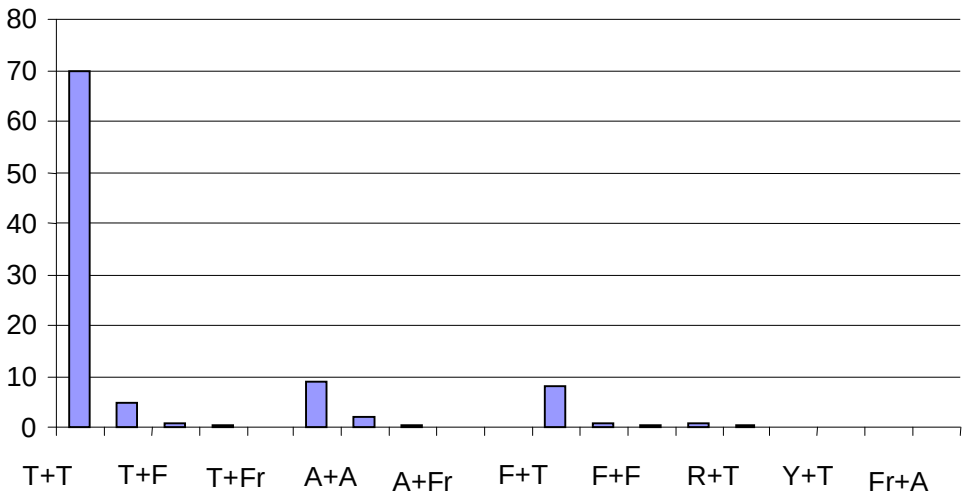
Yapılan dizinde toplam 7675 sözcük vardır. Yalın ve türemiş halde bulunan 4365 sözcükten 3126'sı Türkçe, 631'i Arapça, 488'i Farsça, 66'sı Rumca, 20'si İtalyanca, 15'i Yunanca, 9'u Fransızca, 3'ü Bulgarca, 2'si Almanca, 2'si Macarca, 1'i İspanyolca, 1'i Latince, 1'i Ermenicedir.

Yalın ve türemiş halde bulunan sözcüklerin %71'ini Türkçe, %14'ünü Arapça, %11'ini Farsça ve %4'ünü Rumca, Yunanca, İtalyanca, Fransızca, Bulgarca, Almanca, İspanyolca, Latince, Ermenice ve Macarca oluşturmaktadır.

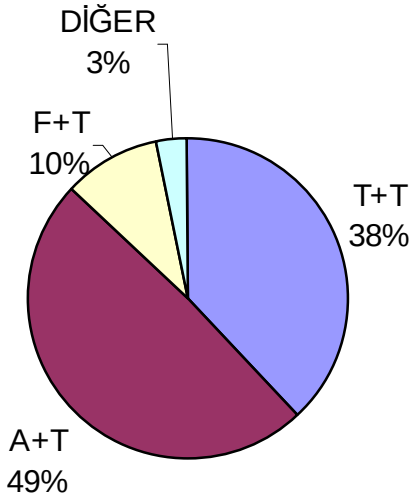
Yapılan dizinde toplam 3045 birleşik yapının 2138'i Türkçe+Türkçe, 159'u Türkçe+Arapça, 39'u Türkçe+Farsça, 12'si Türkçe+Rumca; 285'i Arapça+Türkçe, 67'si Arapça+Arapça, 19'u Arapça+Farsça, 1'i Arapça+Fransızca, 2'si Arapça+Rumca; 244'ü Farsça+Türkçe, 26'sı Farsça+Arapça, 15'i Farsça+Farsça; 17'si Fransızca+Türkçe, 14'ü Rumca+Türkçe, 3'ü Latince+Türkçe, 1'i Yunanca+Türkçe, 1'i Rumca+Farsça, 1'i Fransızca+Arapçadır.

Birleşik yapıların %70'i Türkçe+Türkçe, %5'i Türkçe+Arapça, %1'i Türkçe+Farsça, %0.4'ü Türkçe+Rumca; %9'u Arapça+Türkçe, %2'si Arapça+Arapça, %0.6'sı Arapça+Farsça, %0.1'i Arapça+Fransızca, %0.1'i Arapça+Rumca; %8'i Farsça+Türkçe, %1'i Farsça+Arapça, %0.5 Farsça+Farsça; %1'i Fransızca+Türkçe, %0.4'ü Rumca+Türkçe, %0.1'i Latince+Türkçe, %0.3'ü Yunanca+Türkçe, %0.3'ü Rumca+Farsça, %0.3'ü Fransızca+Arapça, %0.1'i Türkçe+Fransızcadır.

Ayrıca dizinde toplam 266 birleşik fiil vardır. Bu birleşik fiillerin 103'ü Türkçe+Türkçe, 27'si Farsça+Türkçe, 131'i Arapça+Türkçe, 2'si Fransızca+Türkçe 2'si İtalyanca+Türkçe, 1'i Yunanca+Türkçedir.

Birleşik fiilerin %38'ini Türkçe + Türkçe, %10'unu Farsça + Türkçe, %49'unu Arapça + Türkçe ve %3'sini de diğer diller oluşturmaktadır.

Çalışmamızda 944 arkaik sözcük tespit edilmiştir. Yine tespit edilen deyim ve deyimleşmiş ifade sayısı 431'dir.

Bu çalışma bize gösterdi ki Burhân-ı Katı' Türk kültür tarihi, Türk dil ve Türk edebiyat tarihi açısından son derece önemli bir eserdir. Onu sadece sözlük olarak değerlendirmek ve sözcüklerin birebir karşılığını bulmak amacıyla ondan yararlanmak son derece yanlış olur. Çünkü Burhân-ı Katı' Mütercim Âsım Efendinin katkılarıyla belki de Divan-ü Lûgat'it Türk gibi Türkçenin geçmişini, tarihini, kültürel ve folklorik özelliklerini anlatan ansiklopedik sözlük olmaya hak kazanmıştır.

KAYNAKÇA

1. Aksoy , Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, c.1, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995.

2. Demiroğlu, Ayla, "Burhân-ı Katı ", İslam Ansiklopedisi, c.6, İstanbul :TDV Yayınları ; 1988.

3. Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Ayalın Kitapevi ,1993.

4. Gökyay, Orhan Şaik, **"**Burhân-ı Katı Çevirisinin Türkçe Açısından Önemi", Ömer Asım Aksoy Armağanı, Ankara: 1978.

5. Gökyay, Orhan Şaik, " Burhân-ı Katı' Tercümesi", İslam Ansiklopedisi, c.6, İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

6. Kaçalin, Mustafa S., "Mütercim Asım Efendi", İslam Ansiklopedisi, c.32, İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

7. Kanar, Mehmet, Büyük Farsça-Türkçe Sözlük, c.1, İstanbul : Birim Yayıncılık, 1998.

8. Kanar, Mehmet, Büyük Türkçe-Farsça Sözlük, c.2, İstanbul : Birim Yayıncılık, 1998.

9. Mütercim Âsım **,** Muhammet Hüseyin b. Halef Tebrizî , Tıbyân-ı Nafi' Der Tercüme-ı , Burhân-ı Katı ' Tercümesi, c.1 , c.2, İstanbul: Matbaa-ı Âmire, 1287(1870).

10. Mütercim Âsım , Muhammet Hüseyin b.Halef Tebrizî ; Tıbyâni-ı Nâfi Der. Tercüme-i Burhân-ı Katı ', Kahire: Dârü't- Tıbâ'ati'l Mısrıyye , 1251.

11. Öztürk, Mürsel , Derya Örs, Burhân-ı Katı, Ankara: TDK Yayınları 2000.

12. Pakalın, Mehmet Zeki ,Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, c.1, c.2., İstanbul: MEB Yayınları, 1993.

13. Parlatır, İsmail,Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,Ankara:Yargı Yayınevi, 2006.

14. Püsküllüoğlu, Ali ,Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul : Can Yayınları, 2007.

15. Püsküllüoğlu, Ali ,Çağdaş Türkçe Sözlük, Ankara : Arkadaş Yayınları,1996.

16. Püsküllüoğlu, Ali ,Türkçe Deyimler Sözlügü, Ankara : Arkadaş Yayınevi, 2003.

17. Redhouse, Sir James W., Turkish And English Lexicon, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2001.

18. Steingass, F., Persian-English Dictionary, London: Printed In Great Britain By Lowe, 1930.

19. Tietze, Andreas, Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lûgatı, İstanbul: Simurg Yayınları, 2002.

20. Tokmak, A.Naci, Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü, İstanbul: Çantay Kitapevi , 1995.

21. Tuğlacı, Pars, Okyanus Ansiklopedik Sözlük, 1-10 c., İstanbul: Cem Yayınevi, 1985.

22. Türk Dil Kurumu ,Türkçe Sözlük, c.1 , c.2. , Ankara: TDK Yayınları, 1998.

23. Türk Dil Kurumu, Yeni Tarama Sözlüğü , Ankara: TDK Yayınları, 1983.

ÖZGEÇMİŞ

13.09.1975 Zonguldak Devrek'te doğdu. İlköğretimini Gökçebey İlköğretim Okulunda (1982-1990), liseyi Gökçebey Lisesinde (1990-1993) tamamladı. 9 Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünden (1993-1997) mezun oldu. Bolu Merkez Paşaköy İlköğretim Okulunda Türkçe öğretmenliği yaptı (1997-2000). Halen Kocaeli Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümünde okutman olarak çalışmaktadır.